

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Tuğba BOZKURT

DİN YOLU DERGİSİNDE DİN VE AHLAK EĞİTİMİ

Felsefe Din Bilimleri Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2021

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Tuğba BOZKURT

DİN YOLU DERGİSİNDE DİN VE AHLAK EĞİTİMİ

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Şeref GÖKÜŞ

Felsefe Din Bilimleri Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2021

Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Tuğba BOZKURT'unbu çalışması, jürimiz tarafından Felsefe Din Bilimleri Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan :Prof. Dr. Saadettin ÖZDEMİR (İmza)

Üye (Danışmanı) :Dr. Öğr. Üyesi Şeref GÖKÜŞ (İmza)

Üye :Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Fatih Ay (İmza)

Tez Başlığı: Din Yolu Dergisinde Din ve Ahlak Eğitimi

Onay : Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi :18/05/2021

Mezuniyet Tarihi : 29/07/2021

(İmza)
Prof. Dr. Suat Kolukırık
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Din Yolu Dergisinde Din ve Ahlak Eğitimi” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

13/07/ 2021

İmza

Tuğba BOZKURT

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Tuğba BOZKURT
Öğrenci Numarası	20175263019
Enstitü Ana Bilim Dalı	Felsefe ve Din Bilimleri
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Programın Türü	(X) Tezli Yüksek Lisans () Doktora () Tezsiz Yüksek Lisans
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Dr. Öğr. Üyesi Şeref GÖKÜŞ
Tez Başlığı	Din Yolu Dergisinde Din ve Ahlak Eğitimi
Turnitin Ödev Numarası	1619001079

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplamda 132 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 13/07/2021 tarihinde tarafımdan Turnitinadlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç %6'dır

alıntılar dahil %7'dir.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.

() Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

13/07/2021

(imzası)

Danışmanın Unvanı-Adı-Soyadı
Dr. Öğr. Üyesi Şeref GÖKÜŞ

İÇİNDEKİLER

TABLolar LİSTESİ	iv
KISALTMALAR LİSTESİ	v
ÖZET	vi
SUMMARY	vii
ÖNSÖZ	ix
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

DİN YOLU DERGİSİ VE İSMAİL HAKKI BALTACIOĞLU

1.1. Din Yolu Dini ve İctimai Dergisi.....	7
1.1.1. Din Yolu Dergisi'nin Çıkış Amacı.....	7
1.1.2. Din Yolu Dergisi'nin Şekil Özellikleri.....	8
1.1.3. Din Yolu Dergisi'nin İçerik Özellikleri	10
1.2. Yazar Kadrosu	13
1.3. İsmail Hakkı Baltacıoğlu	16
1.3.1. Hayatı	16
1.3.2. Eserleri.....	20
1.3.3. İlmi Kişiliği	22

İKİNCİ BÖLÜM

DİN YOLU DERGİSİ'NDE DİNVE AHLAK EĞİTİMİ

2.1. Din Yolu Dergisi'nde İman Esasları.....	26
2.1.1. Allah'a İman	28
2.1.2. Meleklerle İman.....	30
2.1.3. Peygamberlere İman	32
2.1.4. Kitaplara İman	34
2.1.5. Ahiret Gününe İman	37
2.1.6. Kaza ve Kadere İman	39
2.2. Din Yolu Dergisi'nde İbadet Esasları	42
2.2.1. Kelime-i Şehadet	44
2.2.2. Namaz.....	46
2.2.3. Zekat	48
2.2.4. Oruç	50
2.2.5. Hac.....	52

2.3. Din Yolu Dergisi'nde Ahlaki Değerler	54
2.3.1. Sevgi Göstermek	59
2.3.2. Saygılı Olmak	62
2.3.3. Adaletli Olmak	64
2.3.4. Doğru Olmak	67
2.3.5. Vicdanlı olmak	70
2.3.6. Yardımsever Olmak.....	72
2.3.7. Çalışkan Olmak	75
2.3.8. Cömert Olmak	77
2.3.9. Vatanını Sevmek	78
2.4. Din Yolu Dergisi'nde Önemli Gün ve Geceler.....	80
2.5. Din Yolu Dergisi'nde Önemli Şahsiyetler.....	85
2.6. Din Yolu Dergisi'nde Kıssalar ile Din.....	88
SONUÇ	93
KAYNAKÇA.....	96
EK 1- Din Yolu Dini ve İctimai Dergi Cilt 1 Sayı 1 (Mart 1956) Dış Kapak Ön Yüz	108
EK 2- Din Yolu Dini ve İctimai Dergi Cilt 1 Sayı 2 (Mart 1956) Dış Kapak Ön Yüz	109
EK 3-Din Yolu Dini ve İctimai Dergi Cilt.1 Sayı 22 (Mart 1956) Dış Kapak Ön Yüz ...	110
EK 4- Din Yolu Dini ve İctimai Dergi Cilt 1 Sayı 25 (Kasım 1956) Dış Kapak Ön Yüz	111
EK 5- Din Yolu Dini ve İctimai Dergi Cilt 1 Sayı 9 (Mayıs 1956) Dış Kapak Ön Yüz İç	112
Kısım.....	112
EK 6- Din Yolu Dini ve İctimai Dergi Cilt 1 Sayı 10 (Mayıs 1956) Dış Kapak Ön Yüz İç	113
Kısım.....	113
EK7- Din yolu Dini ve İctimai Dergi Cilt 1 Sayı 15 (Temmuz 1956) Dış Kapak Ön Yüz	114
İç Kısım.....	114
EK 8-Din yolu Dini Ve İctimai Dergi Cilt 1 Sayı 8 (Mayıs 1956) Sayfa 1.	115
EK 9- Din Yolu Dini ve İctimai Dergi Cilt 1 Sayı 15 (Temmuz 1957) Dış Kapak Arka	116
Yüz	116
EK 10- Din Yolu Dini ve İctimai Dergi Cilt 2 Sayı 32 (Temmuz 1957) Dış Kapak Arka	117
Yüz İç Kısım.....	117
EK 11-Din Yolu Dini ve İctimai Dergi Cilt 2 Sayı 26 (Nisan 1957) Dış Kapak Ön Yüz	118
EK 12- Din Yolu Dini ve İctimai Dergi Cilt 2 Sayı 29 (Mayıs 195) Sayfa 4-5.....	119
.....	119

EK 13-https://islamansiklopedisi.org.tr/baltacioglu-ismayil-hakki erişim tarihi:26.11.2019	120
EK 14- Türkler’de Yazı Sanatı, Ankara, 1958	121
ÖZGEÇMİŞ	122

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1.1 Din Yolu Dini ve İçtimai Dergisi’ndeki Makalelerin Konu Dağılımı Tablosu	11
Tablo 1.2 Dergide On ve Daha Üzeri Makale Yazan Yazarlar Tablosu	13
Tablo 1.3 İsmail Hakkı Baltacıoğlu’nun Eserler Tablosu	20

KISALTMALAR LİSTESİ

a.s	: Aleyhisselam
CHP	: Cumhuriyet Halk partisi
DİB	: Diyanet İşleri Başkanlığı
DP	: Demokrat Parti
Dr.	: Doktor
Doç.	: Doçent
GSÜ	: Galatasaray Üniversitesi
Hız.	: Hazreti
Prof.	: Profesör
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
vb.	: Ve benzeri
yrd.	: Yardımcı
yy	: Yüzyıl

ÖZET

Din Yolu; eğitimci, yazar, hattat, siyasetçi olduğu kadar iyi bir düşünür ve kayda değer bir bilim adamı olarak kabul edilen İsmail Hakkı Baltacıoğlu tarafından çıkarılmaya başlanan dini ve içtimai bir dergidir. 1943 ile 1950 yılları arasında iki dönem milletvekilliği yapan Baltacıoğlu'nun, emekli olduktan sonra mesai harcadığı basın-yayın organlarından biri olan Din Yolu, 1956-1957 yılları arasında Ankara'da faaliyet gösteren bir dergidir. 15 Mart 1956 tarihinde 1. sayısı ile yayın hayatına atılan derginin, 1 Eylül 1957 tarihindeki 36. sayısı ile yayın faaliyetine son verilmiştir. Derginin ilk yedi sayısında imtiyaz sahibi İsmail Hakkı Baltacıoğlu iken ilerleyen sayılarda bu görev Ragıp Akyavaş ile Rıza Atila tarafından yürütülmüştür. İlk iki sayısı on beş günde bir çıkan derginin, üçüncü ve onuncu sayıları dört haftada bir, on birinci ve on dokuzuncu sayıları üç haftada bir, kalan diğer sayıları ise on beş günde bir yayınlanmaya devam edilmiştir. Din Yolu Dergisi'nde birbirinden farklı konular ele alınmıştır; fakat söz konusu konuların varmak istediği ortak nokta dinin doğru bir şekilde anlaşılması ve öğrenilenlerin hayata aksettirilmesi gerektiği meselesidir. Bu minvalde dergide özellikle "Tefrika Roman, Mevlana'dan Fıkralar, Gençlere Din Bilgisi, Din Yolu'nun Büyük Din Anketi ve Musahabe" gibi sabit başlıklar altında halkı bilgilendirmeye yönelik iman, ibadet, ahlaki değerler vb. konulara ait ciddi malumatlar verilmiştir. Dergide çok geniş bir yazar kadrosunun olduğu da görülmektedir. Ragıp Akyavaş, Neşet Çağatay, Peyami Safa, İhsan Olgun, M. Şekip Tunç ve M. Muhlis Koner gibi isimler Baltacıoğlu'na ilave olarak dergide makaleleri yayımlanan isimler arasındadır.

Tarama modelinde betimsel bir çalışma olan bu araştırma, giriş hariç iki bölümden meydana gelmektedir. İlk bölümde öncelikle derginin çıkış amacı, şekil ve içerik özellikleri ile yazar kadrosu hakkında bilgi verilmiş; akabinde İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun hayatı, eserleri ve ilmi kişiliği tanıtılmıştır. Araştırmanın ikinci bölümünde ise öncelikle iman ve ibadet esasları ile ahlaki değerlerden söz edilmiş; devamında topluma yön veren önemli şahsiyetler, önemli gün ve geceler, kıssalar ve din başlıkları ele alınmıştır. Yapılan inceleme neticesinde derginin dini ve ahlaki konular hakkında toplumu bilgilendirmeye çalıştığı, bu faaliyeti icra ederken geniş bir yazar kadrosundan yararlandığı ve içeriğin derginin çıkış amacına göre şekillendiği anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Din Yolu Dergisi, İsmail Hakkı Baltacıoğlu, Din ve Ahlak Eğitimi, İman, İbadet.

SUMMARY

RELIGION AND MORAL EDUCATION IN THE JOURNAL OF RELIGION PATH

Religion Path is a religious and social journal that was started to be published by İsmail Hakkı Baltacıoğlu, who is regarded as an educator, writer, calligrapher, politician, as well as a good thinker and a remarkable scientist. Religion Path, one of the media organs in which Baltacıoğlu, who served as a member of parliament for two terms between 1943 and 1950, spent time after his retirement, is a journal operating in Ankara between 1956-1957. The journal, which started its publication life with the first issue on March 15, 1956, was terminated with the 36th issue on September 1, 1957. While İsmail Hakkı Baltacıoğlu was the grant holder of the first seven issues of the journal, this task was carried out by Ragıp Akyavaş and Rıza Atilla in the following issues. The first two issues of the journal were published every 15 days, the third and tenth issues were published every month, the eleventh and nineteenth issues were published every three weeks, and the remaining issues continued to be published every 15 days. In the Journal of Religion Path, different topics were discussed; however, the common point that these subjects wanted to reach was that religion should be understood correctly and what had been learned should be reflected in life. In this respect, in the journal, especially under the fixed titles such as “Tefrika Novel, Jokes from Mevlana, Religious Knowledge for the Youth, Great Religion Survey and Conversation of Religion Path” to inform the public about faith, worship, moral values, etc. serious information on the subject was given. It was also seen that the journal had a very large staff of writers. Names such as Ragıp Akyavaş, Neşet Çağatay, Peyami Safa, İhsan Olgun, M. Şekip Tunç and M. Muhlis Koner were among the names whose articles were published in the journal in addition to Baltacıoğlu.

This research, which is a descriptive study in the survey model, consists of two parts, excluding the introduction. In the first part, information about the aim of the journal, its shape and content features and the staff of the authors are given; Afterwards, İsmail Hakkı Baltacıoğlu's life, works and scientific personality are introduced. In the second part of the research, first of all, the principles of faith and worship and moral values are mentioned. Later, important personalities that shape the society, important days and nights, stories and religion are discussed. As a result of the examination, it is understood that the journal is trying to inform society about religious and moral issues, that it has benefited from a wide staff of

writers while performing this activity, and that the content is shaped according to the purpose of the journal.

Keywords: Journal of Religion Path, İsmail Hakkı Baltacıoğlu, Religion and Moral Education, Faith, Worship.

ÖNSÖZ

Dergiler, düşüncelerin sınırlarını belirleme açısından bireyler ve toplumlar üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Bu bağlamda dergiler, kültür, ekonomi, siyaset, din ve eğitim gibi toplumu yakından ilgilendiren meseleleri ele almakta ve incelemektedir. Zira dergiler aracılığı ile toplumun üyeleri arasında görüş alış verişi ve düşünce birliği oluşmasına da katkı sağlanmaktadır. Ayrıca bireysel ve toplumsal hayatın sağlıklı bir zemine oturtulması, mevcut sorunların tahlil ve tahkik edilmesi amacına yönelik de dergicilik sektöründe bazı faaliyetler gerçekleştirilmektedir. Yine dergilerin, kurumlar ve düşünceler üzerine değişim ve dönüşümleri ihtiva eden çalışmaları da mevcuttur. Bu bağlamda dergilerin çıkış amacı toplum içinde tartışılan veya eksik görülen herhangi bir olay, bir durum ya da bir konunun geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapmaktır. Bu araştırmayı farklı kılan ise bu mezkûr durumun kesişim noktalarından biri olan ve İsmail Hakkı Baltacıoğlu tarafından çıkarılan Din Yolu Dergisi'dir. Dergi, 1 Mart 1956 ile 1 Eylül 1957 tarihleri arasında basın yayın hayatını sürdürmüştür. Toplamda 36 sayıdan ibaret olan dergide toplumu ilgilendiren birçok konu hakkında farklı makaleler kaleme alınmıştır. Din Yolu Dergisi'nde din ve ahlak eğitimi konusu ele alan bu çalışma iki bölümden meydana gelmektedir. Araştırmanın birinci bölümünü derginin çıkış amacı, şekil ve içerik özellikleri, yazar kadrosu ile İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun hayatı, eserleri ve ilmi kişiliği hakkında verilen bilgiler oluşturmuştur. Çalışmanın ikinci bölümünü ise iman ve ibadet esasları ile ahlaki değerler, topluma örnek teşkil eden önemli şahsiyetler ve önemli gün ve geceler, kıssalar ve din başlıkları yer almıştır.

Bu eserin meydana gelmesindeki destek ve katkılarından dolayı danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Şeref GÖKÜŞ'e, araştırma sürecindeki ön açıcı yönlendirmeleri nedeniyle Prof. Dr. Saadettin ÖZDEMİR ile Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Fatih AY'a, bu süreçteki maddi ve manevi desteğini bir an olsun eksik etmeyen eşim Yusuf BOZKURT'a, araştırmanın ilk anından bugüne kadar verdiği desteklerden dolayı arkadaşım Rahime UYGUN'a teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Tuğba BOZKURT

Antalya, 2021

GİRİŞ

Araştırmanın Problemi

Dünya genelinde 17. Yy'da ortaya çıkan basın-yayın hayatı Osmanlı Devleti'nde 19. Yy'da başlamıştır. Bunun en önemli nedeni, matbaanın ülkemiz sınırlarına geç ulaşmasıdır. Matbaanın tanınması ve kullanılmasının ardından dergicilik sektörü de bu dönemden itibaren hızlı bir şekilde yaygınlık göstererek faaliyetlerini artırmıştır. Zira dergiler, bulunduğu dönemin yakın tanığı olmaları sebebiyle çıkarıldığı zamanın etkisini bünyesinde barındıran ve kültürel miras adına geçmiş ile gelecek arasında bağ kuran bir özelliğe sahiptirler. Bu bağlamda Osmanlı topraklarında yayınlanan dergilerin, bu yönüyle insanların yaşam tarzı, kültürü, siyasi ve dini görüşü çerçevesinde şekillendiği görülmektedir.¹ Bu minvalde geçmişte yayınlanan dergilerin araştırılması her zaman önem teşkil etmiştir.²

Osmanlı Devleti'nde dergicilik faaliyeti Tanzimat Dönemi'nde başlamıştır. Bu dönemde dergiler, haftada bir ya da on beş günde bir olmak kaydıyla yayınlanmış, içerikleri ise, zamanın şartlarına ve ihtiyaçlarına göre şekillenerek kaleme alınmıştır. Bu bağlamda dergiler; tarih, felsefe, siyaset, mizah, edebiyat, şiir, roman, hikaye, kadın çocuk, sanat, din ve eğitim gibi konuları kendi bünyesinde barındırmışlardır.³ Ki bu yönüyle dergiler ihtiva ettikleri bu içerikler vasıtasıyla toplumu bilgilendirmeye ve yönlendirmeye çalışmışlardır. İlgili döneme bakıldığında Cemiyet-i İlmiye_i Osmaniye'nin Mecmua-i Fünun Dergisi, Vaka-i Tıbbiye, Mecmua-i İbritname, Takvim-i Ticaret, Cüzdan, Mirat, Musik-i Osmani, Ceride-i Askeriye, Mümeyyiz ve Diyojen gibi dergilerin basın-yayın hayatında yer almaya başladıkları görülmektedir.⁴

II. Meşrutiyet'in ilanı ile birlikte birçok farklı sesin hüküm sürdüğü bir dönem yaşanmaya başlanmıştır. Bu bağlamda dergicilik hayatında da büyük bir gelişme olmuş hemen her ilde basımevi kurulmasına ve çeşitli görüşlerin basın-yayın aracılığıyla duyurulmasına müsaade edilmiştir.⁵ II. Meşrutiyet Dönemi'nde dergicilik sektörü, nicelik ve nitelik bakımından gözle görülür bir şekilde değişim göstermiştir. Özellikle bu dönemde dergi

¹Filiz Balta Petekoğlu, "Dergiciliğin Gelişimi ve Türkiye'de Kadın Dergiciliği", *Marmara İletişim Dergisi*, C.9, S.9, 1995, s.136.

²Aslı Yapar Gönenç, "Türkiye'de Dergiciliğin Tarihsel Gelişimi", *İletişim Fakültesi Dergisi*, C.9, S.1, 2007, s.64.

³Kenan Demir, "Osmanlı'da Dergiciliğin Doğuşu ve Gelişimi (1849-1923)", *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.1, S.9, 2016, ss.74-75; A. Yakup Kaptan- Kader Sürmeli, "Çocuk Dergilerinde Karşılaşılan Tipografi Sorunları ve Çözüm Önerileri", *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, C.I, S.2, 2011, s.184.

⁴Hüseyin Şimşek, "XIX. Yüzyıl Çocuk Dergiciliği ve Eğitsel İşlevleri Üzerine", *Millî Eğitim Dergisi*, S.151, 2001, s.2.

⁵Dursun Şahin, "II. Meşrutiyet Dönemi Gazeteciliğine Giresun'dan İki Örnek: Hâdim-İ Millet ve Karadeniz", *Journal of Turkish Language and Literature* C.2, S.1, 2016, ss.459.

çeşitliliğinde artış olurken dergilerin yayın yapma sürelerinde ise kısmi bir azalma olduğu görülmüştür. Bu bağlamda o süreçte çıkarılan dergiler, çoğunlukla birkaç sayı itibarıyla yayınlanmış ve sekiz sayfadan oluşmuştur. İçerik olarak ise bu dönemde yayınlanan dergilerde genellikle Osmanlı Devleti'nde yaşanan problemlere yönelim artmış ve ilgili problemlere çözümler üretilmeye çalışılmıştır.⁶ Dergilerde yayınlanan konuyla ilgili bu çalışmalar kimi zaman tam çözüme kavuşturulmuş kimi zamanda toplum içerisinde hatalı düşüncelerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bunun sonucunda dergiler de halkın düşünce, gelenek, görenek ve kültür yapısının gelişmesi için çaba sarf edilmesi gerektiği dile getirilmiştir.⁷ Bu dönemde yayın yapan dergiler şunlardır: Ulum-i İktisadiye ve İçtimaiye Mecmuası, Ticareti Umumiye Mecmuası, Sırat-ı Müstakim (Derginin ismi daha sonra Sebilü'r-Reşad olarak değiştirilmiştir.), Mekteb-i Mülkiye, Fünun ve Sanayi, Felsefe Mecmuası, Genç Kalemler, Türk Derneği, Türk Yurdu, Muallim, İslam Mecmuası, İctihad Mecmuası, Halka Doğru ve Küçük Mecmua. İlgili dergiler incelendiğinde İslam dini, edebiyat, sanat, ziraat, ekonomi, siyaset, eğitim ve kadın gibi farklı konuları anlatan bir içeriğe sahip oldukları anlaşılmaktadır.⁸ Bu bağlamda II. Meşrutiyet'teki dergilerin geneline bakıldığında İslamcı düşünce çizgisinde yayın yapanların sayısının daha çok olduğu görülmektedir.

Kurtuluş Savaşı, milli mücadelenin yaşandığı bir dönemdir. Farklı görüşlerin ön planda olduğu bu dönemde toplum içerisinde ortak düşünce, milli birlik ve beraberliktir. Bağımsızlık mücadelesinin verildiği Kurtuluş Savaşı Dönemi'nde milli değerler üstte tutulmuş zirvede yaşanmış ve bu güçlü duygu dergilerin içeriğine de yansımıştır. Bu dönemde basın-yayın hayatında; Milli Talim ve Terbiye Cemiyeti Mecmuası,⁹ Terbiye Dergisi,¹⁰ Büyük Mecmua, Ümit, Kurtuluş, Aydede, Aydınlık ve Dergah gibi dergilerin yer aldığı görülmektedir. İlgili dergiler içerik olarak, sanattan edebiyata, kültür ve milli değerlere kadar birçok konuyu ele almıştır. Sonuç olarak bu dönemde toplum içinde birçok konuda zıtlasmalar yaşanmasına rağmen, dergilerde milli mücadele ve milli bağımsızlık konularının ele alınması noktasında bir bütünlük yaşanmıştır.

⁶ Tayfun Barış, “Meşrutiyet Döneminin Uzun Soluklu Yayınlarından Biri Olarak Resimli Kitap Dergisi,” *Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.20, S.31, 2016, s.255.

⁷ Şeref Göküş, “II. Meşrutiyet Dönemi İslamcı Çizgideki Süreli Yayınlarda Aile ve Çocuk Eğitimi”, *Artuklu Akademik*, C.7, S.1, 2020, s.102-103.

⁸ Deniz Karaman, “Ulumu İktisadiye ve İçtimaiye Mecmuası”, *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.28, S.1, 2004, ss.65-66; Demir, “Osmanlı'da Dergiciliğin Doğuşu ve Gelişimi (1849-1923)”, 2016, ss.84-90.

⁹ Mustafa Güçlü, “Eğitim Hareketleri Dergisinin Eğitim Sorunları Açısından Değerlendirilmesi”, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, C.12, S.4, 2012, ss.7-10.

¹⁰ Jawad Sıddıq-Kubatali Topchubayev, “1914 Yılında Yayınlanan Terbiye Mecmuası ve Devamı Olarak 1918 Yılında Yayınlanan Terbiye Dergileri Üzerine Bir Değerlendirme”, *Toplum Bilimleri Dergisi*, C.7, S.13, 2013, s.331.

Büyük bağımsızlık mücadelesinin verildiği Cumhuriyet Dönemi'nde inkılap devri yaşanmış; milli bağımsızlık, özgürlük, demokrasi, halkın milli bir şuur içerisinde yaşaması gibi görüşler hızla yayılma fırsatı bulmuştur. Buna istinaden halk içinde eğitim, felsefe, sanat ve milli bilinç üzerine düşünme imkanı artmıştır. Cumhuriyet Dönemi'nde bağımsızlık mücadelesi veren halk özgürlüğün, demokrasinin önemini kavramış ve esaretten kurtulmanın zaferini yaşamıştır. Bu durum basın-yayın organı olan dergicilik sektörüne de yansımıştır. Bu dönemde çıkarılan dergiler; Akbaba, Resimli Ay, Yeni Mecmua, Milli Mecmua, Haftalık Mecmua, Hayat, Kadro, Varlık, Fikir Hareketleri, Ülkü ve Yeni Adam dergileridir. Bağımsızlık mücadelesinin verildiği bu dönemde dergilerde özellikle demokrasi ve özgürlük kavramı ele alınmıştır. Dergiler bu kavramları halka benimsetme ve toplum içinde yaşatma amacı gütmüştür. Yine bu dönemde dergilerde işlenen konular arasında kültür, edebiyat, sanat, felsefe ve Türk Milleti'nin gelenek ve görenekleri yer almıştır.

Çok partili döneme geçiş evresinde ortamda siyasi bir mücadele cereyan etmiştir. Dolayısıyla bu dönem içerisinde yayınlanan dergilerin içeriklerinin genelinde de siyasi bir gündem oluşturulmuştur. Bu süreçte yayın yapan dergilerin hemen hemen ortak amacı dönemin siyaseti ile yakından ilgilenmek, eğitim ve öğretim sistemini tartışmak, karşıt görüşleri dile getirmek ve ülkedeki durum ve olayları eleştirmek olmuştur.¹¹Bu dönemde başlıca çıkarılan dergiler; Bilgi, Hayat, Akis, Eğitim Hareketleri, Devir ve Kim dergileridir. Çok partili dönemde çıkarılan dergilerde eğitim, siyaset, özgür düşünce, felsefe, edebiyat, sanat, resim, spor, kültür, ahlak, din, ekonomi, magazin, moda gibi birçok konu ele alınmıştır. Özellikle özgür düşünce, dergilerde işlenen konuların başında gelmektedir.

Bu dönemde basın-yayın hayatına atılan dergilerden biri de 1956 yılında İsmail Hakkı Baltacıoğlu tarafından Ankara'da çıkarılmaya başlanan Din Yolu Dergisi'dir.1956-1957 yılları arasında aktif olarak yayın hayatına devam eden dergi, 1 Eylül 1957 tarihinde basılan 36. sayısı ise yayın hayatını noktalamıştır. Dergi, İslamcı çizgide yayın yapan dergilerden birisidir. Halka doğru bir din algısı kazandırmak, buna bağlı olarak iman ve ibadet konularını doğru bir şekilde aktarmak ve ahlaki değerler ile din olgusunu güçlendirmeye çalışmak derginin amaçları arasındadır. Bu süreçte dergi, ahaliye doğru bir din algısına sahip olma bilinci aşılarken onları hurafelerden uzaklaştırma gayesi de taşımıştır. Dini bilgilerin doğru anlaşılması kadar pratikte yaşam haline getirilmesinin de derginin çıkış amacı arasında olduğu görülmüştür. Zira dergi hedefini belirlerken kimlere hitap edileceğinin ve hangi probleme cevap verileceğinin tespitini de yapmıştır.

¹¹Muhsin Hesapçıoğlu-Levent Deniz, "Eğitim Tarihine İlişkin Süreli Yayınları", *Türkiye Araştırmaları Literatürü Dergisi*, C.6, S.12, 2008, s.540.

Dolayısıyla dergi içeriğinden hareketle, o dönemde din ve ahlak eğitimi konusunda nelerin ele alındığı ve toplumu bilgilendirmeye yönelik nelere vurgu yapıldığı hakkında fikir edinebiliriz. Bu bağlamda çalışmada Din Yolu Dergisi’nde din ve ahlak eğitimine dair hangi konuların ele alındığını tespit etmek araştırmanın temel problemi olarak formüle edilmiştir.

Araştırmanın Amacı

Din Yolu Dergisi, 15 Mart 1956 tarihinde İsmail Hakkı Baltacıoğlu tarafından “Dinî ve İctimaî” spotuyla yayın hayatına atılan bir dergidir. Dergide, dönemin toplumsal hayatına yön veren farklı birçok konu ele alınmış ve alanlarında uzmanlaşmış bir yazar kadrosuna yer vermeye gayret edilmiştir. Bu bağlamda çalışmanın amacı Din Yolu Dergisi’nde din ve ahlak eğitimine dair ele alınan konuların tespitini yapmaktır. Bununla birlikte, Din Yolu’nun şekilsel özellikleri, içerik ve yazar kadrosu ile derginin kurucusu ve imtiyaz sahibi olan İsmail Hakkı Baltacıoğlu’nun hayatı, eserleri ve ilmi kişiliğini ele almak da dergide ulaşılmak istenen diğer amaçlar arasında yer almaktadır.

Araştırmanın Önemi

Yapılan incelemeler sonucunda Din Yolu Dergisiyle alakalı İşler’in, “İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu’nun Din Yolu Dergisi Özelinde Din Anlayışı”, adlı çalışması dışında başka herhangi bir kitaba, kitap bölümüne, makaleye, doktora ve yüksek lisans tezi ile bildiriye ulaşılamamıştır.¹² Bu yönüyle bakıldığında ortaya konan bu çalışma orijinaldir ve ilerleyen süreçlerde yapılması düşünülen benzer araştırmalara da kaynaklık edebilecek bir özelliğe haizdir.

Araştırmanın Yöntemi

Araştırma, tarama modelinde betimsel bir çalışma olarak hazırlanmıştır. Bu çalışma ile Din Yolu Dergisi’nin şekilsel özellikleri, içeriği ve yazar kadrosu, derginin kurucusu İsmail Hakkı Baltacıoğlu’nun hayatı, eserleri ve ilmi kişiliği ile dergide ele alınan din ve ahlak eğitimine dair konuları analiz edilip incelemek hedeflendiği için betimsel tarama modeli tercih edilmiştir. Çünkü tarama modelleri; geçmişte veyahut günümüzde hala varlığını devam ettiren herhangi bir durumu o haliyle belirleyip betimleme amacı taşıyan araştırmalarda kullanılan bir model çeşididir.¹³

¹² Ahmet İşler, “İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu’nun Din Yolu Dergisi Özelinde Din Anlayışı”, *International SocialSciences Studies Journal*, C.6, S.66, 2020, s.3166-3173.

¹³ Niyazi Karasar, “*Bilimsel İrade Algı Çerçevesi ile Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar-İlkeler-Teknikler*”, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2016, s.108.

Verilerin toparlanıp bir araya getirilmesinde belgesel tarama tekniği uygulanmıştır. Belgesel tarama, kayıt altına alınmış hali hazırdaki kaynakları veya verileri inceleme tekniğidir.¹⁴ Belgesel tarama yapılırken uzman kişiler tarafından oluşturulmuş dergi, kitap, broşür, tez gibi kaynaklardan ve kütüphane gibi mekanlardan yararlanılmaktadır.¹⁵ Kısaca araştırılmak istenen konuyla ilgili verinin bulunduğu kaynağı inceleme, okuma, özetleme ve değerlendirme işlemidir. Belgesel tarama tekniğinde dokümanlara ulaşmak, ilgili dokümanları incelemek, elde edilen dokümanların orijinal olup olmadığını denetlemek ve bu dokümanların analizini yapmak oldukça önemlidir. Bu bağlamda araştırmada, Din Yolu Dergisi'nin tüm sayılarına ulaşılmış ve bu süreçte hepsi daha önce belirlenen “iman, Allah, melek, kutsal kitap, peygamberler, kaza ve kader, ahiret, ibadet, kelime-i şehadet, namaz, oruç, zekat, hac, ahlak, kıssa, din” gibi kavramlar göz önüne alınarak taranmıştır.

Araştırmada verilerin analiz edilme sürecinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analiz yöntemi hem sözlü hem de yazılı kaynakların incelenip değerlendirilmesi ve aynı zamanda araştırmanın sistemli bir şekilde çözülmesidir.¹⁶ Bu analiz yöntemiyle araştırma yapılırken elde edilen veriler betimsel olarak sunulur. Zira nitel analiz yapılan araştırmanın probleminin geniş bir şekilde ve tam olarak betimlenmesi gereklidir.¹⁷ Bu minvalde çalışmada; birinci el kaynaklardan elde edilen veriler tekrar değerlendirilmiş ve buradan hareketle ilgili verilerin “iman esasları”, “ibadet esasları”, “ahlaki değerler”, “önemli şahsiyetler”, “önemli gün ve geceler”, “kıssalar ve din” başlıkları altında sıralı bir şekilde sunulmasına karar verilmiştir.

Araştırmanın Sınırlandırılması

Araştırmada, 1956-1957 yılları arasında Ankara'da çıkarılan ve 36 sayıdan ibaret olan Din Yolu Dergisi baz alınmıştır. Derginin tüm sayılarında ele alınan din ve ahlak eğitime dair konular araştırmamızın temel hareket noktasını oluşturmuştur. Zira ilgili derginin tüm sayıları incelendiğinde; birbirinden farklı konuların (din, ahlak, İslam tarihi, İslam estetiği, din edebiyatı, peygamberler tarihi, önemli şahsiyetlerin hayatı, anketler vb) ele alındığı görülmüştür.

¹⁴<https://atauni.edu.tr/yuklemeler/e6d32be6d3b1ad4dae5f6cc23165e2da.pdf>, (Erişim Tarihi: 16.03.2020, saat: 15.30).

¹⁵Umut Birkan Özkan, “Eğitim Bilimleri Araştırmaları İçin Doküman İnceleme Yöntemi”, Pegem Yayıncılık, Ankara, 2019, s.3-4.

¹⁶Oğuzhan Ömer Demir, Nitel Araştırma Yöntemleri, “ Sosyal Bilimler Araştırma Yöntemleri”, Alfa Yayınları, İstanbul, 2009, s.312-313.

¹⁷Murat Özdemir, “Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma”, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.11, S.1, 2010, ss. 330-336; Karasar, Bilimsel İrade Algı Çerçevesi ile Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar-İlkeler-Teknikler, s. 229.

Bu bağlamda araştırma, giriş hariç iki bölümden meydana gelmektedir. İlk bölümde öncelikle derginin çıkış amacı, şekil ve içerik özellikleri ile yazar kadrosu hakkında bilgi verilmiş; akabinde İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun hayatı, eserleri ve ilmi kişiliği tanıtılmıştır. Araştırmanın ikinci bölümünde ise öncelikle iman ve ibadet esasları ile ahlaki değerlerden söz edilmiş; devamında topluma yön veren önemli şahsiyetler, önemli gün ve geceler ile kıssalar ve din başlıkları ele alınmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

DİN YOLU DERGİSİ VE İSMAİL HAKKI BALTACIOĞLU

1.1. Din Yolu Dini ve İctimai Dergisi

Düzenli aralıklarla yayınlanan dergiler; bir toplumun gelenek, görenek, siyasi, sosyal, ekonomik seviyesini, eğitim durumunu vb. birçok konuyu ele alır. Zira dergiler dönemin canlı tanıklarındır ve bu yönleriyle tarihi bir belge olma özelliği de taşımaktadırlar. Geçmiş ile gelecek arasında bir köprü kuran dergilerin toplumu bilinçlendirme aracı olması da ne derece önemli olduklarının adeta bir kanıtıdır. Aynı zamanda dergiler toplumun etkilendiği bir olay veya olguyu, düşünceyi, sorunu, ileriye dönük planları ortaya çıkaran ve ahaliyi bilgilendiren bir kamuoyu aracı olma amacı da taşırlar. Bir problemi belirleme ve söz konusu probleme çözüm üretme görevinin bulunması da dergicilik sektörünün toplum hayatındaki yerini ve önemini artırmaktadır.¹⁸

Giriş bölümünde belirtildiği üzere, Osmanlı'da Tanzimat döneminden itibaren başlayan dergicilik sektörünün yıllar içerisinde hem nicel hem de nitel anlamda gelişerek günümüze kadar geldiği bilinmektedir. Zamanla ülkeye ve topluma hizmet sunan birçok dergi ortaya çıkmış, bunların bazıları kısa, bazıları da uzun ömürlü olmuştur. Tarihi süreçte basın-yayın hayatına atılan dergilerden biri de Din Yolu Dergisi'dir. İsmail Hakkı Baltacıoğlu tarafından Ankara'da 1956 ile 1957 yılları arasında çıkarılmaya başlayan derginin, 36. sayısı basıldıktan sonra yayın hayatına son verilmiştir. Çalışmanın bu bölümünde adı geçen derginin çıkış amacı, şekilsel özellikleri, içeriği ve yazar kadrosu ile derginin kurucusu olan İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun hayatı, eserleri ve ilmi kişiliği hakkında bilgi verilecektir.

1.1.1. Din Yolu Dergisi'nin Çıkış Amacı

Din Yolu Dergisi'nin çıkış amacı, ilk sayısında İsmail Hakkı Baltacıoğlu tarafından "başlarken" başlığı ile okuyuculara duyurulmuştur. Buna göre derginin basın-yayın hayatına atılırken nasıl bir hedef kitleye hitap edeceği, ahalinin hangi ihtiyaçlarına cevap vereceği ve İslamcı dergiler içerisinde nasıl bir boşluğu dolduracağını iyi hesap edildiği dile getirilmiştir. Baltacıoğlu, ilgili yazıda bu ülkede dini konular hakkında konuşmaktan imtina edilen bazı dönemlerin yaşandığını, din ve dine ait mevzuların sanki gayr-i kanuni bir cereyanmış gibi görüldüğünü, hatta Allah'ın emri olan dindarlığı gericilikle eşdeğer kabul eden kişilerin belirli bir kesim tarafından takdir edildiği anların olduğunu dile getirmiştir. Baltacıoğlu'na göre, bu

¹⁸Mustafa Güçlü-M. Çağatay Özdemir, "Eğitim Hareketleri Dergisi'nde Yayınlanan Çeviri Makalelerin Değerlendirilmesi", *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, C.10, S.4, 2012, s.666.

önyargılı fikirler ve bağınazlığı anımsatan tutumlar doğru değildir; zira İslam'ın öğretileri, insanların dini ve ahlaki konulardaki duygu ve düşüncelerini besleyen en önemli itici güç olarak kabul edilmelidir. Meseleye bu yönüyle bakıldığında İslamiyet, dini konularda olduğu kadar müsbet ilmi tavsiye eden öğretileriyle de dikkate alınması ve değer verilmesi gereken bir dindir.

İsmail Hakkı Baltacıoğlu, derginin bu gerçeklerden hareketle nasıl bir yol izleyeceğini ya da takip etmesi gerektiğini şu sözlerle okurlara duyurmaktadır: “Din Yolu’nun kadrosunda bulunan sosyologlar ve din mütefekkirleri kimlerin ne diyeceğini hatırlarının köşesine bile getirmeden bu ulvi dinin esasları üzerinde işlemeyi, meselelerini ele almayı ve akıl, mantık, bilgi ile duyguyu mezcedip gevşeyen din bağlarını pekiştirmeyi düşünmüşler, programını da öyle tespit etmişlerdir.”¹⁹ Dergide dile getirilen bu ifadelerle bakıldığında iki hususa dikkat çekildiği görülmektedir. Bunlardan ilki İslam dininin esaslarının akıl ve mantık süzgecinden geçirilerek muhatap kitleye doğru ve tutarlı bir şekilde anlatılması gerektiğidir. İkincisi ise dini ve ahlaki konuları davranışa dönüştürme noktasında eksikliği bulunan veyahut rehavete kapılan kimselerin her iki durumda da dinî bağlarının tekrar oluşturularak güçlendirilip pekiştirilmesi gerektiği hususudur. Buradan hareketle Din Yolu Dergisi’nde birbirinden farklı konuların (din, ahlak, İslam tarihi, İslam estetiği, din edebiyatı, peygamberler tarihi, önemli şahsiyetlerin hayatı, anketler vb) ele alınacağı dile getirilmiştir. Dergi’nin ilk sayısında sözü edilen bu hususlar, 1. 3. 8. 10. 16. 26. ve 33. Sayılarında da benzer ifadelerle tekrar edilmektedir.²⁰

1.1.2. Din Yolu Dergisi’nin Şekil Özellikleri

Din Yolu Dergisi incelediğinde derginin şekilsel açıdan iç ve dış kapakları, içeriği ve yapısının benzer özellikte olduğu görülmektedir. Derginin tüm sayısında dış ön ve arka kapak fotoğrafı farklı renklerde içeriğindeki yazılar ise siyah ve beyaz renkte okurlarına sunulmuştur. Derginin dış kapağındaki ön yüzün üstünde büyük harflerle “DİN YOLU” şeklinde buranın hemen alt satırında ise baş harfleri büyük diğer harfleri ise küçük olan ve

¹⁹İsmail Hakkı Baltacıoğlu, “Başlarken”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.1, 1956, s.1. Derginin hedefini bu şekilde tespit eden Baltacıoğlu, üçüncü sayıdaki yazısında ise burada belirtilen hedeflerin tam manasıyla anlaşılamadığından söz ederek, derginin “dini bütün Müslümanlar tarafından çıkarılan bir mecmua” olduğu hususuna vurgu yapmıştır. Ancak buna rağmen “inkılapçılık” adı altında laikliği dinsizlik görenlerle, inkılapçılığa soğuk bakan bazı muhafazakârların” derginin çıkış gayesini tam olarak anlayamadıklarından da dert yakınmıştır. Bkz. İşler, “İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu’nun Din Yolu Dergisi Özelinde Din Anlayışı”, s.3168; İsmail Hakkı Baltacıoğlu, “Hasbihal”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.3, 1956, s.1.

²⁰“Başlarken”, 1956, s.1; İsmail Hakkı Baltacıoğlu, “Din Yolu Hafta Bir Çıkacak”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.2, 1956, s.1; İsmail Hakkı Baltacıoğlu, “Bir Kaç Nokta”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.8, 1956, s.1; İ. Hakkı Baltacıoğlu, “Yolumuz”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.10, 1956, s.1; İsmail Hakkı Baltacıoğlu, “Hasbihal”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.16, 1956, s.1 İsmail Hakkı Baltacıoğlu, “Din Yolunun Şekli”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.2, S.26, 1956, s.1; İsmail Hakkı Baltacıoğlu, “Yine O Bahis”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.2, S.33, 1956, s.1;

küçük punto ile “Dini ve İctimai Dergi” şeklinde alt tarafın sağına doğru hangi gün, ay ve yılda yayınlandığı tarih, cilt ve sayı numarası yazılmıştır (EK-1).²¹ Derginin dış kapağının ön yüzünün ortasında genellikle İstanbul’daki cami fotoğrafları sergilenmiştir (EK-2).²² Derginin 22. 23. ve 26. Sayılarına ise Osmanlıca güzel yazı sanatından fotoğraflar eklenmiştir (EK-3).²³ Din Yolu Dergisi’nin 24. ve 25. sayısında içindekiler bölümü, dış kapak ön yüz kısmına alınmıştır (EK-4).²⁴ Derginin dış kapağının ön yüz iç kısmına İller Bankası, İş Bankası, Vakıflar Bankası ve Sümer Bank reklamı verilmiştir (EK-5).²⁵ Her sayıda düzenli olarak başka bir bankanın reklamı olduğu görülmüştür (EK-6).²⁶

Ön kapak çevrildiğinde ön kapağın iç kısmında da yine bazı banka reklamlarının olduğu anlaşılmıştır (EK-7).²⁷ Ayrıca derginin ilk sayfasında yayınlanma süresi ile ilgili haberlere yer verilmiştir. Yine derginin birinci sayfasında içindekiler kısmı ile dergideki makaleler ve onların yazarlarının adları listelenmiştir. Listenin alt kısmında derginin hangi matbaadan çıktığı, hangi ilde yayınlandığı, basıldığı yerin adresi, telefon numarası ve derginin fiyatı gibi bilgilere de yer verilmiştir. Aynı sayfanın yani içindekiler kısmının bulunduğu yerin üst kısmında “Din Yolu” başlığı yazılmıştır. Yine ilk sayfada dergi ile ilgili bilgi yer almıştır. Burada derginin amacı, dergide bulunan konuyla ilgili genel bilgi aktarılmıştır (EK-8).²⁸ Derginin dış kapak arka yüzüne çoğunlukla Ziraat Bankası reklamı birkaç sayıda da Pamukbank ve Sümerbank reklamı eklenmiştir (EK-9).²⁹ Derginin yine dış kapak arka yüzün iç kısmında Sümerbank ve Pamukbank reklamlarına sıkça rastlanmıştır (EK-10).³⁰

Din Yolu Dergisi’nin ilk iki sayısı on beş günde bir yayınlanmıştır. Üçüncü sayıdan itibaren, yoğun talep üzerine, haftada bir yayınlanma kararı alınmış ve her Perşembe derginin basılması kararlaştırılmıştır (Din Yolu Dini ve İctimai Dergi,1956:3). On birinci sayıya ulaşıldığında ise ayda üç yayın yapılma kararı alınmıştır (Din Yolu Dini ve İctimai Dergi, 1956:11). Yirminci sayıdan itibaren ise her yılın biri ile on beşinde olmak üzere yeniden iki haftada bir yayınlanmaya başlanmıştır (Din Yolu Dini ve İctimai Dergi, 1956:20). Bu süreçte Kasım ayında 25. sayısı basılan derginin yayın hayatına beş ay süreliğine ara verilmiş, 26. sayısı ise ancak Nisan ayında çıkarılabilmıştır (EK-11).³¹

²¹Din Yolu Dini ve İctimai Dergi 1/1 (Mart 1956) Dış Kapak Ön Yüz.

²²Din Yolu Dini ve İctimai Dergi 1/2 (Mart 1956) Dış Kapak Ön Yüz.

²³Din Yolu Dini ve İctimai Dergi 1/22 (Ekim 1956) Dış Kapak Ön Yüz.

²⁴Din Yolu Dini ve İctimai Dergi 1/25 (Kasım 1956) Dış Kapak Ön Yüz.

²⁵Din Yolu Dini ve İctimai Dergi 1/9 (Mayıs 1956) Dış Kapak Ön Yüz İç Kısım.

²⁶Din Yolu Dini ve İctimai Dergi 1/10 (Mayıs 1956) Dış Kapak Ön Yüz İç Kısım.

²⁷Din Yolu Dini ve İctimai Dergi 1/15 (Temmuz 1956) Dış Kapak Ön Yüz İç Kısım.

²⁸Din Yolu Dini ve İctimai Dergi 1/8 (Mayıs 1956) ,sayfa 1.

²⁹Din Yolu Dini ve İctimai Dergi 1/15 (Temmuz 1956) Dış Kapak Arka Yüz.

³⁰Din Yolu Dini ve İctimai Dergi 2/32 (Temmuz 1957) Dış Kapak Arka Yüz İç Kısım.

³¹Din Yolu Dini ve İctimai Dergi 2/26 (Nisan 1957) Dış Kapak Ön Yüz.

Derginin her bir sayısı düzenli bir şekilde 16 sayfadan oluşmaktadır. Ayrıca dergide zaman zaman küçük fotoğraflara ve geometrik şekillere yer verilmekte böylece anlatılan konuların pekiştirilmesi sağlanmaktadır. Yine incelemeler sonucunda derginin son sayfası yani 16. sayfasında düzenli olarak kıssalara yer verildiği anlaşılmaktadır.³² Yalnızca birinci sayının son sayfasında kıssalar bölümünde İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun eserlerine ve bu eserlerin ücretlerine yerildiği görülmektedir (Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi, 1956: 1).³³

Derginin dış kapak ön yüzünde bulunan Ulu Cami, Selimiye Cami, Sultan Ahmet Camisi gibi cami fotoğrafları dikkat çekmektedir.³⁴ Derginin kapak kalitesine bakıldığında, belli bir sayıya kadar dış kapakların basımında kalın ve kaliteli bir kağıt kullanıldığı, 26. sayıdan itibaren ise derginin kapak kısımlarının daha ince bir fon kağıt kullanılarak hazırlandığı görülmektedir.³⁵

Din Yolu Dergisi, 15 Mart 1956'da yayın hayatına başlamış, 1 Eylül 1957'de otuz altıncı sayısının son sayfasında bulunan "Okuyucu Mektubu" başlığı altında okuyucusundan gelen bir mektup ile okurlarına veda etmiştir.³⁶

1.1.3. Din Yolu Dergisi'nin İçerik Özellikleri

Derginin çıkış amacı daha önce de bahsedildiği gibi halka doğru bir din algısı kazandırmaktır. Din Yolu Dergisi'nde ele alınan konulara bakıldığında içeriğin bu amaca uygun bir şekilde hazırlandığı görülmüştür. Bu bağlamda derginin 36 sayısı da elde edilerek içerisindeki her makale teker teker okunmuş ve aşağıdaki şekilde bir konu dağılımı yapılmaya çalışılmıştır:

³² C. Zeydan, "Armanosa (Roman)", *Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi*, C.1, S.24, 1956, s.15-16.

³³ İsmail Hakkı Baltacıoğlu, "Baltacıoğlunun Eserleri", *Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi*, C.1, S.1, 1956, s.16.

³⁴ "Kaptaki Resim Ulu Cami", *Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi*, C1, S.5, 1956, s.11.

³⁵ "Din Yolu'nun Yeni Şekli", *Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi*, C.2, S.26, 1957, s.1.

³⁶ "Okuyucu Mektubu", *Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi*, C.2, S.36, 1957, s.16.

Tablo 1.1Din Yolu Dini ve İctimai Dergisi’ndeki Makalelerin Konu Dağılımı Tablosu

Konu Başlıkları	Sayısı
İman-İnanç Esasları	69
Ahlaki Değerler	67
Önemli Şahsiyetler	63
İbadet Esasları	45
Din Eğitimi	20
Din ve Ahlak	19
Din Anlayışı	19
Dini Kalkınma	17
Önemli Gün ve Geceler	16
Din ve İlim	12
İslam Dini	12
Dini Fıkralar	10
Hurafeler	10
Din Yolu’nun Büyük Din Anketi	10
İslam Tarihi	7
Kur’an’ın Türkçeye Çevrilmesi	7
Diğer	181
Toplam	584

Derginin konu dağılımını gösteren yukarıdaki tablo incelendiğinde, “diğer” başlığı hariç olmak kaydıyla, on altı farklı mevzudan bahsedildiği görülmektedir. Buna göre derginin; iman-inanç esasları³⁷, ibadet esasları ve din eğitimi gibi konu başlıklarından dini kalkınma, İslam tarihi, önemli gün ve gecelere³⁸ kadar çok geniş bir muhtevaya sahip olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda dergi, konuları gerekli ölçüde ele almakta ve ayrıntılı bilgiden kaçınmaktadır. Dergide verilmek istenen mesaj ya da bilgi için sade ve akıcı bir dil kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra içerikte, daha çok vurgulanması gereken asıl noktalara dikkat çekilmektedir. Tablodaki konu dağılımından yola çıkarak derginin üzerinde durması gereken konuda amacının dışına çıkmamaya özen gösterildiği anlaşılmaktadır.

³⁷ Enver Tuncalp, “İman Temelleri”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.2, S.33, 1957, s.8-9.

³⁸ Gazali Saltık, “Kadir Gecesi ve Ayasofya İftarları”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.8, 1956, s.11.

İlgili tablo incelendiğinde dergide üzerinde durulan konuların her birinin dinle irtibatlı bir şekilde işlendiği göze çarpmaktadır.³⁹ Nitekim din olgusu kendi içerisinde birbirinden farklı birçok konuyu ihtiva etmektedir.⁴⁰ Ayrıca dergide din olgusu ile ahlaki değerler arasında bir bütünlük sağlanmakta, din ve ahlak eğitimi konularına sıkça yer verildiği görülmektedir. Bilindiği üzere günümüzde gerek örgün gerekse yaygın din eğitiminde dini konuların muhatap kitleye aktarımında genel olarak beş hususa daha çok vurgu yapıldığı anlaşılmaktadır. Bunlar; iman-inanç esasları, ibadet esasları, ahlak esasları, Kur'an-ı Kerim ve Hz. Peygamber başta olmak üzere önemli dini şahsiyetler konularıdır. Din Yolu'nda ele alınan konulara bakıldığında, dergideki muhtevanın yukarıda vurgulanan beş ana konuya benzer bir içeriğe sahip olduğu görülmektedir.

Dergide bahsedilen konuların tekrar edilme sıklığına bakıldığında; dile getirilen konunun iman-inanç esasları (69 defa) olduğu görülmektedir.⁴¹ Bunu ahlaki değerler (67 defa), örnek şahsiyetler (63 defa)⁴² ve ibadet esasları (45 defa) takip etmektedir. Bunun yanı sıra dergide, din eğitimi (20 defa), din ve ahlak (19 defa), dini kalkınma (17 defa), önemli gün ve geceler (16 defa), din ve ilim (12 defa) ve İslam dini (10 defa) gibi konu başlıklarına da yer verildiği anlaşılmaktadır.

Dergide ayrıca Hz. Yusuf kıssasına da değinilmektedir. Hz. Yusuf'un ve ailesinin şahsında iyi ve kötü davranışları seçen kişilerin yaptıkları tercih sonucunda neler yaşadıkları anlatılmakta ve bu sayede insanlar uyarılmaya çalışılmaktadır.⁴³ Hz. Yusuf kıssası yanında dergi içeriğinde dinin kalkınması konusuna da yer verildiği görülmektedir.⁴⁴ Bunun nedeni halka doğru bir din algısı kazandırma noktasında dini bilgilerin doğru ve tutarlı bir şekilde aktarılabilmesi adına din ile ilgili gelişme kaydetmenin ve dini batıl inançlardan kurtarmanın önemine vurgu yapmaktır.⁴⁵ Yine din ve ahlak eğitimi adına derginin konu içeriğinde Hz. Peygamber (sav)'in yaşamından örnekler verilmekte ve sık sık onun hadislerine atıflar yapılmaktadır.⁴⁶ Kanaatimizce dergide böyle bir metot takip edilmesinin nedeni, Hz. Peygamberin hem bir birey hem de bir peygamber olarak Müslümanlara rol model olabilecek

³⁹Peyami Safa, "Din ve İlim", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.1, 1956, s.3; M. Şekip Tunç, "Din Konusu", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.1, 1956, s.5.

⁴⁰M. Şekip Tunç, "Din Hayatının Dün ve Bugünü", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.3, 1956, s.10-11; Neşet Çağatay, "Saygı", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.13, 1956, s.2.

⁴¹ Enver Tuncalp, "İman Temelleri", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.2, S.26, 1957, s.8-9.

⁴²Şerafettin Yaltkaya, "Öldükten Sonra Dirileceğiz", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.11, 1956, s.13; İhsan Olgun, "Mevlana ve Eserleri", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.18, 1956, s.15.

⁴³Samime Baltacıoğlu, "Yusuf Peygamber", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.7, 1956, s.15-16.

⁴⁴ Feyzullah SacitÜlkü, "Dinin Kalkınması", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.2, S.26, 1957, s.5.

⁴⁵Samime Baltacıoğlu, "Yusuf Peygamber", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.4, 1956, s.15-16.

⁴⁶ "Peygamberimize Ait Fıkralar", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.5, 1956, s. 15.

en müstesna şahsiyet olmasıdır.⁴⁷ Bunun yanında dergide bazı konuların anlatımında ilgili görsellerden de yararlanılmıştır (EK-12).⁴⁸

Sonuç olarak denilebilir ki, Din Yolu Dergisi’nde birbirinden farklı konular ele alınmıştır; fakat söz konusu konuların varmak istediği ortak nokta dinin doğru bir şekilde anlaşılması ve öğrenilenlerin hayata aksettirilmesi meselesidir. Bu minvalde dergide özellikle “Tefrika Roman, Mevlana’dan Fıkralar, Gençlere Din Bilgisi, Din Yolu’nun Büyük Din Anketi ve Musahabe” gibi sabit başlıklar altında halkı bilgilendirmeye yönelik iman, ibadet, ahlaki değerler vb. konulara ait ciddi malumatlar verilmiştir.

1.2. Yazar Kadrosu

Din Yolu’nun yazar kadrosunun derginin çıkış amacı doğrultusunda bir araya getirildiği ve oldukça geniş bir yelpazeden teşekkül ettiği görülmektedir. Dergide, eğitimci, şair, araştırmacı ve yazar namıyla anılan birçok önemli şahsiyet farklı konularda makale kaleme almışlardır. Aşağıdaki tabloda on ve üzeri sayıda makale ele alan yazarların tablosuna yer verilmiştir:

Tablo 1.2 Dergide On ve Daha Üzeri Makale Yazan Yazarlar Tablosu

Yazar Adı, Soyadı	Mesleği	Makale Sayısı
Ragıp Akyavaş	Araştırmacı, Yazar	67
Neşet Çağatay	Eğitimci	29
İhsan Olgun	Danıştay Başkanı, Yazar	26
M. Şekip Tunç	Eğitimci	20
M. Muhlis Koner	Eğitimci, Siyasetçi	19
Hasan Basri Erk	Yazar	18
H. Malik Evrenol	Yazar	17
Enver Tuncalp	Yazar, Şair	16
M. Sait Güran	Eğitimci	15
Halil Aslangül	Yazar	15
Gazali Saltık		12
İsmail Hakkı Baltacıoğlu	Eğitimci, Yazar, Siyasetçi	10
Toplam		264

⁴⁷ Gazali Saltık, “Naris Oğlu Nadr’ın Hazreti Muhammedle Münazarası”, *Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi*, C.2, S.27, 1957, s.14.

⁴⁸ *Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi* 2/29 (Mayıs 1957) , 4-5.

Tabloya bakıldığında dergide en fazla yazı kaleme alan kişinin Ragıp Akyavaş olduğu görülmektedir. Ragıp Akyavaş (D.1890 – Ö.1969), İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunudur. Mezuniyeti sonrasında, yaklaşık yirmi yıl, Türk adliyesinde hizmette bulunmuştur. Aynı zamanda Kara Harp Okulu’nda Ceza Hukuku ve Harp Tarihi hocalığı da yapmıştır. Bununla beraber basın-yayın hayatıyla da ilgilenen Akyavaş; başta “Halkçı, Zafer, Adalet ve Son Havadis” gibi süreli yayınlar olmak üzere diğer farklı gazete ve dergilerde de birçok makale kaleme almıştır.⁴⁹ Ragıp Akyavaş, *Din Yolu Dergisi*’ne, İslam Dini Ahlakı Dayanır⁵⁰, Gençlere Din Bilgisi⁵¹, Ramazan⁵², Ticaret Namusu⁵³, Batıl İtikatlar⁵⁴, Bazı Şer’i Tabirler ve Terimler⁵⁵ gibi makaleleriyle hizmette bulunmuştur. Akyavaş’ın yazılarına bakıldığında genellikle hurafe ve batıl inançların bireyin dini yaşamını olumsuz etkilediği, İslam dininin doğru bir şekilde bireye aktarılması gerektiği ve ahlaki değerlerin toplum üzerindeki etkisine dikkat çekildiği anlaşılmaktadır.

Dergide, Ragıp Akyavaş’tan sonra en çok yazı kaleme alan ikinci yazar Neşet Çağatay’dır. Neşet Çağatay (D.1918 – Ö.1999), Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi mezunudur. Aynı yıl mezun olduğu fakültede asistanlığa başlayan Çağatay, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi açıldıktan sonra oraya geçerek akademik kariyerini tamamlamıştır. Yaklaşık dört yıl İlahiyat Fakültesi Dekanlığı yapan Çağatay, Selçuk Üniversitesi rektörlüğü görevinde de bulunmuştur.⁵⁶ Merhum Neşet Çağatay’ın dergide ele aldığı makalelere bakıldığında yazılarının halka din bilgisini iyi bir şekilde anlatma, eksik olan din konusunu düzenleme⁵⁷, ahlaki değerlerin önemini kavratma⁵⁸ ve onları uygulamanın yollarını gösterme, temiz olmanın önemini belirtme⁵⁹, iman ve ahlakın insan üzerindeki etkisini açıklama gibi hususlara vurgu yapıldığı anlaşılmaktadır.

Dergide, Ragıp Akyavaş ile Neşet Çağatay’dan sonra en fazla makale kaleme alan yazar İhsan Olgun’dur. Danıştay Üyeliği ve Beşinci Daire Reisliği görevinde bulunan İhsan Olgun, dergiye Mesnevi’den Seçmeler⁶⁰, Din Bilgisi⁶¹, İnsan⁶², İnsanlık Sınırı⁶³, İslamiyet’te

⁴⁹<https://www.biyografya.com/biyografi/10207> (Erişim Tarihi: 15.04.2021, saat: 22.40).

⁵⁰ Ragıp Akyavaş, “Bazı Şer’i Tabirler ve Terimler”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.19, 1956, s8-9

⁵¹ Ragıp Akyavaş, “Bazı Şer’i Tabirler ve Terimler”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.18, 1956, s.8.

⁵² Ragıp Akyavaş, “Ramazan”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.4, 1956, s.3.

⁵³ Ragıp Akyavaş, “Ticaret Namusu”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.8, 1956, s.10.

⁵⁴ Ragıp Akyavaş, “Batıl İtikatlar”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.9, 1956, s.3.

⁵⁵ Akyavaş, “Bazı Şer’i Tabirler ve Terimler”, 1956, s.8.

⁵⁶<https://www.biyografya.com/biyografi/12598>(Erişim Tarihi: 15.04.2021, saat: 22.40).

⁵⁷ Neşet Çağatay, “Memleketimizde Din İşleri Nasıl Düzenlenmeli”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.7, 1956, s.5.

⁵⁸ Neşet Çağatay, “Hırs ve Tamah Yarışı İnsanları Nereye Götürüyor?”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.11, 1956, s.2.

⁵⁹ Neşet Çağatay, “Din ve Sağlık Yönlerinden Temizlik”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.16, 1956, s.2.

⁶⁰ İhsan Olgun, “Mesnevi’den Seçmeler”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.22, 1956, s.11.

⁶¹ İhsan Olgun, “Din Bilgisi”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.24, 1956, s.1.

Akıl Yeri⁶⁴, Akıl ve Din⁶⁵ gibi makaleleriyle katkıda bulunmuştur. Olgun'un makalelerinde din ile aklın çelişmediği, İslam'ın ilme ve bilime verdiği değer ile dini bilgileri öğrenmenin önemi gibi hususlardan söz ettiği görülmektedir.

Tabloya bakıldığında Ragıp Akyavaş, Neşet Çağatay ve İhsan Olgun'dan sonra en çok yazı kaleme alan yazar M. Şekip Tunç'tur. M. Şekip Tunç (D.1886 – Ö.1958), Vefa İdadisi'nden mezun olmuştur. Daha sonra Mülkiye Mektebi'ni bitirmiş ardından Üsküp Öğretmen Okulu'nda görev yapmıştır. Sonrasında ise pedagoji, psikoloji ve felsefe alanlarına yönelmiştir. Psikoloji eğitimi almak amacıyla İsviçre'ye gitmiş ve buradan döndükten sonra İstanbul Üniversitesi'nde akademik hayatına devam etmiştir.⁶⁶ Bu süreçte basın-yayın hayatıyla da ilgilenen M. Şekip Tunç, Din Meseleleri ve Bu Meselelerin Çözülme Metodu⁶⁷, İlmi Açıklama ile Dini Açıklamanın Mukayesesi⁶⁸, Dini Şuurda Zaman Mefhumu⁶⁹, Dini Açıklama ve Dini Huzur⁷⁰ gibi makaleleriyle Din Yolu Dergisi'ne katkıda bulunmuştur. Tunç'un makalelerine bakıldığında derginin çıkış amacına uygun bir içeriğe sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Dergide, M. Şekip Tunç'tan sonra en fazla makale kaleme alan yazar H. Malik Evrenol'dur. Evrenol, yazılarında dinin kalkınması, yeniden düzenlenmesi ve dini bilgilerin halka doğru bir şekilde aktarılması adına çalışmalar yapmıştır.⁷¹ Diğer bir yazar olan M. Muhlis Koner, düzenli makaleleri ile ön plana çıkmıştır (Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi, 1956:4).⁷² Yine ilgili tabloda adı geçen verilen yazarlardan Necati Akder, Mehmet Önder, Tahsin Önal, M. Sait Güran gibi yazarlardan bazılarının derginin başından, bazılarının ise derginin orta sayılarından itibaren düzenli makaleleri ile dergiye katkı sağladıkları görülmüştür. Ayrıca ikinci Diyanet İşleri Başkanlığı görevinde bulunmuş olan M. Şerafeddin Yaltkaya, çok partili dönemin siyasetçilerinden biri olan M. Sadi Erdem, gazeteci Refi Cevat Ulunay, Samime Baltacıoğlu ve eğitimci Ömer Çam gibi yazarlar da makale, şiir, fıkra, kıssa

⁶² İhsan Olgun, "İnsan", *Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi*, C.2, S.26, 1957, s.7.

⁶³ İhsan Olgun, "İnsanlık Sınırı", *Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi*, C.1, S.23, 1956, s.4.

⁶⁴ İhsan Olgun, "İslamiyet'te Akıl Yeri", *Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi*, C.2, S.25, 1957, s.1.

⁶⁵ İhsan Olgun, "Akıl ve Din", *Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi*, C.2, S.26, 1957, s.4.

⁶⁶ https://tr.wikipedia.org/wiki/Mustafa_%C5%9Eekip_Tun%C3%A7 (Erişim Tarihi: 16.04.2021, saat: 20:30).

⁶⁷ M. Şekip Tunç, "Din Meseleleri ve Bu Meselelerin Çözülme Metodu", *Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi*, C.1, S.14, 1956, s.4.

⁶⁸ M. Şekip Tunç, "İlmi Açıklama ile Dini Açıklamanın Mukayesesi", *Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi*, C.1, S.17, 1956, s.5.

⁶⁹ M. Şekip Tunç, "Dini Şuurda Zaman Mefhumu", *Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi*, C.2, S.28, 1957, s.12-13.

⁷⁰ M. Şekip Tunç, "Dini Açıklama ve Dini Huzur", *Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi*, C.1, S.18, 1956, s.5-6.

⁷¹ H. Malik Evrenol, "Dinin Kalkınması", *Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi*, C.1, S.21, 1956, s.7; H. Malik Evrenol, "Dinin Kalkınması", *Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi*, C.2, S.25, 1957, s.4.

⁷² Verilen bilgi Din Yolu Dini ve İçtimai Dergisi'nin hemen hemen her sayısında mevcuttur. Örnek; *Din Yolu Dinin ve İçtimai Dergi*, C.1, S.4, 1956, s. 1.

ve söyleşileri ile derginin kadrosuna dahil olmuşlardır.⁷³ Yazarların çeşitli alanlarda dergiye hizmet vermesi, dergiyi düz anlatımdan sıyırdığı gibi durağanlıktan uzak tutan bir yayın aracı durumuna da getirmiştir.

Din Yolu Dergisi, yazar kadrosunu oluştururken bilgileri halka iletme, kişilerin kendilerini ileri bir seviyeye ulaştırması bağlamında yol gösterme ve öğrendiklerini doğru bir dini bilgiye göre yaşamlarını idame ettirme amacı gütmektedir. Bir yönüyle dergi, insanların manevi değerini terbiye etmekte ve bu konuyla ilgili bilgilerin benimsetilmesini sağlamayı hedeflemektedir. Aynı zamanda ahlaki eğitim ve inanç bütünlüğü sağlama kaygısı da taşımakta ve toplumu yakından ilgilendiren dini konuların mahiyeti üzerine sağlam adım atmayı önemsemektedir.⁷⁴

1.3. İsmail Hakkı Baltacıoğlu

Din Yolu Dergisi'nin kurucusu olan İsmail Hakkı Baltacıoğlu, bireyin gelişen ve değişen dünya şartlarına uyum sağlamasını, düzenli bir eğitim sisteminden geçerek kendini ileri seviyeye taşımasını ve aydınlık bir çağa katkıda bulunmasını isteyen bir bilim adamıdır (EK-13).⁷⁵

İsmail Hakkı Baltacıoğlu, gelecek kuşaklara sağlam bir miras bırakma adına birçok eğitim kurumunda görevde bulunmuştur. Ülkede kadın erkek tüm bireylerin eğitim alması gerektiğini savunmuş; bunun için de eğitim adına hizmet vermekten kaçınmamıştır. Sistemi bozuk bir eğitimi eleştirmiş, bu sistemin eksiklerini tamamlamak için öğretmenlerin düzenli bir program dahilinde hareket etmeleri ve bu uğurda çalışıp çabalamaları gerektiğini vurgulamıştır.⁷⁶ Cumhuriyet döneminin önemli sosyologlarından biri olan Baltacıoğlu, yaşadığı zaman diliminde dini ve ahlaki alana ait konulara ilgi gösteren ve milli kültür içerisinde din eğitiminin insanlar için vazgeçilmez bir değeri olması gerektiğini belirten bir bilim insanıdır.⁷⁷

1.3.1. Hayatı

Kendini ilme adanmış, din adamı, bilim ve ilim sahibi, sosyolog ve eğitimci olan İsmail Hakkı Baltacıoğlu 28 Şubat 1302 tarihinde İstanbul şehrinin Cihangir semtinde dünyaya

⁷³Ragıp Akyavaş, “Bilenlerle Bilmeyenler Hiçbir Olur Mu?”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.2, S.33, 1957, s.2-3; İhsan Olgun, “Saygı Duygusu”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.2, S.34, 1957, s.3.

⁷⁴Kazım Nami Duru, “Din Nasihattir”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.26, 1957, s.6.

⁷⁵<https://islamansiklopedisi.org.tr/baltacioglu-ismayil-hakki>, (Erişim Tarihi:26.11.2019, saat: 21.30).

⁷⁶Hamza Altın, “II. Meşrutiyetten Cumhuriyete İsmail Hakkı Baltacıoğlu ve Onun Eğitim ve Eğitimci Kavramları ile İlgili Düşünceleri”, *Ankara Üniversitesi Dergiler Veritabanı*, C.33, S.55, 2014, s.219.

⁷⁷Nebahat Göçeri, “Toplumsal Bir Kalkınma Modeli Olarak İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun Din Eğitimi Anlayışı Üzerine Bir Değerlendirme”, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C.3, S.2, 2003, s.45.

gelmiştir. Babası Mucurlu Baltacıoğlu İbrahim Edhem, annesi ise Düzceli Hamdune Hanım'dır. İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun ilk defa eğitim gördüğü yer yaygın din eğitimi kurumlarından biri olan Cihangir Sirkeci Mescidi içindeki mahalle mektebidir. Sonrasında ilkokulu Kabataş'ta bulunan Şemsülmekatib mektebinde ardından Meşrik-ı Füyûzat isimindeki bir özel okulda ve Kışlaarkası İlkmekebi'nde tamamlamıştır. Orta öğrenimini Fevziye Ortaokulu'nda bitirmiştir. Başarılı bir eğitim-öğretim dönemi geçiren Baltacıoğlu, ardından 1903 yılında Vefa İdadisi'nden mezun olmuştur. Vefa İdadisi'nde eğitim aldığı sırada İkdam Gazetesi'nde yazdığı ilk yazı ile yavaş yavaş yazarlığa da adım atmaya başlamıştır. Baltacıoğlu, öğrenimi esnasında bir taraftan hat dersleri almayı da sürdürmüştür.⁷⁸ 1904 yılında İstanbul Üniversitesi'nin (Darülfünun'u Osmaniye) Fen şubesine (Ulum-u Tabiye) başlayan Baltacıoğlu, 1908 senesinde eğitimini tamamlayarak mezun olmuştur.

Baltacıoğlu, üniversite eğitimine devam ederken Babıali Şifre Kalemi Müdürü Salim Bey'in desteğiyle Divanı Hümayun Defterî Kalemi'nde memur olarak çalışmaya başlamıştır.⁷⁹ Baltacıoğlu'nun, bir taraftan buradaki memuriyet hayatı devam ederken, diğer taraftan İstanbul Çarşamba'da bulunan Darülmüallimin-i İbdidaiye'de yazı (hat) hocası olarak ataması yapılmıştır. Bu süreçte Baltacıoğlu, görev yaptığı okulun müdürü Satı Bey'in tavsiyesi, dönemi Maarif Nazırı Emrullah Efendi'nin onayı üzerine pedagoji ve el sanatları alanında araştırma yapmak için Avrupa'ya gönderilmiştir. İngiltere, Almanya, İsviçre, Belçika ve Fransa gibi ülkelerdeki eğitim ve öğretim kurumları ile burada uygulanan özel ve genel öğretim metotları hakkında incelemelerde bulunmuştur. 1911 yılında ülkeye geri dönmüş ve Darülmüallimin-i İbdidaiye'deki görevine kaldığı yerden devam etmiştir. Baltacıoğlu, Darülmüallimin'deki görevini icra ederken okulunda eğitim ve öğretim yaparken bir taraftan da Şemsülmekâtib denilen okulda gönüllü "program ve danışmanlık" vazifesinde bulunmuştur. Burada "yeni terbiye" meselesine ait gerçekleştirmek istediği hususları uygulama imkanı yakalamıştır. Bu amaçla: "açık hava okulu, kır gezintileri ve aile müsamereleri" gibi modern uygulamalarının ilk denemelerini de bu sırada yapmıştır. Ancak Birinci Dünya Savaşı'nın başlaması nedeniyle görevini bırakmak zorunda kalmıştır.

Baltacıoğlu, Darülmüallimin'deki görevine devam ederken bazı velilerin şikayeti üzerine 1913 yılında Darülfünun müderrisliği görevine tayin edilmiştir. Bu süreçte Ahmed Ağaoğlu, Ziya Gökalp ve Yusuf Akçura gibi dönemin en önemli düşünce insanlarıyla birlikte Darülfünun'un ıslah edilmesi için çaba sarf etmiştir. 1918 yılında Orta Okul Genel Müdürlüğü görevini yürüten Baltacıoğlu, 1919 senesinde ise Yüksek Öğretim Genel

⁷⁸<https://www.biyografya.com/biyografi/10684>, (Erişim Tarihi: 06.11.2019, saat: 00.15).

⁷⁹ Ayhan Vergili, "Bilinmeyen Bir Yönüyle İsmail Hakkı Baltacıoğlu", *Sosyoloji Dergisi*, C.3,S.29, 2014, s.408.

Müdürlüğü Teftiş Kurulu genel başkanlığı vazifesinde de bulunmuştur. Fakat söz konusu görevleri icra ederken karşılaştığı engellemeler ve yaşadığı bazı olumsuzluklar nedeniyle uhdesindeki idari hizmetleri bırakmış ve sadece Darülfünun'daki müderrislik görevine odaklanmıştır. Baltacıoğlu, bu süreçte, 1921-1924'de Edebiyat Fakültesi Dekanlığı, 1924-1927 yılları arasında ise Darülfünun rektörlüğü görevlerini üstlenmiştir. Baltacıoğlu, rektörlük görevini yürütürken, zaman içerisinde biriken birçok sorunun üstesinden gelmiştir. Bu esnada üniversiteye merkezi bir kütüphane kazandırmış, müderrislerin sadece kendi dersleriyle ilgilenmelerine yönelik gereken girişimlerde de bulunmuştur. 1927 yılında rektörlük görevinden ayrılan İsmail Hakkı Baltacıoğlu, 1929 yılında Gazi Terbiye Enstitüsü Müdürlüğü'ne vekalet etmeye başlamıştır. Baltacıoğlu, bu görevde iken bir "Teşkilat Reformu Lahiyası" hazırlamış, fakat hazırladığı söz konusu lahiya Talim ve Terbiye kurulu başkanlığı tarafından reddedilmiştir. Bunun üzerine Baltacıoğlu, ertesi sene vekaleten yürüttüğü müdürlük görevinden ayrılarak Darülfünun'daki vazifesine devam etmiştir.⁸⁰

1933 yılından itibaren zamanını kitap okumaya ve yazmaya ayıran İsmail Hakkı Baltacıoğlu, bu esnada Yeni Adam Dergisi'ni de çıkarmaya başlamıştır.⁸¹ 1 Ocak 1934 tarihinde basılmaya başlanan dergi, yaklaşık olarak yayın hayatını 46 yıl sürdürmüştür. Eğitim, sosyoloji ve pedagoji dergide ele alınan ağırlıklı konulardır.⁸² Bununla birlikte Baltacıoğlu, sosyolojik açıdan, toplumda yaşayan bireylerin ortak sıkıntıları hakkında farklı çözüm yolları aramış ve bu çözüm sürecinde yaptığı araştırmaları yeni Adam Dergisi'ne taşımıştır.⁸³

1933'te yapılan üniversite reformuyla kadro dışında bırakılan Baltacıoğlu, 1941'de tekrar üniversiteye geri dönüş yaparak Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Pedagoji Profesörlüğü görevini üstlenmiştir. 1942 ve 1950 yılları arasında Kırşehir ve Afyon milletvekilliği görevlerinde de bulunmuştur. Baltacıoğlu, Kırşehir Milletvekilliği yaptığı dönemde TBMM de "Batalıkların Kurutulması ve Bundan Elde Edilecek Topraklar Hakkında Kanun" ile "Orman Kanunu" çalışmaları ile ilgili görüşmeler yapılırken konuşmak için izin istemiş ve bataklıkların kurutulmasına karşı çıkmıştır. Meclisteki sözlerini şu şekilde belirtmiştir:

Baltacıoğlu'nun yaptığı açıklamaya rağmen bataklıkların kurutulması kararı alınmıştır. 1950'de Millet Vekilliği görevinden emekli olmuş ve Yeni Adam Dergisi çalışmasına devam

⁸⁰ <https://islamansiklopedisi.org.tr/baltacioglu-ismayil-hakki>, (Erişim Tarihi: 07.11.2019, saat: 01.15).

⁸¹ İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun yayınladığı Yeni Adam Dergisi'nin sahibi, kızı Fadime Baltacıoğlu'dur. Fadime Baltacıoğlu, müzik öğretmenidir. Ayrıca resim ve heykel ile ilgili de eserleri bulunmaktadır. Bkz. <file:///C:/Users/tugba/Desktop/fadime%20Baltacıoğlu.pdf>, (Erişim Tarihi: 24.11.2019, saat: 18.29).

⁸² Vergili, "Bilinmeyen Bir Yönüyle İsmail Hakkı Baltacıoğlu", 2014, s.410.

⁸³ Mehmet Güngör, "Çağının Önünde Koşan Bir Aydın: İsmail Hakkı Baltacıoğlu, Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, C.4, S.1, 2008, s.1.

etmiştir. 1956'da ise Din Yolu Dergisi'ni çıkartmıştır. Bu süreçte muhtelif konular hakkında konuda çalışmalar yapmış ve konferanslar düzenlemiştir.

Kendi döneminde gerek eğitim gerekse kültür alanındaki çalışmalara katkı sağlayan İsmail Hakkı Baltacıoğlu, tiyatro alanında da başarılı işlere imza atmıştır. Tiyatro yazarlığı yanında tiyatro oyunculuğu da sergilemiştir. Baltacıoğlu'nun tiyatro çalışmaları geçmişin bağını devam ettirmiş ve geleceğe ışık tutmuştur. Ürünlerinde yaşam içinden alınmış, realite doğrultusunda oluşmuş bir hava vardır. Hem ilim hem de sanat ile uğraşan Baltacıoğlu bu ikisinin birbiri ile olan ilişkisini “Öz Tiyatro” tezi çalışmasında başarılı bir şekilde ortaya koymuştur. Bu tezinde tiyatronun temel kaynağını tiyatroyu sergileyen kişinin sahnede gösterdiği hüner olarak belirtmiştir. Tiyatro malzemelerinin sadece tiyatronun bir parçası olduğunu asıl önemli şeyin tiyatroyu etkili bir şekilde sergilemek olduğunu söylemiştir.⁸⁴ El sanatlarına ilgi duyan Baltacıoğlu; resim, iç mimarlık, görünüm, güzel yazı yazma, bahçe ve ev düzenlemeleri gibi alanlarda da uğraş vermiştir (EK-14).⁸⁵ Bu bölümlerde hem araştırma yapmış hem hattat hocaları olan Sami Efendi ve Hacı Kamil Efendi'nin derslerine katılarak güzel yazı konusunda da kendisini eğitmiştir. Yazının birçok türünde kendisini geliştirme imkanı bulmuş İslami ve Türk yazılarını çeşitli şekillerde sınavarak “alev yazısı” ismiyle yeni bir yazı ortaya çıkarmıştır. Eserleri arasında “er-Rızkuallellah” ve “Ya Rabbe'l-alemin” vardır. Konuyla ilgili çalışmalarını “Türklerde Yazı Sanatı” ismiyle detaylı bir şekilde ele almıştır.⁸⁶

Baltacıoğlu, siyasetten ayrıldıktan sonra kendini kitaplara ve yazmaya adanmıştır. Halkın doğru bir din algısı bilinci oluşması ve din algısının ahlaki değerler ile bütünleşmesini sağlama amacıyla 1957'de Kuran-ı Kerim'in Türkçe çevirisini yapmıştır. Ülkenin dini, ahlaki, siyasi, sosyal, kültürel, ekonomik, toplumsal alanlarda sıkıntı yaşadığı bir dönemde milli değerleri ayakta tutacak ve mevcut problemlerin üstesinden gelebilecek yegane çözümün dinin ülke insanlarına doğru bir şekilde anlatılmasıyla sağlanabileceğini ifade etmiştir. Kısacası Baltacıoğlu hayatını din hizmetinin yanı sıra pedagojik, sosyolojik, felsefe, psikoloji, el yetenekleri, bahçe düzenlemeleri, yöneticilik ve eğitim gibi birçok alanda vakfederek geçirmiştir.⁸⁷

⁸⁴<https://edebiyatvesanatakademisi.com/oyku-tiyatro-deneme-yazarlarimiz/ismail-hakki-baltacioglu-hayati-ve-eserleri/1018>, (Erişim Tarihi: 09.11.2019, saat:16.54).

⁸⁵ İsmail Hakkı Baltacıoğlu, *Türkler'de Yazı Sanatı*, Ankara, 1958, şekil 40.

⁸⁶<https://islamansiklopedisi.org.tr/baltacioglu-ismayil-hakki>, (Erişim Tarihi:09.11.2019, saat:18.50).

⁸⁷ <https://www.ketebe.org/sanatkar/ismail-ismayil-hakki-baltacioglu-407>, (Erişim Tarihi: 09.11.2019, saat:19.20).

1.3.2. Eserleri

Kendini ilme ve yazarlığa adan, ülkesine, milletine çağdaş bir gelecek sunma amacı taşıyan İsmail Hakkı Baltacıoğlu, hem Osmanlı döneminde hem de Cumhuriyet döneminde yaşamış ve her iki dönemi de yakinen tetkik etmiş ender şahsiyetlerden biridir. Baltacıoğlu'nun eserlerine bakıldığında çok ciddi bir yeküne sahip olduğu görülmektedir. Eserlerinin çoğunu eğitim ve öğretim konularına ayırmaktadır. Bununla beraber tiyatrodan sosyolojiye birçok konuda çalışması mevcuttur. Sanat, felsefe, pedagoji, sosyoloji gibi alanlarda yapmış olduğu eserleri kitaplardan oluşmaktadır. Baltacıoğlu'nun eserlerinden yola çıkarak ileri görüşlü fikir beyan eden, eğitimde ezberci bir sitem yerine günlük hayatta karşılığını bulan ve işe yarayan yapıtlar ortaya koyduğu görülmektedir. Baltacıoğlu'nun ortaya koyduğu eserler aşağıdaki tabloda şu şekilde belirtilmiştir:⁸⁸

Tablo 1.3 İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun Eserler Tablosu

Pedagojiyle İlgili Eserleri	İlmi-i Terbiye Konferansları (İstanbul 1914)
	Elişlerinin Usûl-i Tedrîsi (İstanbul 1914)
	Terbiye ve İman (İstanbul 1915)
	Terbiye İlmi (İstanbul 1916)
	Talim ve Terbiyede İnkılap (İstanbul 1927)
	Umumi Pedagoji (İstanbul 1930)
	İzmir Konferansları (İzmir 1931)
	İçtimai Mektep (İstanbul 1932)
	Resim ve Terbiye (İstanbul 1932)
	Özel Öğretim Metotları (İstanbul 1932)
	Tarih Terbiye (İstanbul 1933)
	Mürebbilere (İstanbul 1933)
	Toplu Tedris İstanbul (İstanbul 1938)
	Rüyamdaki Okullar (İstanbul 1944)
	Öğretmen (İstanbul 1944)
	Pedagojide İhtilâl (İstanbul 1964)
Felsefeyle İlgili Eserleri	Cinsel Eğitim (İstanbul 1967)
	Kalbin Gözü (İstanbul 1922)
	J.J. Rousseau'nun Terbiye Felsefesi (İstanbul 1925)
	Felsefe (İstanbul 1938)
Sosyolojiyle İlgili Eserleri	Maarif'te Siyaset (İstanbul 1918)
	Sosyoloji (İstanbul 1934)
	Türk'e Doğru I (İstanbul 1942)
	Türk'e Doğru II (İstanbul 1943)
	Batı'ya Doğru (İstanbul 1945)
	Ziya Gökalp (İstanbul 1966)
Tiyatro ve Estetikle İlgili Eserleri	Demokrasi ve Sanat (İstanbul 1931)
	Sanat (İstanbul 1934)
	Hayvanlar (İstanbul 1939)
	İnanmak (İstanbul 1939)
	Ölümler (İstanbul 1939)
	Sait Çelebi (İstanbul 1939)
	Akıl Taciri (İstanbul 1940)
	Kafa Tamircisi (İstanbul 1940)
	Tiyatro (İstanbul 1941)
	Karagöz Tekniği ve Estetik (İstanbul 1942)

⁸⁸Necmettin Tozlu, *İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun Eğitim Sistemi Üzerine Bir Araştırma*, Milli Eğitim Basım Evi, İstanbul, 1989, ss.223-225.

	Kütük (İstanbul 1946)
	Karagöz Ankara'da (İstanbul 1949)
	Dolap Beygiri (İstanbul 1949)
	Türklerde Yazı Sanatı (İstanbul 1958)
	Küçük Şehit (İstanbul 1961)
	Türk Plastik Sanatı (Ankara 1971)
	Batak (İstanbul 1943)
Hikaye ve Roman Eseri	Yalnızlar (İstanbul 1946)
	Dini Hayat ⁸⁹ (İstanbul 1918)
Dini Eserler	Kur'an Tercümesi (Ankara 1957)
	Büyük Tefsir (İstanbul 1961)
	Hayatım Yeni Adam, 140
Gazete ve Dergi	Hayatım Yeni Adam, 360
	Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi

Yukarıdaki tabloya bakıldığında Baltacıoğlu'nun eserlerinin 7 farklı bölüme ayrıldığı görülmektedir. Bu bölümler pedagoji, sosyoloji, felsefe, tiyatro ve estetik, hikaye ve son din şeklindedir. Bunlar kitap olarak basılan eserlerdir. Kitap dışında Baltacıoğlu'nun dergi çalışmaları da mevcuttur. Bu minvalde Baltacıoğlu'nun başta Yeni Adam ve Din Yolu Dergisi olmak üzere farklı süreli yayınlarda birçok makalesi bulunmaktadır.

Tablo incelendiğinde İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun oluşturduğu eserlerinde en çok eğitim konusuna yer verdiği anlaşılmaktadır. Baltacıoğlu'nun ortaya koyduğu belli başlı eserleri hakkında önemli sayılabilecek birkaç bilgi vermek; onun görüşünü, faaliyetini ve amacını daha yakından bilme imkanı sağlamaktadır. Baltacıoğlu'nun eğitimle ilgili eserlerine bakıldığında terbiyenin ne olduğu, genel pedagoji, mürebbiler, öğretmenler gibi eğitim konusunu ilgilendiren çeşitli konulara değindiği görülmektedir. Eğitim konusundaki çalışmalarının genel amacı alışıla gelmiş bir eğitim düzeninden öğrenciyi merkeze alan, gündelik yaşamda kullanılabilen, araştırmacı, yapılandırmacı, uygulama yönlü çağdaş bir eğitim sistemini meydana getirmektir. Baltacıoğlu'nun eğitim ile ilgili eserlerinden biri 1942 yılında faaliyetlerini tamamladığı İçtimai Mektep adlı eseridir. Bu eserin amacı ise pedagoji konusunda ilerleme kaydetmektir. Bu eserinde Baltacıoğlu, toplumu doğal olarak da sosyal olayları ele almaktadır. Baltacıoğlu, ilgili eserinde Pedagojik açıdan sağlıklı birey yetiştirmenin önemini vurgulamakta ve bunun nasıl yapılacağı konusunda görüş bildirmektedir.⁹⁰

Sosyoloji alanında da eserleri bulunan Baltacıoğlu'nun bu konuda yapıtlar ortaya koymasının yegane amacı eğitimcilerin gelecek nesle toplumsal yaşamı anlatması, tanıtması

⁸⁹<https://islamansiklopedisi.org.tr/baltacioglu-ismayil-hakki>, (Erişim Tarihi: 14.11.2019, saat: 18.18); <https://edebiyatvesanatakademisi.com/oyku-tiyatro-deneme-yazarlarimiz/ismail-hakki-baltacioglu-hayati-ve-eserleri/1018>, (Erişim Tarihi: 14.11.2019, saat: 15.25); <http://www.filozof.net/Turkce/64-edebiyat/edebi-sahsiyetler-kisilikler-biyografileri/7649-ismail-hakki-baltacioglu-kimdir-hayati-eserleri.html?start=1>, (Erişim Tarihi: 14.11.2019, saat: 18.42).

⁹⁰ İsmail Hakkı Baltacıoğlu, *İçtimai Mektep*, Maarif Yayınevi, 1942, Ankara, ss.1-17.

ve onları toplumsal yaşama hazırlamasıdır. Yani bireylere toplumda milli bir kimlik kazandırmak ve onları meslek edindirmenin önemini vurgulama amacıyla sosyoloji konusunda eser meydana getirmiştir. Bu bağlamda yine toplumsal faydayı eserlerinde ön plana çıkarmaktadır.⁹¹

Baltacıoğlu'nun çalışmalarının diğer bir bölümünü felsefe alanına ait eserleri oluşturmaktadır. Baltacıoğlu'nun bu bölümde eser yazmasının ilk nedeni eğitimin felsefi arka planını ortaya koymaya çalışmaktır. Bu bağlamda o, eğitim felsefesinin gerekliliği üzerinde dururken sistem ve yöntemin de belirlenmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Felsefe alanında ortaya koyduğu eserler: Kalbin Gözü (İstanbul 1922), Felsefe (İstanbul 1938), J.J. Rousseau'nun Terbiye Felsefesi (İstanbul 1925) gibi eserlerdir. Bu bağlamda Baltacıoğlu, Rousseau'nun etkisinde kalmış ve eğitimin sadece mantıkla veya sezgi ile yapılamayacağını da dile getirmiştir. Onun felsefi görüşü, bir bireyin gelişiminde onu belli kurallar çerçevesine hapsedmek yerine, kuralları gelişim aşamasına uyumlu bir şekilde düzenlemenin en akılcı hareket olduğu anlayışına dayanmaktadır.

Baltacıoğlu, aydın bir Türkiye oluşturmak adına kültür, tiyatro, dil, sanat gibi konularda eserler vermiştir. Yani onun sanat ve tiyatro ile ilgili eserlerine bakıldığında bu konu üzerine bazı düşünceler ortaya koyduğu görülmüştür. Baltacıoğlu, bu eserlerinde sanatçı için bireyin bilincinde ilham oluşabileceğini dile getirmiş ve sanat ile psikoloji bağının olduğunu açıklama yoluna gitmiştir. Bu bağlamda Baltacıoğlu, “Sanat” adlı eserinde bireyin mesleki karakterinin oluşmasına sanatın etki ettiğini belirtmiştir. Baltacıoğlu; sanatın milli duygu, düşünce ve tutuma fayda sağladığını bildirmiştir. Ayrıca insanlarda sanatsal bir kişiliğin olabileceğini izah ederek eğitimin görevinin de bu kişiliğin gelişmesi için gerekli olan ortamı hazırlama olduğuna vurgu yapmıştır. Burada Baltacıoğlu üretme ve yaratma amacına yönelik bir eğitim sistemini savunmuş ve bazı eğitimcilerin ezberci bir zihniyet taşıdığını dile getirmiştir.⁹²

1.3.3. İlmi Kişiliği

Osmanlı İmparatorluğu'nu yıkılmaktan kurtaran ve Kanuni Esasi'yi ilan eden otuz dördüncü padişah II. Abdülhamit Dönemi, Osmanlı Devleti'nde yenilik hareketlerinin baş gösterdiği II. Meşrutiyet Dönemi, Yeni Türkiye Devleti ile beraber ilan edilen Cumhuriyet Devri ve 1950 yıllarında yaşanan çok partili dönemde bulunan İsmail Hakkı Baltacıoğlu bu dönemlerde çeşitli girişimlerde bulunmuştur. Bir taraftan eğitimini tamamlarken diğer taraftan

⁹¹https://cdn-acikogretim.istanbul.edu.tr/auzefcontent/19_20_Bahar/egitim_sosyolojisi/5/index.html, (Erişim Tarihi: 03.07.2021, saat: 00.17).

⁹²İsmail Hakkı Baltacıoğlu, “İsmayil Hakkı Baltacıoğlu' nun Sanat, Sanat Eğitimi ve Milli Sanat Hakkındaki Düşünceleri”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.12, S.2, 2002, s.235-243.

ileri görüşü ve etkin fikirleri sayesinde hem bir eğitimci hem siyasi bir lider hem de bir ilim adamı olmuş ve zamanını yaptığı başarılı girişimlerle iyi değerlendirmiştir.⁹³ Din eğitimi ve öğretimine katkı sağlayan Baltacıoğlu ilimle ilgilenmiş, toplumun gelişmesi yönünde fikir beyanında bulunmuş ve eğitime gönül vermiş eğitimci bir kişiliğe sahiptir. Baltacıoğlu'nun bu bağlamda önemli etkinliklerinden birisi eğitim ve öğretim hayatında ilerleme kaydetme adına çeşitli çalışmalarda bulunmasıdır. Bu bağlamda cinsiyet farkı gözetmeksizin her vatandaşın eğitim hakkı olduğunu savunarak eğitim alanında çeşitli görevlerde bulunmuştur. Baltacıoğlu, ilmi çalışma kapsamında milletin ileri bir eğitim seviyesine ulaşması için çaba göstermiştir. Kendisi de bu ülkenin evladı olarak medeni seviyeyi yakalamak için Batı eğitimi almış ve bu doğrultuda başarıyı yakalamıştır. Türk Gençliği'ne de aynı şekilde başarılı olmanın yollarının eğitimden, doğru bilgi öğrenmeden ve öğrenileni uygulamadan geçtiğini dile getirmiştir.⁹⁴ Bu bağlamda Baltacıoğlu, ülkede verilen eğitimin teorikte olduğu kadar pratikte de işe yaraması gerektiğini savunmuştur. Buna istinaden öğrenci merkezli eğitim sisteminin daha en baştan kendi dönemi içerisinde ortaya koyma fikrini geliştirmiştir. Aynı zamanda Baltacıoğlu, öğrencilerine yenilikçi eğitim sistemini kullanmaya özen gösteren başarılı bir eğitimcidir. Bu minvalde o, yurtdışı ziyaretlerinde çağdaş eğitimi inceleme ve bunu ülkede kullanma fırsatı yakalamıştır. Ayrıca klasik eğitim sisteminin eksik yönlerini ortaya koymuş ve eğitimcileri bu konuda bilgilendirmiştir. Zira toplumda çağdaş eğitimin sistemine uyum sağlayan bireylerin var olması gerektiği görüşünü savunmuştur. Kararlı, azimli, yetenekli, çalışkan, cesur bir kişiliğe sahip olan Baltacıoğlu, ideolojik düşüncesinde eğitimin sisteminin kendini yenilemesi ve çağa ayak uyması, zamanın gerisinde kalmaması için çabalayan ve geleceğe ışık tutan bir bilim adamı, bir sosyolog ve idarecidir.⁹⁵

Din ile millet kavramının iç içe olduğunu düşünen Baltacıoğlu, din eğitimi alanında da çalışmalar yapmıştır. Ayrıca dini, yaşamın olmazsa olmazı olarak tanımlamıştır. İnsanlarda dini bir kimliğin olması gerektiğini savunmuş ve bireylerin dini kültür seviyesine ulaşılmasını öngörmüştür. Bu sebeple Baltacıoğlu, din kültürü ve ahlak değerini toplumun her birine doğru bir şekilde verilmesinin ve bu kültürün uygulanmasının önemi üzerinde durmuştur. Bu minvalde Baltacıoğlu'nun ilmi kişiliğine binaen denilebilir ki o, din ve ahlak eğitimi konusunda kişileri vatana hayırlı biri olarak yetiştirme düşüncesindedir. Baltacıoğlu yalnızca dini bir kişiliği taşımamakta beraberinde bu dini yaşamakta ve uygulamaktadır.⁹⁶ 1950'li

⁹³ Altın, "II. Meşrutiyetten Cumhuriyete İsmail Hakkı Baltacıoğlu ve Onun Eğitim ve Eğitimci Kavramları ile İlgili Düşünceleri", 2014, s.220.

⁹⁴ Güngör, "Çağının Önünde Koşan Bir Aydın: İsmail Hakkı Baltacıoğlu", 2008, s.54-55.

⁹⁵ Levent Eraslan, "Unutulan Büyük Eğitimci: İsmail Hakkı Baltacıoğlu", *Eğitimci Dergisi*, 2013, s.44.

⁹⁶ Abbas Çelik, "İsmail Hakkı Baltacıoğlu ve Din Eğitimimiz", *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C.0, S.14,1999, s.169.

yıllarda Türkiye’de din anlayışında belirgin bir değişiklik meydana gelmiştir. Camiler etkisini göstermiş, din ile ilgili edebi ürünler ortaya çıkmış ve Kur’an-ı Kerim’in tam Türkçeye çevirisi yapılmıştır. Buna benzer faaliyetler kendini gösterirken diğer bir taraftan toplumda dini algı anormalleştirilip bu bağlamda sembolik kılık kıyafetler kullanılmıştır. Resmi kurumlarda ezan okunmuştur. Bu gibi durumlara geleceğe ışık tutan bilim ve ilim insanları herhangi bir tepkisel davranışta bulunmamıştır. Din adına devletin aldığı herhangi bir önlem olmamakla beraber okulda, eğitim sisteminde ve dinin temel kitabı olan Kura’n-ı Kerim’in doğru tercümesinin basılması bağlamında etkili bir çalışma yapılmamıştır. Türk ilim adamlarının ise dine ve din eğitime karşı yapılan olumsuzluklara yönelik bir etkisi bulunamamıştır. İsmail Hakkı Baltacıoğlu tam da bu dönemde Din Yolu Dergisi çalışması ile sorunların üstesinden gelme ve halka doğru bir din algısı oluşturma adına adım atmıştır. 1950’li yıllarda Türkiye’de dini konuda yol, yöntem, strateji ve teknik olarak ileri bir seviyeye gelebilmeyi hedeflemiştir.⁹⁷

1886-1978 yılları arasında Meşrutiyet Dönemi’nden Cumhuriyet Dönemine değin birçok süreç geçiren İsmail Hakkı Baltacıoğlu’nun yaşadığı hareketli dönemin etkisiyle uğraş verdiği alanlarda da farklılık göstermiştir. Bu bağlamda Baltacıoğlu, siyaset yaşamına da atılmış ve Serbest Cumhuriyet Halk Fırkası’nın bir üyesi olmuştur. Bu firkada ülkeye önemli hizmetler sunarak siyasi alanda iyi bir idareci, yönetici ve yönlendirici olmuştur. Ayrıca bu durum onun aktif bir kişilik sergilediğinin kanıtıdır.

Baltacıoğlu birçok alanda olduğu gibi sosyoloji alanında da çalışmalar yapmıştır. İyi bir sosyolog olan Baltacıoğlu, E. Durkheim ve Ziya Gökalp gibi sosyologların görüşlerini savunmuş ve onların izinden gitmiştir. El sanatları, tiyatro, dil ve din alanlarına bir sosyolog olarak önem vermiştir. O din, dil ve sanatın bir araya gelmesi sonucu toplumda genel bir kültür oluştuğunu belirtmiştir. Yani Baltacıoğlu toplumun; başarısı, inancı ve konuştuğu, anlaştığı dili ile kendi geleneksel yaşam biçimini ortaya koyduğunu açıklamış; bu üç durumun birbirinden bağımsız olamayacağını dile getirmiştir. Aksi takdirde bir milletin değerinden, yaşam kalitesinden, eğitim seviyesinden, inancından ve yeteneğinden bahsedilemez.⁹⁸

El sanatları, kişisel beceri, toplumsal yaşam, kitap yazımı, tiyatro, bahçe düzenleme ve iç tasarım gibi birçok konuda faaliyette bulunan İsmail Hakkı Baltacıoğlu, toplumun aydın bir geleceğe sahip olmasını istemekte bunun için öz veride bulunmaktadır.

Özetle yukarıda da belirtildiği üzere İsmail Hakkı Baltacıoğlu geçiş dönemi yaşayan, bu geçiş döneminde de başarı elde eden ve birçok alanda hizmet veren bir eğitimci kişiliğe

⁹⁷İsmail Hakkı Baltacıoğlu, “Türkiye’de Din Anlayışı”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.1, 1956, s.2.

⁹⁸Yaşar Özüçetin-Mustafa Mutlu, “TBMM Müzakerelerinde Ortaya Koyduğu Düşünce ve Fikirleri ile Eğitimci Bir Milletvekili: İsmail Hakkı Baltacıoğlu”, *Uluslar Arası Sosyal Bilimler Dergisi*, C.7, s.23, 2016, s.139.

sahiptir. Ayrıca Baltacıoğlu öngörülü, ince fikirli, zeki, teorikte bildiklerini pratikte uygulayan, sanat alanında hem tiyatro yazarlığı yapan hem de yazdığını sahneleyen, milletvekilliği yapan ve mecliste birçok konuda görüş bildiren, toplumla ilgilenen bir sosyolog ve ahlaki değerlerle bütünleşmiş saygın bir ilim adamıdır. Öğrenci merkezli çağdaş eğitim sistemini öğrencilerine Cumhuriyet Dönemi'nde uygulamıştır.

İsmail Hakkı Baltacıoğlu; ailesine, çevresine, öğrencilerine, topluma ve milletine faydalı bir birey olarak örnek teşkil etmiştir. İleri görüşlü, sevecen, arkadaş canlısı biri olarak eğitim, idare ve yönetimde insanlar tarafından kabul görmüş ve saygı duyulmuştur. Ahlaki değerleri benimseyen Baltacıoğlu, bu değerlerin önemini insanlara aşılamaaya çalışan bir üstattır.

İKİNCİ BÖLÜM

DİN YOLU DERGİSİ'NDE DİNVE AHLAK EĞİTİMİ

2.1. Din Yolu Dergisi'nde İman Esasları

Bu bölümde; Din Yolu Dergisi'nde ele alınan iman ve ibadet esasları ile ahlaki değerler üzerinde durulacaktır. Ayrıca, topluma yön veren önemli şahsiyetler, önemli gün ve geceler ile kıssalar ve din konularından da söz edilecektir.

Din, alemde insan ile Tanrı arasında kurulan bir bağ, Tanrı'ya içtenlikle inanmak ve kurallara uyan, ahlaki açıdan hayat sürdürmeye yarayan insanların uydukları bir inanış biçimidir. Allah'ın kullarına yönelttiği emir ve yasakların bütününe din denir. Sorgulamadan, deney ve gözlem yoluna gitmeden salt hislerle kalben, Allah'a inanmak ve O'nun koyduğu kanunlara uymak dinin gerekleridir.⁹⁹ Din, dünyayı ve evrenin yaratıcısı olan insanları ve tüm varlıkları oluşturan, evrenin meydana gelişinde belirli bir kural ve düzeni sağlayan, bütün güçlerin üstünde bir güce sahip olan Allah'a insanların minnet duygusunu gösterme ve bunların hepsine inanma durumudur.¹⁰⁰ Din, insanların bir arada bulunmasına bağlı olarak yaşam şekillerine yön veren, belli bir görüş çerçevesinde ilerleyen, evrenin zorlukları karşısında tutunma yöntemleri kazandıran değerler bütünüdür. Din değişmez kurallardır, etki altında kalmadan inanılan bir inanç sistemidir ve kutsaldır. Kainatı yaratan kutsal varlık olan Allah, insanı mükemmel bir şekilde meydana getirmiş ve bütün varlıkların en mükemmeli olarak ilan etmiştir. Allah ile insanlar arasında kurulan düzenli sistemin oluşması dini hayatı da beraberinde getirmektedir.

Dinin toplum açısından insan yaşamını belirlemek, hayattaki düzenini sağlamak, kanun, kural ve değerleri oluşturmak, birlik ve beraberlik çerçevesinde insanları tehlikelerden korumak için yol göstermek gibi görevleri bulunmaktadır.¹⁰¹

Din Yolu Dergisi'nde din kavramına ve dinin yaşama aktarılmasına ağırlık verildiği görülmekte iman ve inancın din duygusunun köklü bir şekilde anlaşılması ve içten yaşanmasına bağlı olduğu görüşü dile getirilmektedir. Bu bağlamda dergide, din kavramı geniş bir şekilde ele alınmaktadır. İnsanların yaratıcısı Yüce Allah'ın elçiler aracılığı ile yeryüzüne iletmiş olduğu hakiki yola din denilmektedir. Din bir yönüyle de dünyadaki tüm varlıkları insanlara hizmet etmesi için yaratan, insanoğluna eşsiz akıl ve irade veren Allah'a

⁹⁹Yıldız Kızılabdullah, "Eğitim, Öğretim ve Din", *Din Eğitimi El Kitabı*, Ed: Recai Doğan-Remziye Ege Grafiker Yayınları, Ankara, 2016, s.50.

¹⁰⁰ Enver Tuncalp, "İman Temelleri", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.2, S.34, 1957, s.8.

¹⁰¹Z. Salih Zengin, "Din Eğitimi Bilimi ve Tarihi", *Din Eğitimi*, Ed: Mustafa Köylü-Nurullah Altaş, Ensar Yayınları, İstanbul, 2016, ss.62-63.

gönülden sevgi ve itaat ile bağlanabilme ve ona minnettarlık hissetme durumudur. İnsanları huzur ve güvene kavuşturan ahlaki değerler bütünüdür. Din, olumsuz hayat koşullarından insanı arındırır ve kötü yaşam tarzından uzak tutar.¹⁰² Din, kainatın yaratıcısı ve sahibi olan Allah'ın yer yüzü ve gökyüzü arasında koyduğu düzen, uyum, aydınlık, insanlığın kurtuluşu olan bir nevi ahlaki yaşam biçimidir.

Dini yaşantı ile insanoğlu hayatın anlamını çözer, Allah'ın kendisinin yaratma gayesinin ne olduğunu bilir ve yaşamını bu orantı üzerine kurar. Din her zaman doğru yolu gösterir. İnsanlar bir arada yaşarken dinin rehberliği ile nasıl bir düzen kurmaları gerektiğini de öğrenirler. Toplumda yaşayan bireyin yaşam kurallarına ihtiyacı olduğu gibi manevi yönden dini kurallara da ihtiyacı vardır. İşte Din Yolu Dergisi, bu noktada bireylerin hem akıl çerçevesinde hareket etmeleri gerektiğine hem de toplum içerisinde ahlaki değerlere uygun tutum ve davranış sergilemelerine dikkat çekmektedir. Doğru bir din algısı konusunda aydınlanmış bireyin, dinin birlik ve beraberlik içerisinde yardımlaşma ilkesine bağlı bir şekilde yaşadıklarının da bilincine vardığı üzerinde durmaktadır. Ayrıca dinin insanların manevi duygularını olumlu yönde etkileyeceğini, bireyin kötü emellerine engel olduğunu, nerede ve nasıl davranılması gerektiğini gösteren bir pusula olduğunun da ayırımına varmaktadır.

Dergi birçok açıdan din kavramı üzerinde durmakla toplumun adalet, hukuk, yardımseverlik, cömertlik, komşu hakkı, doğa sevgisi, anne-babaya hürmet, yaşlılara saygı, hasta ziyareti, yolda kalanlara maddi-manevi destek gibi davranışlarını artıran, belirleyen ve destekleyen manevi bir duygu olduğunun bilincine vurgu yapmaktadır.¹⁰³

Din Yolu Dergisi'ne göre kişiler, maddi ve manevi hayatlarına büyük ölçüde etki eden, yaşamlarında iyiyi kötüden, doğruyu yanlıştan, güzeli çirkinden ayırt etmeyi sağlayan, ahlaki değerleri savunan, erdemli kişiliği öngören, yapılması ve yapılmaması gereken konuları karar mercii olan ilahi kılavuz yani din ile çözümlemektedir. Dergi, dinin bireyin ilim öğrenmesini ve öğrendiklerini diğer insanlarla paylaşmasını desteklediğine dikkat çekmektedir. Ayrıca dinin, dili, ırkı ve konumu ne olursa olsun hiçbir ayırım yapmaksızın herkesi eşit gördüğünü belirtmektedir.¹⁰⁴ Din olgusu, insanoğlunun yaratılmasıyla kendini mevcut bulmuştur. Dinin, insanlık adına getirisi ve yararları azımsanamaz. Din; aile kavramı, toplum, topluluk, cemiyet, bir arada yaşama, millet, vatan, ülke gibi kavramların doğuş sebebi ve bu kavramların içini doldurmuş gerçekte yaşamın bir parçası haline gelmiş insani değerler

¹⁰² Enver Tuncalp, "Müslüman Türk Çocuğunun Din Dersleri", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.23, 1956, s.6-7.

¹⁰³ İhsan Olgun, "Din Duygusu", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.8, 1956, s.4.

¹⁰⁴ Hasan Basri Erk, "İslam Dini", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.7, 1956, s.10.

bütünüdür. Dolayısıyla dinin getirdiği önemli yaşam kaynaklarımızdan biri olan maneviyatımızla milli değerlerimize de özen gösterip değerlerimizi koruyarak hem ülkenin çağdaş seviyesine ulaşmış olur hem de hayatımızı daha makul şartlarda sürdürmüş oluruz. Netice itibarıyla dinsiz bir toplum veya bir ülke düşünülemez. Buna binaen dergide özellikle vurgulanan husus, sosyal bir varlık olan bireylerin doğru bir dini inanış ve anlayış çerçevesinde hareket edebilecekleri ve bu doğru dini algıyı hayat felsefesine aksettirebilecekleridir. Böylece dergi batıl inanç, itikat ve hurafe görüşlerden uzaklaşmış bireylerin bir araya gelmesiyle birbirinden kopuk ve çarpıklaşmış bir toplumun oluşmasının da önüne geçileceğine vurgu yapmaktadır.¹⁰⁵

Dergide iman esasları konusu; Allah’a iman, meleklere iman, peygamberlere iman, kitaplara iman, ahiret gününe iman, kaza ve kadere iman olarak ele alınmaktadır.

2.1.1. Allah’a İman

Din Yolu Dergisi’ne göre iman, kişinin gönüllü olarak hiçbir tesir ve etki altında kalmadan bu evrenin ve kendisinin sahibi olan Allah’a itibar etmesi, ayrıca O’nun emrettiği ve yasak koyduğu şeyleri kabul edip onlara uymasıdır.¹⁰⁶ İman, kelime anlamı olarak tasdik etme, onaylama, itimat etme, güvenme demektir.¹⁰⁷ İman ve inanç eş zamanlı bir anlam ifade etmektedir. Çünkü bir kimse bir şeye iman ediyorsa aynı zamanda o şeye inanıyor da demektir. İnsan, evren içerisinde yaşamaya başladığı andan itibaren insani davranışlar sergileme, bunu geliştirme ve yaratıcısını arama içerisinde olmuştur. Dergiye göre insanoğlu fıtratı gereği inanca ve inanmaya hazırdır. Yalnızca bu inanma duygusunu geliştirebilir ya da köreltebilir. İman, insanlara kendilerinin yaratılış amaçlarını gösteren bir pusuladır. İnsanlar tarihten bu yana kendilerini medeniyetin ortasında bulabilmek için çaba sarf etmişlerdir. İşte bu çabaların ana kaynağı iman ve inancı oluşturmaktadır. İman; toplumu ayakta tutan, toplumdaki bireylerin gayelerini pekiştiren ve onların; yaşama nedenini öğreten bir manevi kuvvettir. İman; insanların kişiliklerine yön veren, inandıkları şey uğrunda çalışıp gayret etmelerini sağlayan, sağduyulu bir güçtür. İnanç, iman edilen herhangi bir durum karşısında insanların sağlam bir bağ ile bağlanması ve o bağın kişinin kendisini ayakta tutmasıdır. Dergi, kültür ve medeniyetin gelişmesinde imanın katkısı olduğu tezini savunmaktadır. İnsanlar için yalnızca bilim ve bilgi dünyasının yeterli olmayacağını, güçlü bir inanç ile birlikte eksik olan yönlerin de kendini tamamlayacağını dile getirmektedir. Yani, medeniyet ve gelişim iman ile

¹⁰⁵ A. R, “Sosyal İlimler ve Din”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.2, S.27, 1957, s.4.

¹⁰⁶ Ragıp Akyavaş, “İmanın Hakikati”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.13, 1956, s.8.

¹⁰⁷ Mehmet Şaşa, “Teorik Anlamı ve Pratik Değeri Bakımından İman-İslam İlişkisi”, *Kilis7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C.1, S.1, 2014, s.122; Muammer Esen, “İman Kavramı Üzerine”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S.1, 2008, ss.90-91.

bilginin bir araya gelmesi ile oluşur. İmanlı olmak toplumun dinini, yaşamını, geleneklerini, iletişim biçimini ve çalışma düzenini desteklemektedir.¹⁰⁸ İman, yapılan ya da yapılacak olan eylemlerin hatalı-hatasız olduğu konusunda karar verebilen bir merciidir. Ayrıca iman hangi dinde olursa olsun ortak paydada akli savunur, yürekte yer alır ve hiçbir dinde değişmez. Yani her dinin temelinde iman vardır.¹⁰⁹

Dergi, imanın insan eyleminde doğru karar üzerinde etkisi olduğunu, insanları kötü amaçlardan uzak tuttuğunu ve onların kontrollü davranışlarda bulunmalarını sağladığını savunmaktadır. İnsanların kendi yaratıcılarına inanma ve iman etme gereği de bu yüksek iman duygusunun üzerinde düşünülmesiyle ortaya çıkmaktadır. İnsanlar herhangi bir varlığa, olaya, kişiye ya da dine inanıyorsa o yol üzerinde inançları devam eder ve tüm faaliyetlerinin inandıkları şey uğrunda harcama isteği oluşur. Şayet insanların inançları herhangi bir şey üzerinde azalırsa o zaman o şey için mücadele etmeyi de bırakırlar. Dolayısıyla iman toplumun, milletin değerleri üzerinde yüksek oranda etkilidir. Herhangi bir amaç veya hedef üzerinde ilerlemek isteniyorsa öncelikle iman edilmeli ve yaşantı o inanç üzerine temellendirmelidir.

Dergide iman-inanç konusu, manevi duyguların en güçlüsü olarak belirtilmekte; toplum değerlerinin, dini duyguların ve yaşam kurallarının temelinde inanç birliğinin yattığı görüşü dikkat çekmektedir. İnsanoğlunun yaratıcısına inanma ve O'nun koyduğu kanunlara uyması ise bu sağlam inanç bağından ileri gelmektedir. İman ile kuşku iki zıt kavramlardır. İmanın olduğu yerde kuşkuya asla yer olmaz. Bir kimse inandığı şey hakkında kuşkuya düşerse o zaman inancını zayi etmiş olur. Bu nedenle iman her zaman kuşkudan daha etkili ve güçlü olmalıdır.¹¹⁰ Dergide ele alınan iman tanımı ile ehlişünnet anlayışındaki iman tanımının aynı çerçeve üzerinde olduğu sonucu görülmektedir. Derginin iman konusunu ele alış biçimi bireyin yaşamında imanı nereye koyduğudur. Bu minvalde bir bireyin yalnız olduğu bir mekanda yanlış olan bir tavır ya da eylemden kaçınmasından o kişinin kuvvetli bir inancı olduğu kanısı çıkmaktadır. Yani tanımlardan da yola çıkılacak olunursa bireylerin imanı ne kadar sağlam ise karakterlerine de bu sağlamlığı o derece yansımaktadır.

Dergide iman konusunun temelinde Allah'a inanmanın olduğu tezi vurgulanmıştır. İnsanların dinlerini yaşama ve uygulama tarzı farklılık gösterse de bu dinlerin ortak paydası Allah'a iman ve inançtır. Neticede bu iman ile din ortaya çıkmıştır. Dergi; insanın Allah'a iman ederek O'nun eşi ve benzeri olmadığına, doğmadığına ve doğurmadığına, herhangi bir ortağının olmadığına, içerisinde bulunan evreni nizam ve kanunlar çerçevesinde eşsiz bir

¹⁰⁸ İhsan Olgun, "İlim ve İnanma", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.24, 1956, s.4.

¹⁰⁹ İhsan Olgun, "Mevlana'nın Din Anlayışı", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.16, 1956, s.13.

¹¹⁰ Enver Tuncalp, "İman Temelleri", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.2, S.27, 1957, s.8.

şekilde yarattığına da iman etmiş olduğunu belirtmektedir. İnsanoğlunun neden yaratıldığı, ne için dünyaya geldiği ve nereye gideceği gibi sorularına da bu iman sayesinde sağlıklı bir şekilde cevaplar bulabileceğine dikkat çekmektedir.¹¹¹ Böylece Allah’a imanı adeta ilke edinmiş olan insan, bu ilke doğrultusunda; O’nun her şeye gücünün yettiğini, sonsuz merhamet ve sevgisiyle evreni kuşattığını, insanların yaratış gayesinin onları ahlaki değerler üzerinden sınavarak mükafatlandırmak olduğunu, rahmetin ve bereketin yalnızca O’ndan geldiğini daha iyi idrak edecektir.¹¹²

Halk, imanını sağlam temeller üzerine kurması sonucunda hem yaşadığı toplumda birlik ve beraberlik duygusunu güçlendirecek hem de huzur ve güvenli bir ortamın sağlanması için gayrette bulunacaktır. Bunun neticesinde fitratı gereği olan inanma arzusu da sağlam bir temel üzerine şekillenecektir.

Sonuç olarak dergide, doğru din algısı üzerine halkı bilinçlendirmek ve buna istinaden doğru bilgi aktarmak amacıyla iman esaslarından Allah’a iman konusu ele alınmış sonra da bu konunun topluma yansıma şekli anlatılmak istenmiştir. Güçlü bir iman sonucunda toplumda yozlaşma veya sapkın düşüncelerin oluşmasının önüne geçileceğine dikkat çekilmiştir.

2.1.2. Meleklerle İman

Din Yolu Dergisi, iman esaslarından meleklerle iman konusunu okurlarına melekleri tanıtarak başlamıştır. Sonrasında ise izlediği yol; meleklerle niçin iman edilmesi gerektiği, meleklerle iman etmenin doğru din algısı çerçevesinde insanlara nasıl bir farkındalık yaratacağı şeklinde olmuştur. Çeşitli dinlerde olduğu gibi İslam dininde de yaratıcıyı tanıma, O’nun varlığına inanma, O’na iman etme gerekliliği ve arayışı vardır. Evrenin yaratıcısı Yüce Allah, nasıl ki eserleri ile varlığını delillendirmiş, içinde yaşadığımız hayatı belirli bir düzene oturturmuş ise bu düzeni sağlamaya çalışan varlıkları da aynı şekilde yaratmıştır. Bu nurani varlıklar ise meleklerdir.

Dergide meleklerle iman konusu da Allah’a iman etme konusu gibi ele alınmıştır. Yani dergide önce meleklerle iman etmenin önemi üzerinde durulmuş, bu konuda Müslüman Türk toplumunun doğru ve tutarlı bir bilgiye sahip olması gerektiği açıklanmıştır. Zira dergiye göre din konusunda dikkat edilmesi gereken en önemli hususlardan biri, dinin ana kaynaklarından doğru bir şekilde öğrenilmesi gerektiğidir. Doğru bilgiye ulaşmadan kişiler yaşamlarını yüce yaratıcının istediği bir şekilde dizayn edemezler. Din Yolu dergisinin geneline bakıldığında böyle bir amacın varlığı açık bir şekilde göze çarpmaktadır.

¹¹¹Ragıp Akyavaş, “ Gençlere Din Bilgisi”, *Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi*, C.1, S.2, 1956, s.8.

¹¹²İsmail Hakkı Baltacıoğlu, “ Allah Nedir?”, *Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi*, C.1, S.3, 1956, s.9.

Melekler gözle görülemez, ruhani varlıklardır. Melekler Allah'ın büyüklüğünü, sonsuz gücünü simgelemektedir. Dergi meleklerle iman konusu, Allah'a iman edenlerin ve O'nun sözüne inananların meleklerle de inanması gerektiği, akıl ile kalbin birleşmesi sonucunda iman ettiğimiz ve varlığından şüphe bile duymadığımız yaratıcının sözüyle meleklerin de var olduğuna iman etmek gerektiği şeklinde dile getirilmiştir.¹¹³ Buna istinaden dergi; meleklerin Kur'an'da bahsedildiği gibi ruhani varlıklar olduğunu, yemeyip içmediklerini, çoğalmadıklarını, Allah'ın vermiş olduğu görevlerin dışına çıkamadıklarını, verilen görevleri vaktinde yaptıklarını, yorulmadıklarını ve uyuyup uyanmadıklarını vurgulayarak tüm bunlara iman etmenin önemi üzerinde durmaktadır. Melekler, evrende düzenin bir parçasıdır. Yine dergi insanların melek algılarının iyilik, güzellik ve temiz düşünceler üzerine şekillendiğini dile getirmektedir. Ayrıca toplum içerisinde sıkça “melek gibi” tabirinin de bu özellikler neticesinde yapıldığını belirtmektedir.¹¹⁴

Din Yolu Dergisi'nde meleklerle iman etmenin aslında Allah'a iman etmekten geçtiği dile getirilmiş ve insanların bilinçli bir şekilde melekleri tanınması, onlara neden iman etmeleri gerektiğini öğrenebilmeleri için hangi meleklerin hangi görevi bulunduğu bilgisine de yer verilmiştir. Dergi, meleklerle iman konusunu açıklarken kuvvetli bir iman ile insanların kendi yolunu doğru bir şekilde belirleyebileceğini söylemiştir. Doğru inanın hurafelerden uzak, batıllarla dolu yaşamdan sıyrılmış bir toplumun temellerini attığını; insanları refah, güvenilir ve kaliteli bir geleceğe yönelten pusula olduğunu belirtmiştir. Burada amaç yani neye, niçin inanması gerektiğidir. Esasen Din Yolu Dergisi, halkın kültürel ve ahlaki yaşamının etkisi çerçevesinde doğru bir din algısı elde etmesi üzerinde durmuştur. İnançlar konusunda insanları bilinçlendirme, onların zihinlerindeki asılsız bilgileri doğrularıyla yer değiştirme yoluna gitmiştir. Meleklerle iman konusunda da aynı hassasiyeti göstermiş, bunun da imanın bir parçası olduğunun ve evrenin nizamında meleklerin de bir payının da bulunduğu üzerinde durmuştur. İnsanoğlunun meleklerle iman konusunu etraflıca düşünmesini, ona göre davranışlarda bulunmasını kavratmaya çalışmıştır.

Sonuç olarak dergide, meleklerle iman etmenin insanların gündelik hayatına nasıl bir etki ve katkı sağlayacağı hususunda dikkat çekici ifadeler ve ikazlar yer almaktadır. Buna göre insanların Allah tarafından görevlendirilen meleklerin onların iyilik ve kötülüklerini kaydettiğini, yaptıkları ve yapacakları her davranışın melekler tarafından not edildiğini bilerek daha temkinli bir şekilde davranışları gerektiğine dikkat çekilmektedir. Yani, bir bakıma dergide, insanların bu iman esası sayesinde davranışlarına yön vererek otokontrol mekanizmalarının gelişip güçlenebileceği ifade edilmektedir.

¹¹³Ragıp Akyavaş, “‘Müslümanlığın İnanç Temelleri’”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.10, 1956, s.8.

¹¹⁴Enver Tuncalp, “İman Temelleri”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.2, S.32, 1957, s.8-9.

2.1.3. Peygamberlere İman

Derginin ele almış olduğu iman esaslarından peygamberlere iman konusu yalnızca peygamber nedir, kimdir, ne için gönderilmiştir gibi sorulara cevap bulma amacı taşımamıştır. Buna binaen dergi, tarihten günümüze değin peygamberlik iddiasında bulunan, kendini din adamı olarak tanıtan, inançlı insanları yanlış yönlendiren şahısların var olduğunu belirtme ve bu konuda halkı bilinçlendirme amacı da taşımıştır. Ayrıca dergi, doğru din algısı çerçevesinde peygamberlere imanın Allah'a olan iman konusu gibi mühim olduğu savını da belirtmiştir.

Din Yolu Dergisi, peygamberlere iman etmeyi yüce Allah'ın insanlık için yaptığı katkıların başında gelen önemli inançlardan biri olduğu üzerinde durmaktadır. Dinin üzerinde durduğu konuların, akıl süzgecinden geçtiğini yani dinin de akli öncelediğini belirtmektedir. Bu bağlamda Allah'ın yarattığı varlıklar içerisinde akıl sahibi varlığın da insan olduğunu dile getirmektedir. Fakat; insanlar, salt akıl ile her zaman iyiyi-kötüyü, güzeli-çirkini, doğruyu-yanlışı bilemeyebilir. Buna istinaden dergi, Allah'ın kullarına doğru yol üzerinde ilerleyebilmeleri için, onlara ışık tutacak, adeta bir pusula görevi görecektir peygamberler gönderdiğine ve Allah'a olan iman neticesinde kendilerini görevlendirmiş peygamberlere de iman edilmesi gerektiğine vurgu yapmaktadır. Peygamberlerin de ilahi bir sıfatla Allah tarafından görevlendirildiğine işaret etmektedir. Bu doğrultuda dergi, peygamberliğin evrende öğrenilen meslekler gibi sonradan öğrenilerek elde edilen bir meslek olmadığına değinmektedir. Peygamberlerin, doğru sözlü, güvenilir, emanete hıyanet etmeyen, doğru yaşamın nasıl olması gerektiğini insanlara öğreten, ahlaki değerlere sahip olan, işlerini düzgün yapan ve adaletli kişiler olduğuna dikkat çekmektedir.¹¹⁵

Dergide, peygamberlere iman etmenin aslında dini yaşamın bir parçası olan iman ve inancın kuvvetli olması, bu güç neticesinde de toplumun hurafelerden ve batıl inançlardan kurtulmuş gerçek bir din algısını yakalayabilmesi anlamı taşıdığı bildirilmektedir. Çünkü; din, iman, inanç, ahlaki değerler, ibadetler, bilgilenme ve bilinçlenme ile bir bütün oluşturmaktadır. Dolayısıyla bu özellikleri içerisinde iman konusuna dahil edilmiş olan peygamberlere iman konusu da bulunmaktadır. Peygamberlere iman demek, din algısında ve yaşam biçiminde hangi yol üzerinde gidileceğini bilmenin anahtarı ile o kapıyı açmak demektir. Din Yolu Dergisi'nde, peygamberlere imanın temelini esasen Hz. Muhammed (sav) olduğu, diğer peygamberlerin de son peygamber gibi kutsal görevlerinin olduğu ve insanları bilinçlendirdikleri üzerinde durulmaktadır. Netice itibarıyla derginin üzerinde durduğu temel düşünce kainatın yaratıcısı Allah'a iman etmenin yanı sıra peygamberlere de

¹¹⁵Ragıp Akyavaş, “Müslümanlığın İnanç Temelleri”, *Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi*, C.1, S.3, 1956, s.8.

iman etmenin gerekli olduğudur. Derginin buradaki savı Müslüman Türk toplumunun bilgi ve imanı birlikte harmanlayıp peygamberlerin yaşam şekillerini kendilerine örnek almasıdır.¹¹⁶

Dergiye göre peygambere iman etmekle insanoğlu ahlaki değerleri örnek almayı, dini yaşamın temeli olan iman ile aklı nasıl kullanacağını bilmeyi, iki dünyada saadeti nasıl elde edeceğinin cevabını aramayı, doğru bilgiye ulaşmayı, adaleti, hoşgörüyü, merhameti, iyilik yapmayı, Allah'ın vermiş olduğu aklı doğru kullanmayı ve hurafelerden sıyrılmış bir inanç sistemi oluşturmayı öğrenecektir.

Dergi, peygamberlerin emanet, fetanet, ismet, tebliğ gibi özelliklerine de değinmiştir. Bu bağlamda dergide, peygamberlerin bu özelliklerinin açıklanmasının nedeni insanlara yol göstermek ve onların doğru bir din algısı kazanmalarını sağlamaktır. Dergi; doğruluktan şaşmayan, adaleti savunan, aile bağlarını güçlü tutan ve emanete ihanet etmeyen peygamberlerin topluma örnek teşkil etmesi bağlamında peygamberlere iman konusunu ele aldığını belirtmektedir. Burada dergi için can alıcı nokta peygamberlerin fitratının doğruluk üzerine kurulduğu ve bu özelliği ile insanlara güven verdiğidir. Dergiye göre peygamberlerin yalan söylememeleri onların emin bir kişiliğe sahip olduğunun hem de Allah ile din hakkında verdikleri bilgilerin şüpheden uzak olduğunun en önemli kanıtıdır.

Dergi, peygamberlerin özelliklerini açıklamayı toplumun bilinçli bir din algısına ulaşması noktasında gerekli görmüştür. Buna istinaden peygamberlerin kendilerine verilen herhangi bir emaneti, olduğu gibi geri iade etmesinin onların emanet özelliğini gösterdiğini, aklını doğru bir şekilde kullanmalarının ve hafızalarının da güçlü olmasının onların fetanet özelliğini taşıdığını belirtmiştir. Yine peygamberlerin, günahlardan arınmış, körelmiş bir kalpten ve kirli düşüncelerden uzak duran kimseler olmasının onların ismet özelliğinin belirtisi olduğuna vurgu yapmıştır. Son olarak da insanlara doğruyu, hakikati, dini açıklamanın, Allah'ın emir ve yasaklarını kullarına iletmenin de tebliğ görevine delalet ettiğini bildirmiştir. Bu bağlamda dergi, insanların peygamberlere inanmasıyla aslında Allah'ın onları görevlendirdiğine inanmış ve onları rehber olarak kabul etmiş olduklarını dile getirmiştir.¹¹⁷

İman esaslarının tümünde olduğu gibi peygamberlere iman konusunda da halkı bilinçlendirme, derginin önem verdiği hedeflerden birisidir. Tam da bu dönemde yayın hayatını devam ettiren dergi, halkın dini algısını iyileştirme çabasının öncelikle imandan geçtiğini, Allah'a inanmanın yanı sıra gönderdiği peygamberlerine de inanmanın önemini dile getirmiştir. Dolayısıyla peygamberlerin dini tebliğ ederken iyi bir eğitmen olduklarına, onlara

¹¹⁶Ragıp Akyavaş, “Gençlere Din Bilgisi”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.8, 1956, s.8.

¹¹⁷Enver Tuncal, “İman Temelleri”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.2, S.29, 1957, s.8-9.

iman etmenin sonucunda insanın doğru yolu bulabileceğine ve peygamberlerin insan hayatının en önemli rehberi olduklarına dikkat çekmiştir.

2.1.4. Kitaplara İman

Din Yolu Dergisi'nde Allah'a ve peygamberlere iman konusundan sonra kitaplara iman konusuna yer verilmektedir. Kutsal kitapların gönderiliş amacı din yaşamı üzerinedir. Bu kapsamda dergi de kitaplara iman konusunu halkın doğru bir din algısı bilinci taşıması amacıyla ele almaktadır. Dergi, insanoğlunun dini bilgilerini tamamlama ve doğru bir dini yaşam elde etme adına bu bilgileri bir yönüyle dinin kaynağı olan kitaplardan araştırmanın ve yanlış anlaşılan dini bilgilerin doğrusunu yine bu kutsal kitaplardan öğrenmenin dolayısıyla bu bilgileri insanlara aktarmanın önemine vurgu yapmaktadır. Bu minvalde dergiye göre din, insanoğlunun ihtiyaçlarını karşılamalı, aradığı suallere cevap verebilmeli, çağa uyum sağlayan insanların gerekli gördüğü şeyleri tedarik edebilmeli, aklı ön planda tutmalı, insanlara kılavuzluk yapabilmelidir. İşte bunu sağlamak için de din çeşitli çalışmalarla batıl düşüncelerden ve kirli bilgilerden arındırılmalıdır. Bunun da yolu dinin menşei olan kutsal kitaplardan geçmektedir. Dergi, dinin onaylamadığı bir şeyi mantığın da onaylamasının mümkün olmadığını belirtmektedir. Buna binaen din ile aklın da birbirinden bağımsız olamayacağı tezini savunmaktadır. Derginin vermek istediği mesaj akılcı bir dinin, toplumu büyük oranda olumlu olarak etkileyebileceğidir. Geçmiş ile gelecek arasında dini inanış biçimlerinin eleştiri süzgecinden geçmesi ve akıl ile dinin birleşmesi ile doğru bir din algısının insanlar tarafından fark edilmesi ve insanların doğru bir din algısını yaşamlarına aksettirebilmeleridir.¹¹⁸

Dergi, ilim için yapılan yenileşme sürecinde göz ardı edilemeyecek değişimin meydana geldiğine, ilimin ilerlediği bu dönemde dini sahada da gelişmelerin gözlemlendiğine işaret etmektedir. Bu nedenle, dini araştırmalarda tarihi zamanlarda mevcut olan dini görüşlerin gündemde de yerini doğru bir şekilde bulması gerektiğine dikkat çekmektedir. Aksi halde dini bilgilerin zayıflamaya başlayacağına dolayısıyla insanların bu konuda endişe ve şüphesinin de artacağına işaret etmektedir. Dergi; dini bilgilerin tartışılması ve sorgulanması durumunda yenileşme, çağın şartlarına uygun bir şekilde doğru bilgiye ulaşma, ilim ve fen ile birlikte ilerlemenin gerektiğine vurgu yapmıştır. Dinin ancak bu kalkınma davranışları neticesinde zayıflamış dini fikir ve düşünceleri sağlamlaştırabileceği görüşündedir. Burada derginin kitaplara iman konusunu ele almasının amacı, günümüzdeki bilgiyi dini bilgi ile harmanlayıp, toplumda ve sosyal yaşantıda işe yarayacak şekilde elde edebilmenin Allah'ın

¹¹⁸H. Malik Evrenol, "Dinin Kalkınması", *Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi*, C.1, S.22, 1956, s.4.

peygamberler aracılığı ile göndermiş olduğu kutsal kitaplar sayesinde gerçekleşeceğini okurlarına iletmeştir.¹¹⁹ Dergi, kitaplara iman etmenin Allah'a yürekten bir bağ ile bağlanmaktan yani inanmaktan geçtiğini söylemektedir. Bunun neticesinde insanlar, peygamberleri onaylayabilmekte ve onların getirdiği hak dini benimsemede dinin temel direği olan mukaddes kitabı yol gösterici olarak tanıyabilmektedirler. Böylece köhne zihniyetlerin körelmiş tabularını yıkmak ve hak üzerinde doğru din algısının kapısını aralamak mümkün olabilir.

Din Yolu Dergisi'nde ele alınan kitaplara iman konusu ile insanların, Allah'ın kulları için kılavuzluk görevinde bulunan peygamberlerin de doğru yolu görebilmeleri ve dini yaşamı örnek alıp insanlara sağlıklı bir şekilde anlatabilmeleri için Allah'ın kelamı olan kitaplara iman ettikleri ve kutsal kitapta söylenenleri uygulamaya geçtikleri anlatılmaktadır.¹²⁰

Dergide dört büyük kitabın neler olduğu kapsamında Hz. Musa'ya Tevrat'ın, Hz. Davud'a Zebur'un, Hz. İsa'ya İncil'in, Hz. Peygamber (sav)'e de Kur'an-ı Kerim'in gönderildiği bilgisi verilmiştir. Bunlardan Kur'an dışındaki kitapların günümüze kadar değişiklik gösterdiği ve tek bir harfinin dahi değişmediği kitabın Kur'an-ı Kerim olduğu söylenmiştir.¹²¹

Din Yolu Dergisi, geçmiş dönemlerden alışlagelmiş bazı din alimlerinin daha doğrusu din alimi olarak geçinen bazı kimselerin halkı sorgulama yoluna gitmesini engelleyerek kendi düşüncelerine bağladıklarına bu yönde halkın kulaktan dolma bilgilerle beslenmelerine neden olduklarına değinmiştir. Dergiye göre din algısında gerilemenin başladığı nokta tam da burasıdır. Dergi, toplumun bazı kesiminin din alimleri diye geçinenlerin çıkarları doğrultunda hareket ettiklerini, bu kesimde gerçeklikten uzak, batıl ve hurafe ile dolu din algısı oluştuğunu dile getirmiştir. Dergide böylece cehaletin kol gezdiği halkın dini yaşamında bocalamalar gözlemlendiği bildirilmiştir. Ayrıca dini sömürü altında olan insanların, bu durumu sosyal yaşamlarına da yansıttıkları dergide belirtilmiştir. Netice itibariyle dergi, bu durumun sonlandırılmasının, ülkenin ve toplumun yeniden sağlıklı bir din yaşantısı içerisinde olabilmesinin, Allah'ın insanlara verdiği aklı kullanarak gerçek bir din bilgisine ulaşabilmesinin ise tek cümlesinin bile değişmediği, günümüze kadar muhafaza edilen kitabımız Kur'an ile vukuu bulacağına işaret etmektedir.¹²² Buna bağlı olarak Kur'an ve içerisinde yazılı olanlara iman sayesinde insanlar aydınlanacak, kuvvetli bir inanç ve doğru bilgi ile dini duygular sömürülmeyecek, insanların yaşam kalitesi artacak, toplumun ahlaki

¹¹⁹H. Malik Evrenol, "Dinin Kalkınması", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.24, 1956, s.6.

¹²⁰Ragıp Akyavaş, "Müslümanlığın İnanç Temelleri", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.4, 1956, s.8-9.

¹²¹Ragıp Akyavaş, "Müslümanlığın İnanç Temelleri", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.5, 1956, s.8-9.

¹²²Ragıp Akyavaş, "Müslümanlığın İnanç Temelleri", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.6, 1956, s.8-9.

değerleri gelişecektir.¹²³ Özetle dergide halkın iyi yetişmiş, ahlaki değerleri uygulayan, araştırmalara açık, inanç birliğini önemseyen, batıldan uzak duran, hak yolunu tercih eden ve dini kendi çıkarları için kullanmayan bireylere ihtiyacı olduğu bilgisi okurlarına verilmek istenmiş; halkın doğru bir din algısı oluşmasında kitaplara iman etmenin de önemi vurgulanmıştır. Dergi, insanda doğru bir din algısı oluşmasını, doğru bir din hayatı yaşamasıyla eş değer saymıştır.¹²⁴

Dergi, kitaplara iman konusu içerisinde dört büyük kitaptan sonra dinin direği olan ve tüm Müslümanların yol göstergesi olan Kur'an-ı Kerim'i sıkça ele almıştır. Bunun sebebi ise, Kur'an'ın son kitap olması, günümüze kadar orijinalliğini koruması, bir Müslüman'ın dinini en iyi şekilde yaşaması için gerekli önlem ve adımların var olmasıdır. Dergiye göre Kur'an, insanlara dünya ve ahiret mutluluğunun anahtarını vermektedir. İnsanların hoşgörü, adalet, yardımlaşma, saygı, sevgi, iyilik, cömertlik, doğruluk gibi ahlaki değerlerin öneminden bahsetmektedir. İman ve inancı incelemektedir. Kalp ile aklın önemini dile getirmektedir. Helal ve haramları, kötü ve iyi davranışlar arasındaki farkları açıklamaktadır. Dünyadaki ilimleri, insanoğlunun işine yarayacak gelmiş geçmiş tüm bilgileri içine sığdırmaktadır. Yine dergiye göre Kur'an'ın dili hiçbir kitapta yoktur. Kur'an, kendisini okuyanı, etkisi altına almaktadır.¹²⁵

Dergide Kur'an'a iman konusu ele alınırken Kur'an'ın Türkçe okunması mevzusu da dile getirilmiştir. Yani insanların kendi dillerinde okuyacağı Kur'an'ı hayata geçirip onun kılavuz olarak görebilmesi için öncelikle kitabın ne demek istediğini anlamak gerektiği üzerinde durulmuştur.¹²⁶ Sonrasında Kur'an'ın önemi, ayetleri, kaç sureden oluştuğu, en kısa süre ile en uzun sürenin ne olduğu, konu dağılımının neler olduğu, Kur'an'a iman etmenin faziletleri hakkında bilgi verilmeye çalışılmıştır.¹²⁷ Ayrıca, Kur'an'ın peygamberimize nasıl geldiği, bu vahyin iletilmesi esnasında neler yaşandığı hakkında da bilgi verilmiştir. Dergide gençlere din bilgisi başlığı adı altında verilen kitaplara iman konusu çalışması; onların gelecekte donanımlı olması, ortamın boş insanlara bırakılmaması ve halkın dini duygularının sömürülmemesi için atılan adımlardan birisidir. Din Yolu Dergisi, bu bilgiler ile toplumun zihniyetinin gelişmesi, doğru bir din algısı çerçevesinde ilerlemesi ve sağlam temelleri olan bir nesil yetişmesi için çabalanması gerektiğine vurgu yapmıştır.¹²⁸

¹²³ Muhsin Koner, "Selametimiz Dini Kalkınmaya Bağlıdır", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.2, 1956, s.4.

¹²⁴ Neşet Çağatay, "Türk Gençliği ve İslamiyet", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.5, 1956, s.4-5.

¹²⁵ Enver Tuncalp, "İman Temelleri", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.2, S.28, 1957, s.8-9.

¹²⁶ Cemil Conk, "Kur'an'ı Bilelim", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.6, 1956, s.10.

¹²⁷ Ragıp Akyavaş, "Kur'an'ın Muhtevası", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.7, 1956, s.8.

¹²⁸ Ragıp Akyavaş, "Gençlere Din Bilgisi: Vahiy", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.9, 1956, s.8.

Din Yolu Dergisi'nde, Kur'an'a iman etmekle Allah'ın sözlerine de iman etmenin aynı anlama geldiği üzerinde durulmaktadır. Bunun nedeni Kur'an'da Allah kelamının insanlar üzerindeki olumlu etkisi olabilir. Zira dergi, Allah'ın iki dünyada da insanların saadeti elde etmesi, ruh sağlığını koruması, zulüm ve eziyetlere karşı insanları kollaması, dini kendi çıkarları doğrultusunda kullanan uydurma inançlarla donanmış kişilerden uzak tutması ve hakkı batıldan ayırma adına gerçekleri insanlara bildirmesi için kullarına Kur'an'ı gönderdiğine dikkat çekmektedir. Bu minvalde Kur'an tüm insanlara geldiyse, burada her milletin onu kendi dilinde okuyup öğrenmesi, söylenenleri hayatına uygulaması gerektiği sonucuna ulaşılabilir. Böylece Allah'ın gönderdiği kitaba iman ile toplumlar yobazlıktan kurtulabilir ve olumlu yönde toplumda daha güçlü bir yaşam tarzı ortaya çıkabilir, bu sayede dinin eksik bilinen yönleri tamamlanabilir ve toplum hurafelerden uzaklaşabilir.

2.1.5. Ahiret Gününe İman

İman esasları konusuna geniş bir şekilde yer veren dergide, ahirete iman konusu da ele alındığı görülmektedir. Bu konunun anlam ve önemini daha iyi kavrayabilmek adına öncelikle ilim konusunun ele alındığı incelemeler sonucunda gözlemlenmiştir. Çünkü dergide ahiret kavramına ve buna iman etmenin yollarına ancak evrenin yaratıcısı olan yüce Allah'ın bizlere verdiği ilim neticesinde ulaşabileceğine dikkat çekilmektedir. Dergide, ilim konusunda öncelikle ilmin tanımı ele alınmıştır. Ahlaki, dünyevi ve ilahi konulara dair elde edilen tüm bilgiye ilim denilmektedir. Bu tanıma göre dergide ilahi bilgilerin manevi yönü, dünyevi bilgilerin ise maddi yönü belirtilmektedir. Maddi ilim ile insanların yaşamlarını huzur verici ortamlarda sürdürebilmeleri ve medeniyete tutunabilmelerini sağlama amacıyla ilgilendikleri, manevi ilimle de birlik, düzen, yardımlaşma, tevazu, ahlaklı olma, güvende kalma gibi durumları iyileştirme amacıyla ilgilendikleri söylenmektedir. Bu bağlamda dergi, ilmin insanoğlunu ferah bir seviyeye taşıyabileceği gibi yaşam standardını düşürebileceğini dile getirmiştir. Burada önemli olan insanların ilmi hangi maksatla kullanacağını bilmesi ve doğru amaca hizmet etmesidir.¹²⁹

Dergide, ilmin Allah'ın insanlara vermiş olduğu akıl ile eşyayı ve tabiatı bilme çabası olduğu şeklinde tanımı yapılmaktadır. İnsanların fitratında olan akıl edebilme gücü ile ilme yönelebileceği ve aklın sınırlarını zorlamamak kaydıyla ilmi buluşlara imza atabileceği belirtilmektedir. Din Yolu Dergisi'ne göre insanın zeka gücü, Allah'ın verdiği bir imkan olarak değerlendirilmeli ve zekanın ilahi olduğunu kabul ederek yaşamın anlamı çözümlenmelidir. İnsanoğlunun dünyaya ilk geldiği andaki durumu ile sonrasında aklını

¹²⁹Ali Rıza Nalçacı, “Şüphe ve İman”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.5, 1956, s.13; Ragıp Akyavaş, “İslam'ın İlme Verdiği Değer”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.3, 1956, s.3.

kullanarak kendini ilme verdiği durumu arasında gözle görülebilecek kadar çok fark vardır. Çünkü insanoğlu, ilmi çalışmaları ile öncesinde bilmediği birçok şeyi öğrenip, tabiatı ve evreni çözebilme konumuna gelmektedir. Zira dergi, insan dehası ile ilmi çalışmalar neticesinde kendi yaradılışı ve insanın yaratıcısı hakkında bilgiye de sahip olduğu tezini savunmaktadır. İnsanın aklını kullanarak ilmi yönden birçok şeyi keşfettiğini ve ürettiğini tarihten günümüze kadar değişik örneklerle kanıtlayabilmenin mümkün olduğunu belirtmektedir. Nasıl ki bakterilerin bulunması ve bakterilerle savaşmanın çözümleri, gökyüzünde uçabilen bir araç ve denizde yürütülebilen bir gemi, elektriğin icadı, sağlık sorunlarının tedavisi gibi değişik alanlarda ilmi çalışmalar sonucunda olumlu gelişmeler meydana gelmekteyse işte insanoğluna verilen bu ilmi çalışma yeteneği ile insanların yaradılış gayesi, kainatın yaratıcısı, evren, düzen, kanun, iman, inanç gibi dini ve manevi gelişmelerin de kaydedilmesi mümkündür.¹³⁰ Dolayısıyla ahiret gününe Allah'ın ilminden yol çıkarak iman etmenin doğru olacağı bildirilmektedir. İnsanoğlunun evrenin bir yaratıcısı olduğuna, meleklerin varlığına, yaratıcının insanların yeryüzünde nasıl bir yaşam sürmesi gerektiğini öğrenip uygulayabilmesi için onlara peygamberler gönderdiğine ve kitaplarla bu bilgileri güçlendirdiğine inandığı gibi insanların öldükten sonra ahiret gününün yaşanacağına orada tekrar dirileceklerine ve yeni bir yaşamın olacağına inanması gerektiği dile getirilmektedir. İnsanlara bahşedilen ilim ve fennin sonucunda iman ve inanç sistemi geliştirilebilir ise ahiretin de var olduğuna bu yöntemler sonucunda pekala ulaşılabilir.¹³¹

Dergiye göre, insanların yaratılışının bir gayesi vardır. Yalnızca insanlar değil, kainattaki tüm varlıkların yaratılış amacı farklıdır; fakat birbirini de tamamlar niteliktedir. İnsanlar, bu dünyada başına buyruk yaşamak için getirilmemiştir. Tüm canlılar gibi insanoğlu da doğar, büyür, yaşar ve vakti geldiğinde yaşamı sona erer. Salt doğmak ve ölmek için dünyaya gelinmediği ve her şeyin bir amacı olduğu anlamından da yola çıkacak olunur ise ölümden sonrasının da olduğu inancının meydana gelmesi gayet tabii olabilmektedir. Dergide de dile getirilen mevzu işte bu noktadadır. Allah'a imanın yanında Allah'ın düzende ortaya getirmiş olduğu ve O'na dair her şeye inancın tam bir iman olmasıdır. Belli bir sebep üzerine dünyaya gelen insanoğlunun yine belli bir sebep için ahiret gününde de tekrar dirileceği derginin bu konuyu açıklama amacını taşımaktadır. Bu bağlamda güçlü bir iman ile insanlar, nereden geldiği ve nereye gideceği hakkında bilgiye rahat bir şekilde ulaşabilir. Amaçsızca ortamda gezen, dini sömürü haline getirmeye çalışan ve iman-inanç konusunu gerçeklikten uzak tutan kişi ve bilgilerden uzak kalmak ise bu noktada isabetli olabilir. Yapılan araştırma ile derginin de bunu okurlarına anlatıp onları aydınlatma yolunda olduğu görülmektedir. Bu

¹³⁰ Halil Aslangil, “Din ve İlim”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.14, 1956, s.14.

¹³¹ Ragıp Akyavaş, “Gençlere Din Bilgisi”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.11, 1956, s.8.

minvalde dergi, ahirete iman etmenin yeniden dirilip, yeni yaşamın olduğuna inanmanın, yaratıcının ahiret hayatını meydana getirip orada da insanları tekrar yaşatmaya gücünün yettiğine inanmaktan geçtiğini dile getirmektedir. İnsanların, evrende belli başlı yapmakla sorumlu oldukları vazifelerinin olduğunu bunun sonucu olarak da bireylerin ahiret yaşamını bu dünyadaki eylemlerine göre belirlediklerinin üzerinde durmaktadır. Allah'ın adaletine inanma ile ahiret gününün var olacağına inanmayı eşdeğerde görmektedir. İnsanoğlunun bu dünyada yaptığı eylemlerinin sonucu olarak ahirette karşılığını bulacağına inanmasıyla yaşamı boyunca toplum baskısı olmadan kendi halinde kaldığında bile hal ve hareketlerine dikkat etmenin önemini kavrayabileceğine ve ona göre yaşamına yön verebileceğini vurgulamaktadır. Çünkü Allah'ın yapılan davranışların hiçbirini karşılıksız bırakmayacağı ve mükafatı da cezayı da ahiret gününde kullarına vereceği bilinmektedir. “Ne ekersen onu biçersin.” atasözü de tam bu noktada yerini bulmuş olacaktır.

Dergi; ahiret gününe inanmakla ahlaki değerlere bağlı kalan, birlik ve beraberlik içerisinde olan, dinin emir ve yasakları konusunda kendini yetiştirip doğru bir din algısı ile hayatına yön veren bireylerin ortaya çıkacağı görüşündedir. Buna binaen sapkın düşüncelerden kurtulmuş bir toplumun ve güçlü bir milletin oluşması da kaçınılmazdır. Dergi, bu bireylerin yetiştireceği nesillerin iyi çözümlerle kendini geliştiren toplumları artıracığı savını öne sürmektedir.¹³² İşte derginin bu konuları ele almasının sebepleri toplumu doğru iman ve inançlar konusunda bilinçlendirmek, onların hem bu dünya hem de ahiret saadetleri için daha iyi yaşam sürmelerini sağlamak, özellikle de batıl inanç ve sapkın düşüncelerden insanları uzak tutmaktır. Derginin bu konuya dikkat çekmesinin amacı daha bilinçli bir Müslüman profili oluşturmak ve insanların doğru din algısı üzerinde yoğunlaşmasını sağlamaktır. Ayrıca iman esaslarının tüm maddelerinin birbiriyle bağlantılı olduğunu da belirtmektedir.

2.1.6. Kaza ve Kadere İman

Dergide kaza ve kadere iman konusu, Allah'ın evrene ve insan hayatına yaptığı müdahaleler ile insan iradesine bağlı olarak ortaya çıkan gelişmelere inanılması şeklinde tanımlanmıştır. Bu minvalde kaza ve kaderin tanımının ardından insanın neden inançlı olması gerektiği de açıklanmıştır. Dergi, kaderi herhangi bir şeyin Allah'ın öncesinde ya da sonrasında o olayın gerçekleşeceğini bilmesi, kazayı ise bir durumu oluşturması ve yapması olarak açıklamıştır. Derginin kaza ve kaderi bu şekilde açıklamasının amacı insanların doğru bir din algısı kapsamında kaza ve kaderin ayırımına varmasıdır. Buna istinaden halkı

¹³²Enver Tuncalp, “İman Temelleri”, *Din Yolu Dinin ve İctimai Dergi*, C.2, S.30, 1957, s.8-9.

bilinçlendirme gayreti içerisinde olmasıdır. Dergide, insanoğlunun olumlu-olumsuz ve iyi-kötü her şeyin Allah'ın izni dışında gerçekleşmediğine iman etmenin, hayır ile şerri Allah'ın bildiğine ve bunlara müdahale ettiğine inanmaktan geçtiğine dikkat çekilmiştir. Dergiye göre, salt kaderci yaklaşımla hayatı idame ettirmeye çalışmak doğru bir yaklaşım tarzı değildir. Zira yaratıcının insanları seçimleri konusunda hür bıraktığı ve yaptıkları eylemlerin karşılığını hem bu dünyada hem de ahirette alacağı bildirilmiştir. Buradan tamamen kaderci bir yaşamın olamayacağı ve insanoğlunun başıboş bırakılmayıp Allah'ın gerekli gördüğü yerde kullarına müdahale edebileceği sonucu çıkmaktadır. Zira dergiye göre her şeye müdahale edildiğini ve hayatı boyunca herhangi bir çaba göstermenin boş olduğunu düşünen zihin zamanla tembelleşir. Kendisine ve çevresine bir faydası olmaz. Allah'ın emir ve yasaklarına karşı duyarsızlaşır. Bu da insanları yanlış yola sevk eder. Kaza ve kader konusunda derginin vermek istediği mesaj tam da bu doğrultu üzerinedir. İnsanlara doğru bilgi aktarmak ve körelmiş zihinleri aydınlığa çıkarmaktır.

Kaza ve kader konusunda Allah'ın ilmi ile bir bağlantı kurulduğu yapılan çalışmalar neticesinde elde edilmektedir. Yani dergi, evrende hiçbir şeyin boş yaratılmamış olduğuna vurgu yapmaktadır. Her durumun, olayın ya da varlığın bir nedeni, amacı ve de doğal olarak bir sonucu olduğunu belirtmektedir. Akıllı bir varlık olan insanın yapıp ettiklerinin sonucunu Allah'ın kendi ilmi ile bilmesini dergi, kaza ve kader konusu olarak açıklamaktadır. İnsanların nasıl ki kainatın bir yaratıcısı olduğuna, o yaratıcının da eşsiz bir güce sahip olduğuna, O'nun emir ve yasaklarına inanması lazım geliyor ise aynı şekilde Allah'ın olup biten her şeyi öncesinde bilme kudretinin olduğuna, hayır ve şer olanların ilmine ulaştığına, kullarını doğru yola sevk etmenin yolunu gösterip onlara seçim hakkı verdiğine de inanılması gerektiğini vurgulamıştır.¹³³

Dergi, kaza ve kader konusunu ele alırken insanlara körü körüne inanç yerine dinamik bir inanç sistemini öğretmekte ve bu dinamikliği davranışa dönüştürmeye dikkat çekmektedir. Çünkü; toplumda kadercilik anlayışı adı altında insanlar miskin olmaya, elinden geleni yapmamaya, hiçbir gayret göstermeden hayatta her şeyin yolunda olması gerektiğine inanmaktadır. Halk arasında vukuu bulan bu durum, kaderin ya da şansın yetkisindeymiş gibi algılanmaktadır. İşte bahsi geçen bu yanlış algı, ancak doğru verilecek bir din eğitimi sayesinde düzeltilebilir.

Din, insanları hiç bir çaba göstermeden olduğu yerde mucizeye sevk etmez, aksine insanları çalışkanlığa davet eder. Gerek ilmi gerekse bedeni çalışmalar neticesinde insanlar emeğinin karşılığını alırlar. Medeni yönden gelişmiş milletler, aktif bir yaşam sürebilmekte ve

¹³³Ragıp Akyavaş, "Müslümanlığın İnanç Temelleri", *Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi*, C.1, S.12, 1956, s.8.

hiçbir konuda üstünlüğü olmayan toplumlara hükmedebilmektedirler. Bu bağlamda dergiye göre; ülkede kendini geliştiren, medeni seviyeye ulaşan ve dini ilim konularına da en iyi şekilde vakıf olabilen bir kuşak yetiştirilmesi sonucunda insanlığa büyük bir fayda sağlanmaktadır. Yanlış anlaşılan bir din hayatı yerine kendisinde doğru bir din algısı farkındalığı oluşan kimseler, geleceğe umutla bakabilir. Böylece o kimseler, halkı doğru algıladığı bilgi ile yönlendirebilir. Ailesine ve topluma faydalı işler yapabilir. Milletine bağlılığını ilke edinebilir. Hem bu dünya hem de ahiret için çaba gösterilmesi gerektiğini insanlara aşılayabilir. Tutum ve davranışlarıyla çevresine rol model olabilir.

Dergi, dünyada yaşamanın en önemli amacının sürekli ilerleme ve çağın şartlarına uyabilme adına kişilerin kendilerini her konuda geliştirebilmesi gerektiğini söylemektedir. Ters durumda insanların gerilemeye, dini konularda zayıflamaya ve gerçekçilikten uzak hurafe inanışlara doğru yön değiştirmeye mahkum olduğu tezini savunmaktadır. Dergide hiçbir anlamı olmayan dayatma bir dini bilgiden uzak doğru bir din algısının gündelik yaşamda karşılığını bulması, güncellenmesi ve aklı ön planda tutarak ilerlemeyi ön görmesi üzerinde durulmaktadır.¹³⁴

Kaza ve kader konusunda dergi, Hz. Peygamber (sav)’ın “‘Kişi odur ki çok zaman cennetlik işler yapar, fakat sonunu cehennemlik işlerle bağlar. İnsan da vardır ki çok zaman cehennemlik işler yapar, fakat sonunu cennetlik işlerle kapatır.’” Hadisini ele almıştır. Buradan da anlaşılacağı üzere dergiye göre; iyi ya da kötü olmak, güzel veya çirkin eylemlerde bulunmak, doğru ve yanlış istemek ya da uygulamak insanların elindedir. Yani Allah’ın yaratma, irade verme gibi sıfatları insanların değildir; fakat Allah’ın kullarına vermiş olduğu hür seçimlerle gezmek, konuşmak, tercih etmek, yürümek, yardım etmek, insanlarla diyalog kurmak, çalışmak, ibadet etmek insanların elindedir. Yani Allah, kuluna akıl ve irade vermiştir. Kul ise bu iradeyi Allah’tan isteme ve uygulama yetkisine sahiptir. İnsanoğlu gereken tedbirleri alıp, doğru yolda ilerleyip elinden geleni yaptıktan sonra Allah’ın dilemesiyle hayır ve şerrin ilmine ulaşır. Bunu yapabilme iradesi ise güçlü bir imandan geçer. Yani kaza ve kaderin Allah tarafından oluştuğuna bu oluşum içerisinde de eylemlerin seçiminin beşere bırakıldığına, Allah’ın bu eylemlerin neticesini önceden bilecek kudretinin olduğuna inanmaktan geçmektedir.¹³⁵

Dergi için kaza ve kadere iman, insanları iyi ve kötüyü daha sağlıklı bir şekilde ayırt edebilmeye ve doğru yoldan sapmamaya sevk etmektedir. Dergi, insanların başına gelen tüm olayların içerisinde bir hayır ve şer olduğunu düşünmesine, Allah’ın verdiği irade ile kendi

¹³⁴Murat Ergun, “İslam Aleminde Geriliğin Hakiki Sebepleri”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.2, S.32, 1957, s.10-11.

¹³⁵ Enver Tuncalp, “İman Temelleri”, *Din Yolu Dinin ve İctimai Dergi*, C.2, S.31, 1957, s.8-9.

seçimlerini tercih ettiği inancı ile dünya ve ahiret hayatının huzurunu yakalayabileceğine işaret etmektedir. Dergide kaza ve kader konusuna değinilmesinin önemli sebebi yaşam boyunca insanların başına gelen ve gelecek olayların nedenini açıklayabilmektir. Ayrıca Allah'ın insan hayatındaki müdahalelerinin neler olduğunu dile getirmek ve halkın doğru inanç temellerini hayatına yansıtmasını sağlamaktır.¹³⁶

Çalışma kapsamında sonuç olarak dergiye göre, Allah insanoğlunu yaratmakta yaratırken de insanlara en büyük nimetlerden biri olan akıl ve irade özelliğini de vermektedir. Bu sayede birey yaptėı her bir eylem için tercih hakkına sahip olmakta, bunun sonucuna da olumlu ya da olumsuz olarak katlanmak zorunda kalmaktadır. Dergiye göre, cehaletin kol gezdiği, derginin de yayınlandėı bu dönemde halkın dini yaşamında bocalamaların olduğu dile getirilmektedir. İnsanın kendi öz benliğine saygı duyması, doğru davranış sergilemesi, toplum da paylaşımcı bir duyguyla hareket etmesi, kendi hakkını savunurken başkalarının hakkını hiçe saymaması, insanların malını gasp etmemesi, kimsenin rızkına göz koymaması, kimseden rüşvet almaması ve insani değerlere yönelmesi elde ettiği iradi davranışları ile gerçekleşebilmektedir.¹³⁷ Netice itibariyle ülkenin ve toplumun sağlıklı bir din yaşamı içerisinde olabilmesi, Allah'ın insanlara verdiği aklı kullanarak kişilerin gerçek bir din bilgisine ulaşabilmesi, yanlışı doğrudan ayırmak ve doğru olana iman etmekle vukuu bulacaktır. Bu bağlamda dergi, Allah'a iman etmenin yanında Allah'ın olacakları bilip müdahale edip etmemesine ve kullarına seçim hakkı tanınmasına vurgu yapmaktadır. Ayrıca dergide, insanların eylemlerinin sonuçlarına katlanılmasına yalnızca kaderci zihniyetten uzak durulmasına inanmak ile dini duyguların smrlmeyeceğine ve insanların yaşam kalitesinin artacağına buna bağlı olarak da toplumun ahlaki değerlerinin gelişeceğine değinmektedir.¹³⁸

2.2. Din Yolu Dergisi'nde İbadet Esasları

Bir ülkenin varlığı, btnlğ yalnızca siyasi gücü ile sınırlı değildir. lke; geleneği, göreneği, yaşam tarzı, eğitimi, kültürü, ekonomisi, özgürlüğü ve maneviyatı ile de vardır ve var olmalıdır. Bu maneviyata binaen dergi, halkta doğru bir din algısı bilinci oluşması amacıyla ibadet esaslarını halka doğru bilgiler ışığında aktarma yoluna gitmektedir. Ayrıca gelecek kuşakların ibadet esaslarını öğrenmeleri ve bunun sonucunda oluşan manevi duyguyu kendi bünyelerinde barındırmalarını sağlamak da derginin amaçları arsında bulunmaktadır.

Dergi, eğitimli olmayı insani duygu ve davranışlara olumlu yn atfetme ve buna göre yaşama; ülkeye, vatana hizmet etme ve yarar sağlama olarak açıklamaktadır. Toplumun,

¹³⁶Tuncalp, "İman Temelleri", 1957, s.8-9.

¹³⁷ M. Sait Güran, "Kıyamet Günü", *Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi*, C.1, S.18, 1956, s.9.

¹³⁸ Muhsin Koner, "Selametimiz Dini Kalkınmaya Bağlıdır", *Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi*, C.1, S.2, 1956, s.4.

yaşamını sürdürebilmesi için fiziksel ihtiyaçların yanında maneviyata da gereksinim duyduğunu dile getirmektedir. Maneviyat denildiğinde de akla ilk gelen şeyin din konusu olduğuna dikkat çekmekte ve doğru bir din algısını halka izah etmenin öneminden bahsetmektedir. Bu bağlamda dergi, iman esasları konusunu ele aldığı gibi ibadet esasları konusunu da ele almaktadır. İbadet esaslarını ele alırken insanlara salt bilgi vermenin yanında özellikle verilen bilgilerin hayata geçirilmesi ve sapkın düşüncelerden toplumun uzak tutulmasını hedeflemektedir. İbadet konusunun ele alınmasındaki bir diğer hedef ise bireyin ahlaki yapısının geliştirilmesine katkı sağlamaktır. Dergi, dini hayatın rehberi olan ibadet esaslarını bu çerçevede anlatmayı göz önünde bulundururken topluma kültürün aşılmasını ve ahlaki değerleri tanıtmayı da ihmal etmemektedir.¹³⁹

Dergide bir ülkenin dini kimliği olmadan milli kimliğinin de olamayacağı belirtilmiş ve bu konuya açıklık getirmek maksadıyla mescitleri örnek olarak vermiştir. Bu bağlamda dergi mescitlerin namaz kılınan mekanlar olduğunu, fakat her namaz kılınan mekanlara mescit denilemeyeceğini bildirmiştir. Yani insanların namaz kıldığı her yerde toplanmadığını, mescitlerde ise ortak bir paydada bir araya geldiklerini izah etmiştir. Kısacası dergiye göre, Türk mescitleri Türklerin din eğitimi ile ilgili her türlü eksiklerinin giderilmeye çalışıldığı ve Türk kültürüne de hakim olduğu yani Türk Milli değerlerinin özümsemiştiği bir yer olarak açıklanmıştır. Buradan dergiye göre bir toplumun dini olmadan milliyetinin de olamayacağı sonucu çıkarılmıştır.¹⁴⁰ Dergide dini vecibelerini yerine getirmeye çalışan halka yalnızca ibadet etmeyi öğretmek din eğitimi açısından yeterli bulunmamıştır. Dergide bazı ibadet ritüellerinin yanı sıra bu ibadetlerin anlam ve önemine de dikkat çekilmiş ve insanları bu bağlamda düşünceye sevk etmenin gerekli olduğu görüşü savunulmuştur.¹⁴¹

Derginin ibadet esasları konusunu ele almasının hedefleri ibadetlerin doğru bir şekilde halk tarafından öğrenilmesi, ibadet etmenin öneminin kavranılması, hissedilmesi ve öğrenilen bilgilerin hayata geçirilmesidir. Bu minvalde dergiye göre insanların doğru bir din algısı bağlamında ibadet esasları ile ilgili bilgi eksikliği tamamlanmakta ve dini bilgiler bireylere doğru yoldan verilmektedir. Dergi, ibadet esasları konusunda iyi bir çalışma sonucunda kişilerin geleceğe umutla bakabileceğini ön görmektedir. Dolayısıyla dergiye göre, derginin

¹³⁹ Ramazan Bulut, “Okulda Din Öğretiminin Toplumsal Temeli ve İşlevleri”, *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.4, S.1, 2011, s.23-26.

¹⁴⁰ Baltacıoğlu, “Başlarken”, 1956, s.1.

¹⁴¹ Murat Ergun, “İslam Aleminde Geriliğin Hakiki Sebepleri”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.2, S.33, 1957, s.6-7.

hedefine ulaşması sonucunda halk ibadet esasları konusunda bilinçlenmiş olacak ve dini ritüelleri uygularken bunun anlam ve önemini de farkına varacaktır.¹⁴²

2.2.1. Kelime-i Şehadet

Din Yolu Dergisi, öncelikle ibadet esaslarından kelime-i şehadet konusunun din ile bağlantısına değinmektedir. Bu bağlamda dergiye göre din; güzel ahlak, temiz-titiz bir yaşam, doğru bir bilgi ve sağlam bir inanç üzerine kurulmuş bir düzendir. Kaynağını kutsal bir güçten alan bireyler, yaratıcının emir ve yasaklarına inanma ve uyma ile sorumlu tutulmaktadırlar. Dergiye göre dinin dayanağı olan Kur'an-ı Kerim'den doğru bilgi ve ibadet ritüelleri öğrenilmektedir. İnsan, Allah'ın varlığına ve birliğine inanmalarıdır. Buna istinaden Allah'ın istediği şey kullarının doğru bilgi ile temiz düşünceye sahip olmalarıdır. O'na söz ve uygulamalarıyla ibadet etmeleridir. Bunun neticesinde de dergi, iman esasları yanı sıra ibadet esaslarını da sistematik bir şekilde ele almaktadır. Öyle ki dergide öncelikle ibadetin ne olduğu üzerinde durulmakta, akabinde ise kelime-i şehadetten başlanarak belli başlı ana ibadetler hakkında tafsilatlı bilgilere yer verilmektedir. Bunun için de kelime-i şehadetin ne olduğu ve önemi hakkında bilgi aktarılmaktadır.

İbadet esaslarının kaleme alındığı yazılara bakıldığında dikkati çeken en önemli husus, öncelikle ibadetlere ait doğru bilgiye sahip olunması devamında da öğrenilen ibadetlerin hayata aksettirilmesi gerektiğidir. Derginin çıkış amacıyla birebir örtüşen bu yaklaşım kanaatimizce doğru bir yaklaşım tarzıdır. Zira namazın dini vecibelerinin ne olduğunu bilmeden uygulamaya geçmek nasıl mümkün değilse, bu durum diğer ibadetler içinde aynı şekilde geçerlidir. Yani diğer ibadetlerin de pratiğe dönüştürülebilmesi; insanın kelime-i şehadetin anlamını bilmesine, dini algının yapıtaşlarından biri olan Allah'a ve peygamberine olan inancını kalben tasdiklemesine ve söz olarak da onaylamasına bağlıdır.

Dergi de kelime-i şehadet konusu önemsenmekte ve oldukça doyurucu açıklamalara yer verilmektedir. Kelime-i şehadet etmenin yani Allah'ın varlığına ve birliğine inanmak ile Hz. Peygamberin onun kulu ve elçisi olduğunu kabullenmek dergiye göre dinin temellerinin atılması demektir. Bu bağlamda dergi; Allah'ın gören, işiten ve bilen olduğuna bu nedenle insanların, kendisini kimsenin görmediği ortamlarda kuralların dışına çıkıp hile yapmaya cüret edeceği zamanlarda dahi Allah'ın bu üstün özelliklerine inanan ve bunun farkında olan kimselerin bu eylemlerinden vazgeçtiklerine vurgu yapmaktadır. Yani, işin özünde Allah'ın yüce kudretinin var olduğuna inanmak bulunmaktadır.¹⁴³ Dergide ibadet esaslarından kelime-i

¹⁴²Neşet Çağatay, "Memleketimizdeki Din İşleri Nasıl Düzenlenmeli?", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.8, 1956, s.2.

¹⁴³ M. Sait Güran, "İslam Dininin Özü", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.14, 1956, s.9.

şehadet, Allah'tan başka ilah olmadığına şehadet edilmesi ve Muhammed'in Allah'ın kulu ve elçisi olduğuna şehadet edilmesi şeklinde belirtilmektedir.

Derginin bu konuyu ele almasının sebepleri arasında, dinini benimsemiş bir kişinin içtenliğinin, sadakatının, Allah'ı tanımanın, bilmenin ve O'na inanmanın önemini göstermek gibi hususlar yer almaktadır.¹⁴⁴ Dergi, insanların Allah'ı daha iyi tanımasının ve O'na inanmasının neticesinde dini algı yönünden eksikliklerini tamamlayacaklarına ve böylece yanlış bilgileri düzelteceklerine dikkat çekmektedir. Yani; Allah'ın gücünün üstünde başka bir güç ve ilahın olmadığına inanmakla başlayan sözlerin manası dergide yazılanlar doğrultusunda ele alınırsa, Allah'ın kudretinin tüm evreni sardığı, bakılan her yerde onun eşsiz gücünün görüleceği, Allah'ın izni olmadan kimsenin özünde hiçbir şey yapamayacağı, gökyüzünde ve yeryüzünde yaşanan her olayın Allah'ın insanlara sunduğu imkanlar dahilinde gerçekleşeceği, bir varlığa can verip sonra o canı alıp tekrar diriltme gücüne sahip tek varlık olduğu sonucuna varılmaktadır.¹⁴⁵ Dolayısıyla dergi; kelime-i şehadetin öneminin kainatı var eden yaratıcının tek, büyük ve yüceliğine inanmaktan geçtiği sonucuna varmaktadır. Buna istinaden Din Yolu Dergisi; kelime-i şehadet ile Allah'ın varlığına, ebedi ve ezeli olduğuna, aynı güçte O'nun benzeri bir varlığının bulunmadığına, bilgisinin sonsuzluğuna, her şeyi işitebileceğine, görebileceğine ve dilediğini yapabileceğine dikkat çekmektedir.¹⁴⁶

Dergiye göre ibadetlerin temel direği inanma ve kalben tasdik etmektir. Şöyle ki iman olmadan dinin doğru yaşanması ve bunun için çalışılması mümkün değildir. Bu minvalde dergide konuyla ilgili yazıların gözlemlenmesiyle anlaşılmıştır ki Allah'a yürekten bir inanç neticesinde ve bunu dil ile de söyleme sonucunda yapılacak olan ibadet şeklinin ilki gerçekleşmiş olmaktadır. Dergi bu durumu zincirin halkalarına benzetmekte ibadetlerin biri olmadan diğerinin olamayacağını zikretmektedir. Zira halkın doğru bir din algısına binaen ibadet esaslarını iyi bilip uygulayabilmesi, genç nesillere bunu aktarabilmesi ve toplumun ahlaki değerleri benimsemesi için bu zincirin halkalarını sağlamlaştırması gerekmektedir. Dergi, tam da bu noktada hizmet vermek için ibadet esaslarından biri olan kelime-i şehadet ile ilgili bilgi verme ve bunun toplum için öneminden bahsetme yoluna gitmektedir. Allah'ın varlığına birliğine, O'nun tek ilah olduğuna inanmanın neticesinde doğru bilgi ile beslenen bireyler, Allah'ın tüm sıfatlarını da öğrenme yoluna gider ve böylece Allah'ın kılavuzluğu ile ahlaklı, yardımsever, çalışkan, merhametli, adaletli, ibadetlerini aksatmadan yapan, kibir ve gururdan uzak bir hal takınan bireyler haline gelirler.¹⁴⁷ Yani dergiye göre bir toplumun ancak

¹⁴⁴ Ragıp Akyavaş, “Gençlere Din Bilgisi”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.14, 1956, s.8.

¹⁴⁵ Ragıp Akyavaş, “Allah Sevgisi”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.24, 1956, s.8.

¹⁴⁶ Ragıp Akyavaş, “Gençlere Din Bilgisi”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.2, S.25, 1956, s.8.

¹⁴⁷ Murat Ergun, “Allah İnancı ve Din Şuuru”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.2, S.35, 1957, s.3.

sağlıklı bir din eğitiminden geçerek, körelmiş zihniyetleri açarak ileri bakabilmesi sağlanabilir ve bu duruma kalıcı çözümler bulunabilir.¹⁴⁸

2.2.2. Namaz

Din Yolu Dergisi, kelime-i şهادetten sonra namaz konusunu ele almaktadır. Dergiye göre ibadetlerin amacı salt belli başlı davranışları yerine getirmek değildir. Tam tersine bu ibadetleri uygularken yapılan ritüellerin anlam ve önemine dikkat kesilmek ve de inceliğini kavramaktır. Dergi, evrende her şeyin bir nedeni olduğu gibi ibadetlerin de belirli bir nedeninin olduğu üzerinde durmaktadır. İçinde yaşam bulunmayan ibadetlerin hiçbir anlam ifade etmediği görüşündedir. Aksi takdirde bireylerde farklı inançlar oluşacağını ve batıl inançların da insanların yaşamının bir parçası haline geleceğini dile getirmektedir. Sonuç itibarıyla toplumun düzeni, huzuru ve sağlığı bu sapkın düşünceler neticesinde bozulur. Dergide belirttiği üzere bu durumun önüne geçilmesi, yaşanan kaosun son bulması ve toplumda yaşayan insanların haklarını koruma adına ibadetlerin anlamı üzerinde durulmaktadır.

Dergi, ibadet esaslarının ikinci konusu olan namaz ibadetini; namaz vakitlerinin ne olduğu, namazın nasıl kılındığından ziyade namazın insanlar üzerinde nasıl bir etki ettiği, namaz ibadetinin Allah ile kul arasında nasıl bir bağ oluşturduğu ve bu ibadetin topluma nasıl tesir ettiği şeklinde ele almaktadır. Yine dergi, namazın dinin direği olduğundan yola çıkarak namaz ibadetinin; kalbi, ruhu pastan ve kirli düşünceden arındırdığı, insanları Allah'a yaklaştırdığı, insanlara huzur verdiği, insanları merhametli olmaya sevk ettiği ve ahlakın temelini oluşturduğu üzerinde durmaktadır.¹⁴⁹

Namazın manevi boyutuna dikkat çekmek ve insanların inancını sağlamlaştırmak için derginin, namaz ibadetini yerine getiren kişide oluşan duyguların olumlu yönlerini ve insana kattığı etkiyi dile getiren bir şiiri de ele aldığı gözden kaçmamaktadır.¹⁵⁰ Bu bağlamda dergiye göre namaz, kişinin ruhunu güzelleştirmekte ve Allah'a olan bağına da kuvvetlendirmektedir. Yine namaz aracılığıyla insan, Allah'a içten dua etmekte ve isteklerini söylemektedir. Burada dergi kapsamında dile getirilmek istenen namaz ibadetinin insan üzerinde güçlü bir tesiri olması ve namaz ibadeti ile bireyin hayatını düzen içerisinde sürdürebilmesidir. Çünkü; namaz ibadetini yerine getiren kimse doğru yol üzerinde ilerler. Vicdanı rahat olur, yaptığı eylemlerin hesabını verebilir, kimsenin olmadığı yerde dahi haksızlık etmez ve adaletten ayrılmaz. Dolayısıyla bu noktada dergi de namaz ibadetini yerine getiren kimsenin ahlaki

¹⁴⁸ Ragıp Akyavaş, "Hurafe ve Uğursuzluk", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.2, S.35, 1957, s.2.

¹⁴⁹ Ragıp Akyavaş, "Gençlere Din Bilgisi", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.15, 1956, s.8.

¹⁵⁰ Ömer Çam, "Namaz Kıldım Bu Akşam", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.4, 1956, s.9.

değerlere sımsıkı sarılan ve davranışlarıyla rol model olan bir birey haline geleceği dile getirilmektedir. Böylece küçük bir kar yumağı halinde olan din algısı da zamanla büyük bir kartopu haline dönüşebilmektedir.¹⁵¹

Dergiye göre namaz ibadetinin diğer bir önemi de, dergiye göre insanların Allah'tan asla umudunu kesmemesi ve çaresiz kalmamasıdır. Çünkü namaz insanlara tövbe etme imkanı vermekte, içten pişmanlığın ve Allah'tan ümidi kesmemenin gerekliliğini göstermektedir.¹⁵²

Din Yolu Dergisi, namaz ibadetini beden ile yapılan ve bazı ritüelleri olan bir ibadet olarak tanımlamanın yanı sıra her yapılan beden hareketinin anlamının kendi içerisinde önemli olduğuna da vurgu yapmıştır.¹⁵³ Yani namazda niyetin de önemine işaret etmiştir. Bu minvalde dergi, namaz ibadetini yerine getiren kimsenin Allah'ın emir ve yasaklarını manevi bir şuur içerisinde gerçekleştirdiğinde ancak bu ibadeti hakkıyla yerine getirdiğinden söz edilebileceğini belirtmiştir. Şayet bu ibadetin sağlıklı yaşama niyetiyle yapılması sonucu bu eylemin, namaz ibadeti olmaktan çıktığı ve sportif bir faaliyet olduğu üzerinde durulmuştur.¹⁵⁴

Dergide namaz ibadeti ile ilgili halkın aydınlanması ve gençlerin namaz ibadeti hakkında doğru bilgileri öğrenebilmesi için bazı çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmaların amacı yanlış ibadet etmenin önüne geçilmesi, kendini din adamı olarak görüp halkı hurafe inançlarla beslemeye çalışan kişilerin eylemlerini engelleme adına namaz çeşitleri, namazın nasıl kılınması, namaz kılan kimselerin hangi özelliğe sahip olmaları ve namazın hangi şuur içerisinde kılınması gerektiği ile ilgili doğru bilgi vermek olmuştur.¹⁵⁵ Ayrıca namaz ibadetinin çok hassas ve önemli olduğunun üzerine dikkat çekmek için de namazdan önce yapılması gereken kurallar ile namaz kılınırken uyulması gereken dini ritüeller de göz ardı edilmemiştir.¹⁵⁶ Dergide namaz konusunu ele alınırken, dini bilgi ve uygulamaların önce ailede başladığına da dikkat çekilmiştir. Bu bağlamda dergide aile ortamında namazın nasıl kılınması gerektiği hakkında yeteri kadar bilgi elde eden ve aldığı bilgilerin nasıl hayata geçirildiğini bizzat gören çocukların ilerleyen yıllarda benzer davranışlar içerisinde olmasının imkan dahilinde olduğuna da vurgu yapılmıştır. Bir bakıma dergide, bugün din eğitimi alanında üzerinde çokça durulan rol-model olarak öğrenme konusunun önemine vurgu yapılmıştır.

¹⁵¹ İmre, “Namaz”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.2, S.36, 1957, s.12.

¹⁵² Ragıp Akyavaş, “Bazı Şer’i Tabirler ve Terimler”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.17, 1956, s.8.

¹⁵³ M. Sait Güran, “Kıyamet Günü”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.18, 1956, s.9.

¹⁵⁴ Ragıp Akyavaş, “Bazı Şer’i Tabirler ve Terimler”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.16, 1956, s.8.

¹⁵⁵ M. Sait Güran, “Kıyamet Günü”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.19, 1956, s.9; Enver Tuncalp, “İman Temelleri”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.2, S.36, 1957, s.8-9.

¹⁵⁶ Ragıp Akyavaş, “Bazı Şer’i Tabirler ve Terimler”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.21, 1956, s.8.

Sonuç olarak Din Yolu Dergisi, halka namaz ibadetinin bazı ritüellerinin yanı sıra namazın neden kılındığını ve bu ibadetin yüklediği anlamı açıklamaktadır. Bu bağlamda Allah'ın kullarına verdiği hür irade ve akıl ile namaz ibadetinin asıl amacını fark edebileceklerinden bahsetmektedir. Dergi, bu bağlamda ilmin ve bilginin üzerinde çokça durmaktadır. Zira dergiye göre bilgi eksikliği sonucunda insanlar, yanlış bir din algısı oluşturabilir ve ibadetlerini de bu yanlışlık üzerine inşa edebilirler. Bu da gösteriyor ki, insanların yanlışla sürüklenmesinin temel nedeni, bilgisizlik ve yapılan ilmi çalışmalara kayıtsız kalınmasıdır. Dergide namaz ibadeti ile yazılanlar çerçevesinde Allah kullarına akıl gibi mühim bir yetenek verdiği ve bu aklın durağan değil işlevsel olmasını emrettiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda denilebilir ki ilmin olmadığı yerde cehalet vardır. İnsanlıktan nasibini almamış kişilerin adaletten yoksun, kanun ve kurallara uymaktan uzak bir ortamda yaşadıkları kaçınılmazdır. Buna binaen dergiye göre dini olması gerektiği gibi yaşamının başında, ibadetlerin demirbaşı olan namazı doğru anlamak, verdiği manevi değer farkına varmak ve insanlığı ayakta tutan inancı canlandırmak için öncelikle cehaletten sıyrılmak gerekmektedir. Böylece dergiye göre halkın manevi değerlerinin ve kuvvetli inanç bağlarının neticesinde ülkeyi daima ileri seviyeye taşıyacağı düşüncesi de mevcut olmaktadır.¹⁵⁷

2.2.3. Zekat

Din Yolu Dergisi'nde zekat ibadeti, varlıklı kimselerin belirli bir mal veya mülkünün yine dinen belirlenmiş bir oranını ihtiyacı olan kimseler için vermesi olarak tanımlanmıştır.¹⁵⁸Bu tanıma istinaden dergi, zekat ibadetinin manevi boyutunu ise yardımlaşma, kardeşlik, sevgi, muhtaçları koruma, iyilik etme gibi ahlaki değerleri benimseme, uygulama ve dinin gereği olan kimsesizlere el uzatmanın verdiği rahatlama duygusu olarak açıklamaktadır. Dergi, insanın geçimini sağlaması ve geleceğini garanti altına alması için dünyevi kazancını biriktirmesi gibi toplum içerisinde geçinemeyen, hastalıktan ya da başka nedenlerden dolayı imkanı olmayan kişilere yapılan yardım sonucunda insanların Allah katında ahiret hayatı için aynı şekilde birikim yapmış olacağını da belirtmektedir. Buna bağlı olarak da manevi birikimin gücünün aslında maddi ibadet olan zekat ibadetinden geçtiğini söylemektedir. Bu minvalde dergi yine ibadet esaslarından biri olan zekat ibadetinin insan bağlarını güçlendirdiğine, toplumun ihtiyaçlarını tamamladığına, güçsüz olanı koruduğuna, fakir kimselerin zengin insanlar üzerindeki hakkını elde etmesine imkan

¹⁵⁷Ragıp Akyavaş, “İlim Tahsili Her Müslümana Farzdır”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.21, 1956, s.3.

¹⁵⁸“Müslüman Olanlar ve Olmayanların Durumu”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.2, S.30, 1957, s.13.

sağladığına ve böylece tam eşitlik olmasa dahi insanın yaşama hakkına destek olduğuna işaret etmektedir.¹⁵⁹

Dergide zekat ibadetinin toplum üzerindeki etkisine değinilerek toplumun muhtaç insanları dışlamasının önüne geçilmesi hedeflenmiştir. Zira çalışmalar neticesinde derginin ele aldığı konudan da anlaşılıyor ki toplumda kimsesiz, varlıklı olmayan ya da bir şekilde müşkil durumda olup maddi durumunu düzeltemeyen bazı insanlar, varlıklı kişilerden yardım beklemekte ya da dilenmek zorunda kalmaktadır. Netice itibariyle dergi dinine bağlı bir kimsenin kolaylıkla başka bir kimseden maddi bir yardım isteyemeyeceği ya da dilencilik yapamayacağı üzerinde durmaktadır. Fakat, bazen hayat şartları kişiyi buna itebilir. Bu nedenle varlıklı kimselerin çevresindeki kişilerin durumlarını iyi tespit ettikten sonra imkanları dahilinde o kimselerin ihtiyaçlarını gidermeleri gerekmektedir. İşte dergi, tam da burada bu ibadetin yapılma amacını gerçek anlamda her türlü yardıma ihtiyacı olan kişilerin yaralarına merhem olmak diye belirtmektedir.¹⁶⁰

Din Yolu Dergisi'ne göre din; bir arada sağlıklı yaşamayı, kardeşliği ve yoksullara yardımı ön görmekte bunun için de zekat vermenin gerekliliğini dile getirmektedir. Derginin bu konuyu ele almasının sebepleri arasında halkı zekat konusunda bilinçlendirmek ve toplumun huzuru için insanları birbirine yardımcı olma konusunda teşvik etmek bulunmaktadır. Ayrıca dolandırıcılardan gerçek anlamda muhtaç olan kimseleri ayırt etmek için farkındalık oluşturmak ve insanların vicdanına oynayan kimselerin maddi çıkarlarına engel olmaktır. Halkı yobaz ve bağınaz kimselerden arındırmak, toplumu ayakta tutmak, zekat ibadetinin maksadını doğru bir şekilde anlatmak ve Allah'ın sürekli sözlerinden biri olan yoksul kimselerin gözetilmesi gerektiğini insanlara benimsetmek de yine dergiye göre zekat konusunun ele alınma sebepleri olarak belirtilmektedir.¹⁶¹ Bu bağlamda dergide zekat konusuna genişçe yer verildiği anlaşılmaktadır. Dergiye göre, halkın zekat konusunda bilinçlenmesi ve doğru bir din algısı üzerinde olumlu etki yapması açısından önem taşımaktadır. Zira dergiye göre zekat veren kimseler cimri olmaktan, mal biriktirmekten ve birikimlerini harcayamama hastalığından kurtulmuş olur. Zekatı alan kişinin de eksiği tamamlanmış ve sorunları bir nebze de olsa giderilmiş olur. Öyle ki, zekat ibadeti hem veren için hem de alan için faydalı bir ibadettir. Dergi, bu bağlamda zekatı veren kimsenin de yapılan iyilik karşısında ruhunun ve vicdanının temizlendiğini izah etmiştir. Buna istinaden zekatı alan kimse de iyiliklerin karşısından hayata, dine ve din kardeşliğine olumlu bir bakış

¹⁵⁹M. Sait Güran, “Kıyamet Günü”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.21, 1956, s.9.

¹⁶⁰ Ali Rıza Nalçacı, “Müslümanlıkta Dilencilik”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.8, 1956, s.7.

¹⁶¹ Gazali Saltık, “Hazreti Muhammed'in Bir Cimriye Sözleri”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.15, 1956, s.13.

açısı geliştirmiştir. Dergiye göre gerçek ibadet ile sahte ibadetin ayrımını yapabilen toplumların uzun ömürlü olmaları ve sağlıklı birliktelik yaşamaları kaçınılmazdır. Bu toplumlar geleceğe adım atarken güvenli yollardan geçebilmektedir. Bunun başarmanın temeli ise dini yönden sapkın inançlardan kurtulmak, sevginin, birlik ve beraberliğin anlamını kavramak, yaşamak ve çevreye de bunu benimsetmektir.

Sonuç olarak dergi, zekat ibadetini insanların birbirlerine destek olması ve yardım etmesi diye nitelendirmektedir. Dergiye göre zekat ibadeti, zengin ile fakirin yaşamını dengelemektedir. Ayrıca toplumda birlik ve beraberliği geliştirmekte; halkın yardımlaşmanın önemini daha iyi kavramasını sağlamaktadır. Dergi, zekat konusunun maddi yönünün yanı sıra manevi boyutunu da ele almaktadır. Ayrıca dergiye göre zekat ibadeti, ibadet esasları konusu içinde bir halkanın zinciri olarak betimlenmektedir. Derginin amacı burada halkın doğru bir din algısı kazanmasında zekat konusunun da etkisinin olduğu bilincini halka taşımaktır.

2.2.4. Oruç

Din Yolu Dergisi, ibadet esaslarından oruç konusunu din ile bağlantı kurarak açıklama gereği görmüştür. Bu bağlamda öncelikle dergi; dinin insanoğlunun ihtiyaçlarını karşılama, aradığı suallere cevap verebilme ve insanlara kılavuzluk yapabilme bağlamından yola çıkarak halka doğru bir din algısı kazandırmayı önemsemiştir. Dinin onaylamadığı bir şeyi mantığın da onaylamayacağına vurgu yapmıştır. Bu nedenle dergi, din ile akıl birbirinden bağımsız olmadığını dile getirmiştir. Buradan hareketle denilebilir ki akılcı bir din, toplumu büyük oranda olumlu etkiler. Buna istinaden dergi insanların geçmiş ile gelecek arasında dini inanış biçimlerini eleştiri süzgecinden geçirmeyi ve doğru bir din algısını fark etmesini sağlamaya çalışmayı amaç edinmiştir.¹⁶²

Dergi, insanın aklını ve şuurunu doğru kullanabilmesi için dini bilgileri iyi bir şekilde araştırması, incelemesi ve uygulaması gerektiğini dile getirmektedir. Bu bağlamda dergi, dinin uygulama kısmını da ibadet esaslarının oluşturduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla dergi, namaz ve zekat ibadetlerinden sonra oruç ibadetinin de önemi hakkında bilgi vermenin gerekliliği üzerinde durmaktadır. Yine dergi, oruç ibadetini de diğer ibadetler gibi açıklama yoluna giderken orucun manevi anlamından yola çıkarak halkı bu ibadet konusunda bilinçlendirmeye hedeflemektedir. Buna bağlı olarak da orucu ramazan ayı boyunca yani bir ay süresince imsak vaktinden iftar vaktine kadar hiçbir şey yememek ve içmemek olarak açıklamaktadır. Fakat bu yememe ve içmeme durumunu nefsi terbiye etme adına bazı kural ve

¹⁶²Evrenol, “Dinin Kalkınması”, 1956, s.4.

yasaklara uyma olarak nitelendirmektedir. Buradan da anlaşıldığı üzere dergide orucun manevi boyutuna dikkat çekilmektedir.¹⁶³ Bu minvalde denilebilir ki oruç ibadeti hal ve hareketler noktasında kişiyi dikkatli davranmaya sevk etmekte ve yeme-içme olarak ağzını kapatmaya yönelttiği gibi kötü sözlerden de kişinin kendisini arındırmasına teşvik etmektedir. Dergide halka doğru bir din algısı oluşturulması bağlamında oruç ibadetinin aç olanların halinden anlamayı, bireyde merhamet duygusunu aşlamayı, Allah'ın verdiği rızkın kıymetini bilmeyi ve O'na şükretmeyi sağladığı vurgulanmaktadır.

Dergi çerçevesinde, hem manevi bir ibadet olan hem de ahlaki yapıyı güçlendiren oruç insana nefsi bir terbiye vermenin yanı sıra ahlaki değerleri de beslemekte, toplumda düzen ve birliğin sağlanmasının kapılarını açmaktadır. Buna bağlı olarak dergide orucun insana sabırlı, düzenli, karakterli olmayı ve insanda olumlu düşünceleri barındırmayı sağladığı yönünde açıklama yapması da gözden kaçmamaktadır. Dergide dikkat çeken bir diğer husus ise oruç ibadetinin insanlarda merhamet duygusunu geliştirdiği, birlik ve beraberlik bağlamında bireylerin birbirlerini etkilediği ve toplumda huzur, güven, içtenlik, muhabbet ve yardımlaşmayı sağladığıdır. Bu minvalde dergi halkın, milletini yüksek seviyeye çıkarmayı, uygulanan iyi davranışlar neticesinde de yaratıcının rızasını almayı ve iki dünyada da mutluluğu bulmayı başarabilmesine vurgu yapmaktadır.¹⁶⁴

Dergide yine oruç konusunun derin manası, bir şiir üzerinden anlatılmak istenmiştir. Orucun zorlama sonucunda değil, kişinin inancı doğrultusunda isteyerek yaptığı bir ibadet olduğu üzerinde durulmuştur. Oruç ibadetinin evlerde bereketi artıracığına, bireyin empati duygusunun ve insan ilişkilerinin gelişmesiyle toplumsal dayanışmanın ortaya çıkacağına işaret edilmiştir. Yine dergide insanların yılda bir ay boyunca bu güzel karakter üzerine yoğunlaştıklarında bu ahlaki değer ve manevi hissin diğer aylara ve ömrün tamamına nakşedilebileceği görüşü de dile getirilmiştir. Böylece dergiye göre hem toplum arasında birlik, beraberlik ve kardeşlik duyguları yeşerebilir hem de ahali oruç ibadetinin ehemmiyetini ve ciddiyetini kavrayabilir.¹⁶⁵

Dergi, güncel bilgiyi dini bilgi ile harmanlayıp, sosyal yaşantıda elde edebilmenin ancak, dinin doğru bir şekilde anlaşılması ile mümkün olabileceğini ön görmektedir. Bunun için de dinin uygulama boyutu olan ibadet esasları konusu üzerinden açıklama yoluna gitmektedir. Din Yolu Dergisi, ibadet esasları hakkında doğru bir bilgi verme amacı taşımakta bunun neticesinde halkın doğru bir dini algı geliştirmesinin de yolunu açtığını dile

¹⁶³“Oruç Nedir?”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.2, S.26, 1957, s.8.

¹⁶⁴ Hamdi Saner, “Oruç ve İbadet”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.2, S.35, 1957, s.12-13.

¹⁶⁵ Ziya Şakir Ulusoy, “Oruç”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.6, 1956, s.15.

getirmektedir. Dergide oruç ibadeti ile ilgili yazılanlara bakıldığında medeni seviyenin ilerlediği çağda topluma doğru bilgiyi iletmenin kutsal görev olduğu nitelendirilmektedir.¹⁶⁶

2.2.5. Hac

İbadet esaslarının son konusu olan hac ibadetini de dergi halkı bilgilendirmek, bu ibadetin anlam ve önemini anlatmak maksadıyla ele almıştır. Bu kapsam çerçevesinde dergi, hac ibadetinin temelini Kabe'nin oluşturduğunu dile getirmektedir. Kabe'nin derin manası üzerinde durarak halkın Kabe ile hac ibadetinin bağlantısını anlayabileceği kanaatindedir. Bu bağlamda Hz. İbrahim'in Allah'a ibadet etme, orada toplanan insanların ortamın manevi havasını içten hissetme bunun etkisini yaşamlarına alma gibi nedenlerle Kabe'yi inşa ettiğini belirtmektedir.¹⁶⁷ Hac ibadetinin yapıtaşını oluşturan Kabe'nin çıkış noktasının Hz. İbrahim ile başladığına dikkat çekmektedir. Bunun için de derginin öncelikle Hz. İbrahim'in Hz. Peygamber gibi tek bir Allah'a iman eden bir peygamber olduğunu açıklaması gözden kaçmamaktadır. Buna istinaden dergide Hz. Peygamber'e kadar Kabe'nin etrafında insanların tavaf edip ibadetlerini yerine getirdiğine ve Hz. Peygamber zamanında da hicretin onuncu yılında hac ibadetinin farz olduğuna vurgu yapılmaktadır. Ayrıca kutsal mekan olarak bilinen Kabe'nin manevi değerinin çok büyük olduğuna işaret etmektedir. Buradan görülüyor ki dergi, Kabe'nin kutsallığına yoğunlaşmaktadır. Bunun için de insanların İslam medeniyetinin doğduğu yeri ziyaret ettiğinde neden yaşadıkları, niçin doğdukları, öldükten sonra nereye gidecekleri, neye niçin inanmaları gerektiği gibi soruların cevaplarının başladığı yer olan Kabe'nin kutsal havasını soluduğunu dile getirmektedir.

Dergiye göre hac ibadeti konusu üzerinde durulan amaçlar hac ibadetinin Allah'ın emri olarak yerine getirilmekle beraber dünyanın her tarafından farklı kültürlerle birleşmiş olduğu, dinin ortak bir paydada yaşandığı böylece bilgilerin canlı tutulmasının sağlandığı görüşünü halkı bilinçlendirme adına izah etmektedir. Şöyle ki dergi, hac ibadetinin insanlar üzerinde hem farklı kültürlerden olumlu etkilenme hem de bu farklılığa rağmen ortak manevi bir duygu yaşama imkanı verdiğini belirtmektedir. Derginin hac konusunu bu şekilde ele almasının sebebi haccın insanlara manevi duyguyu derinden hissettirmekle birlikte insanların tövbe etmelerine imkan sağladığını ve hatalarını düzeltmelerinin mümkün olduğunu açıklamaktır.¹⁶⁸

Derginin üzerinde durduğu başka bir husus ise hac ibadetinin yapıldığı Kabe'nin, İslam dinini yaşayanların kiblesi ve Hz. Muhammed (sav)'in doğduğu şehir olması sebebiyle de

¹⁶⁶H. Malik Evrenol, "Kur'an Türkçeye Çevrilebilir Mi?", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.5, 1956, s.7.

¹⁶⁷ Neşet Çağatay, "Haccın Tarihi", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.14, 1956, s.10.

¹⁶⁸ Neşet Çağatay, "Haccın Tarihi", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.15, 1956, s.15.

önem kazandığına vurgu yapmaktır. Dergide, hac ibadetinin de namaz ibadeti gibi insanları Allah'a yakınlıştırmaya vesile olduğu belirtilmektedir. Ayrıca dergi, bu ibadetin ahlaki değerleri de beslediği üzerinde önemle durmaktadır. Şöyle ki dergiye göre insanlar, kimsesizi hac ibadetinin yapıldığı yerde de gözetmeli, merhametini geliştirmeli, Allah'ı bolca anıp O'nun emir ve yasaklarına riayet etmeli, bu konuda gerekli hassasiyeti göstermeli ve ahlaki değerleri yaşamlarına geçirmelidir. Yine dergiye göre ancak böyle bir özveri ile bu ibadetin önemi anlaşılmaktadır.¹⁶⁹

Din Yolu Dergisi hac ibadetinin manevi boyutuna değinmenin yanında ibadetin yapıldığı Kabe'nin mimari özellikleri, yapısı, anlamı ve neden inşa edildiği gibi konuları da ele almaktadır. Derginin buradaki maksadı, hac ibadetinin taşıdığı anlamı ve manevi duyguyu bireylere doğru bir biçimde aktarmaktır.¹⁷⁰ Ayrıca dergi, hac ibadetinin diğer bir önemini temizlik konusuna vurgu yapması ve insanları temiz olmaya teşvik etmesi şeklinde belirtmektedir. Temizliği ise maddi ve ruhun temizliği yani manevi temizlik olarak açıklamaktadır. Bu minvalde insanın öncelikle kalbini, ruhunu, inancını kirlerden arındırıp sonra kendisini ve çevresini temizlemesini doğru bir din yaşamının gereği olarak görmektedir.¹⁷¹ Dergi yazısında maddi temizliğe dikkat eden insanların mikrop, virüs ve bulaşıcı hastalıklardan kurtulmuş olacağına çevresine de bu gibi hastalıkların yayılmasını önlemiş olacağına vurgu yapmaktadır. Buna istinaden dergi, manevi temizliğe dikkat etmeyen insanların da manevi hastalıklara yakalandığı ve bu hastalıkların zamanla insandan insana geçmekte olduğu üzerinde ayrıca durmaktadır. Zira dergiye göre bir toplumun değerleri, kültür ve medeniyeti zamanla nasıl olumlu ya da olumsuz olarak değişebiliyorsa aynı derecede manevi değerler de eksi ya da artı yönde değişebilmektedir.¹⁷² Bu bağlamda derginin halka vermek istediği mesaj temiz bir zihniyete ve temiz bir bedene sahip olan bunu yaşamın bir parçası haline getirebilen bireyin hem çevresini hem ülkesini hem de dünyayı daha yaşanılır kılacağına mümkün olmasıdır. Dergi bu bağlamda manevi yönü sağlam olan bireyin bünyesinde olumlu düşünce barındıracağını, olaylara karamsar bakmayacağını, çalışmalarında ileri görüşlü olacağını, kötü düşüncelerden uzak duracağını ve ahlaki değerlere sıkı sıkıya bağlı kalacağını dile getirmektedir.¹⁷³

Sonuç olarak Din Yolu Dergisi hac ibadetini, kutsal bir toprağı ve mekanı ziyaret etmenin verdiği manevi değerini yanı sıra orada tüm insanların toplu ibadet etmesi neticesinde

¹⁶⁹ Neşet Çağatay, "Haccın Tarihi", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.16, 1956, s.11-12.

¹⁷⁰ Neşet Çağatay, "Haccın Tarihi", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.17, 1956, s.12.

¹⁷¹ Neşet Çağatay, "Haccın Tarihi", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.18, 1956, s.12.

¹⁷² Halil Aslangil, "İslamiyette Sağlığı Korumanın Önemi", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.17, 1956, s.15.

¹⁷³ İhsan Olgun, "Temizlik", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.17, 1956, s.11.

birbirlerinden feyiz alması, bundan sonraki yaşamlarına da bu duyguyu eklemesi, düşünce, tutum ve davranışlarına olumlu yön vermesi olarak açıklamıştır. Buna istinaden hac ibadetinin birlik ve beraberliğin önemini kavrama, tövbe edip yanlış inanç ve uygulamalardan sıyrılma, ahlaki değerleri benimseyip yaşamlarına alma, gelecek kuşaklara da deneyimlerini aşılama gibi birçok etkiye sahip olduğunu okurlarına izah etmiştir. Dergi, bu konuyu ele almasıyla okurlarına hac ibadetinin yaşamış kişilerin tecrübelerinden feyiz almasını sağlama, bu ibadeti henüz yerine getirmemiş kişileri ise bu ibadet hakkında aydınlatma ve kulaktan dolma bilgiler yerine ibadet hakkında doğru bilgileri okurlarına sunma imkanı elde etmiştir. Böylece dergide hac konusu da salt bilgiden ibaret olmamış, diğer ibadet esaslarında olduğu gibi manevi özelliği, anlamı, önemi, neden yapılması gerektiği, topluma etkisi anlatılmış ve konu şiirlerle zenginleştirilmiştir.¹⁷⁴

Dergide, ibadet esaslarından hac ibadeti konusu anlatılırken halkı bilinçlendirme ve halka doğru bir din algısı kazandırma hedefi göz önünde bulundurulmuştur. Bu bağlamda dergide çeşitli makalelerden yararlanılmış, hac ibadeti ile kutsal mekan olan Kabe arasındaki manevi duygunun okurlara yansıtılmasına çalışılmıştır. Dergi, toplumun bu ibadetin anlam ve önemine dikkat kesilmesini ve bu minvalde iman ile ibadet arasındaki çizgide hurafe ve batıl inançlardan sıyrılmasını sağlama yoluna gitmiştir. Böylece dergi, halkın dini doğru algılaması ve yaşaması noktasında hareket etme gayreti içerisinde olmuştur. Hac ibadeti konusunun ibadet esaslarındaki zincirin önemli bir halkasını oluşturduğunu dile getirmiştir.

2.3. Din Yolu Dergisi’nde Ahlaki Değerler

Din Yolu Dergisi’nde geçen ahlaki değerler konusuna geçmeden önce değer kavramını açıklamakta fayda vardır. Değer, toplumla alınan kararın ortak bir paydada birleşmesidir. Toplumun aynı düşünce içerisinde aynı amacı gütmesidir. Zira bireylerin bir arada yaşayabilmesi için değerlere ihtiyacı vardır. Kişi doğruyu ve yanlışları belirlerken inandığı değer yaşamına yön verir. Değer; güzeli çirkinden, iyiyi kötünden, doğruyu yanlıştan ve olumluyu olumsuzdan ayırır eder.¹⁷⁵

İnsanlar bir arada yaşama ihtiyacı duymakta, belirli kanun ve kurala göre değerlerini oluşturmaktadır. Gelecek kuşakları aydınlatma gayesine giren toplumlar, değerlerin özellikle ahlaki yaşam açısından önemli olduğunu savunmaktadır. Bu nedenle denilebilir ki, değerler

¹⁷⁴ Şerafettin Yaltkaya, “Hac”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.8, 1956, s.9.

¹⁷⁵ Mehmet Yazıcı, “Değerler ve Toplumsal Yapıda Sosyal Değerlerin Yeri”, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.24, S.1, 2014, s.210-211.

toplumda yaşayan bireylerin duygu, düşünce, tutum, tavır ve hayat tarzını etkileyen mühim bir unsurdur.¹⁷⁶

Değer, kişilerin huzur, güzellik, iyilik gibi kavramların manevi boyutunu yaşatan, toplumda birleşme ve dayanışmayı kuvvetlendiren, ülkenin vatani duygularını ön planda tutan, ahlaki davranışlara kaynaklık eden, toplumun birbirlerine bağlılığını ve sadakatini oluşturan ve geliştiren bir sistemler bütünüdür. Saygı, sevgi, hoşgörü, sadakat, yardımlaşma, ahlaklı olma gibi değerler, insanlığın yaşam kalitesini artırmaktadır. Değer bireye kısa sürede öğretilecek bir unsur değil zamanla yaşamın bir parçası haline gelen ve gelmesi gereken, toplumdan ayrılmayan bir parça olan, nesilden nesle aktarılan ve gelecekte köklü bir şekilde toplumun bünyesine oturacak bir sistemdir. Bu noktada bireyin kişiliğini kaybetmeden, sebat göstererek değerlerine sahip çıkması ve değerlerini yaşatması gerekmektedir.¹⁷⁷

Birey, yaşamının devamı için topluma muhtaçtır. Bu nedenle bireyin toplum içinde değerlere bağlı yaşaması gerekmektedir. Dolayısıyla toplumda hayatın belirleyicisi olan değerlerin etkisi yadsınamaz bir gerçektir. Değerleri olmayan bir birey veya bir millet kökleri toprağa tutunamamış bir ağaca benzer. Hayata negatif bakan, inancını yitirmiş bir toplum ise bozulmaya ve ömrünü kısaltmaya mahkumdur. Bu nedenle toplumda değerlerin zıtlaşmaması ve değer sisteminin denetim altında tutulması gerekmektedir.¹⁷⁸

Değerler hem insanları, toplumu ve milleti etkileyebilir hem de onlardan etkilenebilir. Değerler toplumun yaşama biçimine yön vermekte ve gelecek kuşakların eğitiminde önemli bir rol üstlenmektedir. Bu bağlamda yeni neslin duygu, düşünce, tavır ve yargılarını, belirlemek onların değerlerini geliştirmekle doğru orantılıdır.¹⁷⁹

Kişi toplumda bazı kuralları benimser ve onlara uyum sağlamaya çalışır. İşte buna bağlı olarak kişinin yaşamına yön veren değer de toplum tarafından kabul görmüş ve kişi bunu bir yaşam felsefesi haline getirmiş denilebilir. Devamında ise kişi gelecek nesillere bunu aksettirerek onların da aynı şekilde benimsemelerini sağlamış olacaktır.¹⁸⁰

Din Yolu Dergisi'nin yayınlandığı döneme bakıldığında dini konular bir mezhep üzerinden değil dinin değeri ve ölçüsü üzerinden tartışılmaya gerek görülmüştür. İnsanın dini yaşamının şekil bulduğu ana konu ise insanların manevi değeri olan ahlaki değerler olarak

¹⁷⁶ Kamuran Karaca, “*Değerler Eğitimi Nedir, Nasıl Olmalıdır?*”, Eğitim Sen Yayınları, Ankara, 2015, s.5-6.

¹⁷⁷ Ercüment Erbay, “*Etkinliklerle Değerler Eğitimi*”, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2018, s.9; Mehmet Şahin-Şeref Göküş, “Şeyh Ahi Da-i Fütüvvetnamesi’nde Ahlaki Değerler” *TurkishStudies-ComparativeReligiousStudies*, C.15, S.20, 2020, s.243.

¹⁷⁸ Bülent Dilmaç- Kadir Ulusoy, “*Değerler Eğitimi*”, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, 2016, s.1-7.

¹⁷⁹ Tulunay Ateş, “Türkiye’de Değerler Eğitimi Uygulamalarının Öğrencilere Kazandırılması İstenen Olumlu Özellikler Üzerindeki Etkisi”, *Değerler Eğitimi Dergisi*”, C.15, S.34, 2017, s.42.

¹⁸⁰ YAZICI, “Değerler ve Toplumsal Yapıda Sosyal Değerlerin Yeri”, 2014, s.212.

belirlenmiştir. Bu bağlamda dergi, manevi değerlere yer vermenin insanlara kişisel gelişim açısından da faydalı olacağı görüşünü savunmaktadır.¹⁸¹

Sonuç olarak değer; toplumdaki dayanışmayı artıran, insanın yaşamına kıymet veren, insanın hakkını gözeten, dini ve ahlaki açıdan bireye yol gösteren, kardeşliği, sevgiyi, saygıyı, birlik ve beraberliği toplum içinde yaşatan etkili bir unsurdur. Değer, insanın ahlaki yaşam biçiminin kaliteli olmasına ve vicdani olarak rahat bir ruhun oluşmasına katkı sağlar.¹⁸²

Değer kavramından sonra ahlak kavramına da değinmek yerinde olacaktır. Ahlak kelimesinin kökü Arapça harflerden oluşan h,l,k ‘dan gelir. ‘‘Hulk’’ yani huy manasına gelen bir kelimedir. Ahlak toplumda yaşayan insanların gelenek, görenek ve kültürlerini yansıtan bunların ilkelerini meydana getiren değerlerdir.¹⁸³

Ahlak, insanların doğuştan var olan ve zamanla geliştirdikleri davranış biçimleridir. İnsanların karakter yapısıdır. Ahlaki değerleri öğrenmek, geliştirmek ve yaşamak insanın gereksinimlerinden biridir. Bu bağlamda bireyin ahlaki değerleri kendi bünyesine katması ve benimsemesi çocukluk yıllarında şekil bulmaktadır. İnsanoğlu çocuklukta aldığı eğitim ve yönlendirme sonucunda olumlu ya da olumsuz bir karaktere sahip olabilmektedir. Yani ahlaki değerinin yönü çocukluk yıllarını nasıl geçirdiğine bağlıdır.¹⁸⁴ Burada denilebilir ki ahlaki değerlerin davranışlara olumlu bir şekilde yansımada ailenin büyük payı bulunmaktadır. Dünyada canlı varlık içinde düşünebilen, terbiye alabilen, kendini geliştirebilen, değer yargısına sahip olan ve bunu uygulama yeteneğini kendi bünyesinde barındırabilen tek canlı insandır. Ayrıca kendi türünden olan yeni kuşaklara bu kültür ve medeniyeti iletebilen tek canlı da insandır. Bir milleti ayakta tutabilen güçlü unsurlardan biri insanların değerlerine sahip çıkmasıdır. Zira bu sayede gelecek koruma atına alınmış olur. Birey, toplumda erdemli bir yaşam elde eder.¹⁸⁵

Din Yolu Dergisi’ne göre, ahlaki değerler kişinin davranış yönünü belirler. Birey karakterine sağduyulu yaklaşır, ona göre eylemde bulunur ve yanlış yapmaktan uzaklaşır. Ahlaki değerleri benimseyen kimse kendine olan saygısını kaybetmez ve inandığı değerleri her zaman savunur.¹⁸⁶ Ahlak, toplum içinde olup olmadığına bakmaksızın kişinin yalnızken

¹⁸¹M. Şekip Tunç, ‘‘Materyalist Telakkiden İdeal Telakkiye Geçiş Kolay Olmamıştır’’, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.2, S.27,1957, s.6.

¹⁸² Esma Arslan Parlak, ‘‘Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Müfredatında Ahlak ve Değerler Eğitimi (Yayımlanmamış Tez)’’, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2011, s.55.

¹⁸³Coşkun Can Aktan, ‘‘Ahlak ve Ahlak Felsefesine Giriş’’, *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, C.1, S.1, 2009, s.39-40.

¹⁸⁴Abdullah Akın, ‘‘Çocuklara Ahlaki Değerleri Kazandırmada Din eğitiminin Rolü’’, *Eğitimde Gelecek Arayışları Düünden Bugüne Türkiye’de Beceri, Ahlak ve Değerler Eğitimi Uluslararası Sempozyumu*, C. 2, 2015, ss.1256.

¹⁸⁵Hamdi Kızıler, ‘‘Ahlaki değerlerin Şahsiyet Oluşumuna Etkisi’’, *Milli Eğitim Dergisi*, C.44, S.204, 2014, s.5-17.

¹⁸⁶<https://www.bilgiustam.com/ahlak-nedir/>, (Erişim Tarihi: 24.12.2019, saat: 21.41).

bile erdemli davranış takınmasıdır. Zira ahlak, zorunlu olarak yapılan eylem değil, gönüllü olarak kişinin kalbinde ve ruhunda yer almış bir kavramdır.¹⁸⁷ Ahlaki değerlerin özünde vicdan, iman, inanç, insanlık, sevgi, saygı, hoşgörü, kardeşlik, iyilik yapma, adalet, hak, hukuk gibi kavramlar vardır.¹⁸⁸ Ahlak, rastgele bir yaşam tarzı değil; planlı, programlı, olumlu karakteristik özelliğe sahip bir eylem işidir.¹⁸⁹

Din Yolu Dergisi, ahlaki değerlerin önemini açıklama yoluna gitmiştir. Dergiye göre kainatta her canlının bir yaşam düzeni ve alışlagelmiş hayatta kalma mücadelesi vardır. Bu varlıklardan olan insan da korunmaya, barınmaya ve güvende kalmaya ihtiyaç hissetmektedir. Bunu sağlama noktasında ülkenin birlik ve bütünlüğünü korumaya çalışan bazı emniyet görevlilerinin eksik kaldığı ya da tam yetemediği durumlar vardır. Mesela; bir bekçi ya da bir polisin nöbet tutması veya çevreyi kontrol etmesi yeterli olmayabilir. Çünkü kötülük yapacak olan kişi bu emniyet görevlilerinin bulunmadığı zamanda da amacını gerçekleştirebilir ve delil karartarak masum insanları tehlikeye sokabilir. İşte tam da burada dergi, özellikle vicdani yönden ahlak ve ahlak eğitiminin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Zira ahlaklı kimse bile isteye kötülük yapmaktan ve kural dışı davranmaktan kaçınır. Derginin üzerinde durmak istediği şey insanın kendinden sorumlu olduğunun ve bireyin ahlaki gelişimi sayesinde bu sorumluluğun farkına varacağına altını çizmektedir.¹⁹⁰

Dergi, evrenin yaratıcısının, insanlara irade ve akıl bahsettiğini dile getirmiştir. Bu irade sonucunda da kişinin seçimi doğrultusunda bazı şeyleri iyi veya kötü amaçla tercih edebildiğini belirtmiştir. Buna istinaden davranışın sonucu olumlu ise iyi ahlak, olumsuz ise kötü ahlak olarak belirlendiğini vurgulamıştır.¹⁹¹ İşte dergi, tam burada insanın özgür seçimi sonucunda muhasebe yapabilme yeteneği ile karakterini oluşturduğunu, karakterin gelişme düzeyine erişmesiyle de ahlaki yapının ortaya çıktığını söylemiştir. Seçimini doğrudan yana kullanan kimsenin ahlaki değerlerine de sahip çıkabileceğine dikkat çekmiştir.¹⁹²

Dergi ahlaki değerlerin iyi ahlak ve kötü ahlak olarak ikiye ayrılmasının vicdani bir mesele olduğunu öne sürmektedir. Yani kişinin empati kurma çabasının ahlaki yönünü belirlediğini söylemektedir. Dergi, bir kimsenin güçsüzü korumasını, hırsızlık, taşkınlık yapmamasını, insanlara sevgi ve merhametle muamele etmesini o kimsenin iyi ahlaklı olmasına bağlamaktadır. Zira kişinin ahlakının olumsuz yönde ilerlediğini izah etmektedir. Bu noktada denilebilir ki hak, adalet, sevgi, saygı, merhamet ve iyilik yapma duygusu kişilerde

¹⁸⁷ Recep Kaymakcan-Hasan Meydan, *Ahlak, Değerler ve Eğitimi*, Dem Yayınları, İstanbul, 2014, s.168.

¹⁸⁸ İsmail Hakkı Baltacıoğlu, “Dinsiz Ahlak Olur Mu? ”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.7, 1956, s.2.

¹⁸⁹ Mehmet Önder, “Din Yaşayışı Üzerine Düşünceler”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.4, 1956, s.13.

¹⁹⁰ Ali Vasfi Atahan, “Hukuk, Ahlak ve Din”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.1, 1956, s.4.

¹⁹¹ Tuncalp, “İman Temelleri”, 1957, s.8-9.

¹⁹² Enver Uysal, “Dindarlığın Ahlâkî Temeli Üzerine Bazı Düşünceler”, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C.14, S.1, 2005, s.46.

faaliyete geçtikçe ahlaki değerler de zirvede kalacaktır.¹⁹³ Dergi, iyi ahlaklı olmanın şartını insan haklarına saygılı olma, yalan söylememe, iftiradan uzak durma, yardım sever olma, merhametli davranma, çocukları sevmeme, hasta ziyaretine gitme, ölçü ve tartıda eşit olma gibi erdemli davranışlara bağlamaktadır. İşte derginin halka vermeye çalıştığı şey iman ve ahlakın insanın hayatında yer edinmesinin önemini halkın kavraması ve ahlaki değerler çerçevesinde doğru bir din algısı edinmesidir.¹⁹⁴ Dergiye göre kötü ahlak insanların haysiyet ve onuruna zarar vermektedir. Birey ahlaki karakterinin zedelenmesi sonucunda ruhunu yalan söyleme, emanete hıyanet etme, aileyi koruyup kollamama, haram kazanç elde etme, adil olmama, zina etme, sözünde durmama, canlılara zulmetme, alış verişte hile yapma, dedikodu yapma gibi kötü davranışlarla karartmaktadır.¹⁹⁵ Bu doğrultuda dergi, ahlak dışı tutum ve davranışın yüz karartıcı suç olduğunu böyle tavır sergileyenlerin ise manevi değerden yoksun kaldığını dile getirmektedir.¹⁹⁶

Din Yolu Dergisi'nin ahlaki değerler üzerinde durmasının bir nedeni de insanlara bu değerlerin yaşam üzerindeki etkisine vurgu yapmaktır. Bu minvalde dergi ahlaklı kişilerin herhangi bir faaliyette bulunmadan önce öngöründe bulunduğu ve bencil davranışlardan uzak durarak olması gerektiği gibi tutum sergilediğine dikkat çekmektedir.¹⁹⁷

Dergi, ahlak ile din arasında da doğru orantı olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda dergiye göre ahlaki değer ile dini duygu birbirini bağlayan ve karakterin sağlam temellere oturmasını sağlayan önemli unsurlardır. Doğru bir din algısı edinen birey karakterinin farkında olur ve hukuka uygun davranır. Ahlaki değeri güçlü olan kimse mazluma kötülük etmekten sakınır. İstmeden birinin canını yaksa dahi yaptığını inkar etmez, telafi etmeye çalışır ve ortaya çıkarır.¹⁹⁸

Din Yolu Dergisi'nde bahsi geçen din ve ahlak konusunda, ahlaki değerlerin kişinin yapacağı davranışların veya seçimlerinin sonucuna katlanacağını bilincinde olduğu vurgusu yapılmaktadır. İyi bir ahlak terbiyesinden geçen ve doğru bir din algısı ile bu terbiyeyi alan toplum ayakta durabilmektedir.¹⁹⁹

Dergide ahlakın önemi ve gerekliliği ile ilgili değerlendirmelere başvurulmuştur. Derginin yayınlandığı 1956-1957 yılı arasında ahlaki değerlerin topluma yararı üzerine çalışmaların yapılması gerekli görülmüştür. İnsanlar arasında yapılan hatanın, eksikliğin ya da

¹⁹³Feyzullah Sacit Ülkü, "Güzellik Çeşitlerinin Ahengi ve Ahlak Sistemi", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.9, 1956, s.6; Eyüp Bekiryazıcı-Mehmet Dağ, "Toplumsal Birliğin Güçlendirilmesinde Ahlaki Değerlerin Önemi", *Toplumsal Birliğin Güçlendirilmesinde Dini Söyleminde Önemi*, 2016, s.343-346.

¹⁹⁴ Neşet Çağatay, "İman ve Ahlak", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.12, 1956, s.2.

¹⁹⁵ M. Sait Güran, "Kıyamet Günü", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.18, 1956, s.9.

¹⁹⁶ M. Sait Güran, "Kıyamet Günü", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.23, 1956, s.9.

¹⁹⁷ M. Sait Güran, "Kıyamet Günü", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.24, 1956, s.9.

¹⁹⁸ Neşet Çağatay, "Türk Gençliği ve İslamiyet", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.4, 1956, s.5.

¹⁹⁹ A. Durutürk, "Münevver Kimsenin Dindarlığı", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.2, S.33, 1957, s.5-6.

kötülüğün din eğitimi ile alınan yöntem ve terbiye soncunda düzeltilebileceği ya da azaltılabileceği düşüncesi üzerinde durulmuştur.²⁰⁰

Sonuç olarak dergiye göre insanca yaşamak, ahlaklı olmaktan geçmektedir. Bu bağlamda dergi, ahlaki değerlerin gelişimini kişinin karakteristik olarak ahlaki yaşamı temel felsefe edinmesi, anne-babasına hürmet etmesi, çevresine karşı sorumlu olması, vatanını koruması, kendisini yaratan Yüce Allah'a karşı sorumluluk duyması, toplum değerlerini dikkate alması ve gelecek nesillere ahlaki değerleri aşılayacak bir girişimde bulunmasına bağlamaktadır.²⁰¹ Değer ve ahlak konusundan sonra ahlaki değerlerin neler olduğu ve derginin bu değerlere nasıl bir bakış açısı sergilediğini açıklamak yerinde olacaktır.

2.3.1. Sevgi Göstermek

Ahlaki değerlerden biri olan sevgi, Din Yolu Dergisi'nde din ve ahlak eğitimi açısından ele alınan konulardan biridir. Dergi, sevgi değeri ile ilgili daha çok Allah sevgisi üzerinde durmuştur. Dergiye göre sevgi kavramı bir kimsenin ayırım yapmaksızın herkese ve her şeye karşı güzel duygu beslemesi, herkesi önemsemesi, onlara değer vermesi, onlara samimi bir bağ ile bağlanması, onları anlaması şeklinde açıklanmıştır. Dergide ayrıca sevgi değeri izah edilirken Allah'ın yarattığı her varlığın değerinin fark edilmesinin ve insanların bu varlıkları sevmesinin önemine de değinilmiştir. Dergiye göre, sevgi değerinin içerisinde benmerkezci bir tutum sergileme yoktur. Bu bağlamda dergi; sevgiyi bir şeye gönülden bağlanmak, onun veya o şeyin iyiliği için çabalamak, onu koruma tavrını takınmak olarak belirtmiştir. Derginin böyle bir açıklama yoluna gitmesinin sebebi ahlaki değerlerin temel yapıtaşlarından biri olan sevginin gönül işi olduğunu insanlara aktarmak ve bunu toplum içerisinde benimsemelerini sağlamaktır. Dergi, ahlaki değerlerden sevgi konusunu ele alış amacına uygun davranma gayretinde bulunmuştur. Çünkü dergide; sevgi yönü ağır basan bir kimsenin herhangi bir karşılık beklemezsizin başka kimseyi sevebileceği, onu olduğu gibi kabul edebileceği, gönüllü olarak ona iyilik yapabileceği ve kişiye karşı özveride bulunabileceği görüşü vurgulanmıştır. Burada dergi ahlaki değerlerden sevginin önemini halka izah etme yoluna gitmiştir.

Dergiye göre sevginin bir diğer manası da ilgi ve alakadır. Sevgi kişiyi öfke, çatışma, çıkar amacı gütmeye, fenalık etmeye, kibir, bencillik gibi birçok davranıştan uzak tutar. Sevgi bağı kişilerin tutumlarında bir ahenk oluşturur. Sevgi, kainatta akıllı bir varlık olan insanlar için bir yaşam kaynağıdır. Dolayısıyla insan sevgisi, toplum için vazgeçilmez bir unsurdur.

²⁰⁰H. Malik Evrenol, "Kur'an Türkçeye Çevrilebilir Mi?", *Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi*, C.1, S.5, 1956, s.7.

²⁰¹ Mustafa Cihan, "Nurettin Topçu ve Ahlak Eğitimi", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S.56, 2016, s.1398.

Dergide, sevginin insan ruhunda bulunmaması durumunda diğer ahlaki değerlerin temelinde de çöküntülerin oluşacağına dikkat çekilmektedir. Din Yolu Dergisi, sevgiyi toplumu bir arada tutan, insanların ihtiyaç duyduğu ilgi bağına sağlayan ve özellikle büyüme aşamasında bireyin karakterinde önemli yer edinen değer kavramlarından biri olarak tanımlamaktadır. Bun istinaden derginin ahlaki değerlerin başı olan sevginin insan kişiliğine olumlu etkisi üzerinde durduğu gözden kaçmamaktadır. Buradan da anlaşıyor ki sevgi, kişilerin yaşam felsefesine olumlu yönde dokunmaktadır. Sevgi paylaşımı insanlık için zorunludur. Sevgi değeri taşıyan kişiler hem mesuliyetlerinin farkında olmakta hem de sosyal ortamlarda çıkabilecek herhangi bir problemlerin de çaresini bulabilmektedirler. Sevginin yalnızca sosyal yaşamda değil; eğitim hayatında da önemli bir rolü bulunmaktadır.

Din Yolu Dergisi'ne göre başarılı bir eğitimin kaynağında sevginin etkisi yadsınamaz. Çünkü; insanlar sevdikleri bir durum, olay, haber, kişi, nesne gibi şeylerden olumlu yönde etkilenir ve o şeylere karşı özen gösterirler. Netice itibarıyla eğitime de ilgi gösteren ve onu seven kimsenin başarısı kaçınılmaz olmaktadır. Derginin sevgi konusunu ele alış amacı doğrultusunda incelemek gerekirse eğitimde verilmesi gereken ilk faaliyet eğitime karşı insanları sevdirmek olmalıdır. Eğitimde sevginin aşılabilmesi için öncelikle öğretmenlerin de sevgi dolu, şefkatli, yumuşak kalpli, içten, samimi ve merhametli olmaları gerekmektedir. Çünkü okul ortamında öğrenciler, duyduklarından çok çevrelerinde gözlemledikleri iyi ve güzel olan davranışlardan etkilenirler.²⁰²

Dergi, sevginin aile, toplum ve milleti bir arada tuttuğuna dikkat çekmektedir. Sevgi bağı ile kurulmayan bir aile parçalanmaya yüz tutar. Aileler parçalandığında ise toplum da parçalanır. Dolayısıyla zincirleme şeklinde aralarında ilişki bulunan bu durum, sosyal açıdan dağılan insanların bir araya gelmelerini zorlaştırır. Sevginin bu anlamda uzlaştırıcı bir görevi bulunmaktadır. Din Yolu Dergisi bu bağlamda sevgi değerini kaybetmiş bir toplumda insanların içerisinde kibir, nefret, riyakarlık ve çıkar ilişkisi oluştuğunu vurgulamaktadır. Böylece düzen kurulamadığını ve en önemlisi de insanlarda güven duygusunun yok olduğunu dile getirmektedir. Kendisini güvende hissetmeyen bireylerin davranışlarını kontrol etmekte zorlandıklarını da ayrıca belirtmektedir.

Dergi, sevginin değerini ruh olmadan insan bedeninin anlamsız olacağı gibi sevgi olmadan da insanların bir arada yaşamalarının anlamsız ve imkansız olacağı şeklinde açıklamaktadır. Yeryüzündeki canlılar içerisinde yalnızca insanların birbirine ihtiyacı olduğunun, birbirleriyle saygı ve sevgi çerçevesinde yaşamaları gerektiğinin üzerinde durmaktadır. Çünkü birbirlerini seven insanlar; karşıdakinin haklarını gözetir, eksiklerini

²⁰²Şeyma Şahin-Burcu Ökmen-Abdurrahman Kılıç, “Sevgi Eğitimi Dersi, Alan Öğrencilerin Sevgi ve Sevgi Eğitimi Dersine Dair Görüşleri”, *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, C.7, S.1, 2019, s.177-178.

kapatır, sırlarını tutar, kimsenin karşısında rencide edici davranışlarda bulunmaz ve karşıdaki kişiye özen gösterir. Sevgi bağı içerisinde yaşayan insanlar bulunduğu ortama, çevresine, toplum değerlerine, vatanına ve milletine de sahip çıkar. Bağımsız yaşayabilme gücüne ulaşabilen ülkenin insanları dinine ve ülkede yaşayan insanlara sevgi bağı ile bağlanırlar.²⁰³

Din Yolu Dergisi'nde sevgi ve saygı değerleri, bir arada değerlendirilmektedir. Bir kimse herhangi bir şeye sevgi gösteriyorsa aynı zamanda o şeye saygı da duyuyor demektir. Bir birey, sevgi ile bir bağ oluşturduğu bir kimsenin sevgisinden mahrum kalmamak için o kimseyi üzmemek veya incitmekten de çekinmektedir.

Dergiye göre sevgi hem bireylerin aile hayatını hem sosyal hayatını hem de bulunduğu ülkede yaşama standardını etkileyen muazzam bir değerler sistemidir. Sevginin olmadığı bir ortamda kin, nefret, intikam duygusu, kibir ve kıskançlık gibi insanların yaşamını olumsuz etkileyen duygular ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda denilebilir ki insanlar bu olumsuz duyguları kendi bünyelerinde besler ve büyütürse artık anormal olan kötü tutum ve davranışlar normal bir hal alır. Toplumda huzursuzluklar başlar. Adaletin ve güvenin olmadığı bir ortam veya bir ülkede de kaos yaşanır ve toplumun birlik ve beraberliğine gölge düşer. Sevgi ise bu olumsuz duyguların oluşmasını engeller. Birlik ve beraberliğin simgesi olan sevgi, ruha ve bedene olumlu duygu ve düşünce yerleştirir. Dolayısıyla dergi bu duygunun toplumun hem dini hem sosyal hem de eğitim hayatının düzenli, sistemli ve özverili olmasını sağladığını öne sürmektedir. Çünkü her şeyin başı sevgidir. Sevgi hissi kalbi, düşünceleri ve ruhi yumuşatır, şefkat duygusunu ön plana alır ve insan sevdiği şeylere özen gösterir ve ilgi duyar.²⁰⁴

Dergiye göre vatan, millet sevgisi, insan sevgisi, hayvan ve bitki sevgisi, eşya veya doğa sevgisi gibi sevgilerin yanında tüm bunları yaratan ve kainatı oluşturan varlıklar içerisinde en üstün olarak insanı yaratan Allah sevgisi vardır.²⁰⁵ Allah sevgisi kişileri birbirine kenetler ve Allah'ı seven, O'nun emir ve yasaklarına uyan toplum refah ve huzurlu bir ortamda hayatını idame ettirir. Bu bağlamda dergi, Allah'ı seven insanların onun merhametinden etkilendiğini, herhangi bir davranış sergilediklerinde bir durum veya olayı ölçüp tarttığını ve vicdani bir muhakeme yaparak ona göre hal ve harekette bulunduğunu dile getirmektedir.²⁰⁶ Yine dergi, sevme duygusunu geliştiren kişilerin, sevdiği şeyin özünde Allah'ın etkili olduğunu bildiğini, ona minnet borcu ile dua ettiğini ve yaşamını anlamsız bir şekilde sürdürmek yerine maneviyatını yüksek tutmasına yardımcı olan sevgiye sıkı sıkı bağlı

²⁰³ Ragıp Akyavaş, "Muhasebe", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.24, 1956, s.3-4.

²⁰⁴ Olgun, "Saygı Duygusu", 1957, s.3.

²⁰⁵ İhsan Olgun, "Tanrı Sevgisi İman", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.20, 1956, s.4.

²⁰⁶ İhsan Olgun, "Tanrı Sevgisi İman", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.2, S.29, 1957, s.4.

kaldığını belirtmektedir. Zira görülüyor ki Allah sevgisi ile kişiler ruhunu ve vücudunu temiz duygularla besleyerek yaşamına olumlu yön verebilir.²⁰⁷ Sevgi, insanlığın duygu ve his yönünü doyuran, ruhu ve kalbi kötü düşüncelerden uzak tutan ve mutlu bir yaşamın kapısının aralayan ahlaki değerlerden biridir.

2.3.2. Saygılı Olmak

Din Yolu Dergisi'nde ahlaki değerlerden sevgi kavramıyla birlikte genellikle saygı kavramı da ele alınmaktadır. Dergi saygı kavramını, yaşamın bir parçası olarak ahlaki değerler içinde yer alan ahlaki bir karakter unsuru diye tanımlamaktadır. Aynı zamanda dergi, saygının dini bir terim olarak da insanların yaşam felsefesi içerisinde yer aldığını dile getirmektedir. Buna istinaden denilebilir ki saygı insanlara gösterildiğinde ahlaki bir değer, insanların yaratıcısı olan Allah'a gösterildiğinde ise hem ahlaki bir değer hem de dini bir boyut kazanmaktadır. Dergi saygı kavramını kişiyi sevmeye aynı zamanda onu üzmemeye adına ona hassas davranma, davranış biçiminde sınırı aşmamak için çabada bulunma, kişilerin hak ve hukuklarını bozacak tutum ve davranışlardan uzak durma olarak açıklamaktadır. Çünkü dergiye göre her canlı, kendi yaşamı içerisinde hareket etme özgürlüğüne sahip olduğunun bilincine varmalı ve ona göre muamele etmelidir.

Dergi çerçevesinde saygı konusu ele alınacak olursa; saygı deyince akla, insanın durumlar veya olaylar karşısında sergilediği, adalet ile yaklaştığı bir çeşit tavır ve nazik bir yaklaşım gelmektedir. Çünkü dergiye göre bireyin toplum içerisinde ya da bir kişi karşısında hem hakkını bilip ona göre davranması hem de karşıdaki kişi ve toplumun hakkını bozucu bir tavır sergilemeden, bencilce davranışlardan uzak durmayı bilmesi gerekmektedir. Zira insan ilişkilerinin temelinde saygılı olmak vardır. Dergi; kişinin yaptığına hürmet etmek, yaşlı kimseleri azarlamamak, bir kimsenin göstermiş olduğu hüneri beğenmek, onu takdir etmek, kimseye kırıcı bir söz söylememek, insanlara nazik davranmak, toplum içerisinde uyumlu olmak, o kişinin aynı şekilde takdirini kazanma isteği duymak gibi tutum ve davranışların saygı duyma olgusunu meydana getirdiğini söylemektedir.²⁰⁸

Dergi bahsi geçen saygının, hürmet etmek, ihtiram ve özen göstermek gibi anlamlara geldiğini belirtmiştir. Dergide saygı konusu ele alınırken yalnızca İslam dini açısından değil; tüm dinlerde ortak olan bir değer olduğu dile getirilerek genel açıdan incelenmiştir. Ayrıca dergide saygının, bir toplumda veya bir ülkede bir arada yaşayan insanların kanun ve nizamını kurma ve uygulama bakımından en temel değeri olduğunu açıklamıştır. Zira saygı olmadan,

²⁰⁷ İhsan Olgun, "Tanrı Sevgisi", *Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi*, C.2, S.31, 1957, s.12.

²⁰⁸ Habil Şentürk, "Sosyal İlişkilerde Saygı Kavramı: Psikoloji ve Din Açısından Bir Bakış", *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C.1, S.20, 2008, s.218-219.

birbirlerine muhtaç olan ve beraber yaşamak zorunda kalan insanların huzur içerisinde yaşamlarını devam ettirmesi mümkün değildir.

Dergiye göre saygı kavramının anlamının yaşatıldığı yer, eğitimin ilk görüldüğü, toplumun en küçük yapıtaşı olan ailedir. Dergi, saygılı olmayı ahlaki değerler içinde bir zincirin halkası olarak betimlemektedir. Ayrıca dergide, saygılı olmanın bireyleri toplumda davranış ve karakter yönünden olumlu etkilediğine vurgu yapılmaktadır. Şöyle ki dergiye göre aile bireylerinin çocuklarına, çocuğun anne ve babasına, eşlerin birbirlerine, sosyal yaşamda insanların diğer insanlara, komşunun komşusuna, bireylerin vatanına, askerlerin amirine ve öğrencilerin öğretmenine gösterdiği saygı ile hem birlik ve beraberlik sağlanmakta hem de insanların toplumda belli bir düzen çerçevesinde huzur içinde yaşamalarına olumlu etki edilmektedir.

Dergide, saygı çerçevesinde yaşamının ve bütün insanlara saygı göstermenin her insanın yapması gereken erdemli bir davranış olduğu dile getirilmektedir. Buna binaen dergiye göre toplumsal düzenin bozulmaması ve insanların huzurlu bir şekilde yaşayabilmesi için ahlaki değerlerden biri olan saygılı olmayı bireylerin kendilerine ilke edinmeleri ve bunu gelecek nesillere doğru bir biçimde aktarmaları gerekmektedir. Aksi takdirde dergi, saygılı olmayı bünyesinde barındıramayan bir toplumun, bölük pörçük olmaya mahkum kalacağını belirtmektedir. Derginin saygı konusunu ele almasının amacı ahlaki toplumun bu değeri benimsemesi ve bunu hayatına nakşetmesi gerektiğidir. Zira doğru bir din algısı için ahlaki değerlerin de toplum içerisinde yer edinmesi gerekmektedir. Din Yolu Dergisi de bu bağlamda saygı konusunu ele almaktadır. Dergi, saygı konusun ele alırken halkın bu konuda bilinçlenmesi adına amacına yönelik hizmet ettiğini ön görmektedir. Bunun neticesinde şu sonuca varılmıştır ki ülkesini, bağımsızlığını, geleneğini ve göreneğini düşünen aynı zamanda kültürüne sahip çıkan bir toplumun devamını sağlamak isteyen kişinin ahlaki değerlerden saygılı olmanın öneminin farkına varması gerekir. Ayrıca dergiye göre kişi yaşamını bu düzen üzerine kurmalıdır. Yine dergiye göre gelecekte umudu olan bireyler de saygı çerçevesinde ilerlemelidirler. İnsan yaşamında saygılı davranmanın önemi büyüktür. Dergi bu durumu sosyal yaşam alanlarından biri olan toplu taşıma araçlarında yaşlılara ve bedensel engeli olanlara yer vermek, kalabalık ortamlarda sıraya riayet etmek, insanlarla iletişim kurarken aşağılayıcı sözlerden uzak durmak, bencil davranışlarda bulunmamak, yapılan başarıları takdir etmek gibi tutum ve davranışların bireylerde saygı sorumluluğunu taşımasından dolayı oluştuğuna dikkat çekmektedir.

Dergi, öncelikle eğitimin toplumun en küçük birimi olan ailede verildiğine ve saygılı davranma değerini çocuğa aşılayabilme işinin de ailenin görevleri arasında olduğuna vurgu

yapmaktadır. Böylece dergiye göre saygı değerine sahip olan bireyin bu duygusu okulda ve toplumda geliştirilmekte ve yeni nesillere de aktarılmaktadır. Bu bağlamda dergi, gelecek kuşaklarında zamanla aynı değeri benimsediği ve uyguladığı takdirde ülkenin kalkınmasının ve insanların güven içerisinde, huzurlu bir ortamda yaşamlarını sürdürebilmesinin kaçınılmaz olduğunu ifade etmektedir. Bireyler öncelikle haklarını bilmeli ve diğer bireylerin haklarına da saygı göstermelidir. Hiçbir kural olmadan geliş güzel bir yaşam şekli ne tarihte ne de bugünde toplumları mutlu etmemiştir. Zorlama veya tehdit unsuru ile kimse hareket etmek istemez. Dolayısıyla dergiye göre saygı görmeyen bir aile, bir toplum, bir millet yıkılmaya veya yok olmaya mahkumdur. Her birey diğer bireylere, topluma ve ülkelere saygı göstermek, kurallara uymak zorundadır.²⁰⁹

2.3.3. Adaletli Olmak

Din Yolu Dergisi'nde adalet kavramının ve adil olmanın hem insanlık hem de dini yaşayış açısından önemi ele alınmıştır. Burada öncelikle adalet kavramını açıklamak doğru olacaktır. Dergiye göre adalet; bir düzeni sağlamak, kişilere herhangi bir konuda ve durumda düşen paylarını eşit olarak vermek, tavır ve tutumlarda kurallara uygun davranmak ve herkese aynı muameleyi yapmaktır. Adaletle hükmetmek demek, eşit davranmak ve özel muameleden kaçınmak demektir. İnsanları anlamadan dinlemeden yorumda bulunmak, yanlış karar vermek ve bu kararı uygulamak hem insanlık hem de din adına yaşam kanunlarını katletmek olur. İşte tam da bu noktada dergi, adaletin sağlanması gerektiğini, bu sayede toplumun geleceği ve ülkenin bütünlüğünün tehlikeden uzaklaşacağını öne sürmektedir. Adaletli davranmanın, kişileri bir arada tuttuğuna ve asayışı oluşturduğuna dikkat çekmektedir. Hiçbir çıkar gözetmeksizin bir işi layıkıyla yapmanın adil olmayı gerektirdiğini dile getirmektedir. Yine dergi insanların adil bir tutum ve davranış sergilerken kendi iç dünyasında öncelikle sevgi, barış, eşitlik, iyilik, dürüst olmak, çıkarıcılıktan uzak durmak, bir beklenti içerisine girmemek, bulunduğu konuma, işine ve diğer bireylere saygılı davranmak gibi birçok ahlaki değerleri de bulundurması gerektiğini topluma aşılama çabası içerisinde olmuştur. Din Yolu Dergisi'ne göre adalet yardıma muhtaç, yol yöntem bilmeyen kişinin hakkını savunabilmek, haklı ile haksızı ayırt edebilmek, baskı ve zorlama etkisinde kalmadan kişilerin haklarını kendilerine verebilmektir. Yine dergiye göre bu ölçüde toplumun dolayısıyla da ülkenin yaşam kalitesi artırılmışmış, yine ülkede asayiş ve güven sağlanmış ve gelecek nesillere de adil bir ülke

²⁰⁹Çağatay, “ Saygı”, 1956, s.2.

miras bırakılmış olur. Buna istinaden adaletin sağlandığı bir ülkede, insanlar kendilerini geliştirme ve yetiştirme imkanı bulurlar.²¹⁰

Din Yolu Dergisi, ahlaki değerlerden biri olan adaleti insanlığın huzuru ve güveni için yol gösterici bir değer olarak açıklamaktadır. Buna istinaden dergi, adaleti sağlayan toplumların bulunduğu yerde yaşamlarını sağlam temelleri olan bir sistem üzerine kurduğunu ve adaletin insanların hem kültür seviyesini yükselttiğini hem de ülkesinin uzun ömürlü olmasını sağladığını belirtmektedir. Buradan da anlaşılmaktadır ki adaletin yok sayıldığı bir toplumda kangrenleşmiş, medeniyetten yoksun ve parçalanmaya yüz tutmuş bir ülke ortaya çıkmaktadır. Çünkü ancak adaletin sağlandığı bir ülkede toplum ayakta kalır. Aynı zamanda bu toplumun yaşadığı ülkenin bütün kurumlarının da düzenli işleyişini ve sağlam temeller üzerine kurulmasını adalet sağlar. Bu önemli kurumlardan birisi de gelecek neslin korunması ve gelişmesi amacını taşıyan, insanlığın medeni seviyesine ulaşmasını hedefleyen, hak ve özgürlükleri kısıtlamadan kişilerin barış içinde yaşamlarını amaç edinen eğitim kurumudur. Zira derginin bu konu üzerinde durmasının sebebi eğitim ve öğretim kurumlarının, ahlaki değerleri öğrencilere benimsetip uygulamalarını sağladığında o terbiyeyi almış bir neslin hem ailesini hem toplumu hem de ülkesini kurtarmayı başaracağına kişileri inandırmasıdır. Bunun için dergide sıkça yer alan iman, inanç ve ibadet konularının yanında ahlaki değerler içerisinde adaletli olmanın da önemini kavramak ve insanları bu konuda bilinçlendirmek derginin amaçları arasında bulunmaktadır. Şöyle ki hırs ve bencil davranışlardan sıyrılmış bir toplum her zaman umut vaat eder. İnsan, zor durumda kaldığında bir şekilde hayatta tutunmanın yollarını bulabilir veya idare edebilir; ancak insan toplumda yaşarken adaleti gözetmez, kendi bildiği yöntemle başına buyruk yaşar ve ona göre muamele yaparsa o milletin dağılması an meselesidir. Adalet tam da burada devreye girer ve insanlığın yaşam sebebini oluşturur. Bu bağlamda dergi de kişinin önce iç hesaplaşma yapması ona göre kanun ve kurallar neticesinde hareket etmesi gerektiğinin altı çizilmektedir.²¹¹

Dergi, adil olma konusu üzerinde önemle durmaktadır. Bu minvalde dergi adaletle hükmetme görevinin kişilerin insanlara veya herhangi bir varlığa yaptığı gibi hakimlerin de suç ile ithamda bulunanlara karşı verdiği hem kanuni hem de vicdani muamele şeklinde de ortaya çıkabileceğine kanat getirmektedir. Yani dergide adaletli olma değeri çerçevesinde halka doğru bir bilgi verme adına hakimlerin adaletini de örnek verme gereği duyulmaktadır. Dergi için adaletli olmanın bir zamanı veya çağı yoktur. Yani hem geçmiş zamanda hem de yaşanılan zamanda adaletli olmak, insanlık adına önemli değerlerden biridir. Dergi, bunu

²¹⁰ M. Muhsin, “Kalkışım, Kutadgu Bilig’de Adalet Değeri”, *Mavi Atlas GSÜ Edebiyat Fakültesi Dergisi*, S.1, 2013, s.92-96.

²¹¹ Hasan Basri Erk, “İslam Adaleti”, *Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi*, C.1, S.11, 1956, s.10.

güçlü bir adalet yönü ile bilinen Hz. Ömer zamanında yaşanmış örneklerle anlatma yoluna gitmektedir. Dergiye göre Hz. Ömer döneminde insanlar kuralların uygulandığı, kurumsallaşmanın olgunlaştığı, güvenin oluşturulduğu bir ortamda yaşamaktadırlar. Hz. Ömer (as), özellikle kadılık gibi bir göreve önem vermekte, adaleti sağlamak adına bu görevde bulunan kişileri yakın takibi altına almaktadır. Çünkü, kendisi de adaletsizliği yaşayan bir toplumun çürümüş bir meyve gibi yok olmaya ve sapkınlaşmaya mahkum olacağı düşüncesindedir. Ayrıca o, kişilerin ancak kendilerini emniyette hissettikleri zaman gelişim gösterebileceğine ve eğitimlerini tamamlayabileceğine inanmaktadır. Yani dergiye göre Hz. Ömer (r.a) adaletin olmadığı yerde bencillik, vurdumduymazlık, başkalarının hakkına gasp etme ve savunmasız insanları sömürme gibi bazı menfi davranışlarda bulunulacağına kanaat getirmektedir. Bu bağlamda dergi, Hz. Ömer (as)'in bu durumu önceden görebildiğinin ve adaleti sağlamayı ilke edinmesi adına öncelikle halkına bu adalet sistemini benimsetmeye çalıştığının, bunun için de bazı çalışmalarda bulunduğunun önemle üzerinde durmaktadır.²¹² Ayrıca adaletin gerekli olduğu durumlarda karar mercii olan kurum ve kimseler ile yakından ilgilendiğini dile getirmektedir. O kimselerin genel ihtiyaçlarını karşıladığını ve başka bir şey ile meşgul olmamalarını temin ettiğini açıklamaktadır. Dergi, adalet timsali olan Hz. Ömer (ra)'i adalet değeri ile birleştirerek adil olmanın önemini açıklama yoluna gitmektedir. Bu bağlamda Hz Ömer (ra)'in adalet işlerinde çok hassas davrandığını ve bunu halkına da fark ettirmek için çabaladığını izah etmektedir. Zira görülüyor ki, adaletin sağlandığı ortamda toplum ayakta durur; ferah bir ortamda herkes eşit bir şekilde yaşar, emeğinin karşılığında yaşam standardını sağlar, kimsenin malına, mülküne, canına ve namusuna zarar gelmez. Dergi, Hz. Ömer (ra)'in de bu doğrultuda hakkı olana hakkını teslim ettiğini ve herkese böyle tutum sergilemesi gerektiğini benimsettiğini dile getirmektedir. Din Yolu Dergisi, Hz. Ömer (r.a)'in eğitim-öğretim kurumlarında da adaleti kuşaktan kuşağa anlatmanın öneminden bahsettiğini, topluma ve öğrencilere bunu öğretmeye çalıştığını belirtmektedir.²¹³ Böylece dergi, Hz. Ömer (ra)'in adalet konusundaki yaşam felsefesini halka açıklarken onların sağduyusuna seslenmekte ve insanlarda farkındalık yaratma amacı taşımaktadır.

Din Yolu Dergisi'ne göre adaletli olmak, kişinin karakterinde olumlu gelişmeler sağlamakta, kişinin dik duruşu ve hak ile muamele etmesi ona güç vermektedir. Bu bağlamda denilebilir ki kişinin doğru tavır içerisinde olması insanı insan yapan özellikler arasındadır. Dergi; adaletin geliştirilmesi ve üzerinde durulması gereken değerlerden birisi olduğu üzerinde önemle durmaktadır. Adaleti sağlayan kişinin yaşlı-genç, güçlü-güçsüz, fakir-yoksul,

²¹²Hasan Basri Erk, "İslam Adaleti", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.12,1956, s.7.

²¹³Hasan Basri Erk, "İslam Adaleti", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.13, 1956, s.15.

demeden herkesi insan olarak görmesi, herkese eşit muamele edilmesi gerektiğine inanması bu inancı yaşaması ve yaşatması gerektiğine vurgu yapmaktadır.²¹⁴

Din Yolu Dergisi, bir milletin kalkınmasında adaleti sağlamak için öncelikle bireylere en başta adalet kavramı ile ilgi eğitim vermenin gerekliliğine dikkat çekmektedir. Bunun için de kişiye zorla adaletli olmanın benimsetilemeyeceğini, öncelikle kişi ve kişilere olumlu bir şekilde örnek olmanın sonra ülke genelinde adaletin yaşandığı bir ortamda onların yetişmesini sağlamanın ve değerler hakkında eğitim vermenin gerekliliği üzerinde durmaktadır. Buna binaen insanın toplum içerisinde zorunlu varlığına değinmektedir. Yani insanın sosyal bir varlık olduğuna ve diğer insanlara muhtaç olduğuna vurgu yapmaktadır. Bu insanın toplumda yaşarken kendini güvende hissetmek isteği duyduğuna dikkat çekmektedir. Adaletin tam da burada devreye girdiğini insanın kendi haklarını korumaya çalıştığı gibi başkalarının haklarına da saygı göstermesi ile o hakları koruyan kişilerin yaşam kalitesinin artacağını belirtmektedir. Dolayısıyla huzurlu bir yaşam süren kişi adaleti benimsemiş olur. Adaletin gözetilmediği bir ülkede ise sosyal ortamlar alt üst olur. Karmaşa içerisinde yaşayan bireyler hayatlarını sürdürmekte zorlanırlar ve panik evresi başlar. Sonuç itibariyle halkın güven problemi yaşaması kaçınılmaz olur. Bu nedenle adalet sorumluluğunu bireylere taşımak ve yerleştirmek gerekmektedir. Dergiye göre eğitimcilere ve sorumlu kişilere bu konuda çok büyük bir görev düşmektedir.²¹⁵

2.3.4. Doğru Olmak

Din Yolu Dergisi'nde, doğruluk kavramına yer verilmiş ve doğruluğun bireyin yaşamına ne gibi etki edeceğine yönelik Kur'an-ı Kerim'den örneklerle halkı bilgilendirme yoluna gidilmiştir. Derginin basıldığı dönemde toplumun ahlaki değerleri göz önüne alınmış, bu konuyla alakalı olarak doğruluk değeri hakkında bazı misaller ele alınmıştır. Dergide doğruluk hata yapmaktan kaçınma durumu, yanlış söz, davranış ve tavırlardan uzak kalma hali olarak tanımlanmıştır. Dergi doğru yaşamı ahlaki davranışta bulunma, yanlışla sapsmadan ilerleme, insan ilişkilerinde hile ve hurdaya imkan tanımama, herkese hakkını verme, yalan söylememe, kişileri aldatmama, haksız kazanç elde etmek için dalavere işler çevirmeme, hal ve hareketlerin realiteye uygun olmasını sağlama gibi insan karakterini etkileyen davranışlar olarak açıklamıştır. Ayrıca doğruluk kavramının dürüstlük kavramıyla iç içe olduğunu belirtmiştir. Yani bu iki kavram bir birini tamamlayan iki ahlaki değerdir. Dergiye göre, doğru ve dürüst bir ahlaki değere sahip birey salt kendi çıkarı için diğer bireylere zarar vermez. Her

²¹⁴ Hasan Basri Erk, "İslam Adaleti", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.17, 1956, s.13.

²¹⁵ Hasan Basri Erk, "İslam Adaleti", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.19, 1956, s.11.

zaman her durumda ve şartta doğru sözden kaçınmaz, olayları olduğu gibi aktarır, düşüncelerini olduğu gibi dile getirir. Dergi, doğru davranış sergilemeyi hile olmadan, bencil düşüncelerden uzak, sağlam ve dürüst adım atma olarak izah etmiştir. Doğru olmanın ilk şartını samimi ve içten davranış şeklinde ele almıştır. Bu minvalde denilebilir ki doğruluktan ayrılmayan kimse insanlara, dini yaşantıya uymayan riyakar bir tavır sergileyemez. Nasıl ki saygısız, sevgisiz bir toplumda yaşamak zor ise hilenin, sahtekarlığın ve aldatmanın olduğu bir toplumda da yaşamak öyle zordur. Bu nedenle doğru ve dürüst olmak, insanlık adına önemi büyük bir değerdir. Bu bağlamda dergi, doğruluk değerini güven duygusu üzerinden açıklama yoluna gitmiştir. Yine dergide güvenin kaybedildiği ortamda da tıpkı adaletin olmadığı bir ortam gibi kaosun yaşanmasının, birlik ve beraberliğin zedelenmesinin ve ülke düzeninin bozulmasının kaçınılmaz olacağı dile getirilmiştir. Birbirine zincirleme olarak bağlı olan bu değerlere sahip çıkılması ve değerleri insanın kendi benliğinde geliştirmesi gerektiğine dikkat çekmiştir. Bu bağlamda derginin söylediği şey doğruluğun bireyin hareket ve tavırlarında, kanaat ve düşüncelerinde, karar verme sürecinde söyledikleriyle ile uyguladıklarının uyumlu olmasıdır.

Dergin ahlaki değerlerden doğruluk kavramı ile dürüstlüğün birbirini tamamlayan değerler olduğu gibi adalet ile doğruluğun da birbirini tamamlayan iki değer olduğuna işaret etmektedir. Yani, doğru davranış aynı zamanda adil bir davranış da gerektirmektedir. Buna istinaden dergi, “İçer dışı bir olmak” deyimini örnek göstererek bu deyimden doğru olmak ile eş anlama geldiği üzerinde durmaktadır. Yani, insanların aklından geçirdikleri ile karşıdaki kişi veya kişilere söyledikleri sözlerin uyumlu olması doğru bir davranıştır. Zor durumda da olsa kişi kendinden emin bir şekilde doğru davranıştan ve dürüstlükten taviz vermemelidir.

Derginin ahlaki değerlerden sevgi, saygı ve adaletten sonra doğruluğu da açıklama yoluna gitmesi halka bu ahlaki değerleri benimsetme düşüncesi taşıdığının göstermektedir. Dergi toplumun huzuru, asayiş ve birlikte yaşaması için yukarıda zikredilen ahlaki değerlerin özümsemesi ve uygulanması gerektiği üzerinde durmaktadır. Bunun için de dergi, doğru ve dürüst yaşamının anlam ve önemini açıklama amacı gütmektedir.

Din Yolu Dergisi, doğruluktan ayrılmayan kimsenin çevresinde aynı zamanda güvenilir olarak bilindiğini dile getirmiştir. Bu bağlamda doğru ve dürüst olmayı çevrede insanların güvenini kazanarak saygın bir konuma gelme olarak açıklamaktadır. Dergiye göre doğruluk, gösterişle olabilecek bir şey değildir. Göstermelik davranışlar er ya da geç fark edilmektedir. Şayet bir birey yalnızca toplumda değil yalnızken de doğru davranış sergiliyor ise bu kişi ahlaki karakterini geliştirmiş demektir.²¹⁶

²¹⁶ Halil Ekşi, *Perese Değerler Eğitimi Öğretmen Kitabı 7: Doğruluk*, Edam Yayıncılık, İstanbul, 2013, s.12.

Doğruluk kavramını açıklama yoluna bakıldığında derginin doğru kimsenin sözünde durduğunu, yetimin hakkını elinden almadığını, emanete ihanet etmediğini ve adaletli davrandığını dile getirdiği görülmektedir. Buna bağlı olarak manevi değerlerini geliştirmiş kişinin doğruluk derecesini onun açık sözlü olması, eyleminde hileye başvurmaması, güçlü-güçsüz farkı gözetilmeksizin bireylerin payını adil bir şekilde vermesi ve ticaret yaparken kimseyi aldatmaması ile ölçtüğü yapılan araştırma neticesinde gözlemlenmektedir.

Dergi, dinde doğruluk üzerine hareket edilmesi gerektiğini söylemiştir. Dergide doğru olmak; dosdoğru bir yol üzerine gitmek, ölçüde hile yapmamak, verilen sözü tutmak ve özellikle çocuklara verilen sözü tam zamanında yerine getirmek, ikiyüzlü davranmamak, şahitlik yaparken yalandan uzak durmak, insan ilişkilerinde samimi olmak, emeğin karşılığını vermek şeklinde belirtilmiştir. Dergi, insanın doğma, büyüme, yaşama ve ölme gibi aşamalarının olduğunu dile getirmiştir. Bu süreç içerisinde insanların ahiret hayatını da düşünerek kimsenin ahnı almaması ve kul hakkı ile hayata veda etmemesi için doğru olmanın gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca herkesin bu dünyada memur, amir, eğitmen, hakim, tüccar, sanatçı, din adamı ne olursa olsun; her işte ve görevde dürüstlüğü ilke edinmesi ona göre adım atması gerektiğini belirtmiştir. Gelecek kuşaklara saygı ve sevginin bulunduğu bir ülke bırakmak adına dürüstlükten ödün verilmemesinin, çocuklara aile, okul ve sosyal çevrelerinde bu ahlaki değerlerin benimsetilmesi gerektiğinin altını çizmiştir. Kanun ve nizamlar olmadan bir toplumun veya milletin ayakta durabilmesi mümkün olmadığına dikkat çekmiştir. Bu nedenle önce insanların kendi iç vicdani seslerine kulak vermeleri, manevi duygularını ve ahlaki değerlerini geliştirmeleri sonra da bu değerleri hem uygulayıp hem de çevrelerine yaymaları gerektiği konusunda insanları bilinçlendirme yoluna gitmiştir. İnsanın akıl edebilen bir varlık olduğu üzerinde durarak insanların fitratı gereği bu değerler üzerine düşündükleri zaman değerlerin insanlık için ne kadar mühim olduğunu fark edebilecek düzeyde olduğunu açıklamıştır.²¹⁷

Doğruluk değerinin üzerinde sıkça duran dergi bu değer olumsuz etkisinin hırs olduğunu dile getirmiş hırsı kişileri doğru ve dürüst olmaktan alıkoyan olumsuz tutum ve davranışlardan biri olarak tanımlamıştır. Dergiye göre hırs, bireylerin yine fitratı gereği bir özelliği olan istek ve heveslerinin sonucudur. Hırsa yenik düşen insanoğlu dürüst davranamaz, güvenilir olamaz ve toplum tarafından dışlanır. Çünkü bu kimse topluma zarar verir, huzurun bozulmasına neden olur. Şayet hırs sevgiye dönüşür ise olumlu sonuç elde edilir. Dergi bu bağlamda insanı, doğayı, yaratıcıyı sevmek gibi olumlu davranışları buna örnek olarak vermiştir. Şayet hırsın olumsuz duygular sonucunda elde edildiğinde kötü

²¹⁷ Neşet Çağatay, “Doğruluk ve Yurttaşlık Ödevimiz”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.15, 1956, s.2.

karaktere neden olduğunu belirtmiştir. Bu minvalde dergi, bireyin kendi çıkarı için başka insanları feda etmesi, onları kandırması, başkalarının mal veya can kaybına neden olması, harama el uzatması, yalan yere yemin etmesi, rüşvet alması gibi hal ve hareketleri hırsın kötü sonuçlarına örnek olarak vermiştir. İnsanoğlunun toplumda refah içinde yaşaması gerektiğini bunun için de doğruluktan ödün vermemesinin şart olduğunu ön görmüştür.²¹⁸

Dergi kapsamında doğruluk değeri ele alındığında din eğitimi ve öğretimi sisteminde bu konuya yer verilmeli, Kur'an-ı Kerim'de geçen doğru ve dürüstlük konuları ele alınmalı, peygamberimizin bu konu ile ilgili söz ve davranışları öğrencilere benimsetilmelidir. Derginin ahlaki değerlerine sahip çıkan bir milletin oluşmasını sağlama amacı doğrultusunda çalışma yaptığı düşünülürse önce Allah'ın bir insanın yapması gereken ilk şeyi bize vermiş olduğu akli kullanarak ahlaki değerler üzerinde düşünmenin ve bunu uygulamanın önemine vurgu yaptığı görülmektedir. Bu bağlamda dergi, Hz. Peygamber'in, yalan söylemenin, rüşvet almanın, yalancı şahitlik yapmanın, mal alıp satarken kişileri kandırmanın, kimsesizlerin malına el koymanın, emanete ihanet etmenin insanlığı katleden tutumlar olduğunu dile getirdiğini anlatmaktadır. İnsanlığın yok olduğu durumda yaşamın da sona erdiğini, düzen ve birliğin bozulduğunu söylemektedir. Dolayısıyla insanın insanca yaşamak yerine adaletin olmadığı, güçlünün güçsüzü ve haksızın haklıyı ezmeye çalıştığı bir ortamda dengesiz bir dünyada yaşamaya mahkum kalacağını dile getirmektedir.²¹⁹

2.3.5. Vicdanlı olmak

Ahlaki değerlerin bir diğeri Din Yolu Dergisi'nde ele alınan vicdandır. Vicdan, kişinin iç sesine kendini vererek, kendi ile alakalı olarak bir yargılama sürecine girmesine neden olan olumlu-olumsuz tutum ve davranışları kendi eleştiri süzgecinden geçirmesini sağlayan bir iç muhasebe durumudur. Ahlaki açıdan vicdan, bireye doğru yolu gösteren iyi ve güzeli benimseten bir pusuladır. Vicdan, kalbin körelmesine engel olur; ahlaki davranışın ahlak dışı davranış karşısında daha güçlü ve erdemli olduğunu hissettirir. İnsanoğlu yaptığı eylemler karşısında rezil de olabilir, vezir de.²²⁰ İşte bu noktada dergi, vicdani bir muhasebe yapan kimsenin faaliyete geçmeden önce eylemlerin sonucunu az çok tahmin ettiğini ve vicdani düşüncelerin sonucunda neyin iyi neyin kötü olduğunu anladığını ona göre hareket ettiğini belirtmektedir. Ayrıca dergide bireyin yaşamı boyunca kendi görev ve yetkisini bilip bu bağlamda davranış şekline yön verdiği dile getirilmektedir. Bunu sağlayan manevi gücün ise Allah'ın insanlara bahşetmiş olduğu vicdan duygusundan kaynaklandığını izah etmektedir.

²¹⁸ Ragıp Akyavaş, "Hırs ve Tamah", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.15, 1956, s.3.

²¹⁹ Ragıp Akyavaş, "Doğruluk", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.8, 1956, s.3.

²²⁰ Mahmut Zengin-Elif İçöz Arslan, "Dini, Felsefi, Psikolojik Boyutlarıyla Vicdan ve Değerler Eğitimindeki Yeri", *AUID*, C.6, S.10, 2018, s.327-328.

Buna istinaden denilebilir ki evrenin bir düzeni vardır. Bu düzen içerisinde insanlar ve diğer canlılar yaşamını sürerken düzeni bozan herhangi bir eylem veya durum yaşam kalitesini düşürür. Dolayısıyla insanların bir arada yaşamını temin etmenin gereklerinden biri vicdani duyguyu harekete geçirmek ve vicdani sorumluluk bilincini toplumun her bir ferdine aşlamak olacaktır.

Dergiye göre vicdanlı olmak demek; yeryüzünde yapılan bir eylemin doğru mu-yanlış mı, yararlı mı-zararlı mı, iyi mi-kötü mü şeklinde sorgulama yapmak ve bunun sonucunda ahlaki olan davranışı bulup uygulamak demektir. Bu bağlamda dergi, vicdanı Allah'ın insanlara vermiş olduğu doğru ve yanlış eylem üzerine kurulu bir düzen içerisinde doğruyu bulma gücü olarak tanımlamaktadır. Zira aklın ve davranışın tutarlı olması sonucu doğruyu bulan kişi vicdani yönünü kullanmış demektir.

Derginin vicdan değeri bağlamında ele aldığı bir diğer konu vicdanın her zaman insana iyiliği ön gördüğü, duygu, düşünce ve davranışta insanın tek doğru yol üzerine gitmesini sağladığı ve ona göre plan, program ve aktif bir yaşam sürmesine vesile olduğudur. Kaldı ki yanlış eylemde bulunan kimse vicdanın sesini hiçbir zaman susturamaz. Çünkü vicdan Allah tarafından insanoğluna verilmiş mukaddes duygulardan biridir. İnsanoğlu, hata yapmaya meyillidir. Dolayısıyla vicdanın sesini dinleyen ve o sese kulak veren bir kimse yanlışla sürüklenmekten kurtulur. Derginin insanlara vermek istediği mesaj doğrultusunda denilebilir ki bir olay veya durum karşısında vicdan kişiye karar bildirmektedir. Birey yanlış bir davranışta bulunmuşsa pişmanlık duyar, doğru bir davranışta bulunmuşsa o doğru davranışın verdiği olumlu duygu ile rahatlama hisseder. Bu minvalde dergi, vicdanın bir iç ses olduğunu aynı zamanda herhangi bir olayın gerçekleşme aşamasından önce kişinin iç muhasebe yapmasını sağladığını belirtmektedir. Yani dergiye göre insanoğlunun yanlış bir eylemde bulunması halinde vicdan kişiyi yermekte doğru bir hareket yapması dahilinde ise kişiyi övmektedir. Vicdan tam da burada bir hakem görevi görmektedir. Vicdani karar tıpkı bir hakimin vermesi gerektiği tarafsız karar gibi hiçbir etki altında kalmadan verilmelidir.

Dergide vicdani duygusunu köreltmeyen bir kimsenin ne kendine ne de bir başkasına bilinçli bir şekilde zarar vermesinin imkansız olduğu dile getirilmiştir. Böyle kimsenin kendi içinde adalet duygusunu barındırdığı, her daim hak ve hukuka bağlı kaldığı, dürüst ve yardımsever bir kişiliğe sahip olduğu ve hiçbir canlıya asla zulmetmeyeceği anlatılmıştır. Yine dergide vicdanının sesini duymayan bir kimsenin karanlıkta yönünü bulamayan, hayatın savurduğu yöne giden ve belli bir amaç doğrultusunda hareket edemeyen bir kimse haline geldiğine dikkat çekilmiştir. Zira dergiye göre amaçsız bir kişi yaşamından bir tat bir alamaz ve başıboş yaşamaya mahkum olur.

Dergide vicdanlı olmak, hatadan uzak durmak, haksız kazanç edinmemek, kamu malına zarar vermemek, adil olmak ve Allah'ın yarattığı her şeyi sevmek olarak açıklanmaktadır. Derginin burada ele aldığı vicdan değerinin adalet, sevgi, saygı, dürüstlük, doğruluk, merhamet ve yardımseverlik gibi ahlaki değerlerle iç içe olduğu anlaşılmaktadır. Derginin burada üzerinde önemle durduğu nokta vicdani duygunun kişinin iç hesaplaşmasıyla yakından ilgilisi olduğudur. Dergi, bunu da manevi duyguyla açıklama yoluna gitmektedir. Çünkü dergiye göre, maneviyatı derin olan kişi bir ampulün yaydığı ışık gibi önce kalbine sonra çevresine ışık yayar. Manevi duygusu gelişmemiş bir kişi ise vicdanlı olamaz. Dolayısıyla çevreye ve kendisine büyük zarar verebilir.²²¹ Din Yolu Dergisi bu bağlamda ahlaki değer konusundan vicdanlı olmayı, toplumun refah geleceği ve güveni için halka doğru bir şekilde açıklamayı kendisine ilke edinmektedir. Buna istinaden dergi, bencil yaşam tarzının vicdani duygunun körelmesine neden olduğunu ve bu davranış biçiminden insanların uzak durması gerektiğine dikkat çekmektedir.

2.3.6. Yardımsever Olmak

Din Yolu Dergisi'nde ele alınan bir diğer ahlaki değer de yardımsever olmaktır. Yardımseverlik konusu öncesinde yardım ile ilgili kısa bir bilgi vermek yerinde olacaktır. Yardım, bireylerin karşılıksız yaptığı iyilik halidir. Çıkar gözetmeksizin kişinin içinden geldiği gibi iyi yönde davranış sergilemesidir. Yardımseverlik ise ahlaki değerlerden biri olup anlamı iyilik yapma isteğidir. Yardımseverlik imkanlar doğrultusunda canlılara faydalı olmaktır. Yardımlaşma sonucunda birey kendi iç dünyasında huzur bulur. Çünkü yardımsever kimse elinden gelen iyiliği en güzel şekilde yerine getirmenin mutluluğunu ve hazzını duyar.

Dergi, yardımseverliği açıklarken toplumun yaşam koşullarından yola çıkmaktadır. Bu bağlamda dergi, bireylerin aynı ortamda ve aynı hayat koşullarında yaşam sürmediğini dile getirmektedir. Kiminin varlıklı, güçlü ve sağlıklı bir yaşam koşulları olduğunu belirtirken; kiminin de yoksul, sağlıksız ve yardıma muhtaç bir şekilde hayatını devam ettirdiğini belirtmektedir. İşte dergi tam da burada yardımseverlik duygusunun gelişmesi ve dengenin oluşması için yardım edebilecek güçte olan kişilerin yardıma ihtiyacı olan kişilere her türlü desteği sağlaması gerektiğine vurgu yapmaktadır. Derginin böyle bir düşünce sergilemesinin temel nedeni ise halkı bu doğrultuda bilgilendirmektir. Böylece halk toplum içinde bilinçli bir şekilde hareket edecektir.

Dergiye göre yardımseverlik duygusu içinde olan ve bunu yaşamına dahil eden kişi ile yardıma ihtiyacı olan kişi arasında pozitif duygu oluşmaktadır. Bu da yardımseverliğin

²²¹ Halil Aslangil, "Vicdan Duygusu", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.11, 1956, s.12.

olumlu etkisinin bir göstergesi olarak görülmektedir. Dergi, yardımseverlik konusuna dini açıdan baktığında insanlara emredilen şeylerden birinin muhtaç kişilere veya canlılara yardım etmek olduğuna dikkat çekmektedir. Bu minvalde dergiye göre Allah iyilik yapmanın önemini Kur'an-ı Kerim'de fazlaca bahsetmektedir. Yardımseverlik içten gelen ve hiçbir etki altında kalmadan vicdani bir muhasebe sonucunda yapılan iyiliktir. Dolayısıyla dergi, Allah'ın yardımsever kişileri sevdiğini belirtmekte ve yardımseverlik konusuna da diğer ahlaki değerlerde olduğu gibi önem vermektedir.²²²

Din Yolu Dergisi'nde yardımlaşmanın dini açıdan önemi vurgulanmıştır. Bu konuda dergide, çalışmalarında Allah'ın, insanlar arasında kardeşlik bağının sağlamlaşması ve kişinin refah içinde yaşaması maksadıyla ihtiyacı olana yardım edilmesi gerektiği söylenilmektedir. Ayrıca Hz. Peygamberin ashabına yardımlaşmanın öneminden bahsettiğini ve bunu uygulamalı olarak gösterip onlara örnek davranış sergilediği de vurgulanmıştır. Bu bağlamda denilebilir ki bir kimse elde ettiği kazancını başka biriyle paylaştığında hem karşıdaki kişiye faydalı olmanın onurunu yaşar hem de kendini vicdani olarak olumlu yönde beslemiş olur. Doğal olarak da yaptığı bu iyilik neticesinde mutlu bir insan haline gelir. Dergi buna binaen güneşin olduğu bir günde havanın bulutlanıp aniden kararmaya başlaması ve günlük güneşlik bir günün koyu bir hale bürünmesini yardıma ihtiyacı olan birine yardım etmemenin sonucunda kalbin de o şekilde kararmasına benzetmektedir. Zira böyle bir davranış sergileyen kişinin insani özelliklerinin kaybolacağını dile getirmektedir.

Dergi, yardım etme eyleminin yalnızca maddi olarak yapılmayacağını manevi olarak da insanlara yardım edilebileceğinin altını çizmiştir. Bu minvalde dergi, manevi yardımlaşmayı yolda kalan bir kişiye barınacak yer temin etmek, düşen bir kişiyi ayağa kaldırmak, bir yerde mahsur kalan bir hayvanı kurtarmak, anne ve babaya yardımcı olmak, bir kimseyi eğitmek, birine okuma yazma öğretmek gibi örneklerle açıklama yoluna gitmiştir. Yardımsever bir kimsenin bir kişi veya bir topluma yardım ettiğinde aynı zamanda o kişi ve toplumun onurunu düşürecek bir tutum ve davranış sergilememeye özen göstermesi gerektiğinin de üzerinde önemle durmuştur. Bireye saygı ve sevgi ile yaklaşmanın da yardımlaşmanın özelliklerinden biri olduğunu belirtmiştir. Şöyle ki yolda kalan birine, bir misafire veya bir hastaya yardım ederken insaniyet göstermek şarttır. Kaldı ki yardımsever bir kimse yardımlaşma kadar hassasiyet içerisinde hareket edilmesi gerektiğini de bilir.²²³

Dergi, yardım konusunda insanların birbirine muhtaç olduğunu dile getirmekte bu nedenle insanın tek başına yaşamını sürdürebilen bir varlık olmadığına işaret etmektedir. Bunun için de insanın belirli bir topluluk içinde yaşamayı tercih ederken bu ortamda kendini

²²² <https://www.egitimsistem.com/yardimseverlik-nedir-60477h.htm>, (Erişim Tarihi: 15.12.2019, saat: 21.50).

²²³ İhsan Olgun, "İslam Dininde Yardım", *Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi*, C.1, S.11, 1956, s.4.

güvende hissettiğini düşündüğünü belirtmektedir. Dolayısıyla dergide, toplumda yaşamının belli başlı kuralları olduğu ve bu kuralların da ahlaki değerler ile bir bağının bulunduğu vurgulanmaktadır. Ayrıca dergi, bu değerlerin insanları birbirine yaklaştırdığının da altını çizmektedir. Bu değerlerden saygı ve sevginin insanların fazlasıyla gereksinim duyduğu manevi duygu olduğuna dikkat çekmektedir. Şüphe yok ki dergi, kişilerin bu saygı ve sevgi bağını birbirlerine destek olarak yani yardım ederek geliştirebileceklerine vurgu yapmaktadır. Din Yolu Dergisi'ne göre bu bağlamda dini inancı ortak olan kişiler din yolu ile birbirlerine bağlanırlar. Aynı hedefe yönelirken birbirlerine yardımcı olur, saygı gösterir ve birbirlerini severler. Yine birbirlerine karşı sorumluluk taşırlar. Allah'ın emir ve yasaklarına uyar, uymayanları ikaz ederler. Irk, cinsiyet, yaş ve mevki-makam farkı gözetmeksizin aynı değere sahip kişiler birbirlerine destek sağlarlar. Elindekileri kendi rızalarıyla paylaşırlar. Yoksulları gözetir, korumaya muhtaç kişilere el açarlar. Sosyal yaşamı destekler, toplum bütünlüğünü yok edecek davranışlardan uzak dururlar. İnsanlar arasından mevki-makam ya da mal-mülk üstünlüğünü kabul etmezler. Yardımlaşma ve kardeşlik gibi ahlaki davranışlarda yarışır, üstünlük sağlamaya çalışırlar. Koruma, kollama, emanete sahip çıkma gibi davranışları birbirlerine karşı bir ödev olarak görürler.²²⁴

Dolayısıyla dergide yardımlaşma toplumda gereksinimi duyulan ahlaki davranışlardan birisi olarak açıklanmaktadır. Belli bir zorluk içinde yaşayan insanlara gücü oranında diğer bir kişinin yardım etmesi insani bir görev olarak tanımlanmaktadır. Ancak içten gelen bir yardımın bireyi mutlu edeceği belirtilmektedir. Karşılık beklendiği takdirde yardım etmenin hiçbir anlamının kalmayacağını ve bu şekilde zamanla yardımseverlik duygusunun köreleceğinin üzerinde de önemle durulmaktadır. Bu nedenle dergide gelecek kuşaklara yardım konusuyla ilgili eğitim verilirken hiçbir çıkar gözetilmemesi gerektiği de belirtilmektedir.²²⁵ Zira ahlaki değerlere sahip çıkan bir nesil vatanına ve milletine faydalı olur, ülkesinin geleceğini koruyarak uzun ömürlü olmasını sağlar. Öyle görülüyor ki ahlaki değerler toplumu ayakta tutan insanı insan yapan manevi duygudur.

Özetle dergide yardımseverlik bağlamında bireylerin yardım etme ve paylaşma davranışında kendilerinden ödün verdiğinde, birlikte hareket ettiklerinde, davalarını beraber sürdüklerinde hem insanlık adına hem de insanların yaratıcısı olan Allah adına görevlerini yerine getirmiş oldukları belirtilmektedir. Ayrıca dergiye göre, ahlaki değerler kişinin refah bir yaşam standardını da sağlamasına neden olmaktadır. Bu bağlamda dergi, özgür yaşamı

²²⁴ Mehmet Dere, “Kardeşlik Duygusu”, *Somuncu Baba Dergisi*, S.194, 1994, s.3.

²²⁵ <https://eksisozluk.com/yardimseverlik--45243> , (Erişim Tarihi:15.12.2019, saat: 22.30).

belirleyen şeyin ahlaki değerlere sahip çıkmak, onu yaşamak ve yaşatmak olduğu kanaatindedir.²²⁶

2.3.7. Çalışkan Olmak

Ahlaki değerler konusuna sıkça yer veren halkın bu konuda bilgili olmasını amaçlayan ve bu değerleri insanların yaşamında uygulamalarını isteyen Din Yolu Dergisi, diğer bir ahlaki değer olan çalışkanlığı da ele almıştır. Dergi kapsamında incelenen çalışkan olma konusunu açıklamadan önce çalışkanlığın tanımını yapmak yerinde olacaktır. Çalışkanlık, yapılan herhangi bir işin karşılığını eksiksiz olarak yerine getirmektir. Çalışmak veya çalışkan olmak zorlama yoluyla yapılacak bir eylem değildir. Gönülden gelen ve kişinin kendi isteği doğrultusunda bir amaç üzerine verdiği emek çalışkanlıktır. Çalışkan kimse, yaptığı işin karşılığında beklenti içerisine girmez. Yani işin sonunda eline ne miktar veya ne çeşit bir şey geçeceğinin hesabını yapmaz. Bir hedefe odaklanır ve bu hedefi tamamlamanın hazzını yaşar.²²⁷

Dergiye göre çalışmak, övgü almak için yapılmaz. Çalışkan olma değerini geliştirmiş ve çok çalışmış bir insan kendi karakteri noktasında hareket eder, yalnızca o işin yapılması gerektiği için eylemde bulunur. Bu bağlamda dergide, çalışkanlığın temel şartlarından birinin kişinin yaptığı işi başaracağına inanmasından geçtiği dile getirilmektedir. Çalışkan insanın zihninin olumlu faaliyetlerle dolu olduğundan ve insanlık adına faydalı etkinlikler yapma düşüncesine sahip olduğundan da bahsedilmektedir. Din Yolu Dergisi'ne göre çalışkan bir insan zararlı alışkanlardan uzak durur, topluma yararlı olur, yaşam kalitesini yüksek tutar ve ülkenin kalkınmasına destek olur. Zira çalışkan olmak, durmaksızın iş yapmak değildir. Yani çalışkan kimsenin de dinlenmeye, düşünmeye ve kendisine zaman ayırmaya ihtiyacı vardır. Bu kimse zamanını iyi değerlendirebilmekte ve dinlenirken aklını ustaca kullanabilmektedir.

Dergide çalışmanın ve çalışkan olmanın öneminden bahsedilirken İslam dininin bu konuda insanlardan ne beklediği ile ilgili bilgilere de değinilmiştir. Çalışma hayatının insanlık adına atılan en büyük adımlardan biri olduğu, tembelliğin ise insanı sefaletle sürüklediği bildirilmiştir. Bu bağlamda dergide, sağlıklı bünyeye ve zekaya sahip bir kimsenin çalışıp çabalamasının, ailesine, çevresine ve ülkesine faydalı işler yapmasının gerekliliğinde söz edilmiştir. Ayrıca dergide çalışkan olmayan bir bireyin, toplumun veya ülkenin yıkılıp yok olmaya mahkum olacağı, fakat ancak üreten bir toplumun ayakta kalabileceği hususuna da vurgu yapılmıştır. Dergiye göre insanların yaratılış yapısı gereği üretici bir özelliğinin olması onların çalışması gerektiğini göstermektedir. Miskin bir şekilde evlerinde oturan bireylerin hiç

²²⁶ Malik Evrenol, "Tanrı ve Kardeşlik", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.10, 1956, s.5.

²²⁷ <https://www.temelaksoy.com/caliskanliga-ovgu/>, (Erişim Tarihi: 16.12.2019, saat: 15.00).

kimseye veya hiçbir şeye faydası dokunamaz. Faydalı olmayan kişilerin de zihinleri kötü düşünce ile dolar ve bireyler karamsarlığa düşebilirler. Dolayısıyla bu olumsuz yaşam şekli insanı amacından saptırır. Kişiye bu hayata gelme nedenini unutturur. Kişi kendisi ve çevresine zarar vermeye başlar. İşte burada derginin çalışkan olma karakterine bu denli önem vermesinin nedeni halkın miskinlikten uzak durmasını sağlamasına, toplumun refahı ve geleceği için çabalamasına bağlanabilir. Dergide tembelliğin tam zıddı olan çalışkanlığın güneşin etrafa yaydığı ısı ve ışık gibi olduğu görüşü gözden kaçmamaktadır. Çünkü çalışkan olmak; insanları yüceltir, yükseltir ve onların yaşam koşullarını iyileştirir. Bu bağlamda dergide, çalışkan bir toplumun üretmeye geçmesi miskin bir yaşam tarzına göre olumlu yönde etkili ve faydalı görülmektedir. Buna istinaden dergi, halka bu değeri doğru bir biçimde aşılamanın yanı sıra toplumda birlik ve beraberliğin sağlam temeller üzerine kurulmasını sağlama amacı da taşımaktadır. Bu minvalde dergide çalışkan bir toplumun hak ettiği konuma ulaşabileceği de dile getirilmektedir.

Din Yolu Dergisi'nde çalışkan üreten ve daima çalışan insanların çalışma sırasında bazı kural ve ilkelere uyması gerektiği de belirtilmiştir. Bu kişilerin uyması gereken konu ise çalışırken haksız kazanç elde etmemeleri, zekalarını ve bedensel güçlerini doğru kullanmaları, yaptıkları işi sevmeleri ve asla hileye başvurmamalarıdır.²²⁸

Dergide ayrıca insanların bu dünyada yaşamlarını temin etmesi, diğer insanlara yararlı olması, bulunduğu ortamın rahat ve huzuruna katkı sağlaması için çalışıp çaba göstermesinin şart olduğu belirtilmiştir. Bu konuda emek veren kişilere ise çalışkan kimse denildiği izah edilmiştir. Bu bağlamda dinin de çalışkan olmayı insanlar üzerinde büyük bir görev olarak tanımladığı dile getirilmiştir. Buradan hareketle denilebilir ki insanın yaratılış amacı da çalışma üzerine kurulmuştur. Dergi bu konuyu şu açıdan örnekleyerek açıklamıştır. İnsan vücudunun her bir organının görevi ayrıdır. Hepsisi de görevini aksatmadan çalışmaktadır. Aksi takdirde bir organın işlevinin durması insan hayatında tehlikelere yol açabilmektedir. Kainatta da güneş, ay, gece gündüz, ağaç, hayvan, canlı veya cansız tüm varlıkların aksatmadan yaptığı iş vardır. Derginin bu kapsamda söylemek istediği insanların da tembellikten uzak olması, verilen bir işi layıkıyla yapması ve çalıştığı herhangi bir işin karşılığında kendini o işe vermesi gerektiğidir.

Dergide çalışkan bir toplumun parlak bir geleceğinin olacağı görüşü beyan edilmiştir. Buna istinaden dergiye göre insanların görev paylaşımında bulunması ve sorumluluklarının bilinci ile işin hakkını vermesi çalışma neticesinde olmaktadır. Özetle dergide, çalışmanın insan ufkunu geliştirdiği ve insan yaşamını kolaylaştırdığı dile getirilmektedir. Ayrıca

²²⁸ İhsan Olgun, "Çalışmak", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.15, 1956, s.7.

dergide, bu duygunun aile ortamında can bulduğu buna binaen bu değerin ailede verilmesi ve ebeveynlerin çalışkanlıkları ile çocuklara örnek olması gerektiği savunulmaktadır. Dergiye göre bu değer önce ailede öğretilmeli sonra da eğitim kurumlarında bu değer hakkında bilgi verilmelidir. Bu bağlamda denilebilir ki çalışkanlığı ilke edinen birey ailesine, topluma ve ülkesine faydalı işler yapacaktır.²²⁹

2.3.8. Cömert Olmak

Din Yolu Dergisi'nin ele aldığı ahlaki değerlerin bir diğeri de cömertliktir. Cömertlik kavramı, bir kimsenin elindeki varlığını kullanırken kanaatkar ve paylaşımcı olması ve varlığını paylaşırken içinden geldiği için vermesi şeklinde tanımlanmaktadır. Dergide, bireyin malını-mülkünü hiçbir çıkar gözetmeksizin kişilere veya bir topluluğa bağışlaması, ona armağan etmesi ve yardımcı olması cömertlik olarak belirtilmektedir. Ayrıca dergide bir kimsenin ihtiyacı olan kişilere malından, mülkünden veya parasından verirken bonkör davranması da cömertlik kavramı ile açıklanmaktadır. Dergiye bakıldığında cömert olmanın da ahlaki değerlerden sevgi, saygı, merhamet, doğruluk, adaletteki gibi insan kişiliği için erdemli bir davranış olduğunu belirtmesi gözden kaçmamaktadır. Bu doğrultuda dergi, cömert bireylerin ahlaki ve insani değerini yüksek seviyeye taşıdığını ve kendilerini geliştirdiğini dile getirmiştir.

Dergi, cömertlik değerini ele alırken halkın diğer ahlaki değerlerde olduğu gibi öncelikle bu değer anlamını bilmesi, bu değere inanması ve inancı noktasında davranış sergilemesi gerektiğinin üzerini çizmiştir. Çünkü bir şeyi yaşama almak için öncelikle ona gönülden inanmak gerekmektedir. Bu minvalde dergide nasıl ki halkı iman ve ibadet esasları konusunda bilinçlendirme yoluna gidildiyse aynı şekilde birbirine bir zincirin halkası gibi bağlı olan ahlaki değerler konusunda da onları bilgilendirme, bu değerleri onlara benimsetme ve yaşamlarında uygulatma ilke edinilmiştir. Buna göre dergi cömertliği, herhangi bir malı, mülkü veya eşyayı bekleterek cimrilik yapmamak, gereğinden fazla kullanarak da israf etmemek olarak açıklama yoluna gitmiştir. Aksi takdirde iki durum da sağlanan kazanca zarar vermektedir. Zira bir kişinin ihtiyacı varken ona yardım etmeyip eldeki varlığı bekleten kişinin kimseye hayrı dokunmaz. O kişi insanlık adına hiçbir gayrette bulunmamış olur. Kaldı ki kişiler zaten varlıklarını ömür boyu saklayamaz. Elbet bir gün insanın yaşamı sona erecek ve insan dünyada yaptıklarıyla yargılanacaktır. Dergi bu minvalde dünya hayatında varken vermemenin ya da kazancı israf ederek gereksiz harcamada bulunmanın kişiye istikbali için

²²⁹ Halil Aslangil, "İslamiyette Çalışmanın Önemi", *Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi*, C.1, S.19, 1956, s.15.

olumsuz bir etki olarak döneceğine dikkat çekmiştir. Amaç burada insanların bu bilince ulaşmasını ve dengeli harcama yapmasını sağlamaktır.

Dergi cömertlik konusunu başka bir açıdan yani yardım ve iyilik etme davranışlarıyla birlikte ele almıştır. Dergide, bireyin elden geldiğince insanlara yardımcı olması neticesinde onun çevresine karşı sorumluluk bilinci taşıdığı ve cömert bir kimse olduğu bildirilmiştir. Ayrıca bu kimsenin toplumda örnek davranış sergilemiş olduğuna da vurgu yapılmıştır. Özetle dergide, cömert olmanın insan ilişkilerine olumlu etki ettiğine dikkat çekilmiştir. Ayrıca dergide bonkör davranma eylemi sonucunda insanları mutlu edebilmenin kişiye ruh sağlığı ve beden sağlığı bakımından faydası dokunduğu dile getirilmiştir. Ki bu durum insanlarda olumlu etkiye sahiptir. Bu hususu vurgulama adına dergide, Kur'an-ı Kerim'de Allah'ın insanlara eli açık ve cömert olmayı tavsiye ettiği dile getirilmiştir. Buna istinaden biriktirmenin, sadece dünya malını seven ve bu dünyada sonsuza dek kalacakmış gibi yaşayan insanların doyumsuzlukları sonucunda oluştuğu belirtilmiştir. Ayrıca dergide, cömertlikte niyetin çok önemli olduğunun altı da çizilmiştir. Zira niyeti iyi olan, karşılık beklemeden yardım eden kişinin ruhu ve bedeni kötülükten arınır ve menfi düşünceler zihninden silinir.²³⁰

2.3.9. Vatanını Sevmek

Derginin ele aldığı ahlaki değerlerin bir diğeri ise halkı bir arada tutmayı, ülkenin bütünlüğünü korumayı sağlayan birlik ve beraberliğin sembolü olan vatan sevgisidir. Vatan sevgisinden önce vatan kavramı ne olduğunu açıklamak yerinde olacaktır. Vatan, insanların belli bir kara parçası üzerinde yaşadığı, ortak kültür ve değerlerini paylaştığı, sosyal ve ekonomik yönden birlikte hareket ettiği yerdir. Vatan; insanın doğup, büyüdüğü, o ülkenin gelenek ve görenekleriyle iç içe olduğu, tarihini soluduğu coğrafi bir mekandır.²³¹ Bu bağlamda dergi; vatan sevgisini bireylerin milletine ve ülkesine yarar sağlayacak işler yapması, ülkesini kalkındırmak için özveride bulunması, ülkesini dış etkenlerden koruma girişiminde bulunması, ülkenin kültür ve medeniyetine bağlı kalması, kendini ülkesine adanması şeklinde açıklama yoluna gitmiştir. Vatan sevgisinin güçlü olduğu toplumların önceliğinin vatana duyduğu minnet borcu olduğuna vurgu yapmıştır. Buna istinaden vatani olmayan milletlerin yok olmaya ya da asimile olmaya mecbur kaldığını dile getirmiştir. Tam da burada denilebilir ki kişi, güvenli ve huzurlu bir ortamda yaşamak istiyorsa öncelikle kendi vatanını gözetmeli ve gelecek tehlikelere karşı tedbirli olmalıdır. Vatanını seven kimse şartlar

²³⁰Neşet Çağatay, “Bir İslam Bilgininin Cömertliği”, *Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi*, C.1, S.15, 1956, s.12; <http://www.somuncubaba.net/pdf/0155/www.somuncubaba.net-2013-09-0155-25comertlik.pdf>. (Erişim Tarihi: 06.02.2019, saat: 20.30).

²³¹Mehmet Elban, “Tarih Eğitimi ve Vatanseverlik Üzerine Bazı Düşünceler”, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, S.4/3, 2015, s.1304-1305.

ne olursa olsun ülkesinin selameti için çaba gösterir. Bu konuda fedakar olmayan milletler ise zamanla çöküş dönemine geçer ve geriye gelecek kuşaklara miras olarak bırakacakları hiçbir şey kalmaz.

Ahlaki değerlerin önemlilerinden biri olan vatan sevgisini dergi, kişilerin bulunduğu belirli bir toprak parçasını belli bir amaç üzerinde sahiplenerek, yaşamını sürdürdüğü yeri koruyup kollama adına gerektiğinde canını ve malını bu uğurda feda etmesi şeklinde açıklamıştır. Dergi dini açıdan vatan için feda edilen canın kavramını şehitlik mertebesi olarak açıklamıştır. Bu minvalde vatan için bazı şeyleri gözden çıkarma davranışını son derece makul bulmuştur. Çünkü, vatani olmayan insanların, dünyada kötülüğün baş gösterdiği yerde yaşamaya ve dini olumsuz etkileyen kişilerin boyunduruğu altına girmeye mahkum olduğunu dile getirmiştir. İnsanların bağımsız bir toprak üzerinde yaşamadığı sürece zorunlu da olsa kötülüğe neden olabileceğine işaret etmiştir.

Din Yolu Dergisi, vatan sevgisini bir toplumun veya milletin birliğini gösteren yiğitlik mertebesi olarak tanımlamaktadır. Şöyle ki vatanına ve milletine sevgi göstermeyen, onu koruyup kollamayan ve vatani için fedakarlık yapmayan kimse bağımsız bir ülkenin vatandaşı olamaz. Özgür, güvenli ve huzurlu bir ülkede yaşama hakkını elde edemez. Bu bağlamda dergi, vatan denilen yeri insanların üzerinde ömrünü geçirdiği, ülkenin topraklarının nimetlerinden yaralandığı, havasından, suyundan istifade ettiği, bir bayrak altında toplandığı ve bağımsızlık duygusuyla güçlendiği bir ortak alan olarak görmektedir. İşte bu noktada vatan için içerisinde yaşadığı kişilerin kendi bünyesinde barınmasını sağlayan anaç bir koruyucu denilebilir. Dergiye göre ahlaki değerler içerisinde yer alan vatan sevgisi, dini açıdan da önemlidir. Çünkü bu değerlerin birbirini olumlu yönde etkilediği ve insan yaşamına katkı sağladığı inkar edilemez bir gerçektir. Bu nedenle dergiye göre vatanına sahip çıkan, vatanına değer verip onun için mücadele eden kişiler dinine de sahip çıkmakta ve onu korumaktadır. Bu nedenle dinini yaşayan bir millet, vatani uğruna canını feda ettiğinde şehitlik mertebesine ulaşmış olmaktadır. Dergi, vatan sevgisinin bireyde iman ve inanç gücünden yararlanarak arttığını dile getirmektedir. Yani iman ve inancın sağlam olması ile vatan sevgisi artar, birlik ve beraberlik duygusu güçlenir. Dergide vatan sevgisinden söz edilmesinin nedeni vatani sevmenin anlam ve önemini halka doğru bir şekilde açıklamak aynı zamanda birlik ve beraberlik bağının insan yaşamına olumlu etkisi bir olduğunu belirtmektir.²³² Çünkü bir ülkede bağımsız bir şekilde yaşayabilmenin bedeli vardır. Bu bedel emek harcamak, millete faydalı işler yapmak, aldığı her nefesin karşılığında vatanın güvenliğini sağlamak, gerektiğinde canını veya malını feda etmek şeklinde olmaktadır. Bu bağlamda dergiye göre bireyin ülkesinde

²³² Halil Aslangil, “Vatan Sevgisi”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S. 12, 1956, s.13.

refah bir seviyede yaşayabilmesi için ülkesine faydalı olacak eylemlerde bulunması onun vatan sevgisi ile vatanına bağlılığını ve şükran borcunu göstermektedir.

2.4. Din Yolu Dergisi'nde Önemli Gün ve Geceler

Dergide, halkı bilinçlendirmek, ahalide doğru bir din algısı oluşturmak, dinin ne olduğu ve nasıl yaşanması gerektiği hakkında bilgi vermek adına derginin farklı sayılarında önemli gün ve gecelerden söz edilmiştir.

İman, ibadet ve ahlaki değerler üzerinde durma, halkın zihnini sapkın düşünce ve batıl inançlardan uzak tutma, gelecek nesli bilgili ve inançlı yetiştirme amacı taşıyan derginin, önemli gün ve gecelere değinmesi imanı güçlendirme düşüncesi ile örtüşmektedir. Yapılan araştırma neticesinde dergide cemaatle kılınan Cuma namazının ve Cuma gününün önemi, insanları bir araya getiren Ramazan Bayramı ile ilgili bilgi vermek amacıyla önemli günlere değindiği anlaşılmaktadır. Ayrıca dergide toplumu bir arada tutan, insanlarla birlikte ibadet ve dua etme fırsatı veren, bireylere sevgi, muhabbet etme ve yardımlaşma duygusu kazandıran Miraç ve Berat kandili yine Hz. Peygamberi (sav) tanıma ve tanıtmaya amacı taşıyan onun güzellikleriyle anılmasını sağlayan mevlid gibi önemli gecelere de yer verilmektedir. Derginin bu konuya yer verme sebebi halka dinin açıdan önemli gün ve gecelerde hem ibadetleri yerine getirme hem de dini bağları ve ahlaki değerleri güçlendirme adına insanların toplandıklarına vurgu yapmak istemesidir. Yani dergide bahsi geçen bu önemli gün ve gecelerin insanın dini yaşamına olduğu kadar ahlaki karakterine de olumlu etki ettiğine değinilmektedir. Din Yolu Dergisi'nde bahsedilen önemli gün ve gecelerde dinin hassasiyet gösterdiği mevzulardan da sıkça bahsedildiği, doğru olana inanma çağrısı yapıldığı, insanların birbirine olan sağlam bağın sevgi ve muhabbetten geçtiği dile getirilmektedir. Bunların yanında İslam dinine ait önemli gün ve gecelerden biri olmamasına rağmen “Noel” hakkında da bilgi verildiği görülmektedir.²³³

Dergide ele alınan ilk önemli gün Cuma günüdür. Dergiye göre Cuma, akil balığ olan her Müslümana farz olan Cuma namazının eda edildiği mübarek bir gündür. Cuma günü, Kur'an-ı Kerim'de ifade edilen ve ehemmiyetine dikkat çekilen müstesna bir zaman dilimidir. Dergide de bu hususun altı özellikle çizilmekte ve sık sık Cuma suresine atıf yapılmaktadır. Buna göre dergide, Cuma günü insanların namaz vaktinde işlerini bırakarak camiye gitmeleri, bu esnada en güzel kıyafetleri tercih etmeleri ve namaz sırasında huşu içerisinde olmaları gerektiğine dikkat çekilmektedir. Dergiye göre, Cuma günü insanlar namaz öncesinde bir araya gelirler, birbirlerinin dertlerini ve sıkıntılarını dinlerler ve hasta olan kimseler varsa

²³³Ulunay, “Noel Ağacı”, *Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi*, C.1, S.1, 1956, s.14.

onlar hakkında bilgi alırlar. Böylece Müslümanlar arasında yavaş yavaş bir ünsiyet oluşmaya başlar. Böylesi bir durum ise toplumsal birlik ve beraberlik ile kardeşlik duygularının oluşup yeşermesine ciddi bir katkı sunar.²³⁴

Dergide ele alınan bir diğer önemli zaman dilimi de Ramazan ayıdır. Ramazan ayı hicretin ikinci yılında farz kılınmıştır. Dergide Ramazan'ın önemi, insanların ahlaki değerler açısından kendini terbiye etmesi örneğinden yola çıkarak bu ayda da belirlenen süre içinde insanların aç ve susuz kalması sonucunda nefesine hakim olması şeklinde dile getirilmiştir. Buna binaen Ramazan'ın insanın empati yeteneğinin de gelişmesine vesile olduğundan bahsedilmiştir. Dergide bu durum oruç tutan bireyin çevresindeki aç insanın halinden anlayacağı şeklinde açıklanmıştır.²³⁵

Dergide Ramazan ayı; bereket ayı, yardım eli uzatma, empati kurma, nefsi terbiye etme, verilen nimete şükretme ve Allah'ı bolca anma ayı olarak belirtilmektedir.²³⁶ Buradan yola çıkarak derginin topluma büyük bir mesaj verdiği sonucuna ulaşılmaktadır.

Dergiye göre Ramazan ayı yalnızca aç-susuz kalarak ibadet edilen bir ay değildir. Aksine paylaşmanın, ihtiyacı olana yardım etmenin, toplumsal ilişkileri geliştirmenin, aile bağlarını kuvvetlendirmenin ve yaşamı daha anlamlı kılmının ayıdır. Bu ay kalan diğer aylara da olumlu yönde etki etmektedir. O nedenle Ramazan ayına on bir ayın sultanı denilmektedir.

Dergide, Ramazan ayı toplumsal açıdan ele alınmakta ve buna binaen Ramazan ayında yapılan sohbetlerin kişiyi derinden etkilediği öne sürülmektedir. Bu nedenle ramazan ayının iyi bir şekilde değerlendirilmesi gerektiğine vurgu yapılmaktadır. Ayrıca dergide bu ayın etkisi ile insanlarda erdemli davranışların ciddi bir şekilde geliştiğine dikkat çekilmektedir.²³⁷ Zira Ramazan ayının farkındalığını kavramayan birey toplumdan kopuk bir şekilde yaşar. Ortamda bencil ve çıkarıcı insan çoğalır. Birlik ve düzen bozulur. Bu bağlamda dergide çocuklara, gençlere, yetişkinlere kısacası halkın tüm ferdine dinin yaşama etkisi ve insan karakteri üzerindeki katkısı açıklanmaya çalışılmaktadır. Bu nedenle en hayırlı ay olan Ramazan ayının anlam ve önemi kadar bu bilgileri verecek kişinin doğru din algısına sahip olmasının da önemine işaret edilmektedir.²³⁸

Dergiye göre, Ramazan ayında yapılan oruç ibadeti kişilerin sözleri ile davranışları arasında uyum sağlamasına da vesile olmaktadır. Zira bu hususta kendini geliştiren kişiler, çocuklara ve gençlere iyi bir rol model olabilirler. İşte bu nokta da dergide; iyi olmayı öneren,

²³⁴ Ragıp Akyavaş, "Cuma Gününün Değeri", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.2, S.28, 1957, s.3.

²³⁵ Ragıp Akyavaş, "Ramazan", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.4, 1956, s.3; Ragıp Akyavaş, "Ramazan", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.2, S.27, 1957, s.3.

²³⁶ Mümtaz Göztepe, "Hilalin Görülmesi ve Ramazan İlanı", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.5, 1956, s.10.

²³⁷ Mümtaz Göztepe, "Ramazandan İlhamlar", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.7, 1956, s.7.

²³⁸ Hasan Basri Erk, "İslam Dini", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.10, 1956, s.4.

kötülükten kaçınmayı söyleyen, temiz ve sağlıklı yaşam yollarını gösteren, dünya ve ahiret saadetine çözümünü sunan ve kin, intikam, hırs gibi huylardan uzak kalmanın yöntemlerinden bahseden ramazan sohbetlerinin bireye katkı sağladığına vurgu yapılmaktadır. Zira Ramazan ayında yapılan sohbetlerin bireylerin çalışkan, güvenilir, adaletli olma, onlara vatan-millet sevgisi aşılama, anne-babaya hürmet etme, bakıma muhtaç kişilere yardımcı olma kısaca insanların iç ve dış güzelliğini ortaya çıkarma gibi erdemli davranışlar sergilemelerine katkı sağladığı bilinen bir gerçektir.²³⁹ Dergiye göre özetle, Ramazan ayı, Allah'ın rahmet ve bereketinin en üst seviyede hissedildiği müstesna bir zaman dilimidir. Bu ay hem bireysel hem de toplumsal açıdan herkesin kendisini hesaba çekmesi gereken bir özelliğe sahiptir.

Konuyla ilgili dergide, ele alınan diğer önemli zaman dilimleri ise bayramlardır. Dergiye göre, İslam dininin iki kutsal bayramı (Ramazan ve Kurban bayramı) vardır. Ramazan bayramı, bir ay boyunca tutulan oruç ibadetinin sonucunda kutlanan bir bayramdır. Kurban bayramı ise Hz. İbrahim'in oğlunu Allah için adamasının yerine kurban olarak bazı hayvanların kesilmesi ile kutlanmaya başlanan bir bayramdır. Dergide her iki bayram da ele alınırken bayramları ele almasının amacı cemaatle bayram namazı kılmanın, bayramlaşmanın, büyükleri ziyaret etmenin, onların halini hatrını sormanın, yoksulları gözetmenin ve bayramda küs kalmamanın önemine dikkat çekildiği görülmektedir. Dergiye göre bayramlar yalnızca eğlenmek adına kutlanmamaktadır. Bayramlarda toplumda birlik ve beraberlik sağlanmakta, çocukların bu güzel günün önemini bilmeleri adına onlara doğru davranışlarla rol model olunmakta ve yapılan ziyaretler neticesinde insan ilişkileri kuvvetlendirilmektedir.²⁴⁰ Bu minvalde dergiye göre bayram demek; birlik, beraberlik, insan ilişkileri, güzel ahlak, yardımseverlik, hoşgörü, muhtaçları kollamak ve cemaatle yapılan ibadet sonucunda Allah'ın kullarına bahsettiği bu bayramları en iyi şekilde karşılamak demektir. Dergide bu süreçteki insan ilişkileri birlik ve beraberlik kapsamında değerlendirilmekte ve bunu en iyi sağlayan ortamlardan birinin de yılda iki kez kutlanan dini bayramlar olduğunu dile getirilmektedir. Ayrıca dergide dini bayramların toplum ilişkisine de katkı sağladığı ifade edilmektedir.

Önemli günlerden sonra dergide ele alınan bir diğer konuda önemli gecelerdir. Miraç Kandili derginin ele aldığı önemli gecelerden biridir. Miraç, anlam olarak yükseliş demektir. Burada Hz. Peygamber (sav)'in göğe yükselişinden söz edilmektedir. Dergi bu konuyu ele alırken kulaktan dolma bilgilerle değil insanların aklını ve iman gücünü kullanmasına odaklanmaktadır. Bu yükselişin her şeye gücü yeten Allah'ın gerçekten Hz. Peygamberi

²³⁹Enver Tuncalp, "Müslüman Türk Çocuğunun Din Dersleri", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.23, 1956, s.7.

²⁴⁰Ragıp Akyavaş, "Bayram Münasebetiyle", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.16, 1956, s.3.

yükseltmesi mi yoksa onu mevki ve makam olarak yüksek mertebeye getirmesi anlamında bir yükseliş mi olduğuna dikkat çekmektedir.²⁴¹ Dergiye göre bu önemli geceden alınacak derslerden biri yine ibadet ve duaların yanında bu gecenin insanoğluna kattığı anlam olmaktadır. Tam da burada verilmeye çalışılan halka doğru bir din algısı kazandırmaktır. Dergi, peygamberlerin hayatına etki eden olağanüstü olayların sadece mucize gösterme amacı taşımadığına verilen mesajların insanlara iletilmesinin de önemine dikkat çekmektedir. Dergide, Miraç gecesı gibi olay ya da olguları doğru yorumlamanın bireylerde doğru ve tutrılı bir din algısına oluşmasına etki ettiğı belirtilmektedir. Dergide Miraç olayına yer verilmesinin nedeni dinin bir parçası olan önemli gecelerin de topluma doğru bir dini yaşam adına fayda sağlayacağı düşüncesidir. Bu bağlamda dergide Miraç gecesinin insanda oluşturduğu manevi duygu da açıklanmaktadır. Buna istinaden dergi, Miraç gecesindeki yükselişin Allah katında Peygambere (sav)’e verilen manevi bir yükseliş olabileceğine işaret etmektedir. Dergiye göre buradan çıkarılabilecek sonuç, Allah’ın yapılan olumlu eylemler neticesinde kullarına mükafat verebileceğidir.²⁴² Özetle denilebilir ki birey Hz. Peygamber (sav)’in Miraç olayını örnek almalı, bu kutsal gecenin önemine binaen bolca dua etmeli, Allah’ın kuluna verdiği mükafatı düşünüp bu önemli gecenin manasını iyi kavramalı ve yaşamına etki etmesine izin vermelidir.

Miraç gecesinden sonra dergide ele alınan bir diğeri önemli gece de Berat Kandili’dir. Dergiye göre Müslümanların kutsal ve önemli gecelerinden biri olan Berat Gecesi, mübarek gece veya hayırlı bir gece olarak da nitelendirilmektedir. Bu gecede insanlar toplu ya da özel olarak bolca ibadet ve dua etmektedirler. Dergiye göre bunun amacı iman ve ibadetlerin öneminin anlamını daha derinden hissetmek ve yapılan hayırlı işlerin neticesinde bol bereketli günler geçirme isteğidir. Dergide Berat Gecesi, insanların dini vecibelerini yerinde getirdiğı bir gece olmasının yanı sıra kimsesizlerin gözetildiğı ve insanlara yardımların yapıldığı bir gece olarak da açıklanmaktadır. Yani dergiye göre her önemli gün ve gece gibi Berat Kandili de kişiyi dünyanın görkemine kapılmaktan alıkoymakta ve bireyin manevi duygularının kuvvetlenmesine vesile olmaktadır. Dergiye göre kandilde, insanlar bir araya gelmekle hem birlik ve beraberlik bağlarını güçlendirme hem de manevi değerlerini olumlu yönde geliştirme olanağı elde etmektedirler. Bu bağlamda dergide, böyle önemli gecenin kişinin iman ve inancını da sağlamlaştırabileceğine dikkat çekilmektedir.²⁴³

Din Yolu Dergisi’nde Miraç ve Berat Kandili’nden sonra Kadir gecesı de yine önemli gün ve geceler konusuna dahil edilmektedir. Dergi, Kadir gecesinin, Kur’an’ın indirildiğı

²⁴¹ Muhlis Koner, “Miraç Nedir”, *Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi*, C.1, S.8, 1956, s.5.

²⁴² Ragıp Akyavaş, “Mirac-ı Nebevi”, *Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi*, C.1, S.11, 1956, s.6.

²⁴³ Ulunay, “Berat Kandili”, *Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi*, C.1, S.3, 1956, s.5.

gece ve bin aydan yani seksen yıldan daha hayırlı bir gece olarak bilindiği belirtilmektedir. Dergide, kadir gecesi toplumun insan ilişkilerine olumlu katkı sağladığı mukaddes gece olarak açıklanmaktadır. Burada anlatılmak istenen ibadetin yanı sıra insanların o gecenin manevi değerinin farkına varması, yaratıcının rahmetinin o gecede bol olduğunu bilmesi ve kişinin hayatını düzene sokması için bu gecenin bir fırsat olduğunu kavramasıdır. Derginin bu kutsal geceyi insanlara benimsetme amacı taşıdığı yapılan gözlemler neticesinde anlaşılmaktadır. Öyle ki dergide bu manevi günde insanların kendine çeki düzen vermesi, güven ve huzur içinde yaşamaları adına dua etmeleri için bu gece büyük bir nimet olarak belirtilmektedir. Bu bağlamda Kadir gecesinde insanların duaları ve ibadetlerinin daha bir önem kazandığının ve diğer yılların anlamının bu gecede daha fazla bilindiğinin altı çizilmektedir.

Kadir gecesinin ehemmiyetinden bahsedilen dergiye göre bu gecede insanlar bir araya gelir, toplu ibadetler yapar ve bolca dua ederler. O gün insanlarda birlikte olma isteği ve duygusu gelişir. Bugünün anlam ve önemi samimi bir şekilde toplumda anılır. İnsanlar yapıp ettiklerini tekrar gözden geçirme ve tövbe ederek yaşamlarına yeniden yön verme fırsatı elde ederler. Buna istinaden Kadir gecesinde kişilerin manevi duyguları da ön plana çıkmaktadır. Doğru inanç ve ibadet babında bu gecenin değeri üzerinde düşünülür ve dini bilgiler tazelenir. Ortamda oluşan manevi duygunun yeni kuşaklara örnek olmasına dikkat edilir. Bu önemli gecenin anlam ve öneminin yaşamın diğer zamanlarına da aksettirilmesi sağlanır.²⁴⁴ Ayrıca dergide her günün manevi değerinin anlamlı olduğuna fakat; Kadir gecesinin manevi değerinin insanlara getirdiği faydanın, rahmetin, insan ömrüne denk bir zaman diliminden daha büyük, önemli ve hayırlı olduğuna da dikkat çekilmektedir. Buna istinaden dergide zaman zaman her şeyin kendini yenilemesi ve yeniden canlanması gibi Kadir gecesinin de insanların imanını, inancını, ahlaki değerlerini yenileme ve olumlu yönde etkilemede büyük öneme sahip olduğuna vurgu yapılmaktadır.²⁴⁵

Sonuç olarak; derginin çıkış dönemine bakıldığında halkın dini görüşlerinin gelenek ve göreneklere dayandığı yapılan araştırma neticesinde anlaşılmaktadır. Bu bağlamda denilebilir ki insanların toplumun dayattığı düşünceye boyun eğmesi ve çoğunluğa sorgulama yapmadan inanması kaçınılmazdır. Bu minvalde dergide bu çalışma başlatılmış ve halkın doğru bir din algısı geliştirmesi amacıyla iman, ibadet ve ahlaki değerlerden sonra önemli gün ve geceler konusunu da ele alınmıştır.²⁴⁶

²⁴⁴Tarık Mümtaz Göztepe, “Kadir Gecesi ve Ayasofya İftarları”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.8, 1956, s.11.

²⁴⁵Ömer Ay, “Kadir Gecesi”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.2, S.27, 1957, s.15.

²⁴⁶Ziya Samar, “Din Anketi”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.13, 1956, s.13.

2.5. Din Yolu Dergisi'nde Önemli Şahsiyetler

Din Yolu Dergisi'nde, ele alınan konulardan bir diğeri de yaptıklarıyla, hal ve hareketleriyle topluma mal olmuş önemli şahsiyetlerin hayatından bazı kesitlere yer verilmesidir. Derginin çıkış amaçlarında biri de, bilindiği üzere, insanların dini konularda doğru bir bilgiye sahip olması ve öğrendikleri bilgileri hayatlarına aksettirmeleri gerektiği meselesidir. İşte tam da bu noktada dergide birbirinden farklı önemli şahsiyetlerin hayat hikayelerine yer verilmesindeki temel maksat, ahalinin onların güzel ahlakını örnek alarak kendi yaşamlarına taşımalarına vesile olmaktır. Zira ailede, okulda, mescit ve camilerde çocuklara verilen dini bilgiler soyut bir muhtevaya sahiptirler. Gerek çocukların ve gençlerin gerekse yetişkinlerin kendilerine anlatılan dini bilgileri öğrenip içselleştirebilmelerinde topluma mal olan rol model şahsiyetlerin ciddi bir katkısı ve etkisi olabilir.²⁴⁷

Dergide halka doğru bir din algısı oluşturma adına dini bakımdan önemli gün ve gecelerden sonra önemli şahsiyetler konusuna da yer verilirken Hz. Peygamber (sav), Hz. Ömer, Hz. Aişe (Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi, 1957:30), Buhari (Din yolu Dini ve İçtimai Dergi, 1956: 9), İmam-ı Azam (Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi, 1956: 11), Bilal Habeşi (Din Yolu Dini ve içtimai Dergi, 1956: 8), Mevlana (Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi, 1956: 13) gibi zatlardan bahsedilmiştir. Yine dergide Ashab-ı Kehf., Lokman Hekim ve Salih Peygamber gibi birçok önemli şahsiyetler de ele alınmıştır. Bu bağlamda dergide bahsi geçen kişilerin tecrübeleri, hayata bakış açıları ve davranış şekilleri ile insanlara örnek teşkil ettiğine dikkat çekilmiştir.²⁴⁸

Dergide ele alınan önemli şahsiyetler konusu içerisinde en başta insanlığın önemli temsili; güvenilir, güzel ahlaklı, sevgi ve saygının timsali Hz. Muhammed (sav) ele alınmıştır. Dergiye göre Hz. Muhammed (sav) hakkında bilgi verilmesinin nedeni insanlara dini ve ahlaki açıdan rol model olmasıdır. Dergide Hz. Peygamber (sav)'in Allah'ın vermek istediği mesajı doğru bir şekilde insanlara ilettiğine; ince düşünceli, zeki, güvenilir ve işinde başarılı olduğuna, bir işin hakkını düzgün bir şekilde verdiğine, herhangi bir konuda insanlarla istişare ettiğine, eşini ve çocuklarını sevdiği dolayısıyla da aile bağlarının kuvvetli olmasına özen gösterdiğine vurgu yapılmıştır. Ayrıca dergide, onun bu özelliklerine toplum tarafından dikkat çekildiğine işaret edilmektedir.²⁴⁹ Bu bağlamda bakıldığında dergide önemli şahsiyetlerin din hayatından halkın ders çıkarması amacına yönelik Hz. Peygamber (sav) ele alınırken onun

²⁴⁷A. Durutürk, "Münevver Kimsenin Dindarlığı", *Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi*, C.2, S.34, 1957, s.15.

²⁴⁸Nevzat Yaşar Aşıkoğlu, "Toplum Hayatımızda Dinin Yeri ve Din Eğitiminin Önemi", *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S.2, 1998, ss.48-49.

²⁴⁹Enver Tuncalp, "Hz. Muhammed ve Kısaca Hayatı", *Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi*, C.2, S.29, 1957, s.10; İlyas Canikli, "Gençlerde Ahlaki Değerlerin İnşasında Hz. Peygamberin Örnekliğinin Yeri", *Sinop Üniversitesi Uluslar Arası Gençlik ve Ahlak Sempozyumu*, C.2, 2016, ss.608-609.

yalnızca kendi yaşamı ile örnek olmadığı aynı zamanda insanlara öğüt, nasihat ve tavsiyede bulunduğu da belirtilmiştir. Zira onun bir ağacın sevgisinden insanlara merhamet, sevgi ve yardım etmenin önemine kadar her konuda insanları bilgilendirdiği dile getirilmiştir.²⁵⁰ Ayrıca bu doğrultuda dergide, Hz. Muhammed (sav)’in insanlara inceden inceye yaptığı fıkraları ile onlara hem ders verdiği hem de iyilik, dostluk, eşitlik, canlı varlıkları koruma ve akrabalık bağı gibi konuların önemine dikkat çektiği anlatılmıştır. Kısacası dergide Hz. Muhammed (sav); aile hayatı, davranış biçimi ve yöneticiliği ile insanlara örnek teşkil ettiği bildirilmiştir.. Ayrıca insanların doğru bir din algısı edinmeleri bağlamında onlara yol gösterici bir peygamber olarak tanımlanmıştır.²⁵¹

Din yolu Dergisi’nde halife Hz. Ömer de derginin diğer önemli şahsiyetleri arasında ele alınmıştır. Dergide, bu bağlamda Hz. Ömer’in adaleti ve gücü ile bilinen bir kimse olduğuna vurgu yapılmıştır. Adalet anlayışının sağlam temellere dayalı olduğu belirtilmiştir. Ayrıca dergide Hz. Ömer; insanlara hakkı olanı veren, kimsenin hakkını kimseye yedirmeyen sert görünüşünün altında sevgi ve merhameti bünyesinde bol bulunduran bir şahıs olarak tanımlanmıştır.²⁵² Hz. Ömer’in dergide yer verilmesinin nedeni insanların halifeyi örnek almalarını sağlamak ve bağınazlıktan uzak bir yaşam tarzı edinmelerine ışık tutmaktır. Buna istinaden Hz. Ömer’in sevgi ve adaletini temsil eden bir örnek vermek bu nedeni daha iyi anlama adına yerinde olacaktır:

Halife Ömer büyüklerinden birini bir vilayete vali yapıp menşurunun yazılmasını emretti. O aralık küçük bir çocuk Ömer’in yanına girdi. Halife çocuğu kucığına alıp sevmeye ve onunla oynamaya başladı. Yanında bulunan vali: “Ya Ömer; bu çocuk sizin nenizdir?” diye sordu. Ömer: “Hiçbir şeyim değil; yetim olduğu için gönlünü almak istedim” dedi. Bunun üzerine adam: Benim birçok çocuklarım var. Benden o kadar korkarlar ve çekinirler ki yüzüme bakmaya bile cesaret edemezler.”

Halide Ömer onun bu sözleri üzerine yazdırdığı emanet menşurunu yırttı ve “Bir adam ki kendi çocuklarına bile rahmi, şefkati olmaya, onu Müslümanlar üzerine musallat etmek reva değildir.” Dedi. (Din Yolu Dergisi, 1956, s.9)

Görüldüğü gibi dergide halife Hz. Ömer’in adaletli olduğu, çocuklara şefkatle yaklaştığı ve toplumun güvenini, huzurunu düşünen bir zat olduğu dile getirilmiştir. Dergiye göre her şeyi ince ayrıntısına kadar düşünen, insan ilişkilerini, aile bağlarını ön planda tutan ve toplumun başına da aynı hassasiyeti gösterecek kişilerin gelmesine özen gösteren halifenin hayatından insanların feyiz alması gerekmektedir. Özetle dergide Hz. Ömer’in adaletli

²⁵⁰ “Peygamberimizin Sözleri”, *Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi*, C.2, S.30, 1957, s.16.

²⁵¹ “Peygamberimize Ait fıkralar”, *Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi*, C.1, S.5, 1956, s.15.

²⁵² Ragıp Akyavaş, “Muhasebe”, *Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi*, C.1, S.12, 1956, s.3.

olduğuna vurgu yapılmış bu minvalde toplumun doğru bir din algısı kazanması ve ahlaki değerleri kuvvetlendirmesi çerçevesinde insanlara rol model olduğu belirtilmiştir.

Dergide ele alınan ve insanlığın timsali olarak tanımlanan bir başka önemli şahsiyet ise Mevlana'dır. Mevlana denilince akla gelen ilk şeyin insan sevgisi olduğu belirtilmiştir. Ayrıca dergide inanmanın öneminin ve hakikat ile sahte olanı birbirinden ayırt etmenin yolunun da Mevlana'yı anlamaktan ve onu öğrenmekten geçtiği dile getirilmiştir.²⁵³ Dergiye göre Mevlana, insana değer vermiş ve insanı yaratandan dolayı sevmiştir. Zira Mevlana kişiyi düşüncesi ve tavrı ile değerlendirmemiş onun insani yönüne bakmıştır. Ayrıca dergiye göre Mevlana insanı her haliyle kabul etmiş, en kötü kalplerin bile yumuşamasına vesile olmuş ve insanı kazanmış biridir.²⁵⁴ Dergide Mevlana bu şekilde açıklanmış; halka iman, ibadet ve ahlaki değerleri doğru bir biçimde aktarma amacı taşıırken halkın bu zattan da yaralanması sağlanmıştır. Dergiye göre Mevlana'nın hayat görüşünden ve onun yaşamından insanların kendisine bir pay çıkarması, neyi niçin sevmesi gerektiğini bilmesi ve neye niçin inanması gerektiğini anlaması bakımından önemlidir.²⁵⁵ Ayrıca dergide, Mevlana'nın hakikatin gönül gözüyle bakılması neticesinde ortaya çıkabileceğini dile getirdiğine vurgu yapılmıştır. İşte Mevlana'nın da görüşü tam da bu nokta üzerine kurulmuştur. Bu bağlamda Mevlana'nın akli önceleyen; insanı, hayatı ve hakikati akıl süzgecinden geçiren biri olarak halka tanıtma yoluna gitmiştir.²⁵⁶ Dergiye göre, Mevlana hayata ışık tutmuş bir fener gibi insanların ruhuna ve zekasına hitap etmiş ve onlara yol göstermiş adeta bir pusula görevinde bulunmuştur.

Yine dergide, İslam dinine ilk inananlardan, Hz. Peygamber (sav)'in yanından hiç ayrılmayan, ezanı ilk kez okuyan, dinin emir ve yasaklarına uyan, insanlar için örnek davranış gösteren Bilal Habeşi'ye de yer verilmektedir.²⁵⁷ Ayrıca dergide Allah'ın varlığı ile ilgili görüş bildiren ve inancın önemine vurgu yapan İmam-ı Azam'a; güçlü bir hafızaya sahip olan, geçmişteki olayları doğru bilgi üzerinden sağlamak için hadisten yaralanan bunun için büyük çalışmalar ortaya koyan Buhari'den de bahsedilmektedir.²⁵⁸ Dergide Buhari'nin yaptığı çalışmalar ile insanlara dini doğru algılamaları adına bu konuda nasıl bir yöntem izlemeleri gerektiği hakkında bilgi verdiği dile getirilmektedir.²⁵⁹ Derginin bu kişilerden bahsetmesinin ortak amacı gerçek bir din bilgisi ve olumlu bir rol model olma bağlamında insanlara fayda sağlamaktır.

²⁵³ İhsan Olgun, "Mevlana", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.6, 1956, s.12.

²⁵⁴ İhsan Olgun, "Mevlana", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.12, 1956, s.12.

²⁵⁵ İhsan Olgun, "Mevlana'nın Din Anlayışı", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.16, 1956, s.13.

²⁵⁶ İhsan Olgun, "Yine Mevlana", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.21, 1956, s.12.

²⁵⁷ Tarihçi, "Bilal Habeşi", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.8, 1956, s.13.

²⁵⁸ Tarihçi, "Buhari", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.9, 1956, s.14.

²⁵⁹ Ragıp Akyavaş, "Muhasebe", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.10, 1956, s.3.

Dergi, önemli şahsiyetleri ele alırken insanlara hem iyi bir eğitmen sunma hem de insanların doğru yolu bulmalarına kılavuzluk etme amacı taşımaktadır. Dolayısıyla dergide yer verilen şahıslar din eğitimi veren ve dini bilgi aşılayan önemli kimselerdir. Dergiye göre bu kimseler uygarlık seviyesine ulaşabilme adına ilme sarılmaktadırlar. Dergide bu önemli şahsiyetlerin kişileri cehaletten kurtarma ve onların yaşamlarını aydınlık bir geleceğe taşıma gayesi gütmek olduğu bildirilmektedir.²⁶⁰

Dergiye göre, din ile ilgili bilgilerin verilmesinde toplumun dini gereksinimlerini karşılayabilme çalışmaları iyi yetişmiş alimlerin faaliyetlerinin neticesinde gün yüzüne çıkmaktadır. Yani toplumun anlayabileceği ve ahlaki değerleri yaşayabileceği bir düzenleme ile doğru bir din yaşamının elde edilmesine yönelik dergide, din adına büyük katkı sağlayan önemli kişilerin yaşamlarından ve katkılarından bahsedilmektedir.²⁶¹

2.6. Din Yolu Dergisi'nde Kıssalar ile Din

Din Yolu Dergisi'nde, "Tefrika" başlığı adı altında Kur'an-ı Kerim'de yer alan Hz. Yusuf kıssasından söz edilmiştir. Derginin özellikle ilk yedi sayısında söz konusu kıssa bölümler halinde ele alınmıştır. Dergide, din eğitimi ve öğretiminde kişilere temel dini bilgiler verilirken birçok yol ve yöntem uygulandığı dile getirilmiştir. Bu bağlamda dergide Hz. Yusuf kıssası da din eğitimi ve öğretiminin bir parçası olarak ele alınmış ve bireylere doğru bir biçimde kıssada geçen aile bağlarının, ahlaklı ve adil olmanın önemine vurgu yapılmıştır.

Dergide, Kur'an-ı Kerim'de adı geçen peygamberler içerisinde Hz. Yakup'un oğlu Hz. Yusuf'un kıssasında sağlam bir karaktere sahip insanın yaşam mücadelesine yer verilmiştir. Bu bağlamda kıssanın insanlara olumlu yönde örnek teşkil etmesi amacıyla konu edinildiği belirtilmiştir. Dergide, Hz. Yusuf kıssası şu şekilde ele alınmıştır: Hz. Yusuf, on bir kardeşi ve babasıyla birlikte hayatını sürdürmektedir. Babasının Hz. Yusuf'a daha fazla ihtimam göstermesi üzerine kardeşleri zamanla O'nu kıskanıp O'na karşı kin duymaya başlamışlar ve böylece kardeşlik bağının çözüldüğü bir süreç yaşamışlardır. Kardeşlerinin böyle bir davranış içerisine girmesiyle birlikte Hz. Yusuf'un hayatının akışı tamamen değiştirmiştir.²⁶²

Hz. Yakup'un Hz. Yusuf'a çok değer vermesine kardeşleri daha fazla dayanmamışlardır. Kardeşleri o olmaz ise babalarının kendilerini de aynı derecede seveceğini dolayısıyla onun ortadan kalkması gerektiğini düşünmüşlerdir. Bir gün babalarından izin alarak çobanlık yaptıkları yere getirmişler ve sonra onu uzak bir yerde kuyuya atarak eve geri dönmesine engel olmuşlardır. Hz. Yusuf'u kuyunun yakınından geçen

²⁶⁰ Reşat Kaynar, "Tarihimizde Dinin Rolü", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.1, 1956, s.11.

²⁶¹ H. Malik Evrenol, "Dinin Kalkınması", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.20, 1956, s.6.

²⁶² Samime Baltacıoğlu, "Yusuf Peygamber", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.1, 1956, s.15-16.

bir kervan bulup Mısır'a götürmüştür. Kardeşleri ise Hz. Yusuf'un gömleğinin bir parçasını yırtarak onu kana bulamışlar ve bu şekilde gömleği babaları Hz. Yakub'a geri götürmüşlerdir. Bu esnada kendisini bulan kervan aracılığıyla Mısır'a götürülen Hz. Yusuf, orada Hz. Yusuf'u Mısır Firavunu'nun maliye nazırı tarafından satın alınmıştır.²⁶³

Maliye Nazırı malikanesine getirdiği Hz. Yusuf'u eşi Züleyha'ya köle olarak hediye etmiştir. Yıllar içerisinde Hz. Yusuf büyümüş ve herkesin dikkatini çeken bir kimliğine bürünmüştür. Hz. Yusuf'un bu durumundan etkilenen Züleyha, bütün çabalarına ve uğraşlarına rağmen Hz. Yusuf'u etkileyip kendisi ile birlikte olmaya ikna edememiş, bunun üzerine ona tuzak kurarak hapse atılmasına sebep olmuştur.²⁶⁴ Bu süreçte Maliye Nazırı, Hz. Yusuf'un suçsuz olduğunu bildiği halde yinede onun zindana atılmasına engel olmamıştır. Yıllarca zindanda yaşayan Hz. Yusuf bu durumundan şikayet etmemiş, kendisini yaradan Rabbine sığınmıştır. Hz. Yusuf burada da boş durmamış, zindandaki insanlara dini bilgiler verip onların yaşamlarına dokunarak iyi kimseler olmalarına yardım etmeye çalışmıştır. Dergide zindanda yaşayan kişilerin, Hz. Yusuf'un güzel ahlakı ve edindiği dini tecrübeleri sayesinde peygamberden olumlu yönde yaralandığından bahsedilmiştir.

Yine dergide Hz. Yusuf'un hayatının değiştiren bir konuya daha değinilmiştir. Zindanda bulunanlardan iki kişi ilginç bir rüya görmüş ve Hz. Yusuf da bu iki kişinin rüyasını yorumlayarak birinin öleceğini diğerrinin ise hür olacağını söylemiştir. Bir süre sonra söylediği çıkmış hür olan kişiye giderken efendisi olan Firavun'a kendi durumundan bahsetmesini istemiştir. Firavun bir gün rüya görmüş anlamını çözmemiştir. Bunu hür olan adam duymuş ve Firavun'a zindanda olan Hz. Yusuf'tan bahsetmiştir. Hz. Yusuf, Firavun'un gördüğü rüyayı yorumlamış. Bu rüya üzerine Mısır ile ilgili tedbirler alınmasını tavsiye etmiştir. Firavun, Hz. Yusuf hakkında yapılan tuzağı araştırmış ve Züleyha'nın da itirafı ile suçsuz olduğunu kanıtlayarak onu zindandan çıkartmış ve hazinenin sorumlusu yapmıştır. Kıtık döneminin baş gösterdiği bu zaman diliminde Hz. Yusuf'un tedbirleri sayesinde ülkede çok ciddi sorun yaşanmamıştır.²⁶⁵ Bu süreçte kardeşleri ve ailesi de kıtlık dönemi içerisine girdiği için Mısır'dan buğday almaya gitmişlerdir. Hz. Yusuf, kardeşlerini tanıdığı halde diğerrleri onu tanıyamamıştır. Hz. Yusuf, Peygamber onlardan Bünyamin'i getirmelerini, getirmediikleri takdirde ise kendilerine buğday vermeyeceğini söylemiştir. Kardeşler yola koyularak ve Hz. Yakub'a olan biteni anlatmışlar ve babalarına Bünyamin'i götürmek

²⁶³Samime Baltacıoğlu, "Yusuf Peygamber", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.2, 1956, s.15-16.

²⁶⁴Samime Baltacıoğlu, "Yusuf Peygamber", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C1, S.3, 1956, s.16.

²⁶⁵Baltacıoğlu, "Yusuf Peygamber", 1956, s.15-16.

zorunda olduklarını söylemişlerdir. Bunun üzerine Hz. Yakup istemediği halde Bünyamin'e Mısır'a gitmesi için izin vermiştir.²⁶⁶

Hz. Yusuf, Mısır'a gelen kardeşi Bünyamin ile önce hasret gidermiş; akabinde bütün kardeşlerine güzel bir ziyafet verdikten sonra, Bünyamin'e olan biteni anlatarak bu durumu diğerlerinden bunu saklamasını tembihlemiştir. Mısır'dan istediklerini alan kardeşler geri gitmek isteyince Hz. Yusuf onlara bir ders vermek için Bünyamin'in çuvalına altın bir kase yerleştirmiştir. Kardeşleri yola koyulmadan önce arama yapılmış ve altın kase Bünyamin'in çuvalından çıkmıştır. Bu olay üzerine görevli Bünyamin'i alıkoymuştur. Kardeşleri, Hz. Yakup peygambere giderek olup bitenleri ona anlatmışlardır. Hz. Yakup ise yaşanan bu gelişme nedeniyle daha fazla acı çekmeye başlayınca, buna dayanamayan kardeşler Mısır'a tekrar geri gitmek mecburiyetinde kalmışlardır.²⁶⁷ Hz. Yusuf'un huzuruna çıkan kardeşleri babalarının durumunu ona anlatarak, bu konuda, kendilerine yardımcı olmasını istemişlerdir. Hz. Yusuf, kardeşlerinin üzüntüsünü ve pişmanlığını görünce, onlara gerçeği söylemiş ve babalarıyla birlikte ailelerini Mısır'a getirmelerini talep etmiştir. Kıssanın sonunda ise uzun yıllar acı çeken ve birbirine hasret kalan Hz. Yakub ile Hz. Yusuf kavuşmuşlardır.²⁶⁸

Dergide ele alınan Hz. Yusuf kıssasına bakıldığında, Kur'an-ı Kerim'de anlatılan kıssayla birebir örtüştüğü görülmektedir. Hz. Yusuf kıssasında; aile, kardeşlik, doğru sözlü olmanın önemi, sevgi, merhamet, yardımlaşma ve iyilik gibi güzel hasletler yanında yalan, kin, nefret, kötülük, hırs, şehvet ve ihtiras gibi kötü davranışlardan da söz edilmektedir. Dergide, bu kıssanın ele alınmasının ana nedeni de budur aslında. Yani insanın gerek bireysel ve gerekse toplumsal yaşamında seçmek zorunda olduğu iyi ve kötü davranışlar bulunmaktadır. Bireyler, iyi ve güzel olan davranışları seçerse hem bu dünyada hem de uhrevi alemde bunların mükafatını görecektir. Aynı şekilde kötü ve istenmeyen davranışları tercih ettiği takdirde her iki alemde de yaptıklarının karşılığını alacaktır. Din Yolu Dergisi, bu noktada birey ve toplumu uyarmakta ve söz konusu kıssada yaşanan iyi ve kötü durumları dikkate alarak, insanların hür iradeleriyle kendi tercihlerini yapmalarını istemektedir. Zira aklın yolu birdir, burada aslolan da herkesin Hz. Yusuf'un şahsında anlatılan iyi ve güzel olan ahlaki davranışları tercih etmeleridir.

Bu bağlamda dergide, Yusuf peygamberin güzel ahlakı ile insanlara örnek olduğu vurgulanmaktadır. Dergiye göre Hz. Yusuf'un hayatından anlaşıldığı üzere harekete geçilecek

²⁶⁶SamimeBaltacıoğlu, "Yusuf Peygamber", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.5, 1956, s.16.

²⁶⁷Samime Baltacıoğlu, "Yusuf Peygamber", *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, C.1, S.6, 1956, s.16.

²⁶⁸Baltacıoğlu, "Yusuf Peygamber", 1956, s.16.

her eylem üzerinde ciddi bir şekilde düşünölmeli ve hatalı davranışlar sergilemekten mümkün olduğuunca uzak durmaya çalışılmalıdır.

Din ve ahlak eğitimi açısından bakıldığında dergide, Hz. Yusuf kıssasının ele alınmasının nedenleri şu şekilde açıklanmaktadır:

- Dergiye göre Hz. Yusuf kıssasının din ve ahlak eğitimine katkısından birisi suizanda bulunmak, hasetlik gibi ahlaki davranışı bozan olumsuz tutumun insan hayatına verdiği zararı görmek ve insan ilişkisinde adaleti sağlamak adına bu gibi davranışlar yerine erdemli tavırları alışkanlık haline getirebilmektir.
- Dergide, insanın sabırlı olabilmesi halinde bir işi yaptıktan sonra sabırla beklemenin kendine ve çevresine zarar vermeyeceğı mesajı iletilmektedir.
- Dergiye göre aile kavramının önemini vurgulayan Hz. Yusuf Peygamberin kıssası aile bağlarını koruma, kollama, aile bireylerine saygı, sevgi ve muhabbet içerisinde özen gösterme, aile içi dayanışmanın birlik ve bütönlüğü sağlaması gibi durumlarda insanlara yol göstermektedir. Din ve ahlak eğitiminde aile bütönlüğü bu kıssa ile bireylere öğretilir.
- Dergide din ve ahlak eğitiminin kişilere sadece dinin ibadet boyutu değil insana karakterli ve erdemli olma, kanunlara uyma, yaşamını sağlam temeller üzerine kurma, adaleti ve hoşgörüyü ihmal etmeme gibi durumların da verilmesi gerektiğı belirtilmektedir. Bu nedenle Hz. Yusuf kıssasından riyakarlık, arkadan iş çevirme, iftira atma, katil olmayı göze alma gibi olumsuz duygu ve davranışın nelere mal olduğunu düşünmek ve ona göre nasıl önlem alınması gerektiğı üzerinde durarak bireyin öncelikle ahlaki davranışa kendinden başlaması gerektiğini söylemek yerinde olacaktır.
- Dergide Hz. Yusuf kıssası ile insanın hangi görev içerisinde olursa olsun işini en iyi şekilde yerine getirmesi, hile ve tuzaktan uzak durması, kayırma gibi davranışla kul hakkına girmemesi gerektiğinin mesajını verilmektedir.
- Din Yolu Dergisi'nin Hz. Yusuf kıssasından insanlara vermek istediğı başka bir mesaj ise düzen ve birlik içinde ülkeyi yönetebilme durumudur. Yani, yöneticilerin adaleti ön planda tutarak halkın refahını ve güvenini sağlamaya çalışmalarıdır.²⁶⁹

Yukarıda sayılan maddeler dikkate alındığında din eğitiminin çok kapsamlı bir sistem içerdığı anlaşılmaktadır. Dergide ahlaki davranışlar, dini bilgiler, aile kavramı, iletişim, idarecilik, halkı yönetme ve insanları geliştirme gibi birçok alanla ilgili konuya değinilmektedir. Ayrıca dergiye göre Hz. Yusuf kıssasından da ders çıkarılmalıdır. Dergide bu

²⁶⁹<https://www.islamquest.net/tr/archive/question/fa2432> ,(Erişim Tarihi: 20.01.2020, saat:22.10).

kıssanın gündeme getirilme amaçları arasında bireye ahlaki açıdan püf noktası verilmesi, bireyin dini gelişimini tamamlaması, kişilik yapısını gözden geçirmesi, kendine ve topluma faydalı olmasını sağlamak bulunmaktadır. Zira Kur'an-ı Kerim'de kıssalara değinilmesinin sebepleri arasında insanların bu kıssalardan ders çıkarması, yaşamlarına çeki düzen vermesi, iki dünyada da huzurlu ve doğru yaşam adına düşünce, tutum ve davranışlarına yön vermesi vardır. Buna binaen, Din Yolu Dergisi'nde Hz. Yusuf'un kıssasına yer verilmekte ahlaki değerlerin önemi üzerinde durulmakta ve doğru bir din algısının temelini doğru inançlardan geçtiği dile getirilmektedir.

SONUÇ

Din Yolu, 1956 ile 1957 yılları arasında (36 sayı) Ankara'da çıkarılan ve İslamcı çizgide yayın yapan bir dergidir. Dergi, çıkış amacında da belirtildiği üzere hem o dönemde yaşayan kimselere dini ve ahlaki değerleri doğru ve tutarlı bir şekilde anlatmayı hem de aktarılan bu hususların pratiğe dönüştürülmesi noktasında insanlara rehberlik etmeyi hedeflemiştir. Bu bağlamda derginin ilk sayısından, yayın hayatına son verilen 36. sayısına kadar bu hedefe göre bir içerik hazırlanmaya çalışıldığı ve buna uygun bir yazar kadrosunun bir araya getirildiği görülmektedir. Derginin ilk yedi sayısında imtiyaz sahibi İsmail Hakkı Baltacıoğlu iken ilerleyen sayılarda bu görev Ragıp Akyavaş ile Rıza Atıla tarafından yürütülmüştür. İlk iki sayısı on beş günde bir çıkan derginin, üçüncü ve onuncu sayıları dört haftada bir, on birinci ve on dokuzuncu sayıları üç haftada bir, kalan diğer sayıları ise on beş günde bir yayınlanmaya devam edilmiştir. Din Yolu Dergisi'nde birbirinden farklı konular ele alınmıştır; fakat söz konusu konuların varmak istediği ortak nokta dinin doğru bir şekilde anlaşılması ve öğrenilenlerin hayata aksettirilmesi gerektiği meselesidir.

Dergide, din ve ahlak eğitimi kapsamında ele alınan en önemli konulardan birinin iman-inanç esasları olduğu görülmektedir. Dergide iman-inanç esaslarının tamamı yani, Allah'a, meleklerle, kutsal kitaplara, peygamberlere, kaza ve kader ile ahiret gününe iman etme başlıkları teker teker ele alınmıştır. İlgili konular okuyuculara aktarılırken, sade ve akıcı bir dil kullanılmış ve bireylerin günlük hayatlarında onlara lazım olacak temel bilgilerden söz edilmiştir. Burada dikkati çeken en önemli husus, inanç esaslarının "Gençlere Din Bilgisi" üst başlığı altında verilmesidir. Gençlik döneminin gelişim özellikleri dikkate alındığında, bu çağdaki kimselerin dini konuları ciddi bir şekilde sorguladıkları ve bu sayede doğru ve tutarlı bir din algısı elde etmeye çabaladıkları görülecektir. Dergi, bu sayede, gençlerin yaşamlarını anlamlandırma ve hayatlarının dini boyutu ile başa çıkma noktasında onlara destek olmaya çalışmaktadır. Tabi, inanç esaslarının gençlere din bilgisi başlığı altında ele alınması, orada dile getirilen hakikatlerin sadece onları bağladığı anlamı da gelmemelidir. Dergiye göre doğru ve tutarlı bir inanca sahip olmak hem dini hem insani, hem bireysel hem de toplumsal açıdan olmazsa olmaz bir konudur. Bu önemine binaen söz konusu mesele hakkında ahalinin Kur'an'a ve Sünnet'e uygun bir din anlayışına sahip olması oldukça elzemdir.

İman-inanç esaslarında sonra dergide üzerinde durulan ikinci konu ibadet esaslarıdır. Dergide ibadet esasları; kelime-i şهادet, namaz, oruç, zekat ve hac olmak üzere sıralı bir şekilde ele alınmıştır. İbadet esaslarına ait konular, aynen iman-inanç esaslarının anlatımında olduğu gibi, oldukça yalın sade ve akıcı bir dille okuyuculara aktarılmıştır. Bununla birlikte,

konular izah edilirken gereksiz uzatmalardan ve okuyucuyu sıkacak ayrıntılı bilgilerden uzak durulmuştur. Dergiye göre, kelime-i şهادet etmek yani Allah'ın varlığına ve birliğine inanmak ile Hz. Peygamberin onun kulu ve elçisi olduğunu kabullenmek dinin temellerinin atılması demektir. Bu temel ne kadar doğru, tutarlı ve sağlıklı bir şekilde atılırsa, buna bağlı olarak diğer ibadetlerin içselleştirilmesi ve hayata aksettirilmesi de o derece daha kolay gerçekleşebilir. Dergide, namaz, oruç, zekat ve hac gibi ibadetlerin yapılış biçimlerinden bahsedildiği kadar, söz konusu ibadetlerin insanların dini ve ahlaki hayatlarına kattığı duygu ve hislerden de söz edilmiştir. Zira ibadetler ve onların nasıl icra edilmesi gerektiğine dair temel bilgilere sahip olmak önemlidir, hatta oldukça gereklidir. Ancak insanların ibadete ait öğrendikleri bilgileri pratiğe dökebilmeleri için mutlaka onları harekete sevk edecek yeteri kadar dini duygulara/hislere de sahip olmaları icap etmektedir.

Dergide ibadet esaslarından sonra ele alınan bir diğer mesele de ahlaki değerler konusudur. Dergide; sevgi, saygı, adalet, doğruluk, vicdanlı olmak, yardımseverlik, çalışkan olmak, cömertlik ve vatanını sevmek gibi başlıklar ahlaki değerler üst başlığı altında okuyuculara aktarılmıştır. Dergiye göre söz konusu ahlaki değerlerin hepsi bir biriyle bağlantılıdır ve her biri diğerinin ayrılmaz bir parçası gibidir.. Dolayısıyla toplum yaşamında bunların birinin ya da bir kaçının olmaması demek, o toplumun zaman içerisinde istenmeyen menfi durumlara evrilmesi manasına gelmektedir. Zira ahlaki değerler, hem bireylerin hem de toplumun kenetlenmesinde, birlik ve beraberlik içerisinde yaşamasında, zor zamanların atlatılmasında, içinde yaşanan ülkenin en güzel şekilde imar edilmesinde onlara katkı sağlayan ve aynı ortamlarda bulunmalarına destek olan bir maya gibidirler. Dergide, bu gerçeklerden hareketle, ahlaki değerler konusu da aynen iman-inanç ve ibadet esaslarında olduğu gibi sade, yalın ve akıcı bir dille okuyuculara sunulmaya çalışılmıştır. Bununla birlikte, konular ele alınırken gereksiz uzatmalardan ve okuyucuyu sıkacak ayrıntılara girmekten imtina edilmiştir.

Din Yolu Dergisi'nde, ele alınan konulardan bir diğeri de yaptıklarıyla, hal ve hareketleriyle topluma mal olmuş önemli şahsiyetlerin hayatından bazı kesitlere yer verilmesidir. Bu minvalde dergide, başta Hz. Peygamber olmak üzere, Hz. Aişe, Hz. Ömer, Hz. Bilal-i Habeşi, İmam-ı Azam, Buhari ve Mevlana gibi müstesna şahsiyetlerin yaşamlarındaki bazı güzel örneklerden bahsedilmiştir. Din Yolu Dergisi'nde birbirinden farklı önemli şahsiyetlerin hayat hikayelerine yer verilmesindeki temel maksat, ahalinin onların güzel ahlakını örnek alarak kendi yaşamlarına taşımalarına vesile olmaktır. Zira ailede, okulda, mescit ve camilerde çocuklara verilen dini bilgiler soyut bir muhtevaya sahiptirler. Gerek çocukların ve gençlerin gerekse yetişkinlerin kendilerine anlatılan dini

bilgileri öğrenip içselleştirebilmelerinde topluma mal olan söz konusu rol model şahsiyetlerin ciddi bir katkısı ve etkisi olabilir.

Derginin muhtelif sayılarında ele alınan Hz. Yusuf kıssasına bakıldığında, Kur'an-ı Kerim'de anlatılan kıssayla birebir örtüştüğü görülmektedir. Hz. Yusuf kıssasında; aile, kardeşlik, doğru sözlü olmanın önemi, sevgi, merhamet, yardımlaşma ve iyilik gibi güzel hasletler yanında; yalan, kin, nefret, kötülük, hırs, şehvet ve ihtiras gibi kötü davranışlardan da söz edilmektedir. Kanaatimizce dergide, bu kıssanın ele alınmasının ana nedeni de budur. Yani insanın gerek bireysel ve gerekse toplumsal yaşamında seçmek zorunda olduğu iyi ve kötü davranışlar bulunmaktadır. Bireyler, iyi ve güzel olan davranışları seçerse hem bu dünyada hem de uhrevi alemde bunların mükafatını görecektir. Aynı şekilde bireyler, kötü ve istenmeyen davranışları tercih ettiği takdirde her iki alemde de yaptıklarının karşılığını alacaktır. Din Yolu Dergisi, bu noktada birey ve toplumu uyarmakta ve söz konusu kıssada yaşanan iyi ve kötü durumları dikkate alarak, insanların hür iradeleriyle kendi tercihlerini yapmalarını istemektedir. Zira aklın yolu birdir, burada aslolan da herkesin Hz. Yusuf'un şahsında anlatılan iyi ve güzel olan ahlaki davranışları tercih etmeleri gerektiğidir.

Sonuç olarak; yapılan incelemeler neticesinde derginin dini ve ahlaki konular hakkında toplumu bilgilendirmeye çalıştığı, bu faaliyeti icra ederken geniş bir yazar kadrosundan yararlandığı ve içeriğin derginin çıkış amacına göre şekillendiği anlaşılmaktadır.

KAYNAKÇA

- Aktan, C. C. (2009). “Ahlak ve Ahlak Felsefesine Giriş”. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*,1(1): 39-40.
- Akın, A. (2015). “Çocuklara Ahlaki Değerleri Kazandırmada Din Eğitiminin Rolü”, *Eğitimde Gelecek Arayışları Düünden Bugüne Türkiye’de Beceri, Ahlak ve Değerler Eğitimi Uluslararası Sempozyumu*, 2: 1256.
- Akyavaş, R. (1956). “Gençlere Din Bilgisi”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(2): 8.
- Akyavaş, R. (1956). “İslam’ın İlme Verdiğı Değer”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(3): 3.
- Akyavaş, R. (1956). “Müslümanlığın İnanç Temelleri”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(3): 8.
- Akyavaş, R. (1956). “Ramazan”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(4): 3.
- Akyavaş, R. (1956). “Müslümanlığın İnanç Temelleri”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(4): 8-9.
- Akyavaş, R. (1956). “Müslümanlığın İnanç Temelleri”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(5): 8-9.
- Akyavaş, R. (1956). “Müslümanlığın İnanç Temelleri”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(6): 8-9.
- Akyavaş, R. (1956). “Müslümanlığın İnanç Temelleri”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(7): 8.
- Akyavaş, R. (1956). “Doğruluk”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(8): 3.
- Akyavaş, R. (1956). “Gençlere Din Bilgisi”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*,1(8): 8.
- Akyavaş, R. (1956). “Ticaret Namusu”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*,1(8): 10.
- Akyavaş, R. (1956). “Batıl İtikatlar”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*,1(9): 3.
- Akyavaş, R. (1956). “Gençlere Din Bilgisi: Vahiy”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*,1(9): 8.
- Akyavaş, R. (1956). “Muhasebe”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(10): 3.
- Akyavaş, R. (1956). “Müslümanlığın İnanç Temelleri”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(10): 8.
- Akyavaş, R. (1956). “Mirac-ı Nebevi”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*,1(11): 6.
- Akyavaş, R. (1956). “Gençlere Din Bilgisi”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(11): 8.
- Akyavaş, R. (1956). “Muhasebe”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(12): 3.
- Akyavaş, R. (1956). “Müslümanlığın İnanç Temelleri”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(12): 8.
- Akyavaş, R. (1956). “İmanın Hakikati”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(13): 8.

- Akyavaş, R. (1956). “Gençlere Din Bilgisi”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(14): 8.
- Akyavaş, R. (1956). “Hırs ve Tamah”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(15): 3.
- Akyavaş, R. (1956). “Gençlere Din Bilgisi”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(15): 8.
- Akyavaş, R. (1956). “Bayram Münasebetiyle”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(16): 3.
- Akyavaş, R. (1956). “Bazı Şer’i Tabirler ve Terimler”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(16): 8.
- Akyavaş, R. (1956). “Bazı Şer’i Tabirler ve Terimler”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(17): 8.
- Akyavaş, R. (1956). “Bazı Şer’i Tabirler ve Terimler”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(18): 8.
- Akyavaş, R. (1956). “Bazı Şer’i Tabirler ve Terimler”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(19): 8-9.
- Akyavaş, R. (1956). “İlim Tahsili Her Müslümana Farzdır”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(21): 3.
- Akyavaş, R. (1956). “Bazı Şer’i Tabirler ve Terimler”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(21): 8.
- Akyavaş, R. (1956). “Muhasebe”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(24): 3-4.
- Akyavaş, R. (1956). “Allah Sevgisi”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(24): 8.
- Akyavaş, R. (1957). “Gençlere Din Bilgisi”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 2(25): 8.
- Akyavaş, R. (1957). “Ramazan”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 2(27): 3.
- Akyavaş, R. (1957). “Cuma Gününün Değeri”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 2(28): 3.
- Akyavaş, R. (1957). “Bilenlerle Bilmeyenler Bir Olur Mu?”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 2(33): 2-3.
- Akyavaş, R. (1957). “Hurafe ve Uğursuzluk”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 2(35): 2.
- Altın, H. (2014). “II. Meşrutiyetten Cumhuriyete İsmail Hakkı Baltacıoğlu ve Onun Eğitim ve Eğitimci Kavramları ile İlgili Düşünceleri”. *Ankara Üniversitesi Dergiler Veritabanı*, 33(55): 219.
- Aslangil, H. (1956). “Vicdan Duygusu”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(11): 12.
- Aslangil, H. (1956). “Vatan Sevgisi”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(12): 13.
- Aslangil, H. (1956). “Din ve İlim”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(14): 14.
- Aslangil, H. (1956). “İslamiyet’te Sağlığı Korumanın Önemi”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(17): 15.
- Aslangil, H. (1956). “İslamiyet’te Çalışmanın Önemi”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(19): 15.

- Aşıkoğlu, N. Y. (1993). “Toplum Hayatımızda Dinin Yeri ve Din Eğitiminin Önemi”. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (2): 48-49.
- Atahan, A. V. (1956). “Hukuk, Ahlak ve Din”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(1): 4.
- Ateş, T. (2017). “Türkiye’de Değerler Eğitimi Uygulamalarının Öğrencilere Kazandırılması İstenen Olumlu Özellikler Üzerindeki Etkisi”. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 15(34): 42.
- Ay, Ö. (1957). “Kadir Gecesi”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 2(27): 15.
- Baltacıoğlu, İ. H. (1956). “Başlarken”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(1): 1.
- Baltacıoğlu, İ. H. (1956). “Türkiye’de Din Anlayışı”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(1): 2.
- Baltacıoğlu, İ. H. (1956). “Baltacıoğlu’nun Eserleri”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(1): 16.
- Baltacıoğlu, İ. H. (1956). “Din Yolu Hafta Bir Çıkacak”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(2): 1.
- Baltacıoğlu, İ. H. (1956). “Din Gerçeği Nasıl Bir Gerçektir”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(2): 2.
- Baltacıoğlu, İ. H. (1956). “Hasbihal”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(3): 1.
- Baltacıoğlu, İ. H. (1956). “Allah Nedir?”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(3): 9.
- Baltacıoğlu, İ. H. (1956). “Din Yaşayışı Üzerine Düşünceler”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(4): 13.
- Baltacıoğlu, İ. H. (1956). “Dinsiz Ahlak Olur Mu?” *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(7): 2.
- Baltacıoğlu, İ. H. “Bir Kaç Nokta”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(8): 1.
- Baltacıoğlu, İ. H. (1956). “Yolumuz”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(10): 1.
- Baltacıoğlu, İ. H. (1956). “Aydınlar ve Din”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(12): 1.
- Baltacıoğlu, İ. H. (1956). “Hasbihal”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(16): 1.
- Baltacıoğlu, İ. H. (1956). “Din Bilgisi”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(24): 1.
- Baltacıoğlu, İ. H. (1957). “Din Yolu’nun Yeni Şekli”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 2(26): 1.
- Baltacıoğlu, İ. H. (1957). “Yine O Bahis”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 2(33): 1.
- Baltacıoğlu, İ. H. (2002). “İsmayil Hakkı Baltacıoğlu’nun Sanat, Sanat Eğitimi ve Milli Sanat Hakkındaki Düşünceleri”. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(2): 235-243.
- Baltacıoğlu, İ. H. (1942). *İctimai Mektep*. Maarif Yayınevi, Ankara.
- Baltacıoğlu, S. (1956). “Yusuf Peygamber”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(1): 15-16.
- Baltacıoğlu, S. (1956). “Yusuf Peygamber”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(2): 15-16.
- Baltacıoğlu, S. (1956). “Yusuf Peygamber”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(3): 16.
- Baltacıoğlu, S. (1956). “Yusuf Peygamber”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(4): 15-16.
- Baltacıoğlu, S. (1956). “Yusuf Peygamber”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(5): 16.

- Baltacıoğlu, S. (1956). “Yusuf Peygamber”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(6): 16.
- Baltacıoğlu, S. (1956). “Yusuf Peygamber”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(7): 15-16.
- Barış, T. (2016). “Meşrutiyet Döneminin Uzun Soluklu Yayınlarından Biri Olarak Resimli Kitap Dergisi”. *Uludağ Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(31):255.
- Bekiryazıcı, E.- Dağ, M. (2016). “Toplumsal Birliğin Güçlendirilmesinde Ahlaki Değerlerin Önemi”, *Toplumsal Birliğin Güçlendirilmesinde Dini Söyleminde Önemi*, s.343-346.
- Bulut, R. (2011). “Okulda Din Öğretiminin Toplumsal Temeli ve İşlevleri”. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1): 23-26.
- Canikli, İ. (2016). “Gençlerde Ahlaki Değerlerin İnşasında Hz. Peygamberin Örnekliğinin Yeri”, *Sinop Üniversitesi Uluslar Arası Gençlik ve Ahlak Sempozyumu*, 2: 608-609.
- Cihan, M. (2016). “Nurettin Topçu ve Ahlak Eğitimi”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (56): 1398.
- Conk, C. (1956). “Kur’an’ı Bilelim”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(6): 10
- Çağatay, N. (1956). “Türk Gençliği ve İslamiyet”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(4): 5
- Çağatay, N. (1956). “Türk Gençliği ve İslamiyet”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(5): 4.
- Çağatay, N. (1956). “Memleketimizde Din İşleri Nasıl Düzenlenmeli? ”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(7): 5.
- Çağatay, N. (1956). “Memleketimizde Din İşleri Nasıl Düzenlenmeli? ”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(8): 2.
- Çağatay, N. (1956). “Hırs ve tamah Yarışı İnsanları Nereye Götürüyor? ”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(11): 2
- Çağatay, N. (1956). “İman ve Ahlak”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(12): 2
- Çağatay, N. (1956). “Saygı”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(13): 2
- Çağatay, N. (1956). “Haccın Tarihi”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(14): 10.
- Çağatay, N. (1956). “Doğruluk ve Yurttaşlık Görevimiz”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(15): 2
- Çağatay, N. (1956). “Bir İslam Bilgininin Cömertliği”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(15): 12.
- Çağatay, N. (1956). “Haccın Tarihi”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(15): 15.
- Çağatay, N. (1956). “Din ve Sağlık Yönlerinden Temizlik”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(16): 2.
- Çağatay, N. (1956). “Haccın Tarihi”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(16): 11-12.
- Çağatay, N. (1956). “Haccın Tarihi”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(17): 12.

- Çağatay, N. (1956). “Haccın Tarihi”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(18): 12.
- Çam, Ö. (1956). “Namaz Kıldım Bu Akşam”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(4): 9.
- Çelik, A. (1999). “İsmail Hakkı Baltacıoğlu ve Din Eğitimimiz”, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 0(14): 169.
- Demir, K. (2016). “Osmanlı’da Dergiciliğin Doğuşu ve Gelişimi (1849-1923)”.*İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(9): 74-75.
- Demir, O. Ö. (2009). “Nitel Araştırma Yöntemleri” Alfa Yayınları. İstanbul. S.312-313.
- Dere, M. (1994). “Kardeşlik Duygusu”. *Somoncu Baba Dergisi*, (194): 3
- Dilmaç, B.- Ulusoy, K. (2016). *Değerler Eğitimi*, Pegem Akademi. Ankara.
- Din Yolu Din ve İctimai Dergi. (1956). “Kapaktaki Resim Ulu Cami”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(5):11.
- Din Yolu Dini ve İctimai Dergi. (1956). “Peygamberimize Ait Fıkralar”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(5): 15.
- Din Yolu Dinin ve İctimai Dergi. (1957).“Oruç Nedir?”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 2(26): 8.
- Din Yolu Dinin ve İctimai Dergi. (1957).“Din Yolu’nun Yeni Şekli”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 2(26): 1.
- Din Yolu Dini ve İctimai Dergi. (1957).“Müslüman Olanlarla Olmayanların Durumu”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 2(30): 13.
- Din Yolu Dini ve İctimai Dergi.(1957).“Peygamberimizin Sözleri”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 2(30): 16.
- Din Yolu Dini ve İctimai Dergi. (1957). “Okuyucu Mektubu”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 2(36): 16.
- Doğan, R. ve Ege, R.(2016). “Eğitim, Öğretim ve Din”. *Din Eğitimi*, Grafiker Yayınları, Ankara.
- Duru, K. N. (1957). “Din Nasihattir”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 2(26): 6.
- Durutürk, A. (1957). “Münevver Kimsenin Dindarlığı”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 2(33): 5-6.
- Durutürk, A. (1957). “Münevver Kimsenin Dindarlığı”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 2(34): 15.
- Ekşi, H. (2013) *Perese Değerler Eğitimi Öğretmen Kitabı 7: Doğruluk*, Edam Yayıncılık, İstanbul.
- Elban, M. (2015). “Tarih Eğitimi ve Vatanseverlik Üzerine Bazı Düşünceler”. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 4(3): 1304-1305.

- Eraslan, L. (2013). “Unutulan Büyük Eğitimci: İsmail Hakkı Baltacıoğlu”. *Eğitimci Dergisi*, s.44.
- Erbay, E. (2018). *Etkinliklerle Değerler Eğitimi*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- Ergun, M. (1957). “İslam Aleminde Geriliğin Hakiki Sebepleri”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 2(32): 10-11.
- Ergun, M. (1957). “İslam Aleminde Geriliğin Hakiki Sebepleri”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 2(33): 6-7.
- Ergun, M. (1957). “Allah İnancı ve Din Şuuru”. *Din Yolu Dinive İctimai Dergi*, 2(35): 3.
- Erk, H. B. (1956). “İslam Dini”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(7): 10.
- Erk, H. B. (1956). “İslam Dini”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(10): 4.
- Erk, H. B. (1956). “İslam Adaleti”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(11): 10.
- Erk, H. B. (1956). “İslam Adaleti”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(12): 7.
- Erk, H. B. (1956). “İslam Adaleti”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(13): 15.
- Erk, H. B. (1956). “İslam Adaleti”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(17): 13.
- Erk, H. B. (1956). “İslam Adaleti”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(19): 11.
- Esen, M. (2008). “İmam Kavramı Üzerine”. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (1): 90-91.
- Evrenol, H. M. (1956). “Kur’an Türkçeye Çevrilebilir Mi?”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(5): 7.
- Evrenol, H. M. (1956). “Tanrı ve Kardeşlik”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(10): 5.
- Evrenol, H. M. (1956). “Dinin Kalkınması”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(20): 6.
- Evrenol, H. M. (1956). “Dinin Kalkınması”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(21): 7.
- Evrenol, H. M. (1956). “Dinin Kalkınması”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(22): 4.
- Evrenol, H. M. (1956). “Dinin kalkınması”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(24): 6.
- Evrenol, H. M. (1957). “Dinin kalkınması”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 2(25): 4.
- Göçeri N. (2003). “Toplumsal Bir Kalkınma Modeli Olarak İsmail Hakkı Baltacıoğlu’nun Din Eğitimi Anlayışı Üzerine Bir Değerlendirme”. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 3(2): 45.
- Göküş, Ş. (2020). “II. Meşrutiyet Dönemi İslamcı Çizgideki Süreli Yayınlarda Aile ve Çocuk Eğitimi”, *Artuklu Akademi*, 7(1): 102-103.
- Göztepe, T. M. (1956). “Hilalin Görülmesi ve Ramazan İlanı”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(5): 10.
- Göztepe, T. M. (1956). “Ramazandan İlhamlar”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(7): 7.

- Göztepe, T. M. (1956). “Kadir Gecesi ve Ayasofya İftarları”. *Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi*, 1(8): 11.
- Güçlü, M. (2012). “Eğitim Hareketleri Dergisinin Eğitim Sorunları Açısından Değerlendirilmesi”, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*,12(4): 7-10.
- Güçlü, M. ve Özdemir, M. Ç. (2012).“Eğitim Hareketleri Dergisi’nde Yayınlanan Çeviri Makalelerin Değerlendirilmesi”. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*,10(4): 665-666.
- Güngör, M. (2008). “Çağının Önünde Koşan Bir Aydın: İsmail Hakkı Baltacıoğlu”. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1):58-61.
- Güran, M. S. (1956). “ İslam Dininin Özü”. *Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi*, 1(14): 9.
- Güran, M. S. (1956). “Kıyamet Günü”. *Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi*, 1(18): 9.
- Güran, M. S. (1956). “Kıyamet Günü”. *Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi*, 1(19): 9.
- Güran, M. S. (1956). “ Kıyamet Günü”. *Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi*, 1(21): 9.
- Güran, M. S. (1956). “ Kıyamet Günü”. *Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi*, 1(23): 9.
- Güran, M. S. (1956). “Kıyamet Günü”. *Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi*, 1(24): 9.
- Hesapçıoğlu, M. ve Deniz, L. (2008). “Eğitim Tarihine İlişkin Süreli Yayınları”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 6(12): 540.
- İmre. (1957). “Namaz”. *Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi*, 2(36): 12.
- İşler, A. (2020). “İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu’nun Din Yolu Dergisi Özelinde Din Anlayışı”. *International SocialSciencesStudiesJournal*, 6(66): 3166-3173.
- Kalkışım, M. M. (2013). “Kutadgu Bilig’de “Adalet” Değeri”. *Mavi Atlas GSÜ Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (1): 92-96
- Kaptan, A. Y. ve Sürmeli, K. (2011). “Çocuk Dergilerinde Karşılaşılan Tipografi Sorunları ve Çözüm Önerileri, İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, 1(2): 184.
- Karaca, K. (2015). *Değerler Eğitimi Nedir, Nasıl Olmalıdır?*,Eğitim Sen Yayınları,Ankara.
- Karaman, D. (2004). “Ulumu iktisadiye ve İçtimaiye Mecmuası”. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*,28(1): 65-66.
- Karasar, N. (2016).“*Bilimsel İrade Algı Çerçevesi ile Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar-İlkeler-Teknikler*”, Ankara, s.108.
- Kaymakcan, R. ve Meydan, H. (2014). “*Ahlak, Değerler ve Eğitimi*”, Dem Yayınları, İstanbul.
- Kaynar, R. (1956). “Tarihimizde Dinin Rolü”, *Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi*, 1(1): 11.
- Kızılabdullah, Y. (2016). “Eğitim, Öğretim ve Din”. *Din Eğitimi El Kitabı*, Ed: Recai Doğan-Remziye Ege, Grafiker Yayınları, Ankara.

- Kızıler, H. (2014). “Ahlaki değerlerin Şahsiyet Oluşumuna Etkisi”, *Milli Eğitim Dergisi*, 44(204): 5-17.
- Koner, M. (1956). “Selametimiz Dini Kalkınmaya Bağlıdır”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(2): 4.
- Koner, M. (1956). “Miraç Nedir”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(8): 5.
- Köylü, M. ve Altaş, N. (2016). “Din Eğitimi Bilimi ve Tarihi”. *Din Eğitimi*, Ensar Yayınları. İstanbul.
- Nalçacı, A. R. (1956). “Şüphe ve İman”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(5): 13.
- Nalçacı, A. R. (1956). “Müslümanlıkta Dilencilik”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(8): 7.
- Olgun, İ. (1956). “Mevlana”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(6): 12.
- Olgun, İ. (1956). “Din Duygusu”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(8): 4.
- Olgun, İ. (1956). “İslam Dininde Yardım”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(11): 4.
- Olgun, İ. (1956). “Mevlana”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(12): 12.
- Olgun, İ. (1956). “Çalışmak”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(15): 7.
- Olgun, İ. (1956). “Mevlana’nın Din Anlayışı”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(16): 13.
- Olgun, İ. (1956). İhsan Olgun, “Temizlik”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(17): 11.
- Olgun, İ. (1956). “Mevlana ve Eserleri”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(18): 15.
- Olgun, İ. (1957). “Tanrı Sevgisi İman”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(20): 4.
- Olgun, İ. (1956). “Yine Mevlana”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(21): 12.
- Olgun, İ. (1956). “Mesnevi’den Seçmeler”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(22): 11.
- Olgun, İ. (1956). “İnsanlık Sınırı”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(23): 4.
- Olgun, İ. (1956). “Din Bilgisi”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(24): 1.
- Olgun, İ. (1956). “İlim ve İnanma”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(24): 4.
- Olgun, İ. (1957). “İslamiyet’te Aklın Yeri”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 2(25): 1.
- Olgun, İ. (1957). “İnsan”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 2(26): 7.
- Olgun, İ. (1957). “Akıl ve Din”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 2(26): 4.
- Olgun, İ. (1957). “Tanrı Sevgisi İman”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 2(29): 4.
- Olgun, İ. (1957). “Tanrı Sevgisi”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 2(31): 12.
- Olgun, İ. (1957). “Saygı Duygusu”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 2(34): 3.
- Önder, M. (1956). “Din Yaşayışı Üzerine Düşünceler”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(4): 13.
- Özdemir, M. (2010). “Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma”, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1): 330-336.

- Özkan, U. B. (2019). “Eğitim Bilimleri Araştırmaları İçin Doküman İnceleme Yöntemleri”, Ankara, s.3-4.
- Özüçetin, Y. -Mutlu, M. (2016). “TBMM Müzakerelerinde Ortaya Koyduğu Düşünce ve Fikirleri ile Eğitimci Bir Milletvekili: İsmail Hakkı Baltacıoğlu”, *Uluslar Arası Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(23): s.139.
- Petekoğlu, F. B. (1995). “Dergiciliğin Gelişimi ve Türkiye’de Kadın Dergiciliği”. *Marmara İletişim Dergisi*, 9(9): 136
- Parlak, E. A. (2011). “Ortaöğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Müfredatında Ahlak ve Değerler Eğitimi”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İstanbul.
- R, A. (1957). “Sosyal İlimler ve Din”. *Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi*, 2(27): 4.
- Safa, P. (1956). “Din ve İlim”. *Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi*, 1(1): 3.
- Saltık, G. (1956). “Hazreti Muhammed’in Bir Cimriye Sözleri”. *Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi*, 1(15): 13.
- Saltık, G. (1957). “Naris Oğlu Nadr’ın Hazreti Muhammedle Münazarası”, *Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi*, 2(27): 14.
- Samar, Z. (1956). “Din Anketi”. *Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi*, 1(13): 13.
- Saner, H. (1957). “Oruç ve İbadet”. *Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi*, 2(35): 12-13.
- Sıddıq, J ve Topchubaev, K. (2013). “1914 Yılında Yayınlanan Terbiye Mecmuası ve Devamı Olarak 1918 Yılında Yayınlanan Terbiye Dergileri Üzerine Bir Değerlendirme”, *Toplum Bilimleri Dergisi*, 7(13): 331.
- Şahin, D. (2016). “II. Meşrutiyet Dönemi Gazeteciliğine Giresun’dan İki Örnek: Hâdim-İ Millet ve Karadeniz”. *Journal of Turkish Language and Literature*, 2(1): 459.
- Şahin, M. -Göküş, Ş. (2020). “Şeyh Ahi Da-i Fütüvvetnamesi’nde Ahlaki Değerler” *Turkish Studies- Comparative Religious Studies*, 15(20): .243.
- Şahin, Ş.-Ökmen, B.-Kılıç, A. (2019). “Sevgi Eğitimi Dersi, Alan Öğrencilerin Sevgi ve Sevgi Eğitimi Dersine Dair Görüşleri”. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 7(1): 177-178.
- Şaşa, M. (2014). “Teorik Anlamı ve Pratik Değeri Bakımından İman-İslam İlişkisi”, *Kilis7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(1): 122.
- Şentürk, H. (2008). “Sosyal İlişkilerde Saygı Kavramı Psikoloji ve Din Açısından Bir Bakış”. *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(20): 218-219.
- Şimşek, H. (2001). “XIX. Yüzyıl Çocuk Dergiciliği ve Eğitsel İşlevleri Üzerine”. *Millî Eğitim Dergisi*, (151): 2.
- Tarihçi. (1956). “Bilal Habeşi”. *Din Yolu Dini ve İçtimai Dergi*, 1(8): 13.

- Tarihçi. (1956). “Buhari”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(9): 14.
- Tozlu, N. (1989). “İsmail Hakkı Baltacıoğlu’nun Eğitim Sistemi Üzerine Bir Araştırma”, Milli Eğitim Basım Evi. İstanbul. S.223-225.
- Tuncalp, E. (1956). “Müslüman Türk Çocuğunun Din Dersleri”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(23): 6-7.
- Tuncalp, E. (1957). “İman Temelleri”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 2(26): 8-9.
- Tuncalp, E. (1957). “İman Temelleri”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 2(27): 8.
- Tuncalp, E. (1957). “İman Temelleri”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 2(28): 8-9.
- Tuncalp, E. (1957). “Gençlere Din Dersleri”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 2(29): 8-9.
- Tuncalp, E.(1957). “Hz. Muhammed ve Kısaca Hayatı”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 2(29): 10.
- Tuncalp, E. (1957). “İman Temelleri”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 2(30): 8-9.
- Tuncalp, E. (1957). “İman Temelleri”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 2(31): 8-9.
- Tuncalp, E. (1957). “İman Temelleri”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 2(32): 8-9.
- Tuncalp, E. (1957). “İman Temelleri”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 2(33): 8-9.
- Tuncalp, E. (1957). “İman Temelleri”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 2(34): 8.
- Tuncalp, E. (1957). “İman Temelleri”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 2(36): 8-9.
- Tunç, M. Ş. (1956). “Din Konusu”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(1): 5.
- Tunç, M. Ş. (1956). “Din Hayatının Dün ve Bugünü”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(3): 10-11.
- Tunç, M. Ş. (1956). “Din Meseleleri ve Bu Meselelerin Çözülme Metodu”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(14): 4.
- Tunç, M. Ş. (1956). “İlmi açıklama ile Dini Açıklamanın Mukayesesi”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(17): 5.
- Tunç, M. Ş. (1956). “Dini Açıklama ve Dini Huzur”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(18): 5-6.
- Tunç, M. Ş. (1957). “Meteryalist Telakkiden İdeal Telakkiye Geçiş Kolay Olmamıştır”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 2(27): 6.
- Tunç, M. Ş. (1957). “Dini Şuurda Zaman Mefhumu”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 2(28): 12-13.
- Ulunay. (1956). “Noel Ağacı”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(1): 14.
- Ulunay. (1956). “Berat Kandili”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(3): 5.
- Ulusoy, Z. Ş. (1956). “Oruç”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(6): 15.
- Uysal, E. (2005). “Dinarlığın Ahlâkî Temeli Üzerine Bazı Düşünceler”. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 14(1): 46.

- Ülkü, F. S.(1956). “Güzellik Çeşitlerinin Ahengi ve Ahlak Sistemi”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(9): 6.
- Ülkü, F. S. (1957). “Dinin Kalkınması”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 2(26): 5.
- Vergili, A. (2014). “Bilinmeyen Bir Yönüyle İsmail Hakkı Baltacıoğlu”, *Sosyoloji Dergisi*, 3(29): 410.
- Yaltkaya, Ş. (1956).“Hac”, *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(8): 9.
- Yaltkaya, Ş. (1956).“Öldükten Sonra Dirileceğiz”. *Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(11): 13.
- Yapar Gönenç, A. (2007). “Türkiye’de Dergiciliğin Tarihsel Gelişimi”.*İletişim Fakültesi Dergisi*,9(1): 63-77.
- Yazıcı, M. (2014). “Değerler ve Toplumsal Yapıda Sosyal Değerlerin Yeri”. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*,24(1): 210-211
- Zengin, M.-İçöz Arslan, E. (2018). “Dini, Felsefi, Psikolojik Boyutlarıyla Vicdan ve Değerler Eğitimindeki Yeri”. *AUID*, 6(10): 327-328.
- Zengin S. Z. (2016). “Din Eğitimi Bilimi ve Tarihi”, *Din Eğitimi*, Ed: Mustafa Köylü-Nurullah Altaş, Ensar Yayınları, İstanbul.
- Zeydan, C. (1956). “Armanosa (Roman)”,*Din Yolu Dini ve İctimai Dergi*, 1(24): 15-16.

İnternet Kaynakçaları

- <http://www.somuncubaba.net/pdf/0155/www.somuncubaba.net-2013-09-0155-25comertlik.pdf>. (Erişim Tarihi:06.02.2019).
- <https://www.biyografya.com/biyografi/10684>. (Erişim Tarihi: 06.11.2019).
- <https://islamansiklopedisi.org.tr/baltacioglu-ismayil-hakki>, (Erişim Tarihi: 09.11.2019).
- <https://edebiyatvesanatakademisi.com/oyku-tiyatro-deneme-yazarlarimiz/ismail-hakki-baltacioglu-hayati-ve-eserleri/1018>.(Erişim Tarihi: 09.11.2019).
- <https://www.ketebe.org/sanatkari/ismail-ismayil-hakki-baltacioglu-40>(erişimtarihi:09.11.2019).
- <http://www.filozof.net/Turkce/64-edebiyat/edebi-sahsiyetler-kisilikler-biyografileri/7649-ismail-hakki-baltacioglu-kimdir-hayati-eserleri.html?start=1>, (ErişimTarihi:14.11.2019).
- <https://edebiyatvesanatakademisi.com/oyku-tiyatro-deneme-yazarlarimiz/ismail-hakki-baltacioglu-hayati-ve-eserleri/1018>, (Erişim Tarihi: 14.11.2019).
- <ile:///C:/Users/tugba/Desktop/fadime%20Baltacıoğlu.pdf>, (Erişim Tarihi: 24.11.2019).
- <https://islamansiklopedisi.org.tr/baltacioglu-ismayil-hakki> (Erişim Tarihi:26.11.2019).

<https://www.egitimsistem.com/yardimseverlik-nedir-60477h.htm>, (Erişim Tarihi: 15.12.2019).

<https://eksisozluk.com/yardimseverlik--45243>, (Erişim Tarihi: 15.12.2019).

<https://www.temelaksoy.com/caliskanliga-ovgu/>, (Erişim Tarihi: 16.12.2019),

<https://www.bilgiustam.com/ahlak-nedir/>, (Erişim Tarihi: 24.12.2019).

<https://www.islamquest.net/tr/archive/question/fa2432>, (Erişim Tarihi: 20.01.2020).

<https://atauni.edu.tr/yuklemeler/e6d32be6d3b1ad4dae5f6cc23165e2da.pdf>, (Erişim Tarihi: 16.03.2020).

<https://www.biyografya.com/biyografi/10207> (Erişim Tarihi: 15.04.2021).

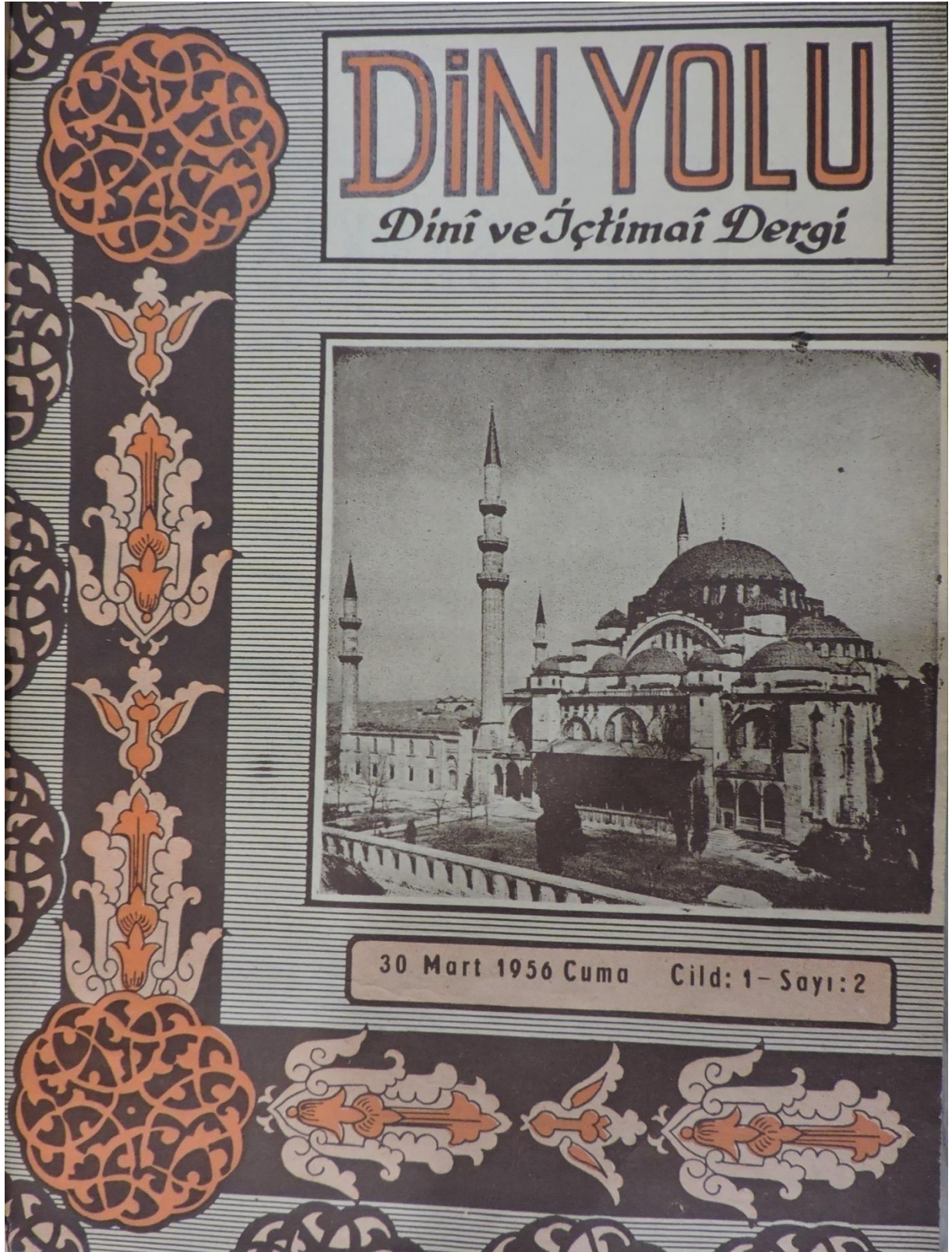
https://tr.wikipedia.org/wiki/Mustafa_%C5%9Eekip_Tun%C3%A7 (Erişim Tarihi: 16.04.2021, saat: 20:30).

https://cdnacikogretim.istanbul.edu.tr/auzefcontent/19_20_Bahar/egitim_sosyolojisi/5/index.html, (Erişim Tarihi: 03.07.2021).

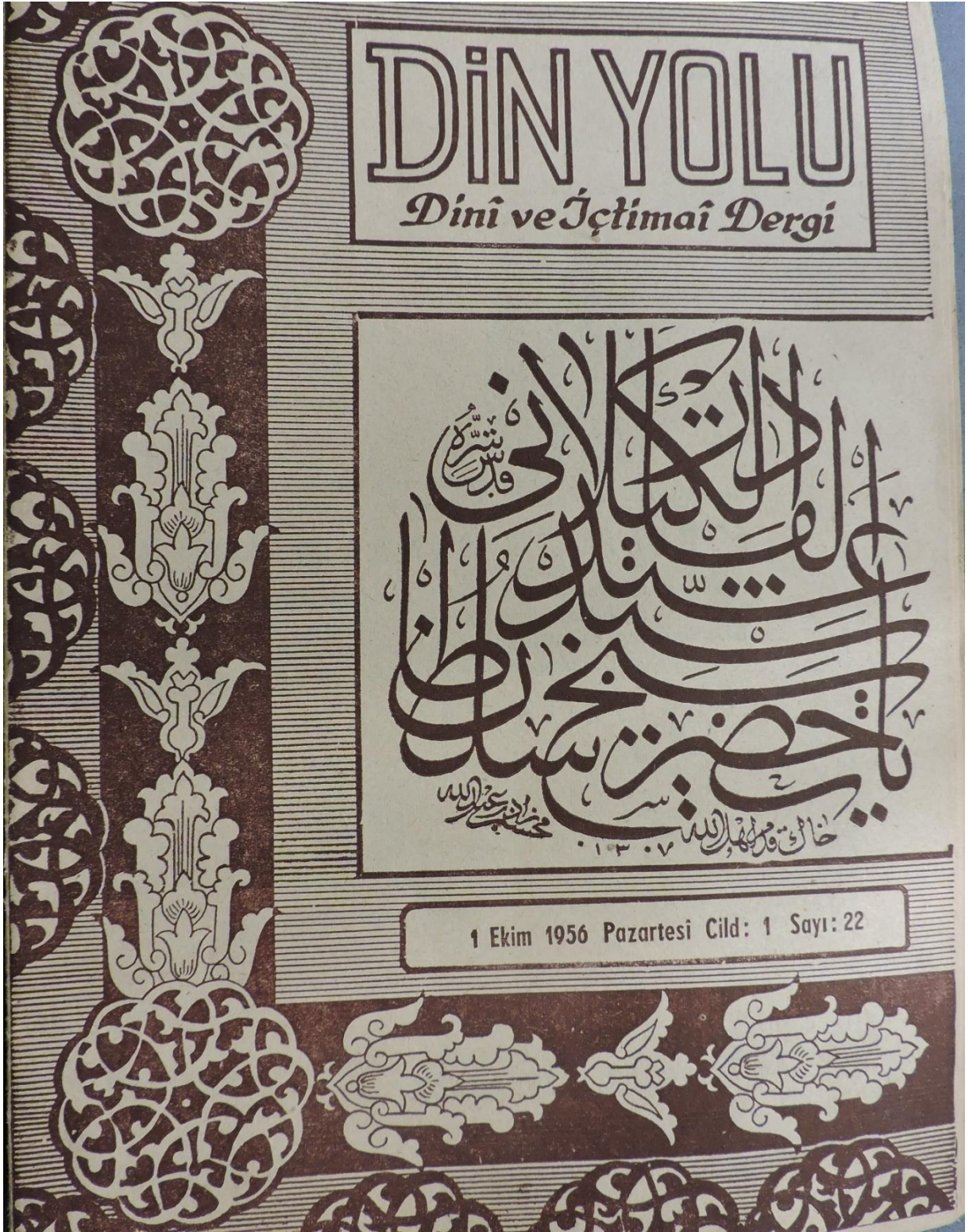
EK 1- Din Yolu Dini ve İctimai Dergi Cilt 1 Sayı 1 (Mart 1956) Dış Kapak Ön Yüz

EK 2- Din Yolu Dini ve İctimai Dergi Cilt 1 Sayı 2 (Mart 1956) Dış Kapak Ön Yüz

EK 3-Din Yolu Dini ve İctimai Dergi Cilt.1 Sayı 22 (Mart 1956) Dış Kapak Ön Yüz

EK 4- Din Yolu Dini ve İctimai Dergi Cilt 1 Sayı 25 (Kasım 1956) Dış Kapak Ön Yüz

SÜMERBANK

Sermayesi - 500.000.000 Türk Lirası

**VADELİ VADESİZ KÜÇÜK CARİ HESAPLAR İÇİN YILDA
16 ÇEKİLİŞTE**

**Apartman daireleri ve çeşitli para ikramiyeleri
ve ayrıca fevkalâde ikramiyeler**

**Vadeli ve 6 ay çekilmeyen vadesiz 300 liralık mevduat sahiplerine
yünlü (halı hariç) ve pamuklu satışlarında % 10 tenzilât
Şartlar Banka gişelerinden öğrenilebilir.
Her 150 lira için bir kur'a numarası**

UMUM MÜDÜRLÜK : Ankara

ŞUBELERİ : İstanbul, Adana, Karabük, Kayseri, İzmir, Bahkesir.

MERKEZ MÜDÜRLÜĞÜ : Ankara

AJANSLARI : Bahçekapı, Beyoğlu, Eşrefpaşa.

SÜMERBANK'IN MÜESSESELERİ ;

- SÜMERBANK Alım ve Satım Müessesesi — İstanbul
- SÜMERBANK Ateş Tuğlası Sanayii Müessesesi — Filyos
- SÜMERBANK Bakırköy Pamuklu Sanayii Müessesesi — İstanbul
- SÜMERBANK Basma Sanayii Müessesesi — İzmir - Halkapınar
- SÜMERBANK Çimento Sanayii Müessesesi — Sivas
- SÜMERBANK Deri ve Kumdura Sanayii Müessesesi — Beykoz - İstanbul
- SÜMERBANK Ereğli Pamuklu Sanayii Müessesesi — Ereğli - Konya
- SÜMERBANK Kayseri Pamuklu Sanayii Müessesesi — Kayseri
- SÜMERBANK Kandıra Sanayii Müessesesi — Taşköprü
- SÜMERBANK Malatya Pamuklu Sanayii Müessesesi — Malatya
- SÜMERBANK Merinos Yünlü Sanayii Müessesesi — Bursa
- SÜMERBANK Sungülpark ve Viskoz Mamulleri Sanayii Müessesesi — Gemlik
- SÜMERBANK Yünlü Sanayii Müessesesi — Deftardar - İstanbul.

SÜMERBANK'IN TEŞEBBÜSÜ ;

- Kütahya Keramik Fabrikası.

EK 6- Din Yolu Dini ve İctimai Dergi Cilt 1 Sayı 10 (Mayıs 1956) Dış Kapak Ön Yüz İç Kısım

KURULUŞ TARİHİ: 26 AĞUSTOS 1924

TÜRKİYE İŞ BANKASI A. Ş.

memleket içinde ve dışında kurduğu teşkilât ve tesis ettiği iyi münasebetler sayesinde 200'e yaklaşan Şube ve Ajansı vasıtasıyla bütün bankacılık hizmetlerini müşterilerin menfaatlerine en uygun şekilde görür.

TÜRKİYE İŞ BANKASI A. Ş.

paranızın ... istikbalinizin emniyeti.

EK7- Din yolu Dini ve İctimai Dergi Cilt 1 Sayı 15 (Temmuz 1956) Dış Kapak Ön Yüz İç Kısım

ÖMÜR BOYUNCA AYLIK GELİR

ikramiyesi, size neler sağlar?

- HESABINIZDAKI PARA KADAR ÖMRÜNÜZ BOYUNCA HERAY GELİR
- İSTEDİĞİNİZ AN "15000 LİRAYA KADAR TEMİNATSIZ BORÇ"
- VARİSLERİNİZE MİRAS
- HEPSİ 100 LİRALIK BİR HESAP

izahat için gişelerimiz emrinizdedir.

VAKIFLAR BANKASI

Ankara Radyosu Temmuz ayına ait dinî ahlâkî müshabe konuşmaları programı

10	Temmuz	Salı (İslâm Dininde Ağaç Sevgisi)	Ragıp Akyavaş
12	"	Perşembe (Dalalet ve Bid'at)	Nafiz Danışman
17	"	Salı (Hazreti Ali)	Ragıp Akyavaş
19	"	Perşembe (Peygamber Sevgisi)	Kemal Edip Kürkçüoğlu
24	"	Salı (Tevhid Akidesi)	Nafiz Danışman
26	"	Perşembe (Askerliğin Fazileti)	Ragıp Akyavaş
31	"	Salı (İslâmda Meşveret)	Kemal Edip Kürkçüoğlu

EK 8-Din yolu Dini Ve İctimai Dergi Cilt 1 Sayı 8 (Mayıs 1956) Sayfa 1.

içindekiler:

- ★ Memleketimizde Din İşleri Nasıl Düzenlenmeli?
Doğ. Dr. Neşet Çağatay
- ★ Allahın Kudreti.
Gazali Saltuk
- ★ Doğruluk.
Ragıp Akyavaş
- ★ Dinimiz ve Demokrasi.
Kadircan Kafli
- ★ Din Duygusu.
İhsan OLGUN
- ★ Mi'raç Nedir?
Muhlis Koner
- ★ Suretten Resme.
Malik Aksel
- ★ Müslümanlık Nazarında Dilencilik
Ali Rıza Nalçacı
- ★ Gençlere Din bilgisi.
Ragıp Akyavaş
- ★ Yatma Duası (Şiir).
Enver Tuncalp
- ★ Mevlâna'dan Fıkralar.
Mehmet Önder
- ★ Hac (Şiir)
Serafeddin Yalıtıkaya
- ★ Ticaret Namusu.
Ragıp Akyavaş
- ★ Din Yolu.
Dr. İsmail Hakkı Akdağ
- ★ Üç Kelime Mucizesi.
Gazali Saltuk
- ★ Kadir Gecesi ve Ayasofya İftarı.
Tarik Müfâz Göztepe
- ★ En Kıymetli Cevher.
M. Sadi Erdem
- ★ Bilâl Habesi.
Tarihçi
- ★ Yanlış Anlaşılan Din: İslâmiyet.
Reader's Digest'den çeviren Naim Buluç
- ★ Nil Bakiresi Armanosa (Tefrika).
Kapakdaki Resim: Ortaköy Camii
İlave levhamızı bayilerden isteyiniz.
- İmtiyaz sahibi: Güney Matbaacılık
ve Gazetecilik T. A. O. adına
RAGIP AKYAVAŞ
- Para ve muhabere adresi: Din Yolu
dergisi — Meclis arkası Ardış sokak
Güney Matbaası — ANKARA
Telefon: 16721 — 15122
- Abone Bedeli yılda 52 sayı itibarıyla
Yıllık : 24 Lira
Altı aylık : 12 Lira

Fiyatı 50 kuruş

Din Yolu

Perşembe Günleri Çıkar Dini ve İctimai Dergi

Ankara — 10 Mayıs 1956 Perşembe — Cilt: 1 — Sayı: 8

BİR KAÇ NOKTA

Aziz Okuyucularımıza;
DİN YOLU'nun ne maksatla ve nasıl bir ihtiyacı karşılamak düşüncesiyle çıkarıldığını başlarken belirtmiştik. Bugüne kadar neşriyatımız çizilen program ve girişilen yollarında yüründüğü anlatmaya yeter sanıyoruz. Bundan sonra da aynı istikamette ve İslâm dininin esasları çerçevesinde yürünecektir. Ancak, bazı okuyucularımızın zihinlerinde ilk günlerde bir yanlış anlama veya anlatma neticesi yer eden küçük istifham çizgilerinin henüz silinmediğini aldığımız mektuplardan anlıyoruz. Bu sebeple hiç bir tereddüde mahal kalmaması için kısa bir açıklama bulunmayı lüzumlu saydık.

Bir defa DİN YOLU kadrosunda yer alan memleketimizin tanınmış din ve ilim adamlarından ele aldıkları mevzuları selâhiyetle işlerken ne gerillige ve ne de İslâm dininin esasları üzerinde oynamak isteyenlere taviz vermeleri asla beklenmemelidir.

Bazı okuyucularımızda, DİN YOLU'nun Kur'anı mutlaka türkçeye çevrilmesi, Kur'anı Kerim âyetlerinin ibadette de türkçe olarak okutulması gibi bir dava peşinde olduğu kanaatinin uyandığını görüyoruz. Peşin söyliyelim DİN YOLU böyle bir düşüncüyü asla benimsemiş değildir. Bundan evvelki yedi sayıda devam eden anket suallerinde din ve ilim adamlarına Kur'anın türkçeye çevrilmesi mevzuunda ne düşündükleri sorulmuştu, alınan cevaplar incelenince görülecektir ki, Kur'anın türkçeye çevrilmesi çok zor bir iştir ve hele şahısların hiç kârı değildir. Bize Kur'anın tercümesinden evvel tefsiri lâzımdır. Bunu da, bu sahada bilgileri söz götürmeyenlerden mürekkep bir heyet yapabilir. Yine ankete verilen cevaplarda ve yazılan makalelerde; Kur'anı Kerimin kelâmullah olması itibarıyla ibadette nazil olduğu dille telavet edilmesi, mânalarının anlaşılması için bazı duaların türkçeye tercüme edilebileceği gayet açık olarak belirtilmiştir. Şimdiye kadar bu konuda ileri sürülen bazı düşüncelere gelince, bunlar şahıslara ait olması itibarıyla "DİN YOLU" nu değil onları ilzam eder.

Tekrar edelim; DİN YOLU İslâm dininin esasları çerçevesi içinde neşriyat yapmak maksadıyla çıkarılmıştır ve o suretle devam edecektir. Ulvi dinimizin şimdiye kadar ihmal edilen davaları, meselelerini ortaya koyarak gevşeyen din bağlarını pekiştirmeye kendi çapımızda bir hizmette bulunabilirsek kendimizi bahtiyar sayacağız. Saygılarımızla.

DİN YOLU

DIYANET İŞLERİNİN BİR MEKTUBU

Diyanet işlerinden bir mektup aldığımızı ve bunda makamın cidiyetiyle te'lifi mümkün olmayan bir iftira ve isnadla karşılaştığımızı beşinci sayımızda kaydetmiş ve lâıyk olduğu cevabı vermiştik. Dün aldığımız ikinci bir mektupta cevabını verdiğimiz isnad yazısının aynen ne'ri istenmektedir. Basın Kanununa göre mecbur olmakla beraber isteklerimizi yerine getiriyoruz:

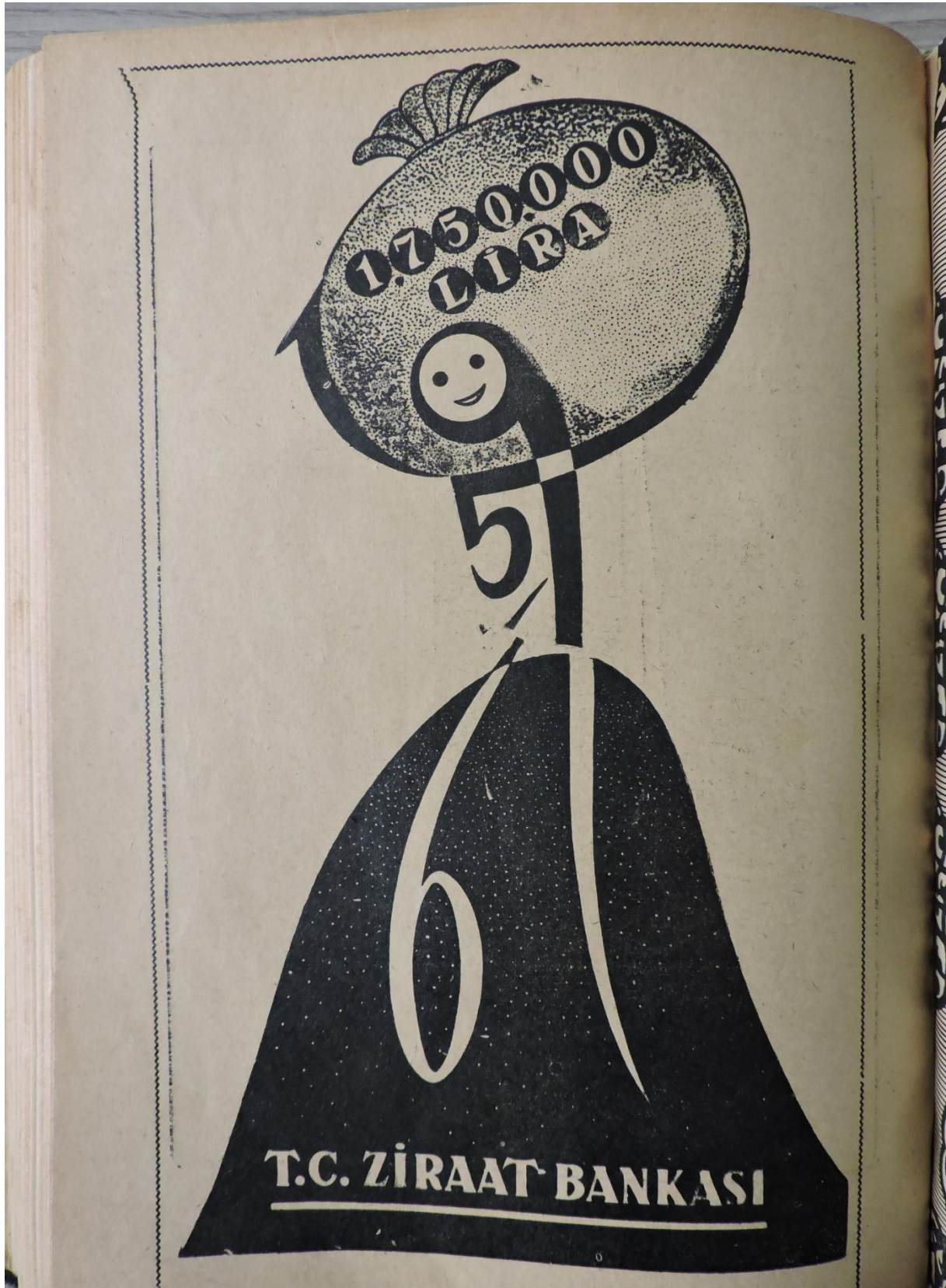
DİN YOLU DERGİSİ MESUL MÜDÜRLÜĞÜNE

Derginizin 30 Mart 1956 günlü 2 nci sayısının "Din Yolu Haftada Bir Çıkacak" başlıklı baş yazısında, Reisliğimize şiddetli bir dille hücum edilmektedir.

Okuyucularınızdan çok mektup almış olmanız ve halkımızın dini

(Devamı 13 üncü sayfada)

EK 9- Din Yolu Dini ve İctimai Dergi Cilt 1 Sayı 15 (Temmuz 1957) Dış Kapak Arka Yüz

EK 10- Din Yolu Dini ve İctimai Dergi Cilt 2 Sayı 32 (Temmuz 1957) Dış Kapak Arka Yüz İç Kısım

1957 YILINDA

2

MİLYON

LİRA TUTARINDA İKRAMIYE

24 adet APARTMAN DAİRESİ • 5 adet bahçeli
EV • 4 adet yazlık DİNLENME EVİ • ayrıca
1.000.000 liralık çeşitli PARA ikramiyeleri

TÜRKİYE \$ BANKASI

paranızın... istikbalinizin emniyeti

PAMUKBANK'da

— Büyük miktarlar gözlünüzü kamaştırmasın
150 liralık bir hesaba isabet eden ikramiye

PAMUKBANK

— Bu nisbetin emsalsiz yüksekliğini izah ve
isbat için giseleri emrinizdedir.

28 HAZİRAN KEŞİDESİ

Aylık gelir: 60.000 TL.

Faizsiz Mesken Kredisi : 32.500TL.

Çeşitli Para ikramiyeleri 40.000TL.

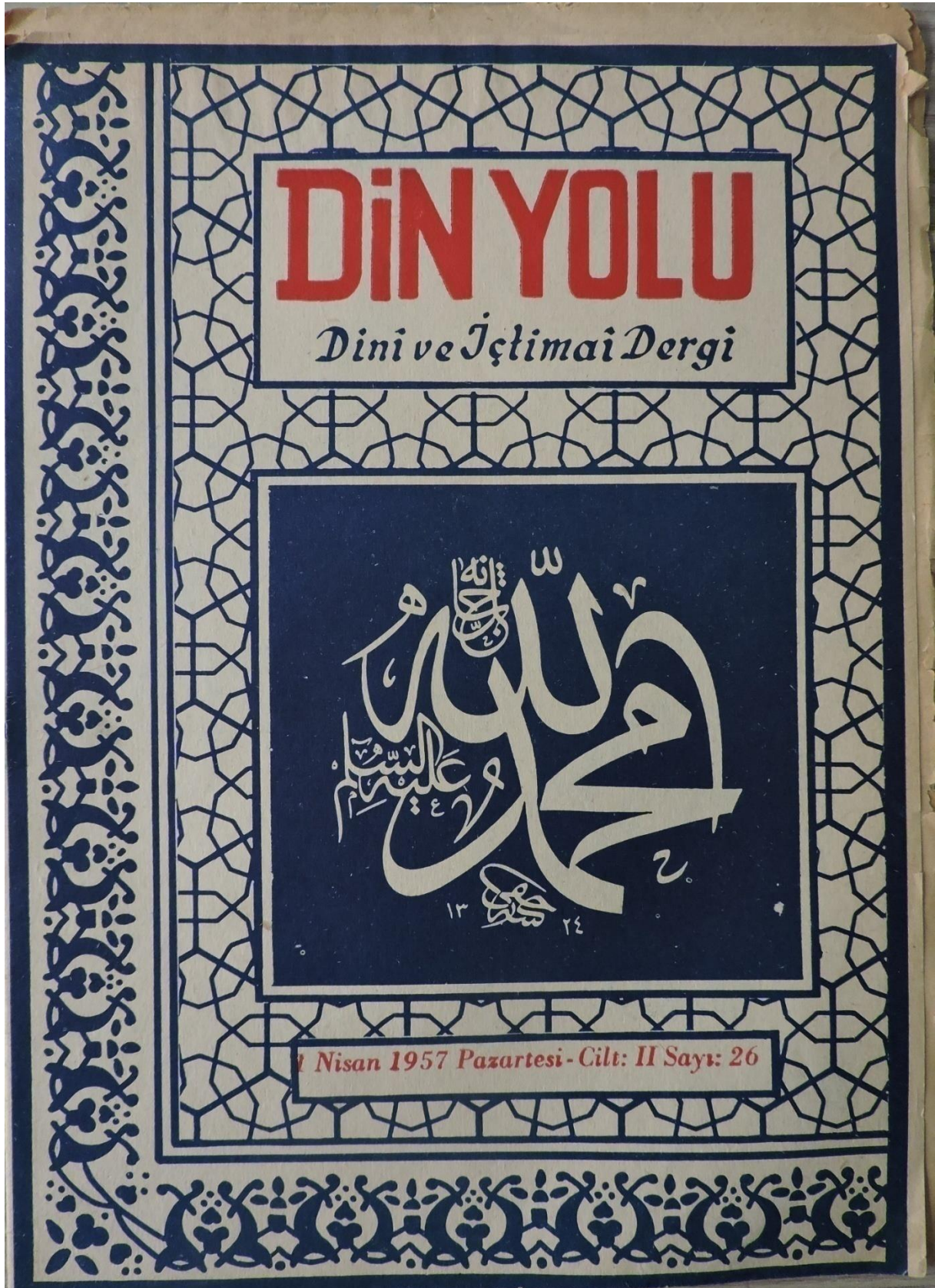
AYRICA

BÜTÜN ŞUBELERİNDE OLDUĞU GİBİ
ANKARA ŞUBESİ : HUSUSİ KEŞİDESİ

4.000 TL.

SON PARA YATIRMA GÜNÜ 20 HAZİRAN

EK 11-Din Yolu Dini ve İctimai Dergi Cilt 2 Sayı 26 (Nisan 1957) Dış Kapak Ön Yüz

EK 13-<https://islamansiklopedisi.org.tr/baltacioglu-ismayil-hakki> erişim tarihi:26.11.2019

İsmail Hakkı Baltacıoğlu

EK 14- Türkler’de Yazı Sanatı, Ankara, 1958

İsmail Hakkı Baltacıoğlu’nun kendi icadı olan muavvec hatla yazdığı bir levha (Baltacıoğlu)

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI	Tuğba BOZKURT
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Sivas Abdüssamed Bal İmam Hatip Lisesi
Lisans Diploması	Akdeniz Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Yabancı Diller	Arapça, İngilizce
İŞ DENEYİMİ	
Çalıştığı Kurumlar	Piri Reis Orta Okulu/İstanbul